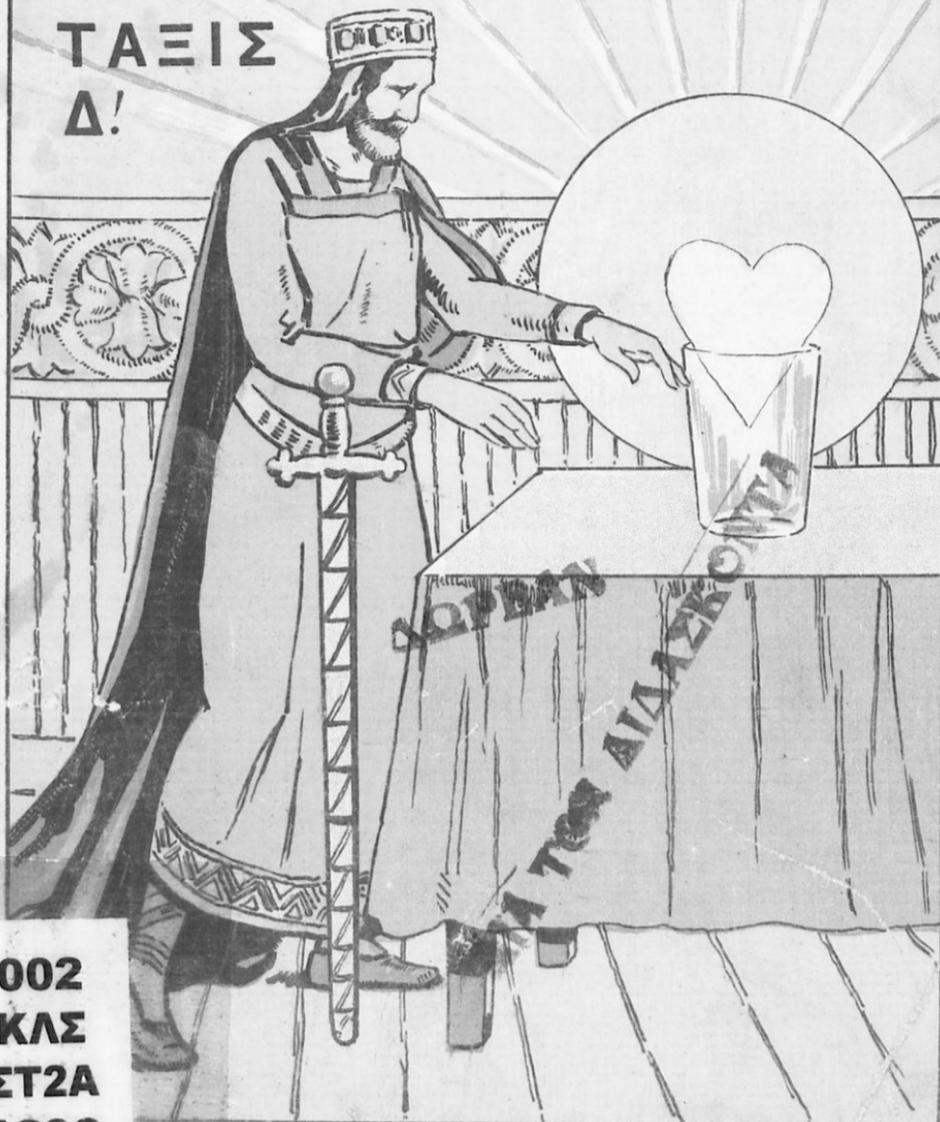

ΑΘ. Δ. ΜΠΡΟΥΣΤΑ
Η ΚΑΛΗ ΚΑΡΔΙΑ
ΤΑΞΙΣ
Δ!

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1293

ΕΚΔΟΤΑΙ - Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ε 69 ΠΑΒ
Μωρόντα (Α.Δ.)

Η ΚΑΛΗ ΚΑΡΔΙΑ

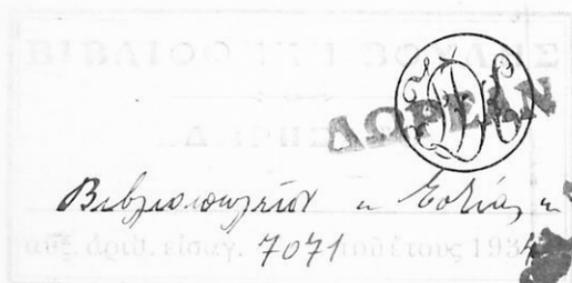
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

Αριθ. έγκρ. άποφ. $\frac{51231, 51232}{20-8-34}$

Αντίτυπα 18.000

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

46Α - ΟΔΟΣ ΣΤΑΣΙΟΥ - 46Α

1934

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1293

Πάν γνήσιον αντίτυπον δέον να φέρη την υπογραφήν
του συγγραφέως και την σφραγίδα του εκδότου.

Μητρούλιας

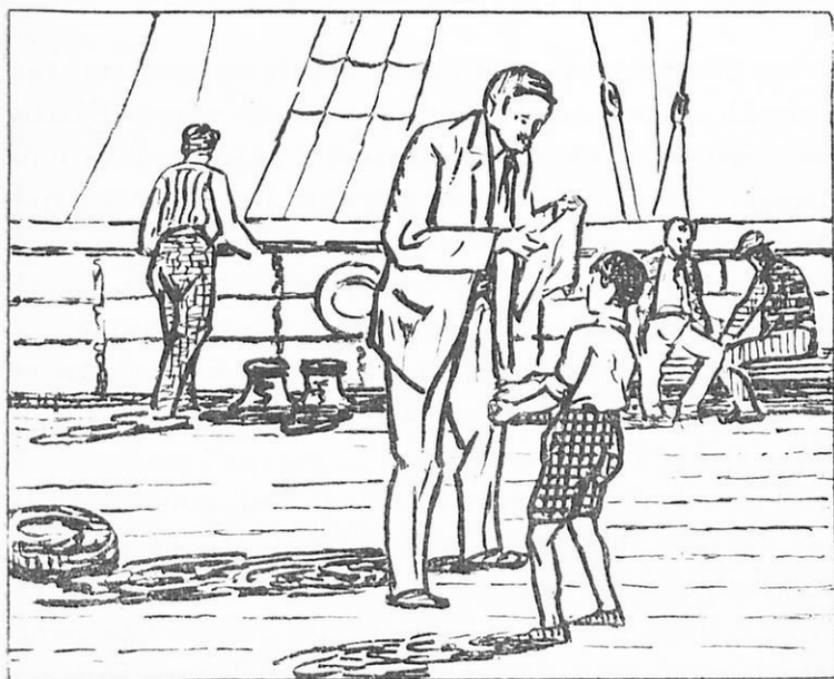

ΤΥΠΟΙΣ : Ν. ΑΠΑΤΣΙΔΗ - Χ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ 4

Η ΚΑΛΗ ΚΑΡΔΙΑ

1. Δύο ἔξαιρητικοὶ φίλοι.

Α'. Μιά νύκτα στὸ πλοῖο.

1. Τὴν ἐποχὴ πού τὸ καλοκαίρι ἐτοιμάζεται νὰ παραχωρήσῃ τὴ θέσι του στὸ φθινόπωρο, ἐταξίδευα γιὰ κάποιον νησί, περίφημο γιὰ τὰ θερμὰ λουτρά του.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, ὅταν τὸ πλοῖο ἔβγαινε ἀπὸ τὸ λιμάνι. Σὲ λίγο ἔπεσε τὸ σούρουπο, καὶ ἔπειτα τὸ σκοτάδι. Ἐπῆρα θέσι στὴ γέφυρα, νὰ περάσω τὴ νύκτα μου στὴ δροσιά. Σὲ λίγη ὥρα ὅλους τοὺς ἐπῆρε ὁ ὕπνος. Ἦσυχία παντοῦ. Μόνον τὸν ρυθμικὸν καὶ μονότονον κρότον τῶν μηχανῶν ἄκουες καὶ τὸ νερὸ πού ἔσχιζε τὸ πλοῖο. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

2. Δὲν ἐπέρασε πολλή ὥρα καὶ ἐφάνηζε κατὰ τὴν ἀνατολὴν κάποιον φῶς, σὰν ἀπὸ κάποιον φάρο. Ἐπειτα μιὰ πελώρια σφαιῖρα κατακόκκινη ἐπρόβαλε μέσα ἀπὸ τὰ νερά. Ἦτο τὸ ὀλόγιμο φεγγάρι. Καὶ ὅσο ἀνέβαινε στὸν ὀρίζοντα, τόσο ἄλλαζε τὸ κόκκινο χροῖμα του, ὥσπου στὸ τέλος ἔγινε ἀργυρό. Τί παιγνιδίσματα ἦσαν ἐκεῖνα, πὺν ἔκαμνε τὸ λαμπερὸ φῶς ἀπάνω στὰ νερά! Ἀσημωμένες ἐπρόβαλαν ἔπειτα οἱ ἀκρογιαλιές, τὰ βουνὰ καὶ τὰ νησιάκια πὺν παρουσιάζοντο τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο, καθὼς ἔπλεε τὸ πλοῖο. . .

Γλυκεῖα νάρκη εἶχε ἀπλωθῆ σὲ ὅλα μου τὰ μέλη, πὺν δὲν ἦτο οὔτε ὕπνος, οὔτε ξύπνος. Ἦμπορεῖ καὶ νὰ ἀποκοιμήθῃκα κάποιον στιγμή, γιατί, ὅταν ἐδοκίμασα νὰ κοιτάξω γύρω μου τί γίνεται, ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνεβῆ πολὺ ὑψηλά, καὶ ὅλα τὰ εἶχε κάμει ὀλόχρυσον.

Β'. Στοιρῆ μικροῦ.

1. Παρεκάλεσα τὸν καμαρότο νὰ μοῦ φέρῃ καφέ. Κατὰ τίς ἐπτὰ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐπιβάτες ἦσαν στὸ κατάστρωμα. Ὅταν, κάποιον στιγμή, κατέβηκα στὴν αἴθουσα τῆς πρώτης θέσεως, εἶδα καθισμένη σὲ πολυθρόνα μιὰ χωρική μαυροφορεμένη καὶ κοντά τῆς ἕνα μικρὸ ἀγοράκι νὰ τὴν περιποιῆται. Φαίνεται πὺς ὑπέφερε ἢ κακὴ ἀπὸ ρευματισμοὺς καὶ ὁ πόνος ἦτο χυμένος στὸ ὀλιμμένο πρόσωπό τῆς. Τὸ ἀγοράκι τῆς ἦτο καλοφορεμένο. Καὶ μολονότι θὰ εἶχε περάσει τὰ δέκα, δὲν ἔδειχνε παραπάνω ἀπὸ ἐπτὰ, τὸ πολὺ ὀκτὼ χρονῶν. Τόσο ἦτο μικροκαμωμένο. Εἶχε ὠραῖο μελαχροινὸ πρόσωπο, σγουρὰ μαλλιά καλοκτενισμένα, καὶ δεικνύοντα ὀλίγον καὶ γοργοκίνητα.

— Ἐπέρασε; καλά, μαννούλα; εἶπε καὶ ἀγκάλιασε καὶ ἐφίλησε τὴ μητέρα του.

— Πολὺ καλά, παιδί μου, τοῦ ἀποχρίθηκε μὲ κόπο ἡ ἄρρωστη.

— Λὲν θὰ ἀργήσω, μαννούλα, εἶπε ὁ μικρὸς καὶ ἐπῆρε στὰ χέρια του ἓνα κουτί.

— Τώρα πού ἠσύχασα, πὶο καλά εἶναι νὰ κοιμηθῆς λίγο, παιδί μου. Λὲν ἐκοιμήθηκες ὅλην τὴ νύκτα.

— Λάθος ἔχεις, μαννούλα, εἶπε ὁ μικρὸς καί, ἀφοῦ ἔρωσε στοργικῆ ματιὰ στὴ μαννούλα του, ἔλαφρὰ σὰ γατάκι ἐβγήκε ἀπὸ τὴν αἴθουσα.

2. Εἶχα τὴν περιέργεια νὰ ἰδῶ, τί θὰ ἔκανε ὁ μικρούλης.

Τὸν ἀκολούθησα λοιπὸν καὶ τὸν εἶδα νὰ πλησιάζη τίς κυρίες μὲ εὐγένεια, ἀσυνήθιστη γιὰ τὴν ἡλικία του, καὶ νὰ τοὺς πολλῆ μανδήλια μεταξωτὰ ὁμορφοζεντημένα. Εἶχε τέτοιους τρόπους, πού ἦτο ἀδύνατο νὰ εὐρεθῆ κυρία νὰ τοῦ ἀρνηθῆ. Σὲ λίγο τὰ εἶχε ὅλα πωλήσει.

Εὐχαριστημένος ἔπειτα ἐπῆγε κοντὰ στὴ μαννούλα του, ἔφαγε κάτι, καὶ ἄρχισε νὰ τῆς γλυκομιλῆ. Ὅλο καὶ κάτι εὐρισκε νὰ τῆς λέγῃ.

— Πότε φθάνομε στὰ λουτρόα; ἐρώτησε κάποτε τὸν καιροφότο.

— Σὲ μιὰ ὥρα θὰ εἴμεθα ἐκεῖ, τὸν ἐπληροφόρησε.

Ὁ μικρὸς ἀνησύχησε. Ἔστρεψε γύρω τὰ μάτια του, σὰν κάποιον νὰ ἐζητοῦσε. Ἐπειτα ἀνέβηκε στὴ γέφυρα καὶ μὲ τὸ μάτι ἐξέταξε τὸν κάθε κύριο πού ἔβλεπε.

— Ποῖον νὰ ζητᾷ; εἶπα μὲ τὸν νοῦ μου.

Τέλος τὰ μάτια του ἐσταμάτησαν σὲ δυὸ-τρεῖς κυρίους. Τοὺς ἐξοίταξε ἀπὸ τὴν κουρσὴ ὡς τὰ πόδια, πότε

τὸν ἕνα καὶ πότε τὸν ἄλλον. Ἔκαμε σὰν νὰ ἤθελε νὰ πλησιάσῃ. Τὰ χεῖλη του ἐσάλεуαν, σὰν νὰ ἤθελε κάτι νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ πάλι ἐδίσταζε. Ἐδοξίμασε νὰ μιλήσῃ σὲ κάποιον, ὅμως ἡ φωνή του ἐκόπηκε πρὶν ἀκουσθῆ. Φαίνεται πὸς κάτι ἐμάντευσε ἀπὸ τῆ- ματιὰ τοῦ κυρίου, κάτι δυσάρεστο.

3. Ἐπειτα ἐστάθηκε μπροστὰ σὲ μένα καὶ ἔκαμε τὸ ἴδιο. Ὅπως μοῦ εἶπε ἀργότερα, ὅταν ἐγνωρισθήκαμε, ἐφαινόμουν πολὺ κουρασμένος καὶ δὲν ἐτολμοῦσε, δὲν ἤθελε νὰ μὲ ἐνοχλήσῃ. Ἀπὸ τὴν πρώτη ματιὰ ὅμως εἶχε σχηματίσει τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν θὰ ἔλεγα ὄχι.

Κάτι τέτοιο ἐκατάλαβα καὶ ἐγὼ καὶ τοῦ ἔδωσα θάρρος.

— Τί θέλεις, μικρέ μου;

— Ἡμπορῶ νὰ σᾶς ζητήσω μιὰ μεγάλη χάρη, κύριε; ἐρώτησε δειλὰ καὶ τὸ χρῶμα τῆς ντροπῆς ἐχύθη σὲ ὄλο του τὸ προσωπάκι.

— Πολὺν θὰ χαρῶ, ἂν περνᾷ ἀπὸ τὸ χέρι μου, ἀπάντησα.

— Ἡ μαννούλα μου, κύριε, εἶναι πολὺ ἄρρωστη, εἶπε καὶ τὰ ματάκια του ἐβούρκωσαν.

— Μικρέ μου, τοῦ εἶπα, λυποῦμαι πολὺ, ἀλλὰ δὲν εἶμαι γιατρός.

— ὦ, δὲ ζητῶ γιατρό. . . .

— Ἀλλά; . . .

— Μόνος, κύριε, δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ τὴν βοηθήσω νὰ κατεβῇ τὴ σκάλα καὶ νὰ μπῇ στὴ βάρκα. . . .

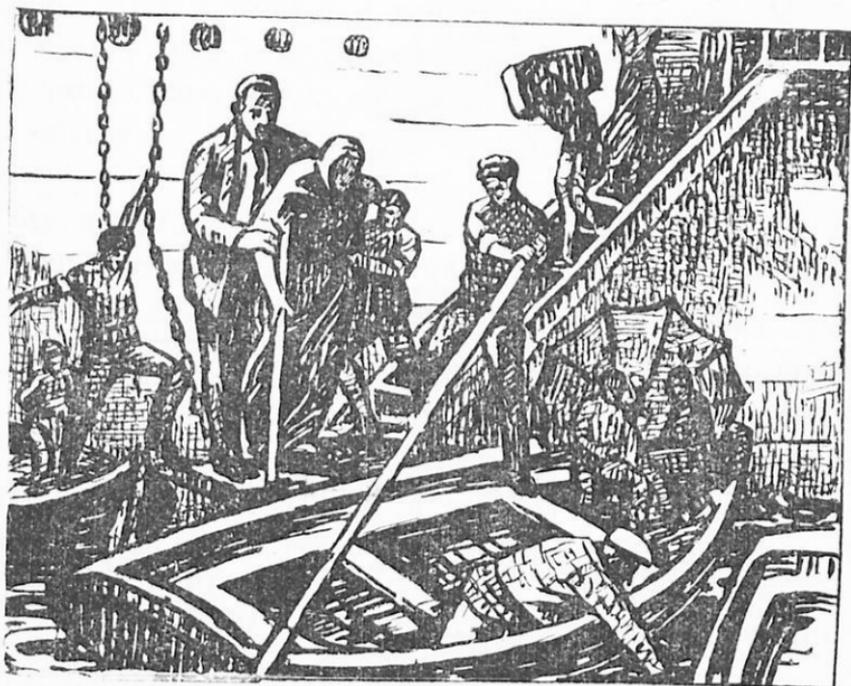
— Αὐτὸ εἶναι ὄλο; Καὶ ποιός δὲν θὰ δεχθῇ νὰ βοηθήσῃ μιὰν ἀδύνατη κυρία;

— Ναι, δὲν θὰ ἦμαρ ἀπὸ τὸ πρῶτο ἔμπειρατός, πολλὰ εἰσέχετε

πονεί πολύ, πάρα πολύ, κύριε, καὶ ὁ καθένας δὲν ἔμπορεῖ νά. . .

— Καλά, καλά, ἐβεβαίωσα τὸν μικρόν. Θὰ φροντίσω νὰ κατεβῆ ἡ μαννούλα σου, ὅσο γίνεται καλύτερα. Μὴν ἀνησυχῆς.

4. Ὅταν κατεβάζαμε τὴν ἄρρωστη μητέρα, ὅλοι οἱ ἐπιβάτες παρεμέρισαν καὶ ἐστάθηκαν μὲ σεβασμό. Γιατὶ

ὅλοι ἐνόμισαν ὅτι ἐγὼ ἦμουν ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ Ἄλέκος — ἔτσι ἐλέγετο ὁ μικρὸς — ὁ μικρότερος γιὸς της. Ἦτο πολὺ συγκινητικὸ νὰ ἐβλέπατε τὸν Ἄλέκο, πόσο τρυφερὰ ἐκοίταζε τὴ μαννούλα του στὰ μάτια κάθε λίγο καὶ λιγάκι, ὅπως καὶ τὴ μητέρα, πὺ προσπαθοῦσε νὰ μὴ δείξῃ τοὺς πόνους, πὺ τὴν ἐβασάνιζαν.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

“Όταν τοὺς ἐβοήθησα νὰ ἀνεβοῦν σὲ ἓνα ἀμαξάκι, ἡ μητέρα κατόρθωσε νὰ χαμογελάσῃ καὶ νὰ εἰπῇ.

— Πολὺ σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε. Ὁ Ἀλέκος μου εἶναι πολὺ ἐνοχλητικός.

— Κάθε ἄλλο, κυρία, τὴν ἐβεβαίωσα. Νὰ σᾶς ζῆση, νὰ τὸν χαιρέσθε. Ὁ Ἀλέκος εἶναι ἓνας πολὺ εὐγενικὸς μικρὸς κύριος.

Ὁ μικρὸς Ἀλέκος ἐκοκκίνισε.

Μὲ τὴν ἴδια τρυφερότητα ὁ μικρὸς Ἀλέκος ὠδηγοῦσε τὴ μητέρα του στὸ λουτρό. Καὶ ὅταν μετὰ τὸ λουτρό τὴν ὠδηγοῦσε στὸ σπιτάκι ποὺ ἔμεναν, ἐκάθητο ἀρκετὴν ὥρα μαζί της καὶ ὕστερα ἔβγαινε νὰ ψωνίσῃ.

5. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, μοῦ ἔφερε ὁ Ἀλέκος στὸ δωμάτιό μου, μιὰν ἀνθοδέσμη ἀπὸ ἀνθισμένα ρεῖκια καὶ θυμάρια. Γύρω γύρω τὴν εἶχε στολισμένη μὲ τρυφερὰ κλωνιά μυρτιάς. Μαζὶ μὲ τὴν ἀνθοδέσμη μοῦ ἔδωσε καὶ λαχταριστά, μεγάλα βατόμουρα περασμένα ἀρμαθιὰ σὲ λεπτὴ καλαμιὰ ἀπὸ ἄγρια βρόμη.

— Τὰ δῶρα μου, εἶπε καὶ ἐχαιρέτησε γελαστός.

— Γιὰ τί προᾶγμα; . . .

— Ἡ χάρη θέλει ἀντίχαρη, καὶ πάλι χάρη νὰ εἶναι, μοῦ ἀπάντησε.

Ἐγέλασα καὶ εἶπα καὶ ἐγώ :

— Τὸ ἓνα χέρι νίβει τ' ἄλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο. Μὰ ποῦ τὰ εὐρῆκες τέτοια ἐποχὴ τὰ ἀνθισμένα ρεῖκια; Μοῦ φαίνεται πὼς ἀργοῦν ἀκόμα.

— Ναί, ἀλλὰ ξεύρω ἐγὼ ἓνα μέρος, ποὺ ἀνθίζουν ἐνωρίς.

— Ποῦ;

— Ψηλὴν ἠφαιρὴν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐκτακτικῶν Πηλοπόννηδ. ἐς.

— Καὶ πηγαίνεις τόσο μαχρὸν ἐσύ;

— Τί νὰ ζάμω, κύριε; Εἶναι καιρὸς νὰ ἀρχίσω τὸ

ἐμπόριό μου. Πτωχοὶ ἐμεῖς, ποῦ νὰ εὑρωμε τὰ χρῆματα,
ποῦ μᾶς χρειάζονται;

— Καὶ τί ἐμπόριο θὰ ζάμης, Ἀλέκο;

— Αὐριο, μεθαύριο θὰ τὸ ἰδῆτε μοῖς οἱ κ. Πάλλης

βαλμένες στὸ καλάθι μὲ τάξι καὶ τὰ συκάμυνα σὲ πολὺν μικρὰ καλάθια, τότε πλεγμένα ἀπὸ βουβόλα καὶ τότε ἀπὸ τὰ πλατυὰ φύλλα τῆς συκαμινιάς.

2. Οἱ περισσότεροι ξένοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι στὸν Ἀλέκο, γιὰ τὶς πολλὰς ὑπηρεσίαις του. Γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα εἶπαμε παραπάνω, τοὺς ἔφερε σταφύλια, ἀχλάδια, ροδάκινα, σῦκα, καὶ ἀκόμη ἐπήγαινε τὰ γράμματά των στὴ χώρα, τοὺς ἔφερε τὴν ἀλληλογραφία, τοὺς ἐπολοῦσε ἐφημερίδες. . . .

Καὶ ὅμως μερικοὶ μὲ τὴν συμπεριφορὰ των ἐπέιραζαν πολὺ ἐκείνους, πὺν ἀγαποῦσαν τὸν Ἀλέκο. Ἦσαν οἱ ἀδιάφοροι καὶ ἀκατάδεκτοι, πὺν ἔστρεφαν ἀλλοῦ τὸ πρόσωπο, ὅταν ἐπλησίαζε τὰ τραπέζια των ὁ Ἀλέκος. Αὐτοὶ προπάντων μᾶς εἶχαν γίνει πολὺ ἀντιπαθητικοί.

Ὁ ἓνας ἤθελε νὰ ἀγοράζη αὐτὸς ὅλα ὅσα ἔφερε ὁ Ἀλέκος καὶ ὅσο ὅσο. Ἦτο πολὺ ἐγωϊστὴς καὶ ἤθελε νὰ εἶναι πρῶτος σὲ ὅλα. Πρῶτος αὐτὸς νὰ λουσοθῆ στὸν καλύτερο λουτήρα, σ' αὐτὸν ὁ ὑπηρέτης νὰ φέρῃ πρῶτα τὸ φαγητό, σ' αὐτὸν νὰ προσφερθῆ ὁ πρῶτος καφές. . .

Ὁ ἄλλος πάλι ἦτο πολὺ φιλόργυρος. Εἶχε τὴν ἀξίωσι γιὰ ὅ,τι ἐφώνιζε νὰ πληρώνη ὀλιγώτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ μολαταῦτα ἔλεγον πὸς ἦτο πολὺ πλούσιος.

3. Σὲ ὅλους αὐτοὺς ὁ μικρὸς Ἀλέκος ἐφέρετο ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦσαν οἱ φίλοι του. Ἀπὸ τοὺς ἀδιάφορους ἐπερνοῦσε καὶ αὐτὸς ἀδιάφορα, ἀκατάδεκτα. Σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε: Μὴν ἀνησυχῆτε. . . Δὲν πωλῶ γιὰ σᾶς.

Στὸν ἐγωϊστή, πὺν ἤθελε μόνος αὐτὸς νὰ ἀγοράζη ὅλα τὰ βατόμουρα καὶ τὰ συκάμυνα, ἔλεγε:

— Σὲ ὅλους πωλῶ μόνον ἀπὸ μιὰν ἀρμαθιά βατό-

μουρα καὶ ἓνα καλαθάκι συκάμυνα καὶ στὴν ἴδια τιμῇ.

Καὶ στὸν φιλάργυρο ἔλεγε :

— "Ἄν θέλετε νὰ σᾶς χαρίσω τὸ μερίδιό σας, πολὺ εὐχαρίστως. Ὅμως εὐθηνότερα δὲν πωλῶ σὲ κανένα.

Πειραγμένος ὁ φιλάργυρος ἔλεγεν ὅτι ὁ κόσμος θὰ καταστραφῇ ἀπὸ τὴν σπατάλη καὶ τὴν αἰσχροζέουδα.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ Ἀλέκος ἐπῶλουσε, χωρὶς νὰ προσέχη στὰ λόγια τοῦ φιλαργύρου, καὶ ὁ φιλάργυρος θυμωμένος πιά ἔλεγε.

— Ἀντὶ νὰ δώσω ὀλόκληρη περιουσία, καλύτερα νὰ μοῦ λείψουν τὰ βατόμουρα. Ποιὸς ξεύρει, ἂν δὲν εἶναι καὶ βλαβερά.

Δ'. Ἡ διδαχὴ τοῦ γιατροῦ καὶ τὰ κωμικά της ἀποτελέσματα.

1. Ὁ φιλάργυρος ἔκαμε τὸ συλλογισμόν χωρὶς τὸν γιατρό. Ὁ γιατρός ἦτο ἓνα κοντὸ γεροντάκι μὲ γενάκια κοντοκοιμημένα καὶ μάτια γοργοζίνητα καὶ σπιθοβόλα. Ὁ γιατρός αὐτὸς ἤξευρε τὴν τέχνην νὰ ὠφελῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ πειράζῃ ὄλους, γιὰ νὰ περνᾷ τὴν ὥραν του.

Ὅπως ἔμαθα, εἶχε γνωρισθῆ μὲ τὸν Ἀλέκο ἀπὸ τὴν περασμένη χρονιά καὶ αὐτὸς τοῦ εἶχε ὑποδείξει τὸ ἐμπόριον.

Ὅταν ὁ Ἀλέκος ἔφερε πρώτη φορὰ στὸν γιατρό τὰ βατόμουρα καὶ τὰ συκάμυνα, ὁ γιατρός τὰ ἔπλυνε καὶ ἄρχισε νὰ τὰ τρώγῃ ἓνα-ἓνα καὶ ἀργά.

Ὅσοι τὸν εἶδαν, τὸν ἐρώτησαν ἂν ὠφελοῦν, καὶ αὐτὸς τοὺς ἔλεγε :

— «Τὰ λουτρά δὲν ὠφελοῦν, ἂν δὲν τρώγῃ κανεὶς ἄφθονα φρούτα καὶ προπάντων βατόμουρα καὶ συκά-

μιν» . Αὐτὰ δὴθεν τὰ εἶχε διαβάσει σὲ ἀρχαῖα βιβλία τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων . . Ὁ ἴδιος, πὸν ἄλλοτε ὑπέφερε πολὺ, ἐδοκίμασε πρῶτος αὐτὴ τὴ θεραπεία καὶ εἶδε μεγάλη ὠφέλεια καὶ μάλιστα, ἔλεγε, ὅτι ἐτοιμάζει καὶ ἓνα βιβλίον, πὸν θὰ κάμῃ μεγάλη ἐντύπωσι σὲ ὄλους τοὺς γιατροὺς τοῦ κόσμου. Ἔτσι εἶχε ὠφελήσει καὶ τοὺς ἀρρώστους καὶ τὸν μικρόν του φίλον τὸν Ἀλέκο.

2. Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ ἐγωῖσθης εἶχαν ἔλθει πρώτη φορά στὰ λουτρά καὶ γι' αὐτοὺς ἄρχισε νέα διδαχὴ.

— Ὅπως γνωρίζετε, τοὺς ἔλεγε ὁ γιατρός, τὸ κάθε φάρμακον ἔχει τὴν ἰδική του μέθοδον. Ἄς εἰποῦμε τὰ μοῦρα: Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ νοιώσῃ κανεὶς τὴν εὐχαρίστησι πὸς τὰ ἐπλήρωσε ὅσο τοὺς ἀξίζει. Ἡ ἰδέα πὸς ἐγέλασε τὸν ἄλλον, γεννᾷ δηλητήριο στὸ αἷμα του. Καὶ τί νὰ τοῦ κάμουν ἔπειτα τὰ μοῦρα, καὶ ἂν τὰ φάγῃ; Ἔπειτα: Νὰ μὴ λησμονῇ νὰ παίρῃ τὴν ποσότητα πὸν χρειάζεται, οὔτε ἓνα παραπάνω, οὔτε ἓνα παρακάτω. Ὑστερα πρέπει νὰ εὐχαριστηθῇ τὸ μάτι, νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ τὴ μάννα γῆ, πὸν τὰ ἐτοίμασε. . . Καὶ τέλος πρέπει νὰ τὰ χαρῇ καὶ τὸ στόμα, ὅσο ἠμπορεῖ περισσότερο. . .

3. Δὲν ἄρχισε νὰ συμμορφωθῇ πρῶτος ὁ ἐγωῖσθης καὶ λαίμαργος καὶ νὰ μᾶς διασκεδάξῃ πολὺ. Τὰ ἔτρωγε ἓνα-ἓνα καὶ ἀργά, πολὺ ἀργά, βλέποντας τὸ ὥρολόγι του.

Γιὰ τὸν φιλάργυρον ἦτο δύσκολον νὰ συνηθίσῃ νὰ πληρώσῃ τὰ μοῦρα ὅσο ἔπρεπε, καὶ νὰ αἰσθάνεται γιὰ αὐτὸ εὐχαρίστησι. Γιὰ αὐτὸ ἐρώτησε τὸν γιατρόν, ἂν ὠφελεῖ ἓνας μικρὸς καθημερινὸς περίπατος.

— Ὡ πολὺ, πάρα πολὺ θὰ σὲ ὠφελήσῃ, τοῦ εἶπε ὁ γιατρός.

— Καὶ ἂν τρώγω τὰ μούρα ὕστερα ἀπὸ τὸν περίπατο;

— Θὰ δροσίζεσαι, τοῦ ἀπάντησε ὁ γιατρός, πού ἐκατάλαβε τὸν σχολό του.

Ἀκούσετε καὶ λογαριάσετε τώρᾳ πόσο εὐθηνὰ τοῦ ἐστοίχισαν τὰ συκάμινα καὶ τὰ μούρα! Τὸν εἶδε ὁ Ἀλέκος, ἀλλὰ μᾶς τὰ διηγήθηκε καὶ ὁ γιατρός, πού ὅταν ἔβλεπε τὸν φιλάργυρο, δὲν ἠμποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια.

4. Λοιπὸν στὸν πρῶτο του περίπατο ὁ φιλάργυρος ἀπλώσε σ' ἓναν κλώνο συκαμινιάς καὶ ἔπεσαν ἀροκετὰ καὶ πολὺ ὄριμα συκάμινα· ἀλλὰ τοῦ ἔβαψαν τὰ ροῦχα! Καὶ τὰ ροῦχα ἦσαν πολὺ ἀκριβά, γιατί μ' ὅλη του τὴ φιλαργυρία, ἐσυνήθιζε νὰ ἐνδύεται κομφὰ καὶ ἀκριβά. Ἔβαλε τίς φωνές καὶ ἔκλαιε σχεδόν, γιατί ἤξευρε πὺς οἱ κηλίδες ἀπὸ ξυνόμουρα δὲν βγαίνουν.

Ἐπειτα ἐπροχώρησε μουρμουρίζοντας. Κάπου ἐπῆρε τὸ μάτι του μία φράκτι ὀλοσκέλαστη μὲ βάτα. Λαχταριστὰ ἐκρέμοντο τὰ τσαμπιὰ τὰ βατόμουρα, ἄλλα ὄριμα κατάμαυρα, ἄλλα κόκκινα μισογινωμένα, ἄλλα πράσινα, καὶ ἄλλα λουλούδια ἀκόμη.

Στὴ ρίζα τῆς φράκτις ὑπῆρχε βαθὺ χανδάκι γεμᾶτο ἀγκάθια.

Καθὼς ὁ φιλάργυρος ἐσηκώθη στὰ δάκτυλα τῶν ποδιῶν καὶ εἶχε πιάσει ἓνα τσαμπιὸν κατάμαυρα βατόμουρα, ἐγλίστρησε καὶ ἔπεσε στὸ χανδάκι. Τὰ βάτα τοῦ ἐξέσχισαν κάπου τὸ μάγουλο, τὸ μανίκι καὶ τὸ δεξιὸ χέρι.

Φαντασθῆτε τί ἔλαθε ἀπὸ τὰ ἀγκάθια. Καλὰ πού

ἔτρεξε ὁ Ἀλέκος καὶ τὸν ἐβοήθησε νὰ σηκωθῆ. Τὸν ὠδήγησε σὲ μιὰ πηγὴ, τοῦ ἔπλυνε τὶς πληγὰς καὶ τοῦ ἔβγαλε μὲ προσοχὴ τὰ ἀγκάθια.

5. Πῶς τὰ καταφέρνεις ἐσύ, καὶ δὲν πληγώνεσαι ; ἐρώτησε τὸν Ἀλέκο ὁ φιλόργυρος.

Ὁ Ἀλέκος τοῦ ἔδειξε ἓνα ψαλιδάκι καὶ ἓνα τσιμπιδάκι, ποῦ μ' αὐτὸ ἔπαιρνε ἀπὸ τὸ τσιμπὶ ἓνα-ἓνα τὰ βατόμουρα.

— Καὶ τὰ ξυνόμουρα ; ξαναρώτησε ὁ φιλόργυρος.

— Ἄ, τὰ ξυνόμουρα ἔχουν νοικοζύρη, τοῦ εἶπε ὁ Ἀλέκος. Πληρώνω τὸ νοικοζύρη, ἢ τὰ παιδιὰ του, καὶ μοῦ γεμίζουν τὸ καλάθι.

— Τὰ πληρώνεις ! . . . ἐρώτησε ὁ φιλόργυρος καὶ ἔμεινε μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα.

— Ἀλλά ; . . . εἶπε μὲ γάρι ὁ Ἀλέκος.

Ὁ φιλόργυρος ἔκαμε ἀρκετὲς ἡμέρες νὰ φανῆ, ὅσπου νὰ γειάνουν οἱ πληγὰς του. Εἶχεν ἐρωτήσῃ καὶ τὸ γιαιτρό, ἂν βγαίνουν οἱ κηλίδες ἀπὸ τὰ συκάμυνα.

— Δὲν πιστεύω, τοῦ εἶχε εἰπεῖ ὁ γιαιτρός. Ἄν καὶ δὲν εἶμαι γιαιτρός καὶ στὰ ροῦχα. Ὁ καθαριστὴς ἴσως ξεύρει.

Καὶ ὁ φιλόργυρος ἦτο ἀπαρηγόρητος, γιὰ ὅσα θὰ ἐπλήρωνε νὰ τοῦ καθαρίσουν τὰ ροῦχα.

Ε'. Τὸ συμπλήρωμα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλέκου.

1. Ἡ μητέρα τοῦ Ἀλέκου ὄλο καὶ ἐκαλυτέρευε.

Ἡ χαρὰ τοῦ Ἀλέκου δὲν περιγράφεται. Τώρα ἠμποροῦσε νὰ κάμνη καὶ ἓνα περίπατον ὡς τὴν παραλία.

Τὴν Κυριακὴν κατέβαινε μὲ τὴν μητέρα του ἐκεῖ καὶ ἔμεναν ὄλην τὴν ἡμέρα. Εἰς ἓνα ἐκκλησάκι, ποῦ ὑπῆρχε

κάπου ἐκεῖ, ἄκουαν τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Ἐτρωγαν εἰς ἓνα μαγαζάκι, καὶ στὸν ἴσχιό μιᾶς κληματαριᾶς ἐκάθητο ἡ μητέρα, ἐνῶ ὁ Ἀλέκος ἐπῆγαινε καὶ ἔπαιζε στὴν ἀμμουδιά μὲ ἄλλα παιδιὰ.

Μιὰ ἡμέρα, φορτωμένος ὁ Ἀλέκος ταχυδρομικὰ δέματα, ἐπλησίασε τὸν γιατρὸ καὶ κάτι τοῦ εἶπε μυστικά.

— Ἐτσι, ἔ; ὥραϊα! τοῦ ἀπήντησεν ὁ γιατρός καὶ ἔλαμψαν τὰ μάτια του ἀπὸ χαρά.

Περίεργος ἐγὼ νὰ μάθω κάτι παραπάνω γιὰ τὸν Ἀλέκο, ἐπῆγα καὶ ἐκάθισα στὸ τραπέζι τοῦ γιατροῦ.

2. Θέλεις νὰ μάθης τὴν ἱστορία τοῦ μικροῦ φίλου μας; ἄρχισε νὰ λέγῃ ὁ γιατρός. Ἄκουσε:

Ὁ πατέρας του ἦτο ἔμπορος λαδιουῦ. Ἐχασε ὅμως πολλὰ καὶ ἀπὸ τὴ λύπη του ἀπέθανε. Τώρα καὶ λίγα χρόνια, οἱ δανεισταὶ ἐπῆραν τὰ μαγαζιά του καὶ ὅσα χρήματα εἶχαν ἀπομείνει.

Στὴ γῆρα, μὲ τὸν Ἀλέκο, μιὰ μεγαλύτερη κόρη καὶ μιὰ μικρότερη, δὲν ἀπόμεινε παρὰ ἓνα σπιτάκι μὲ τὸ περιβολάκι του. Πῶς νὰ τὰ βγάλῃ πέρα ἡ ἄτυχη γῆρα; Ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη συμφορὰ καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἐργασία ἀρρώστησε, τὴν ἐποχὴ πού εἶχε τὸ σπιτάκι τῆς γεμᾶτο μεταξοσκώληκες.

Ὡς τὰ τότε, τὰ παιδιὰ τῆς καλομαθημένα, ἢ — καλύτερα — παραχαϊδεμένα, δὲν εἶχαν δοκιμάσει τὴν ἐργασία. Ἀλλὰ τί δὲν κάμνει ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ στοργή; Ὁ Ἀλέκος καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή του, ἂν καὶ μικρά, ἐνόησαν καλὰ τὸν κίνδυνο, πού ἴσως καὶ μεγάλοι θὰ τὸν ἐφοβοῦντο, καὶ τὸν ἀντίκρουσαν μὲ ὅλη τὴν δύναμι. Ἐθροψαν τοὺς μεταξοσκώληκες, ἐτρώγῃσαν ἔπειτα τὰ κουκούλια καὶ τὰ ἔξερναν στὸν ἥλιο,

σύμφωνα μὲ τίς ὁδηγίεσ πού ἔδιδεν ἡ ἄρρωστη μητέρα των.

3. Μὲ τὰ χρήματα πού ἐπῆραν, κατώρθωσαν νὰ περάσουν τὴ χρονιά.

Ὁ Ἀλέκος, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ πηγαίνει στὸ σχολεῖο, ἄρχισε νὰ κάμνῃ θελήματα. Νὰ ψωνίζῃ καὶ νὰ μεταφέρει διάφορα μικροπράγματα, πού ἐχρειάζοντο οἱ χωρικοί. Ἄκριβῶσ ὅ,τι κάμνει καὶ ἐδῶ. Στὸ ἀναμεταξὺ ἐκαλλιέργησαν καὶ λουλούδια, καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή των ἔμαθε νὰ ὑφαίνει μεταξωτά.

Ἔτσι οἰκονόμησαν τὰ χρήματα γιὰ νὰ ἔλθῃ ἡ μητέρα των στὰ λουτρά. Ὅπως κατάντησε, ἔχει ἀνάγκη νὰ ἔρχεται κάθε χρόνο. Καὶ εἶδες πῶσ ὁ μικρός μας φίλος τὰ καταφέρει μιά χαρά. Τώρα μοῦ εἶπε ὅτι τοῦ ἔστειλε ἡ ἀδελφή του μεταξωτὸ ὑφασμα διὰ μανδήλια, καὶ μεταξωτὴ κλωστή γιὰ νὰ πλέξῃ ἡ μητέρα του ἐπανωφόρια γιὰ μερικὲς κυρίες ἐδῶ. Καὶ ἡμπορεῖ τώρα νὰ κεντήσῃ καὶ νὰ πλέξῃ, ἐνῶ, ὅταν ἦλθε, τὰ δάκτυλά της δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὰ ἀνοιγοκλείσῃ.

Ἡ μικρούλα των εἶναι μόλις πέντε χρονῶν. Ὁ Ἀλέκος μοῦ εἶπεν ὅτι στὴν ἐπιστροφή θὰ τῆσ τραβήξῃ λίγο τὸ αὐτί. Γιατὶ τοῦ ἔγραψε ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή του, πὼσ ἡ μικρή, ἡ λαίμαργη, ἐπαράφαγε σταφύλια καὶ ἦτο ἄρρωστη ἀρκετὲς ἡμέρες.

— Δὲν πιστεύω νὰ θέλῃσ ἄλλο νὰ μάθῃσ, εἶπε ὁ γιατρός.

— Ἀρκετά· εὐχαριστῶ, τοῦ εἶπα.

4. Ὅταν ἐφύγαμε, εἶχαμε παραδεχθῆ οἱ πιὸ πολλοί, πὼσ ἐχρωστούσαμε πολλὰ στὸ γεροντάκι τὸ γιατροῦ

καὶ στὸν Ἀλέκο. Ἴσως καὶ οἱ ἀκατάδεκτοι, καὶ ὁ ἐγωϊ-
στής, ἀκόμη καὶ ὁ φιλόργυρος. Ἐγὼ εἶχα καταλάβει
ὅτι ὁ γιατρὸς καὶ ὁ Ἀλέκος εἶχαν κάμει καὶ πολλὰ
ἄλλα καλά, προπάντων στοὺς πτωχοὺς. Ἦσαν ἀρκε-
τοὶ ἄρρωστοὶ πτωχοί, μὰ πολὺ πτωχοί. Αὐτοὶ ἄλλες
χρονιὲς ἐσέρονοντο καὶ ἐζητιάνευαν. Ὁ γιατρὸς, φαίνε-
ται, τοὺς ἐβοήθησε μὲ χρήματα καὶ ὁ Ἀλέκος τοὺς ἀγό-
ραζε ἀνγά, κότες, φροῦτα καὶ ἄλλα τέτοια νὰ τὰ πω-
λοῦν στοὺς λουομένους.

Καὶ μὲ τί τρόπον μυστικό! Ἴσως ἐγὼ μονάχα νὰ τὸ
εἶχα καταλάβει, πὺν εἶχα κερδίσει τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν
δύο ἐξαιρετικῶν φίλων.

2. Στὴ μαννούλα μου.

Τρουποῦσες τὰ λιγνὰ τὰ δάχτυλά σου,
σὰν ἔρραβες, στὸ λόγγο, γὰ μὲ ντύσης.
Γιὰ μὲ ἀπ' τὸν Πλάστη γάτι γὰ ζητήσης
φυθόριζαν τὰ χεῖλη τὰ χλωμά σου.

* * *

Καὶ ζόγωνες σιγὰ τὰ βήματά σου,
τὴν ὥρα ποὺ κοιμώμουν, γὰ καθίσης
κοιτά μου καὶ στὰ χεῖλη γὰ μ' ἀφήσης,
πρὶν κοιμηθῆς, τὰ πὺ γλυκὰ φιλιὰ σου.

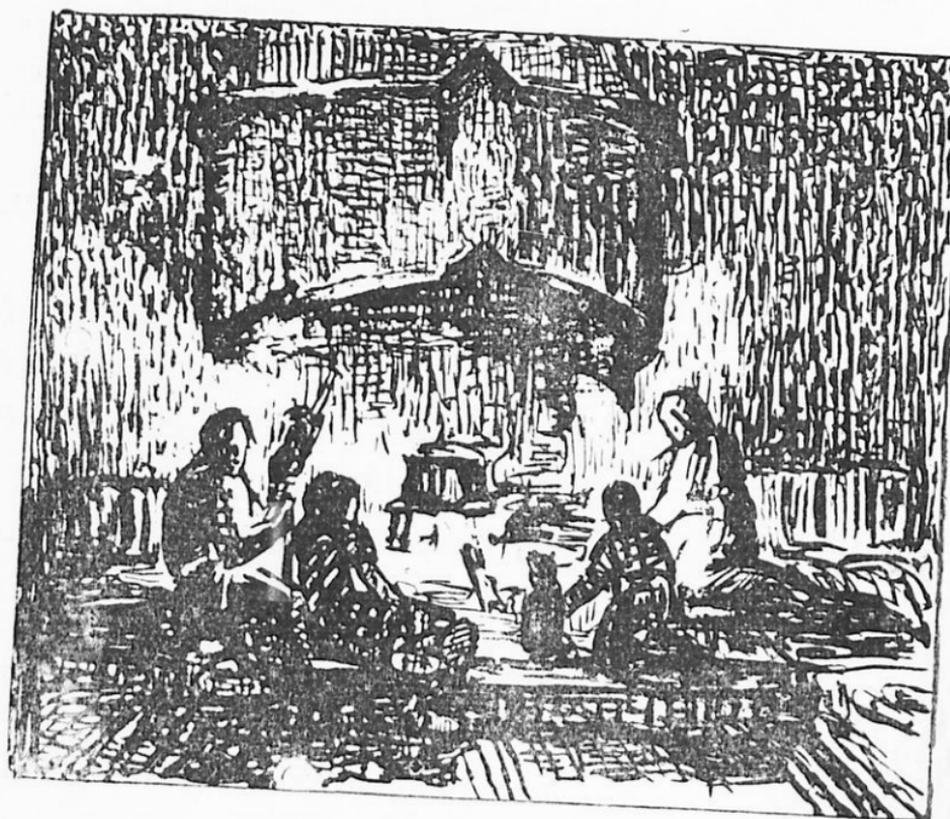
* * *

Καὶ τώρα ποὺ στὸν τάφο σου κοιμᾶσαι,
σὲ τραγουδοῦνε τὰ πουλιὰ τ' Ἀπρίλη
καὶ μοῦ λένε πὼς πάντα μὲ θυμᾶσαι.

* * *

Καὶ γύρω οἱ μαρογαῖτες, τὸ τριφύλλι,
γιὰ σέβανε μυρῶνον τ' ἀγεράκι.
Πὼς μ' ἀγαποῦσες, μίννα μου, παιδάκι!

3. Ἡ ξένη φωτιά.

Περνώντας, παρωρίτης,
τὸ δάσος, μὰ νυχτιά,
ἀπάντησα ἓνα σπίτι
πὸν ἔλαμπε ἀπ' τὴ φωτιά.

Μὲς στὸ βαθὺ σκοτάδι,
στὸ δάσος τὸ πικρό,
μοῦ φάνηξε σὰ χάδι
τὸ φῶς τὸ ταπεινό.

Σὰν ἔφθασα πὸ πέρα,
φάνηξε ἡ παραστιά,
σκυμμένη μὰ μητέρα,
κ' ἡ χύτρα κ' ἡ φωτιά.

Τί πρόθυμην ἐδείχταν
τ' ἀγόρια τῆς καρδιά!
Μὲς τὴ φωτιά ὄλο ἐροίχταν
ἓνα σωρὸ κλαδιά . . .

Γεμάτη καλωσύνη
κ' ἡ γάτα, στὴ φωτιά
περίμενε κι' ἐξείνη
(τί προῶμα;) ἀπ' τὰ παιδιά.

Προσπέρασα στὸ πλάϊ:
πὸ μέσα ἀπ' τὴ ματιά,
ὡς τὴν καρδιά μου πάει
τὸ σπίτι κι' ἡ φωτιά.

4. Ἀπὸ τὶς ἱστορίες τῆς γιαγιάς.

1. Χειμῶνας ἔξω. Ὁ βοριάς ἐφυσοῦσε τὸ κροῦ δυνατό. Βραδυάζει. Ἡ γιαγιά κάθεται κοντὰ στὴ θερμάστρα.

— «Παραμῦθι, γιαγιά!» παρακαλεῖ ὁ Λεωνίδα.

— «Ἄς εἶναι καὶ παραμῦθι, εἶπε καὶ ὁ Νίκος, πού τοῦ ἄρεσαν ὅμως περισσότερο οἱ ἀληθινὲς ἱστορίες.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἐμπήξε ἡ μητέρα καὶ ἄναψε τὸ φῶς.

Ἡ γιαγιά ἀποκρίθηκε.

— «Μιὰν ἀληθινὴν ἱστορία θὰ σᾶς ἔλεγα. Μοιάζει μὲ παραμῦθι καὶ ὅμως εἶναι ἀλήθεια. Γιὰ τὸν ἄμοιρο, πού ἔπιασε τὴ μοῖρα του ἀπὸ τὰ μαλλιά, ὅπως λέγουν. Ἄν εἶναι ἔτσι, Ἄργυρή;»

Ἄργυρὴ ἦτο ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν.

— «Ναί, ναί, μητέρα» ἀπάντησεν ἐκείνη. Καλὴ ἱστορία εἶναι. . . . Ἐγὼ ὅμως θὰ σᾶς ἀφήσω ἔξω δουλειὰ μέσα στὸ μαγειρείο.

Ἡ Ἄργυρὴ ἐπλησίασε πρῶτα στὴ θερμάστρα, τὴν ἐσκάλισε γιὰ νὰ πέση ἡ στάκτη, ἔρριξε κάρβουνα μέσα, καὶ ὕστερα ἔφυγε.

2. — «Πές την μας, νὰ χαρῆς, γιαγιά!» παρεκάλεσαν τὰ τρία ἐγγονάκια.

Ἡ γιαγιά, πού εἶχε τὴν προσοχὴ τῆς καὶ στὴ θερμάστρα, ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος των.

— «Ναί! θὰ σᾶς τὴν εἰπῶ, τοὺς εἶπε. Ἀλλὰ νὰ καθίσετε ἤσυχα! Σᾶς θέλω! φρόνιμα. Καὶ ὅποιος κάμει καμὰ τρέλλα, θὰ τὸν βγάλω ἔξω, στὴν αὐλή! Ἦ ἀκούσατε! . . .

Καὶ ἡ γιαγιά μὲ μιὰ χειρονομία τοὺς ἔκαμε νὰ προσέξουν τὸν ἄνεμο, ποὺ σὰν τρομερὸ θεριὸ ἐβογγοῦσε ἔξω καὶ ἐμούγκριζε ἀγριεμένος.

— «Κανεῖς δὲ θὰ κάμη τρέλλες, κανεῖς, γιαγιά μου».

Τὰ ἐγγονάκια τῆς ἐκάθισαν τὸ ἕνα δεξιά, τὸ ἄλλο ἀριστερά. Ἡ Φρόσω, καθισμένη μπροστὰ σὲ ἕνα σα-

μνάκι, ἐγύρισε κατὰ τὴ γιαγιά, ἀκούμπησε τὰ χεράκια τῆς στὰ γόνατά τῆς καὶ ἐκάρφωσε τὰ ματάκια τῆς στὰ μάτια τῆς γιαγιᾶς.

Ἡ γιαγιά διώρθωσε τὰ γυαλιά τῆς καὶ ἄρχισε :

3. — «Λοιπόν, ἦτο καὶ τότε, ἔτσι χειμῶνας. Ἐγὼ ἦμουν τότε πιὸ μικρὴ ἀπὸ τὴ Φρόσω. Μιὰ ἡμέρα μὲ ἐπῆρε ὁ πατέρας μου στὸ βιβλιοπωλεῖο του. Νὰ εἰπῶ

τὴν ἀλήθεια, τὸν εἶχα ἐγὼ παρακαλέσει πολὺ γὰρ νὰ μὲ πάρῃ. Καὶ μὲ ἐπῆρε.

Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ὁ πατέρας εἶχε δημοσιεύσει στὶς ἐφημερίδες ὅτι ζητεῖ ἓνα παιδί, νὰ τοῦ πηγαίνει τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ ταχυδρομεῖο ἦτο ὡς ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας μακρὰ ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο.

Τὸ παιδί ποῦ εἶχε γὰρ αὐτὴν τὴν ἐργασία, τοῦ εἶχε φύγει καὶ ἓνα σωρὸ δέματα γὰρ τὸ ταχυδρομεῖο εὐρίσκοντο σὲ μιὰ μεριά τοῦ καταστήματος.

4. Ἐκεῖ ποῦ ὁ πατέρας μου ἐμετροῦσε πάλι τὰ δέματα, ἐμπῆξε ἓνα παιδάκι ὄχρὸ, ἀσθενικό. Τὸ προσωπάκι του ἦτο σὰν πορτοκαλάκι μαραμένο, γεράκια καὶ ποδαράκια σὰν κονδύλια. Ἀπάνω κάτω ἔμοιαζε μὲ τὸ Λεωνίδα. . . .

— Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀδύνατος! διεμαρτυρήθη ὁ Λεωνίδας.

Ἡ γιὰ τοῦ ἐθώπευσε τὰ μαλλιά. — Ὅχι, δόξα νᾶχη ὁ Θεός. Ἀλλὰ τὸ παιδάκι ποῦ σᾶς λέγω, ἦτο στὸ πρόσωπο ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτο σὰν ἐσένα. Ὅμως ἄφησέ με νὰ ἐξακολουθήσω.

5. Ὁ πατέρας μου, λοιπόν, τὸν ἐρωτᾷ :

— «Τί θέλεις, μικρούλη;»

— «Φαίνομαι, ἀλλὰ δὲν εἶμαι μικρούλης. Εἶμαι καὶ δυνατός, ὅσο παίρνει, κύριε. Πίστευσέ με !» ἦτο ἡ ἀπάντησις.

— «Καλά, καλά, μὰ τί θέλεις;»

— «Ἐδιάβασα, κύριε, πὼς ζητεῖτε ἓνα παιδί νὰ σᾶς πηγαίνει τὰ δέματα.»

— «Ναί, εἶπε ὁ πατέρας μου. Ἀλλὰ νὰ εἶναι λίγο

δυνατό καὶ νὰ μὴν εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ πηγαίνει στὸ σχολεῖο. Νὰ ἔχη τελειώσει τὸ δημοτικό.

— «Δὲν πειράζει, κύριε, ἔξακολούθησε ὁ μικρός. Στὸ σχολεῖο θὰ πηγαίνω καί, τὶς ὥρες ποῦ μοῦ περισσεύουν, θὰ σᾶς πηγαίνω τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο».

Ὁ πατέρας μου τὸ ἐκοίταξε μὲ συμπάθεια καὶ τοῦ εἶπε:

— «Μά, παιδί μου, τόσο μικρός, ποῦ νὰ σηκώνης τόσα δέματα;»

— «Ἐννοια σας, ἔννοια σας, κύριε! Ἐπιτρέψτε μου νὰ τὰ πάρω καὶ θὰ ἰδῆτε πῶς θὰ τὰ σηκώσω. Καὶ διπλὰ νὰ ἦσαν, θὰ τὰ ἐσήκωνα. Τρέχω καὶ πηγαίνω δυὸ καὶ τρεῖς φορές, ἂν εἶναι ἀνάγκη. Ἔπειτα θὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ ὁ ἀδελφός μου. Αὐτὸς εἶναι μικρότερός μου, ὅμως εἶναι χονδρὸς νά, τόσος! εἶπε τὸ παιδάκι καὶ φούσκωσε τὰ κίτρινα μάγουλά του. Ἔπειτα ἐπρόσθεσε παρακαλεστικά: Ἐλάτε, κύριε, δεχθῆτε με! Μὴ μοῦ εἰπῆτε ὄχι, σᾶς παρακαλῶ πολὺ-πολύ, μὰ πάρα πολὺ».

6. «Ὁ πατέρας μου ἐδέχθηκε.

— Γιὰ πάρε αὐτὰ νὰ τὰ πᾶς, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ ἰδῶ πότε θὰ ἐπιστρέψῃς. Σὲ μιὰν ὥρα κλείει τὸ κατάστημα.

«Τὸ παιδάκι τὰ ἀγκάλιασε μὲ λαχτάρα, τὰ ἐσήκωσε καὶ ἐβγήκε. Μεγαλύτερος ἦτο ὁ ὄγκος τῶν δεμάτων ἀπὸ τὸ σωματάκι του. Ὅμως ἔβαλε ὅλην του τὴν προσπάθεια καὶ ἐβάδιζε σὰν νὰ ἐσήκωνε πούπουλα.

Πότε ἐπῆγε καὶ πότε ἦλθε δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ὁ πατέρας τὸ ἐπλήρωσε καλὰ γιὰ τὸν κόπο του.

Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ ἔλαμψαν καὶ τὰ κίτρινα μάγουλά του ἐβάφηκαν κόκκινα.

— «Πῶς σὲ λέγουν, μικρέ;»

— Λεωνίδα!»

— "Άκουσε ἐδῶ, Λεωνίδα. Τὴν ἀποθήκη μου τὴν ἔχω στὸ σπίτι μου, ὁδὸς τάδε, ἀριθμὸς τάδε. Τὶς ὥρες πού δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ ἔρχεσαι νὰ κολλᾶς τὶς ταινίες καὶ νὰ γράφης τὶς ἐπιγραφές. Ἐπειτα θὰ πηγαίνης τὰ δέματα. Ἄκουσες; Τώρα πηγαινε στὸ καλὸ.

— Εὐχαριστῶ, κύριε· σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Καί, ὅπως σᾶς εἶπα, θὰ μὲ βοηθήη καὶ ὁ ἀδελφός μου ὁ χονδρός. Καλὴ νύκτα σας! εἶπε καὶ ἔφυγε τρεχᾶτος.

— Τί καλὸς ὁ πατέρας σου, γιαγιά! εἶπαν μὲ μιὰ φωνὴ καὶ τὰ τρία ἐγγονάκια της.

7. «Λοιπόν, ἐξακολούθησε ἡ γιαγιά, ὁ Λεωνίδας ἤρχετο τακτικὰ στὸ σπίτι. Ἄλλὰ σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν τὰ δικά του βάσανα, εἶχε καὶ ἐμᾶς τὰ ζιζάνια. Ἐμένα καὶ τὰ δυὸ ἄλλα ἀδέλφια μου. Τοῦ ἐζητούσαμε νὰ μᾶς βοηθῆ γιὰ νὰ ἐτοιμάζωμε πότε τὸ ἓνα παιγνίδι καὶ πότε τὸ ἄλλο. Καὶ ὁ Λεωνίδας ὁ καημένος ἦτο πρόθυμος. Κοντὰ σὲ μᾶς εἶχε καὶ τὴ μητέρα μου. Πότε τὸν ἔστελλε νὰ τῆς ψωνίση κάτι καί, σχεδὸν κάθε ἡμέρα, νὰ μοιράζη πιᾶτα φαγητὸ σὲ μερικὲς πτωχὲς οἰκογένειες. Καὶ ὁ Λεωνίδας ποτὲ δὲν ἔδειξε τὴν παραμικρὴ ἀπροθυμία. Ὅλο: «ἀμέσως κυρία!»

8. Μιὰ ἡμέρα ὅμως ἀνησυχίσαμε πολύ. Ὁ Λεωνίδας ὅλο ἀδυνατίζε καὶ ἐμεῖς δὲν τὸ εἴχαμε προσέξει. Ὅταν ἐγύρισε ἀπὸ κάποια ψώνια, μ' ὄλη τὴν προσπάθεια πού ἔβαλε, ἐκλονίσθη καὶ ἔπεσε κάτω λιπόθυμος.

— Μπα! σὲ καλὸ σου, παιδί μου, εἶπε ἡ μητέρα καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν συνεφέρη.

Ἐπὶ τέλους ἀνοιξε τὰ μάτια του. Τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἤρχετο καὶ ὁ πατέρας.

— Τί τρέχει; ἐρώτησε.

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε. Δὲν ἔχω τίποτε· θὰ γίνω καλά. Μὴ μὲ διώξης, σὲ παρακαλῶ!

— Μὰ γιατί νὰ σὲ διώξω, παιδί μου; Μὴ φοβᾶσαι, τί ἔπαθες; . . .

Ἡ μητέρα μου τοῦ ἔφερε ζουμί νὰ πιῇ καὶ σὲ λίγο κάτι νὰ φάγῃ.

— Πήγαινε τώρα, εἶπε ὁ πατέρας μου· «καὶ ἂν δὲν γίνῃς καλά, θὰ φροντίσω ἐγὼ νὰ στείλω τὰ δέματα. . .

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε! . . .

— Καλά, πήγαινε καὶ θὰ ἰδοῦμε.

Ὁ Λεωνίδας ἔφυγε. Ὁ πατέρας μου κάτι εἶπε στὴ μητέρα μου καὶ αὐτὴ ἐνδύθηκε καὶ ἐβγήκε ἔξω.

9. Ὄταν ἐγύρισε, τὰ μάτια τῆς ἦσαν κόκκινα. Ἐκάθησε καὶ τὰ δάκρυά τῆς ἔτρεχαν. Ἐπέρασε πολλὴ ὥρα γιὰ νὰ μιλήσῃ. Ὁ πατέρας μου τὴν ἐκοίταζε λυπημένος.

— Τί δυστυχία! τί δυστυχία! εἶπε ἡ μητέρα. Καὶ μὲ τὸν ἰδικό της τρόπο διηγήθηκε, ὅτι εὗρε ἦκε τὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα ἄρρωστον στὸ κρεβάτι. Ἦτο θερμαστής σὲ κάποιον πλοῖο, καὶ ἂν δὲν ἐγένετο καλά, θὰ ἔπαιρναν ἄλλον. Ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα τοῦ Λεωνίδα μόλις ἐστέκετο στὰ πόδια τῆς. Τὰ παιδιά τῆς, ἓνα δυὸ ἀγόρια, ἦσαν σκεπασμένα νὰ μὴν κρυώνουν, γιατί δὲν εἶχαν φωτιά. Ἡ μεγαλύτερη κόρη τῆς ἔκαμνε ἐργόχειρα γιὰ νὰ τὰ πωλήσῃ. Ἀλλὰ τί ἠμποροῦσε νὰ κερδίσῃ ἀπ' αὐτά. . .

— ὦ τοὺς καημένους, εἶπε ὁ Λεωνίδας. Λοιπόν, γιαγιά;

10. Ἡ γιαγιά ἐξακολούθησε: — Προσέξτε. Ὁ Λεωνίδας, τὸ φαγητό, πρὸ τοῦ ἔδιδε ἡ μητέρα μας γιὰ νὰ

τὸ τρώγι ὁ ἴδιος, τὸ ἐπήγαινε στὸ σπίτι του. Καί, τὸ πῶ σπουδαῖο, τὰ πιάτα ποὺ ἔστελλε στοὺς φτωχοὺς τῆς συνοικίας ἢ μητέρα μου, δὲν τὰ ἄγγισε ποτέ. Οὔτε ποτὲ τῆς εἶπε τὴ δυστυχία ποὺ ὑπέφεραν στὸ σπίτι τους. . .

Νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ, ὁ πατέρας ἐφρόντισε νὰ εὗρη ἐργασία στὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα. Ἡ μητέρα εὗρηκε ἐργασία γιὰ τὴν μεγαλύτερη ἀδελφή του. Ἐμεῖς ἐπαύσαμε νὰ τὸν βασανίζουμε. Κάποτε τὸν ἐβοηθούσαμε, ἂν καὶ αὐτὸς δὲν ἤθελε. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἐδυνάμωσε, ἐμεγάλωσε καὶ ἔγινε μέγανος καὶ τρανός.

11.— Τί, τί; ἐρώτησε ὁ Λεωνίδας, μήπως εὗρηκε θησαυρό;

— Νὰ μὴν ἔγινε καβαλάρης, πολεμιστής; ἐρώτησε ὁ Νίκος.

— Ἐλα, γιὰ γιὰ, πές μας, τί ἔγινε; εἶπε καὶ ἡ Φρόσω, ποὺ ἐσηκώθηκε καὶ ἀγκάλιασε τὴ γιὰ γιὰ τῆς.

Καὶ ἡ γιὰ γιὰ: — Ὁ Λεωνίδας ἐκεῖνος, ἀγαπημένα μου ἐγγονάκια, εἶναι ὁ πατέρας τῆς μητέρας σας καὶ ὁ παπὸς ὁ ἰδικός σας.

— Ἄ ἄ! ἐφώναξαν χαρούμενα τὰ ἐγγονάκια καὶ ἐφίλησαν τὴ γιὰ γιὰ.

5. Πόθος ἀνίκητος.

1. Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ τὴν ἀγαποῦσα τὴ θάλασσα. Τὰ πρῶτα βήματά μου, νὰ εἰπῆς, στὸ νερὸ τὰ ἔκαμα. Τὸ πρῶτο μου παιγνίδι ἦτο ἓνα κουτὶ ἀπὸ λουμίγια, ἓνα ξυλάκι ὀρθὸ στὴ μέση γιὰ κατάρτι καὶ ἓνα φύλλο χαρτὶ γιὰ πανάκι. Γιὰ μένα δὲν ἦτο παιγνίδι· ἦτο μεγάλο καράβι. Ἐπῆγα καὶ τὸ ἔρριξα στὴ θάλασσα μὲ καρδιοκτύπι. Μόλις ὁμως τὸ ἔρριξα, ἐβούλιαξε. Ἀλλὰ δὲν ἄργησα νὰ κάμω ἄλλο μεγαλύτερο ἀπὸ σανίδια. Τὸ ναυπηγεῖο μου γιὰ τὸ δεύτερο τοῦτο ἦτο στὸ λιμανάκι τοῦ Ἄι-Νικόλα.

Τὸ ἄφησα στὴ θάλασσα καὶ τὸ ἀκολούθησα κολυμβώντας ἕως τὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ, πὺ τὸ ἐπῆγε τὸ ρεῦμα μακρῶς. Ἀργότερα ἔγινα πρῶτος στὸ κουπὶ καὶ στὸ κολύμβι πρῶτος· μόνον τὰ λέπια μου ἔλειπαν.

— Ἐσὺ θὰ μᾶς ντροπιάσης ὅλους, μοῦ ἔλεγαν οἱ γεροναῦτες, ὅταν μὲ ἔβλεπαν νὰ κολυμβῶ σὰν τὸ δελφίνι. Ἐγὼ ἔκαμάρονα. Τὰ βιβλία τὰ ἔκλεισα γιὰ πάντα.

Τίποτα δὲν τοὺς εὗρισκα πού νὰ συμφωνῇ μὲ τὸν πόθο μου.

2. Ναί, τὴν ἀγαποῦσα τὴ θάλασσα! Τὴν ἔβλεπα νὰ ἀπλώνεται σὰ ζαφειρένια πλάκα, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο ἕως πέρα στὸν ὀρίζοντα, καὶ ἐπροσπαθοῦσα νὰ μάθω τὸ μυστικό της. Τὴν ἔβλεπα ὠργισμένην, ἄλλοτε νὰ δέρνη μὲ ἀφροῦς τὸ ἀκρογιάλι, νὰ καθαλικευῆ βράχους, νὰ βροντᾷ καὶ ν' ἀντηγῇ, καὶ ἔτρεχα νὰ παίξω μαζί της, νὰ τὴ θυμώσω καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσω νὰ μὲ κυνηγήσῃ, νὰ νοιώσω τὸν ἀφρό της ἀπάνω μου. Καί, ὅταν ἔβλεπα καράβι νὰ ἀρμενίζῃ στὰ ἀνοικτιά, ἐνόμιζα πὼς ἦμουν καὶ ἐγὼ μαζί καὶ ἑταξείδεα. Τὰ στακτόμαυρα πανιά, τὰ ὀλοφούσκωτα, μοῦ ἔταζαν ἄλλους τόπους, ἄλλους ἀνθρώπους, πλοῦτη καὶ χαρές. Ἔτσι, κατάντησε ἡ ψυχὴ μου νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλον πόθο νύκτα ἢμέρα, παρὰ τὸ ταξείδι. Ἀκόμη, καὶ ὅταν ἔφθανε θλιβερὴ εἶδησις στὸ νησί, καὶ ὅταν ἔβλεπα τὰ ὀρφανὰ στοὺς δρόμους καὶ τὶς μαυροφόρες γυναῖκες, ὅταν ἄκουα νὰ διηγοῦνται ναυαγοὶ τὸ μαρτύριό των, πείσμα μὲ ἔπιανε πού δὲν ἦμουν καὶ ἐγὼ μαζί τους.

Μοῦ ἄρεσε νὰ τραγουδῶ συχνά.

*Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα,
ὄλοι σὲ λένε θάλασσα κι' ἐγὼ σὲ λέω ἀνθοῦσα.*

3. Ὁ πατέρας μου ἔλειπε μὲ τὸ καράβι μας στὸ ταξείδι. Ὁ θεῖος μου, ὁ Καπετὰν-Καλλιγέρης, θὰ ἔφευγε μὲ τὸ δικό του γιὰ τὴν Μαύρη Θάλασσα. Ἐκατάφερα τὴ μάννα μου καὶ ἐπήγαμε νὰ τὸν εὐροῦμε.

— Πάρε τον, τοῦ εἶπε, γιατί θὰ μοῦ ἀρρωστήσῃ.

— Θὰ σὲ πάρω, μοῦ λέγει, μὰ θὰ δουλεύς τὸ

καράβι θέλει δουλειά. Δὲν εἶναι ψαρότορατα γιὰ φαγὶ καὶ ὕπνο.

Τὸν ἐφοβόμουν πάντα τὸ θεῖο μου. Ἦτο ἄγριος καὶ κακὸς σὲ μένα, ὅπως καὶ στοὺς ναῦτες του.

— Κάλλιο σκλάβος στὸ Ἀλγέρι, παρὰ μὲ τὸν Καλλιγέρη, ἔλεγαν γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἀπονιά του.

Τώρα τὰ ἐλησμόνησα ὅλα.

— Νὰ πατήσω μιὰ στὸ καράβι, τοῦ εἶπα, καὶ δουλειὰ ὅση θέλεις.

4. Ἀληθινὰ ἄρχισα νὰ δουλεύω μὲ ὄρεξι. Ἐκαμνα παιγνίδι τὶς ἀνεμόσκαλες. Ὅσο ψηλότερα ἢ δουλειά, τόσο πιὸ πρόθυμος ἐγώ. Ἀπὸ τὸ πλύσιμο τῆς κουβέρτας στὸ ξύσιμο, ἀπὸ τὸ ράψιμο τῶν πανιῶν στῶν σχοιγιῶν τὸ πλέξιμο, ἀπὸ τὸ λύσιμο τῶν ἀρμένων στὸ δέσιμο. Τώρα στὴν ἀντλία, τώρα φόρτωμα, ξεφόρτωμα, καλαφάτισμα, χρωμάτισμα, πρῶτος ἐγώ. Πρῶτος· τί μὲ ἔμελε; Μοῦ ἔφθανε ὅτι ἀνέβαινα ψηλὰ στὴ σταύρωσι, καὶ ἔβλεπα κάτω τὴ θάλασσα νὰ σχίζεται καὶ νὰ φεύγη, ὑποτακτικὴ τοῦ καραβιοῦ. Τὸν ἄλλον κόσμιο, τοὺς στεριανούς, μὲ θλίψι τοὺς ἔβλεπα. «Ζοῦνε κ' ἐξεῖνοι!» ἔλεγα.

5. Μιὰ ἡμέρα ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ καπετάνιου νὰ βροντᾷ δίπλα μου.

— Μάϊνα πανιά! . . . Μάϊνα πανιά! . . .

Ἐτρομάξα καὶ τρέχω καὶ ἐγὼ πίσω ἀπὸ τοὺς ναῦτες. Πηδοῦν στοὺς φλόκους, κοντὰ καὶ ἐγώ. Σκαρφαλώνουν στὴν σταύρωσι, ἀπάνω καὶ ἐγώ. Σὲ πέντε λεπτὰ τὸ καράβι ἔμεινε ξυλάρμενο.

— Τί τρέχει; ἐρωτῶ τὸ διπλανό μου.

— « Ἡ τρομπά· δὲν τὴ βλέπεις; Ὁ σίφουνας! . . . »

Σίφουνας. Ἀκουστὰ εἶχα τὰ θαύματά του· πὼς σαρώνει ὅ,τι τύχη στὸ δρόμο του, σχίζει πανιά, σπάζει κατάρτια, γονατίζει πλοῖα. Τώρα τὸν ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου· δὲν ἦτο ἓνας, ἦσαν τρεῖς-τέσσαρες. Οἱ δυὸ κατὰ τὸ Βατούμ, οἱ ἄλλοι στ' ἀνοικτιά. Καὶ ἔμπρός μας ὁ Καύκασος ἔδειχνε σὰ σκυλλόδοντα τὰ ἀπόκοιμνα περιγιάλια του. Ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος, ἡ θάλασσα μαυρειδερὴ μὲ ἓνα ἐλαφρὸν τρεμούλιασμα, σὰ νὰ εἶχε ἀνατριχίλα. Πρώτη φορὰ τὴν εἶδα φοβισμένη τὴ φιλενάδα μου τὴ θάλασσα.

Ὁ ἓνας σίφουνας λιγνός, σὰν προβοσκίδα ἐλέφαντος, ἐκρέμετο στὰ νερὰ μαῦρος καὶ ἀκίνητος. Ὁ ἄλλος χονδρός, ὀλόϊσιος, ἐκόπηκε ἔξαφνα στὴ μέση, σὰν στήλη καπνοῦ ἐσκόρπισε ἡ βάσι του καὶ ἀπόμεινε σὰ γλωσσίδι κρεμισμένος ἀπὸ τὰ σύννεφα. Εἶδα νὰ τεντώνη τὸ λαιμὸ του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, νὰ κινή τις φουντες του σὰ γλῶσσες φιδιοῦ. Ἐνόμιζες πὼς ἐζητοῦσε κάτι στὰ νερὰ καὶ ἔξαφνα νὰ τος κουλουριάζεται καὶ φωλιάζει στὸ θαμπὸ οὐρανό. Ὁ τρίτος ὁμοῦς, στακτόμαυρος σὰν κορμὸς λεύκας, ἀφοῦ ἐρροούφηξε καὶ ἐπρήστηκε καλά, ἐκλονίσθηκε καὶ ἐβάδιζε καταπάνω μας.

6. — «Κάτω!» ἀκούω μιὰ φωνή.

Ἐσύρθηκα κοντὰ στὸν καπετάνιο. Εἶδα τὸ ναύκληρο μὲ τὸ τρομπόνι στὰ χέρια, νὰ κοιτάζει πότε τὸν οὐρανό, πότε τὴ θάλασσα.

Ὁ σίφουνας ὡς τόσο μᾶς ἔφθανε γοργά. Ἐρροουφοῦσε τὸ νερὸ καὶ ἐτίναζε στὸν οὐρανὸ μαύρη καταχνιά καὶ ἀντάρια. Τώρα, ἔλεγες, θὰ μᾶς γδύση τὸ κάραβι, ἢ θὰ τὸ σηκώσει στὸν ἀέρα. Ἐφθασε δυὸ ὀργυιές

μακρούα μας. Ἐφεγγε ξανθοπράσινος σὰν καπνισμένο κρύσταλλο καὶ μέσα του ἀνεβοκατέβαινε κάτι σὰν ἔμβολο βιαστικά· ἐνόμιζες πὼς ἐσήκωνε τὸ νερὸ γιὰ νὰ σβήση μεγάλη πυρκαγιὰ στὰ ἐπουράνια.

— «Ρίξε!» προστάζει ὁ καπετάνιος. Ὁ ναύκληρος ἀδιάζει ἀπάνω στὸ σίφουνα τὸ τρομπόνι. Παλιόκαρφα, μολύβια, στουπιά, ὄλα ἐχώθηκαν στὰ πλευρά του. Ἐφάνηκε νὰ τρεμουλιάζει καὶ ἐσταμάτησε. Ἐδοκίμασε πάλι νὰ κινηθῆ, ἔκαμε δύο κλωθογυρίσματα στὴ θέσι του καὶ ἐστάθηκε πάλι, σμίγοντας τὴν θάλασσα μὲ τὸν οὐρανό.

Ἐξαφνα βρόντος ἀκούστηκε, σὰ νὰ εἶχε σκάσει κανόνι, καὶ ἓνα μεγάλο κῆμα ἔσπασε ἀπάνω στὸ κατάστροφα. Τὴν ἴδια στιγμή ὁ Καύκασος ἄστραψε καὶ ἐβρουχήθηκε· δροῦλας ἐξέσπασε καὶ ἡ θάλασσα ἡ φοβισμένη ἄφρισε τώρα καὶ ἐμάνιασε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ Πόντου.

— «Ἴσα πανιά! στοὺς φλόκους!» ἐπρόσταξε ὁ καπετάνιος βιαστικά.

Ἄνοιξαμε τὰ πανιά μας καὶ τὸ καράβι ἔπιασε πάλι τὴ γραμμὴ του. Ὁ κίνδυνος ἐπέρασε.

7. Τρεῖς ἐβδομάδες ἀργότερα ἐκατεβήκαμε στὴν Πόλι φορτωμένοι. Ἐκεῖ ἔλαβα τὸ πρῶτο γράμμα τῆς μάννας μου. Πρῶτο γράμμα, πρῶτο μαχαίρι στὴν καρδιά μου.

«Παιδί μου, Γιάννη μου», ἔγραφε ἡ μητέρα μου. «Ὅταν γυρίσης πάλι στὸ νησί μας, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Ἀϊ-Νικόλα καὶ τὴν εὐχή μου, δὲ θὰ ἔχης πιά πατέρα καπετάνιο. Πάει ὁ πατέρας σου· τὸ ὄμορφο τρεχαντήρι πάει καὶ αὐτό· πᾶνε οἱ δόξες μας! Τὰ ἐρρούφηξε ὄλα ἡ θάλασσα! Τώρα δὲν ἔχεις τίποτα, παρὰ τὸ χαμόσπιτο,

ἔμένα τὴν ἄτυχη καὶ τὸ Θεό. Γεῖά σὰ χέρια σου. Δούλευε, παιδί μου, καὶ τίμα τὸ θεῖο σου. Ἐάν σου μένη κάποτε τίποτα, στέλνε μου, ν' ἀνάβω τὸ κανδήλι γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα σου».

8. Μὲ τὸν πατέρα μου εἶχαμε συναντηθῆ τελευταία φορὰ στὴ Θεοδόσια. Καθὼς μὲ εἶδε ψηλὰ νὰ μαζεύω τὸ πανί, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ ἔμεινε ἄφωνος.

— Τί τὸν κοιτᾶς, καπετὰν Ἀγγελῆ; τοῦ φωνάζει ὁ Καλλιέργης· «δὲν τὸν ἀλλάζω μὲ τὸν καλύτερο ναύτη σου».

Ἐγὼ ἐδιπλοπαρακαλοῦσα νὰ ἀνοίξη ἡ θάλασσα νὰ μὲ καταπιῇ. Ὅσο ἔνοιωθα ἀπάνω μου τὸ βλέμμα του, ἡσυχία δὲν εὔρισκα. Ἐτρεχα βιαστικὸς ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη, καὶ τάχα κάτι διώρθωνα. Ἐκεῖνος ἐκατάλαβε πὼς εἶχα σαστίσει καὶ δὲν ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέσει του, μόνον μὲ ἀκολουθοῦσε μὲ παραπονιαρικό βλέμμα, σὰ νὰ μὲ ἔβλεπε στὸ νεκροζορέββατο.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα μὲ ἀπάντησε στὸ δρόμο πὺν ἐπίγαινα στὴν πόλι. Μόλις τὸν εἶδα ἀπὸ μακρὰ, ἠθέλησα νὰ κρυφθῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μακρὰ τόσο προστακτικὸ ἦτο τὸ βλέμμα του, πὺν τὰ πόδια μου ἐκόπησαν.

— «Παιδί μου, τί ἔπαθες;» μοῦ λέγει. «Τὸ ἐσυλλογίσθηκες καλὰ τί κάνεις;» Πρώτη φορὰ ἐγνώριζα τὴ γλῶσσα τῆς φωνῆς του. Δὲν ἐσάστισα.

— «Πατέρα, τοῦ εἶπα, τὸ ἐσκέφθηκα· δὲν ἠμπορῶ νὰ ζήσω ἀλλοιώτικα. Μὲ κρᾶζει ἡ θάλασσα. Μὴ θέλεις νὰ μὲ ἐμποδίσης».

Ἐκαμε τὸ σταυρό του· ἐστάθηκε λίγο, μὲ ἐκοίταξε κατὰματα, καὶ ἐκούνησε τὸ κεφάλι του.

— «Καλά, παιδί μου» εἶπε· «κάμε ὅ,τι σὲ φωτίση ὁ Θεός· ἐγὼ ἔκαμα τὸ χρέος μου. Πήγαινε στὴν εὐχή μου».

9. Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ δουλεύω νὰ ζήσω ἐγώ, νὰ ζήσω καὶ τὴ μάμμα μου. Ἄλλὰ μὲ τὸ θεῖο μου δὲν ἤμπορουσα πιά νὰ κάμω. Στὸ πρῶτο λιμάνι πού ἐπιάσαμε, ἐζήτησα τὸ λογαριασμὸ καὶ ἔφυγα· ἔπιασα δουλειὰ σὲ ἄλλο καράβι.

Ἄπάνω στὸ χρόνο, ἀπέθανε καὶ ἡ μάμμα μου καὶ ἔτσι ἔμεινα μοναχὸς στὸν κόσμο. Ἄπὸ καράβι σὲ καράβι, ἀπὸ καπετάνιο σὲ καπετάνιο, ἀπὸ ταξίδι σὲ ταξίδι, δέκα χρόνια ἔκλεισα στὴ θάλασσα. Δουλειὰ πολλή, ἀλλὰ κέρδος κανένα. Τέλος ἀπεφάσισα νὰ γυρίσω στὴν πατρίδα. Ἄπὸ τότε πού ἔφυγα μὲ τὸν καπετὰν Καλλιγέση, δὲν ἐγύρισα ποτέ. Ἐπάλαισα τόσες φορές μὲ τὰ κύματα· ἄλλες τόσες ἀντίκρουσα τὸ θάνατο, μὰ ἐβαρέθηκα πιά.

Ἐσκέφθηκα: — «Ἄς πάγω γιὰ λίγες ἡμέρες καὶ βλέπομε πάλι».

10. Ἐπῆγα καὶ εὗρηκα τὸ σπίτι ἐρείπιο καὶ τὸν τάφο τῆς μητέρας μου χορταριασμένον. Ἐκαμα τρισάγιο τῆς μάμνας μου καὶ ἄναψα κερὶ στὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα μου.

Τὶς ἡμέρες πού ἐτοιμαζόμουν νὰ ξαναφύγω, μὲ ἐπλησίασε ὁ καπετὰν Πάραρης, παλιὸς καρaboκύρης καὶ συνομηλικὸς τοῦ πατέρα μου. Ἐστάθηκε τυχερὸς στὴ θάλασσα, τὴν ἐτρόγησε καλά, εὗρηκε τὴν περίστασι, ἐπώλησε τὸ καράβι του, ἀγόρασε χωράφια καὶ τὰ ἔκαμε περιβόλια.

— «Θέλω νὰ σὲ κάμω γαμβρὸ» μοῦ εἶπε, «ἀλλὰ μὲ τὴ συμφωνία νὰ μὴν ξαναπατήσης στὴ θάλασσα».

— «Λοιπόν, θὰ πάρω γυναῖκα νὰ με τρέφῃ;»
ἐρώτησα.

— «Ὅχι, δὲν θὰ σὲ τρέφῃ, μὴ θυμώνῃς· θὰ δου-
λεύῃς, θὰ δουλεύετε καὶ οἱ δύο. Εἶναι τὸ περιβόλι, εἶναι
τὸ ἀμπέλι, εἶναι τὸ χωράφι. Ἄνθρώπους καρτεροῦν».

— «Σύμφωνοι, τοῦ εἶπα· ἔχεις τὸ λόγο μου».

11. Τρία χρόνια ἔζησα μὲ τὴν γυναῖκα μου στὸ χω-
ριὸ τοῦ πενθεροῦ μου. Ἔμαθα τὴν ἀξίνα καὶ ἐδούλευα
μὲ τὴν γυναῖκα μου τὸ περιβόλι, τὸ ἀμπέλι, τὸ χωράφι.
Ἔμαθα νὰ σκαλίζω τὶς κιτριές, νὰ κλαδεύω τὸ ἀμπέλι,
νὰ ὀργώνω τὸ χωράφι. Εἶχα πενήντα τάληρα τὸ χρόνο
ἀπὸ τὸ κίτρο, εἴκοσι ἀπὸ τὸ κρασί, ἀπὸ τὸ σιτάρι σα-
ράντα, καὶ χωριστὰ ὁ σπόρος καὶ ὅσο ἐχρειάζετο γιὰ τὸ
σπίτι. Πρώτη φορὰ εἶδα ζωντανὴ στὰ χέρια τὴν πλη-
ρωμὴ. Τὸ ἄλαλο χῶμα ἔκανε χίλιους τρόπους, χρώματα,
σχήματα, μυρουδιές, καρπούς καὶ ἄνθη γιὰ νὰ λαλήσῃ
νὰ εἰπῇ «εὐχαριστῶ», πὺν τὸ ἐδούλευα. Ἄνοιγα τὸ ὄρ-
γωμα, καὶ τὸ ὄργωμα ἔμενε στὴ θέσι του· ἐδέχετο τὸ
σπόρο, τὸν ἔκρυβε ἀπὸ τὰ πουλιά, τὸν ἐζέσταινε καὶ τὸν
ἐνότιζε, ὥσπου τὸν ἐφάνερονε πάλι στὰ μάτια μου
ὀλόδροσον, γλωροπράσινον, χρυσαφένιον, σὰ νὰ μοῦ
ἔλεγε: «κοίτα πῶς τὸν ἀνάστησα!».

Ἐλάφρονα τὸ κλῆμα, καὶ τὸ κλῆμα ἐδάκουζε ἀπὸ
χαρὰ, ἄνοιγε τὰ μάτια του σὰν πεταλούδες καὶ στὸν
καιρὸ του, ἐφούντωνε φορτωμένο σταφύλια. Ἐκαθάριζα
τὴν κιτριὰ, καὶ ἐκείνη, λυγερὴ καὶ ὠραία, ἐψήλωνε
φουντωτὴ, καμαρωτὴ καὶ μοῦ ἐχάριζε ἴσκιο τὰ μεσημέ-
ρια καὶ ὕπνο ἀρωματισμένον τὶς νύκτες· μὲ ἐδρόσιζε μὲ
τὸν χρυσόξανθον καρπὸ της.

12. Κάθε ήλιοβασίλεμα ανεβαίναμε στο χωριό. Ἐμπρὸς ἢ γυναῖκα μου μὲ τὶς γαλακτερὲς αἶγες, στολισμένες μὲ κουδούνια· πίσω ἐγὼ μὲ τὴν ἀξίνα στὸν ὄμο καὶ τὸ μουλάρι φορτωμένο ξύλα γιὰ τὴ φωτιά. Ἄναβε τὴ φωτιά ἢ γυναῖκά μου νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνο. Ἄναβα καὶ ἐγὼ τὴν πίπα μου στὸ κατώφλι, ἐξα-

πλωμένος κάτω ἀπ' τὸ γιασεμὶ πὺν ἐσκάλωνε στοὺς τοίχους, δίπλα στοὺς βασιλικούς, στοὺς δυόσμους, στὶς μαντζουράνες, πὺν δὲν ἐζητοῦσαν παρὰ λίγο σκάλισμα, λίγο νεράκι, γιὰ νὰ μᾶς λούσουν μὲ μόσχους.

- «Καλησπέρα».
- «Καλή σου ἐσπέρα».
- «Καλὴ νύκτα».
- «Καλὸ ξημέρωμα».

Τέτοιες εὐχὲς ἄλλαζα μὲ τοὺς χωριανούς μου· δὲν ἐχοίταζα πιά τὸν οὐρανό, δὲν ἐξετάζα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ

θέσει, τὸ τρεμολάμπισμα τῶν ἄστροων, τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, τῆς πούλιας τὴν ἀνατολή.

13. Ἔτσι ἐπέρασε ὁ δεύτερος χρόνος καὶ ἐμπήξαμε στὸν τρίτο. Μιὰ Κυριακὴ κατέβηκα μὲ τὴ γυναῖκα μου στὸν Ἄϊ-Νικόλα. Ὁ ἐξάδελφός της, ὁ καπετὰν Μαλάμος, ἐβάρπτιζε τὸ καράβι του καὶ μᾶς εἶχε καλεσμένους στὴ χαρά.

Ἦτο ὥραία ἡμέρα· τὸ ναυπηγεῖο γεμᾶτο ξύλα, κατάρτια, σανίδες, ροξανίδια. Ὁ ἀέρας γεμᾶτος ἀπὸ τὴν ἄλμη τοῦ νεροῦ, τὴ μυρουδιά τοῦ κατραμιοῦ, τῆς πίσσας καὶ τῶν σχοιनिῶν. Λόφοι τὰ στουσιά, σωροὶ τὰ σίδερα. Καὶ ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς βαρκοῦλες ὁμορφοβαμμένες καὶ καράβια, ἄλλα ἀναποδογυρισμένα καὶ ἄλλα ξαομάτωτα. Οἱ καλεσμένοι—ὄλο τὸ νησί μας—ντυμένοι γιορτινά, ἐγύριζαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐπηδοῦσαν μέσα στὰ μισοφτιασμένα πλοῖα, τὰ παιδιὰ τὰ ἐψηλάφουσαν, οἱ ἄνδρες τὰ ἐκαμάρωναν, τοὺς ἐμιλοῦσαν πολλὰς φορές, ἔλεγαν τὴν ἀξία τους, ἐλογάζριαζαν τὴν γοηγοράδα τους, ἐσυμβούλευαν τὸν προτομάστορα γιὰ τὸ κάθε τί.

14. Τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Μαλάμου, ἀπάνω στὴν ἐσχάρα του, μὲ τὴν πλώρη τὴ σπαθωτὴ, στεφανωμένη τὴν πρύμνη, μὲ τὰ ξύλινα στηρίγματα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔμοιαζε σαρανταποδαροῦσα κοιμισμένη στὴν ἀμμονδιά. Ὅλογάλαζη ἢ θάλασσα ἔλαμπε καὶ ἐπαιγνίδιζε καὶ ἐσημιάτιζε γλῶσσες, γλωσσίτσες στὰ πόδια του· τὸ ἐρράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ ἐκέλαηδοῦσε μυστικά:

— «Ἐλα στὴν ἀγκαλιά μου νὰ σὲ ἀναστήσω. Τί κάθεσαι ἄψυχο ξύλο; Λὲν ἐβαρέθηρες τοῦ δάσους τὴ

νάρκη καὶ τὴν ἄβουλη ζωή; Ντροπή σου! "Εβγα νὰ παλαίσης μὲ τὸ κῦμα· ὄρμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσης τὸν ἄνεμο. "Ελα νὰ γίνης ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγούδι τῶν ναυτῶν, καύχημα τοῦ καπετάνιου σου. "Ελα, χρυσό μου, ἔλα!» Καὶ ἐκεῖνο ἄρχισε νὰ τριζοβολᾷ, ἔτοιμο νὰ ἀφήσῃ τὴν κλίνη του.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος, γελαστός, μὲ τὴν τσόχινη βράκα καὶ τὸ πλατὺ ζουνάρι. Δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυμένη στὰ μεταξωτά. Καὶ τὰ βιολιά ἐσκορποῦσαν τὴ χαρὰ στὰ πέρατα.

15. Ἐγὼ δὲν ἐχαιρόμουν. Ἐνόμιζα πὼς ἡ θάλασσα μοῦ ἔλεγε παραπονιάρικα:

— «"Απιστε, δειλέ!».

Ἡθέλησα νὰ φύγω, ἀλλὰ δὲν ἐβαστοῦσαν τὰ πόδια μου. Μολύβι τὸ σῶμα μου ἐκόλλησε στὴ θέσι του καὶ τὰ μάτια μου, τὰ αὐτιά μου, ἡ ψυχὴ μου ὅλη παραδομένη στὸ κῦμα ἄκουε μὲ παράπονο:

— «"Απιστε, δειλέ!»

— «Τί ἔχεις καὶ εἶσαι συλλογισμένος;» μὲ ἐρώτησε ἡ γυναῖκα μου.

— «Τίποτε . . . εἶπα· πιάσε με νὰ σηκωθῶ».

Ὁ παπὰς ντυμένος τὰ ἄμφια ἐδιάβαζε τὴν εὐχὴ στὸ καράβι. Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα.

Τότε ἓνα μὲ τὸ ἄλλο τὰ στηρίγματα ἔφευγαν ἀπὸ τὴν ἐσχάρα καὶ τὸ καράβι ἄρχισε νὰ τραμπαλίζεται μουνδιασμένο, θαρρεῖς ἀπὸ τὸ κάθισμα, ἄτολμο ἀκόμη στὴ νέα του ζωὴ. Τὰ παιδιά, πὺ ἦσαν ἀνεβασμένα στὸ κατάστρωμα ἔτρεχαν ἀπὸ πρῦμνη σὲ πλώρη, ἀπὸ πλευρὸ σὲ πλευρὸ ὅλα μαζὶ μὲ τὴν κουφὴ ποδοβολὴ κοπαδιοῦ.

— Ἐμπρός! διέταξεν ὁ πρωτομάστορας καὶ μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων τὸ πλοῖο ἐστέναξε καὶ ἐγλίσθησε στὰ νερὰ σὰν πάπια, μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ, πού γιὰ τὸ καλὸ ἐμπῆκαν γιὰ πρῶτο πλήρωμά του.

— «Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο καὶ τὸ καρφί του μάλαμα!» ἤρχετο ὁ ναυτοκόσμος βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα.

16. Ἐκείνην τὴν ὥρα, ἓνα παιδὶ ἔπεσε στὸ νερό. Δὲν χάνω καιρό. Πηδῶ μέσα μὲ τὰ ροῦχα μου. Δυὸ βουτιῆς καὶ ἔβγαλα τὸ παιδὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐβγαλα ἐκεῖνο· μὰ ἐμπλέχθηκα ἐγὼ στὰ δίχτυα της... Ἀπὸ τότε, ἔφυγε ὁ ὕπνος ἀπὸ κοντά μου. Ἐκεῖνο τὸ χλιαρὸ νερὸ πού αἰσθάνθηκα στὸ κορμί μου, ἔσυρε τὴν ψυχὴ μου σκλάβρα κατόπι του.

Δὲν ἔπιασα πιά δουλειά. Ἐδοκίμασα νὰ πάγω στὸ περιβόλι, στὸ χωράφι, στὸ ἀμπέλι· ὅλα στενόχωρα. Ἐγύριζα τὴν ἡμέρα στὸ ἀκρογιάλι, ἐβουτοῦσα στὸ νερό, ἐκυλιόμουν στὰ φύκια, ἐκνηγοῦσα ἀχινοὺς καὶ καβούρια. Συχνὰ κατέβαινα στὸ λιμάνι καὶ δειλὰ ἐπλησίαζα τοὺς ναυτικούς, νὰ ἀκούσω νὰ μιλοῦν γιὰ ἄρμενα, γιὰ ταξίδια, γιὰ τρικυμίες καὶ ναυάγια. Ἐκεῖνοι δὲν ἐγύριζαν καθόλου νὰ μὲ ἰδοῦν. Χωριάτης, βλέπεις, ἐγώ, παλιογεωργός! Ἐκεῖνοι ναυτικοί, ἀγριοδέλφινοι.

— «Ἐσύ, Γιάννη, καλὰ τὰ κατάφερες», μοῦ ἔλεγαν κάποτε «οὐδ' ἄνεμο, οὐδὲ θάλασσα φοβᾶσαι πιά· ἄραξεις».

Μὲ αὐτὰ ἤθελαν νὰ μοῦ εἰποῦν: — «Πάει, πέθανες, δὲν ζῆς στὸν κόσμο!»

17. Ἐφευγα πάλι στὸ ἀκρογιάλι νὰ εἰπῶ τὴ θλίψη μου στὰ κύματα. Τέλος ἔκανα καραβάκια, καὶ καραβά-

για περίτεχνα, με κατάρτια πριναρίσια, με παλαμάρια και πανιά, και ή ζωηρή φαντασία μου τὰ ἔκανε καρόβια τριζούβερα.

Ἡ γυναῖκα μου, ή Μαριώ, μ' ἔβλεπε και ἔκαινε τὸ σταυρό της.

— «Παναγία μου, ἐτρολλάθηξε ὁ ἄνδρας μου!» ἔλεγε. Καὶ ἔταξε λαμπάδες στὴ Μεγαλόχαρη, ἐπήγαινε ξυπόλητη στὰ ἔξωκκλήσια, ἐδιάβαζε τὰ ροῦχα μου και ἐσταυροκοπεῖτο ἡμέρα νύκτα γιὰ νὰ πείση τοὺς ἁγίους νὰ μὲ φέρουν στὰ λογικά μου.

— «Τί θέλεις, τί γυρεύεις, Μαριώ», τῆς λέγω μιὰ ἡμέρα. «Οὔτε τάματα, οὔτε ἅγιοι ὠφελοῦν στὴν ἀρρώστεια μου. Ἐγὼ εἶμαι παιδί τῆς θάλασσας· μὲ κράζει και θὰ πάω. Θέλεις τώρα, θέλεις ἀργότερα, θὰ γυρίσω πάλι στὴν τέχνη μου».

Καθὼς τὸ ἄκουσε, ἐλυπήθηκε κατάκαρδα. — «Τὴν τέχνη σου! πάλι ναυτικὸς θὰ γίνης; Θὰ καταντήσης ναύτης πάλι;»

— «Ναί, ναύτης· δὲν ἠμπορῶ. Μὲ κράζει ή θάλασσα».

Μὰ ποῦ ἐκείνη! Νὰ μὴν τὸ ἰδῆ, νὰ μὴν τὸ ἀκούσῃ· ἔβριζε τὴ θάλασσα, τὴν κατηγοροῦσε, τῆς ἔδινε κατάρες. Τοῦ κάκου!

18. Ἐνα ἀπόγευμα ποὺ ἐκαθόμουν στὸ ἀκρωτήριο, βλέπω μιὰ φρεγάδα μὲ γεμάτα πανιά· θεώρατη πέτρα ἔμοιαζε, στὴ θάλασσα. Ὅλα της τὰ ξάρτια ξεχώριζαν.

Ἡ ψυχὴ μου, σὰ λυπημένο πουλάκι, ἐκάθησε ἀπάνω της. Ἄκουα τὸν ἀέρα νὰ σχίζεται στὰ ξάρτια και νὰ τραγουδῆ τοῦ ναύτη τὴ ζωή. Μοῦ ἐφάνηκε τέλος πὼς ἕνας ναύτης μὲ ἔδειξε στοὺς συντρόφους του και εἶπε:

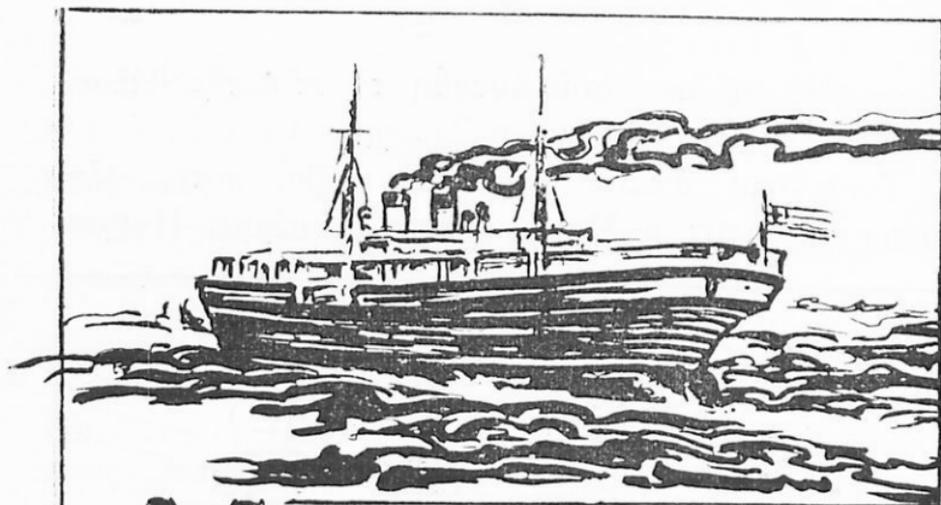
— «Νὰ καὶ ἓνας πού ἀρνῆθη τὰ καλὰ τῆς θάλασ-
σας ἀπὸ φόβο!»

Τινάχθηκα ἀπάνω ὄχι ἀπὸ φόβο, ποτέ, εἶπα.
Τρέχω στὸ σπίτι ἢ Μαριὼ ἔλειπε στὸ ρέμμα. Παίρνω

τὰ ροῦχα μου στὸν ὄμο καὶ χάνομαι σὰν κλέπτης
Σκοτεινὰ ἔφθασα στὸν Ἄϊ-Νικόλα, λύω μιὰ βάρκα
καὶ φθάνω στὴ φρεγάδα.

Ἐπὸ τότε, ταξιδεύω τὴ θάλασσα. . . Θὰ μοῦ εἰπῆς,
δὲν μετάνιωσα; Καὶ ἐγὼ δὲν ἠξεύρω. Ἄλλὰ καὶ νὰ
γυρίσω τώρα στὸ νησί, πάλι δὲν θὰ ἠσυχάσω. Μὲ κρά-
ζει ἡ θάλασσα!»

M

6. Θαλασσινὸ τραγούδι.

Μὲ τί λαχτιάρα καρτερῶ
τὴ μέρι, πὸν θὰ ταξιδέψω πάλι,
πὸν μ' ἀγεράκι δροσερὸ
καὶ μ' ὄλον πρύμο τὸν καιρό,
θ' ἀρήσωμε τὸ περιγιάλι.

Σὰν μιὰ φτερούγα μοναχὴ,
θ' ἀπλώση ἡ βάρκα τὸ λευκὸ πανάκι,
καὶ μὲ τοῦ μπάτι τὴν εὐχὴ
θὰ πάσ' ἡ ἄψυχη ψυχὴ
καὶ θὰ πετάξῃ σὰν πουλάκι.

Μ' ἀφρὸ θὰ κόβῃ τὰ νερά,
δροσαῖτο κῦμα θὲ νὰ τὴν πλευρώνῃ.
Αὐτὴ θὰ σειέται σὰν κυρὰ
κι' ὁ γεροναύτης μὲ χαρὰ
θὲ νὰ χουφτιάζῃ τὸ τιμόνι.

Καὶ θὰ μὲ φέρη τεχνικὰ
ζοντὰ σ' ἓνα θεώρατο καράβι,
ποὺ τ' ἄρμυρὸ νερὸ νιζᾶ,
μὲ χίλια δυὸ σιδερικά,
ἄσβεστη φλόγα, ποὺ τ' ἀνάβει.

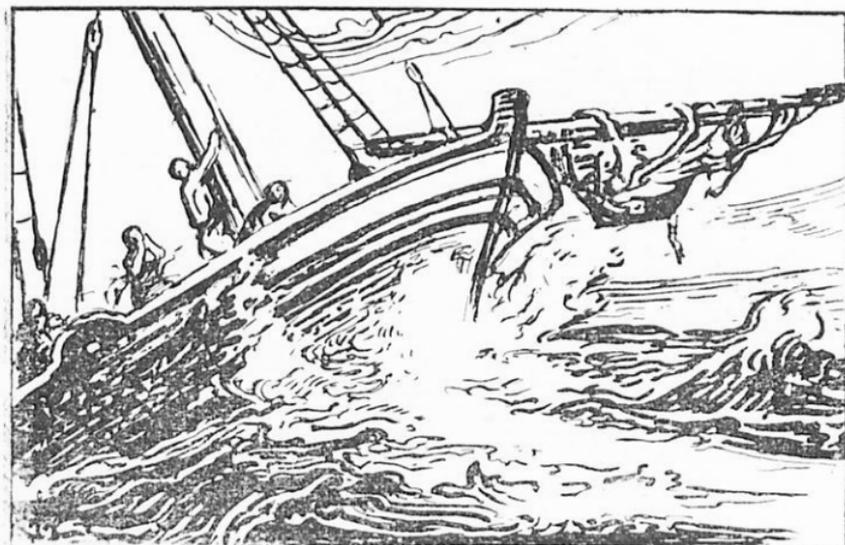
... Σὰν τ' ἄλυσόδετα θεριά,
ταράζεται, φουσομανᾶ, βογγάει,
τὰ ξεριζώση ἀπ' τὴ στεριά,
τὴν ἄγκυρά του τὴ βαρειὰ
μ' ὄλη τὴ δύναμι τραβάει.

Ἐλεύθερο κι ὄλο χαρὰ
μαῦρο καπνὸ ἀπ' τὶς μύτες ξανεμίζει.
Μὲ τ' ἀτσαλένια του φτερά
ἀναταράζει τὰ νερά
καὶ σὰν τὸ σίφουνα σφουρίζει.

Τὸ πέλαγο κυματερὸ
ἀνάμεσα στῆς πλώρης του τὴν κόψη,
τὰ πλάγια του ξεροῦν νερό,
κι ἀφήνει πίσω γιὰ καιρὸ
θολὴ τῆς θάλασσας τὴν ὄψη.

Σὰν μιὰ εἰκόνα μακρονή
χλωμιάζει, μισοσβιέται τ' ἀκρογιάλι,
τὸ κῦμα παίρνει τὴ φωνή·
— Γειά σας, χαρά σας, στεριανοί,
Καλῶς ν' ἀνταμωθοῦμε πάλι!

7. Τὸ ναυτόπουλο.

Μαύρη νυχτιά κι ἀνάστερη, τὰ κύματα μουγκρίζουν
βροντᾶ κι ἀστράφτει, οἱ κερανοὶ τὰ κύματα ξεσχίζουν
σὰ φίδια λαμπερά.

Βόηθα Χριστέ! Τριζοβολᾶ, θ' ἀνοίξη τὸ καράβι,
βοριάς κακός, ἀλύπητος, μνήματα χίλια σκάβει
στὰ μαῦρα τὰ νερά.

Βουλιάζουμε . . . τὰ ξάρτια μας χωρὶς πανιά, σπασμένα
ἀχόρταγα τὰ κύματα τ' ἀρπάζουν ἕνα ἕνα
κι ἀπάνω μας πηδοῦν.

Τοῦ κάκου οἱ ραῦτες ἄφωνοι, ὠχροὶ χωρὶς ἐλπίδα,
ἀκούραστα παλεύουνε . . . τὴν ὀμορφή πατριίδα
ποτέ τους δὲ θὰ ἴδοῦν.

Νά! τὰ νερά πλημμύρισαν καὶ δυναμώνει ἡ μπόρα
ἡ πρόμνη μας γονάτισε, βογγᾶ, κι ὦρα τὴν ὦρα
ἡ πλώρη μας βουλᾶ . . .

Βουλιάζομε! ἀπ' ὅλους μας οὐτ' ἕνας θὰ γλιτώσῃ
ὅλους ἢ μαύρη θάλασσα, γιὰ νὰ μᾶς σαβανώσει,
βουνὰ μ' ἀφροὺς κυλᾶ.

Ἐγὼ μικρὸ ναυτόπουλο, γεννήθηκα στὸ κῆμα,
στὴ θάλασσα μεγάλωσα, κι ἂν εὔρω τώρα μνηῖμα
στὸ μαῦρο της βυθό,

σὰν τὸ μωρὸ στήν κούνια του σιὰ πράσινα χοιτάκια
σιὰ φύκια, σιὰ κοράλλια της καὶ σιὰ μαρογαριτάκια
γλυκὰ θὰ κοιμηθῶ.

Δὲ μὲ τρομάζει ὁ θάνατος, στὸν ὕπνο τὸ βαθὺ μου
θὰ φάλλουνε τὰ κύματα νανούρισμα σι' αὐτὶ μου
μ' ὀλόγλυχο σκοπό.

Καὶ θᾶρχονται σὰν ὄνειρο μαζί μου νὰ μιλήσουν
νὰ μὲ φιλήσουν τρυφερά, νὰ μὲ παρηγορήσουν,
ἐκεῖνοι π' ἀγαπῶ.

Ὅμως, Χριστέ μου, μιὰ καρδιά μονάχα συλλογοῦμαι
ἐκεῖνη ποὺ μὲ γέννησε, τὴ μάνα μου, λυποῦμαι
καὶ κλαίω τὴ φτωχή.

Ὅλους τοὺς πῆρε ἡ θάλασσα, μονάχα ἐγὼ τῆς μένω
κι ἂν μάθῃ πὼς ἐχάθηκα στὸ κῆμα τ' ἀγριεμένο,
τῆς φεύγει κι ἡ ψυχὴ.

Νά! μᾶς σζεπάξ' ἡ θάλασσα... τὸ θέλημά σου ἄς γένη.
Γονατιστὸ τὴν ὕστερη στιγμή, τὴ χρυσωμένη
εἰκόνα σου φιλῶ.

Σβήνει ἡ φωνή μου... μ' ἄρπαξε τὸ κῆμα τ' ἀγριεμένο!
Χριστέ μου! τὴ μανούλα μου τὴν ὦρα ποὺ πεθαίνω,
γι' αὐτὴν παρακαλῶ.

8. Ἡ ἱστορία τοῦ πατέρα μου.

1. Ἐκείνη τὴ χρονιά ἢ βαρυνειμωνιά ἦτο ἐξαιρετικὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ χιόνι εἶχε σκεπάσει καὶ τὶς ζεστὲς κοιλάδες τῆς καὶ εἶχε φθάσει ὡς κάτω στοὺς γιαλοὺς τῆς. Τὰ καταστήματα στὴν πόλι μας ἄνοιγαν τὸ πρωῖ στὶς δέκα, καὶ ἔκλειαν τ' ἀπομεσήμερο στὶς τρεῖς, ἢ τὸ πολὺ στὶς τέσσαρες. Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐφρόντιζαν νὰ μαζεύονται ἐνωρὶς στὰ σπίτια των.

Ἦτο κρύο δυνατὸ. Στὴν παραστιὰ ἔκαιαν ξύλα ἐλιάς καὶ μᾶς ἐχάριζαν εὐχάριστη ζεστασιά. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ ἐπαίζαμε ἀθόρουβα καὶ ὁ πατέρας ξαπλωμένος στὴν πολυθρόνα του ἐδιάβαζε ἐφημερίδες. Ἡ μητέρα ἐπῆγε στὸ μαγειρεῖο νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνο.

2. Στὸν χαλκοπράσινο οὐρανὸ οἱ τελευταῖες ἀνταύγειες τοῦ ἡλίου, καθὼς ἔμπαιναν ἀπὸ τὸ παράθυρο πρὸς τὴν δύσιν, ἔδειξαν στὸν τοῖχο τοὺς ἴσκιους μας μεγαλωμένους. Ἐβαψαν τὰ πρόσωπά μας χρυσοροδῖνα. Σιγὰ σιγὰ, ἔπεφτε τὸ σούρουπο. Ὁ πατέρας ἀφῆκε τὸ διάβασμα καὶ ἔκλεισε τὸ πρόσωπό του στὶς παλάμες του. Οἱ φλόγες τῆς παραστιᾶς ἀπὸ τὰ ἐλιόξυλα ἔβαψαν τὸ δωμάτιο παράξενα. Ἐλαμπαν ὅλα τὰ ἐπιπλα, σὰν νὰ ἐβγῆκαν ἐκείνη τὴν ὥρα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ τεχνίτου. Οἱ ἴσκιοι μας ἔπεσαν στοὺς τοίχους καὶ ἐχόρευαν παράξενα, σύμφωνα μὲ τὸν τρελλὸ χορὸ πὺν ἔκαμναν οἱ φλόγες σὰν πύρινες γλῶσσες ἐτοιμες νὰ γλείψουν, ὅ,τι εὐρίσκετο μπροστά τους. Ὁ Τάκης ἔκαμνε μὲ τὰ χέρια του διάφορα σχήματα καὶ ὁ ἴσκιος του ἔκαμνε λαγούς, ποντίκια, καμηλές. . . . Ἐγὼ πάλι ἔκαμνα θεριὰ πὺν κυνη-

γούσαν νὰ τ' ἀρπάξουν. Ἡ Ἀνθούλα μας, ἡ μικρούλα μας χαϊδεμένη, ἐκάθισε στὰ γόνατα τοῦ πατέρα, τοῦ κατέβασε τὰ χέρια ἀπὸ τὸ πρόσωπο καὶ χαϊδεύοντάς τον παρεκάλεσε :

— « Πές μας, πατέρα, μιὰ ἱστορία. Ἔλα, σὲ παρακαλῶ ».

— « Ναί, ναί, μιὰ ἱστορία » ἐσυμφωνήσαμε καὶ ἐμεῖς, καὶ ἀφήνοντας τὰ παιγνίδια μας μὲ τοὺς ἴσκιους, ἐπλησιάσαμε καὶ ἐκαθήσαμε κοντὰ του.

— « Θέλετε φῶς; Νὰ φέρω τὴ λάμπα; » ἀκούσθηκε νὰ λέγη ἡ φωνὴ τῆς μητέρας.

— « Ὁχι, ὄχι! » ἀπαντήσαμε ὅλοι μαζί. Καὶ ὁ πατέρας σύμφωνος μ' ἐμᾶς ἄρχισε νὰ διηγῆται :

3. — Ἀπάνω στὸ βουνό, κοντὰ στὴν κορυφὴ εἶναι τὸ χωριό μου. Πολὺ μικρὸ χωριό. Τόσο μικρό, πὺν δὲν εἶχε οὔτε παπὰ, οὔτε διδάσκαλο. Ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ πάγω στὸ σχολεῖο, ἐπήγαινα στὸ κοντινὸ χωριὸ πὺν ἦτο μακρὸν ὡς μιὰ, μιὰμιση ὥρα.

Στὸ σπίτι μας ἐζοῦσαν τότε ὁ παπούς μου καὶ ἡ γιαγιά μου. Ἄλλο παιδὶ ἀπὸ τὸν πατέρα μου δὲν εἶχαν. Ἐκαλλιεργοῦσαν τὰ λίγα χωράφια, τὸν κῆπο μας καὶ ἓνα ἀμπελάκι, καὶ ἐζοῦσαν πτωχικά!

Ὅταν ἔβγαλα τὸ δημοτικὸ, ὁ πατέρας μου εἶπε μιὰ ἡμέρα.

— « Θὰ πᾶμε στὸν Πειραιᾶ. Σοῦ εὔρηκα ἐκεῖ θέσι σ' ἓνα κατάστημα ἐμπορικὸ ἐνὸς συμπατριώτη μας ἀπὸ τὴ χώρα. Κοίταξε νὰ προκόψης, νὰ ζήσης καλύτερα ἀπὸ μᾶς ».

Τῆς μαννούλας μου ἐβούρξωσαν τὰ μάτια. Νὰ φύγω τόσο μικρὸς δὲν ἠθέλε. Ὅμως γιὰ τὸ καλὸ μου ἐκρατή-

θηκε. Δὲν ἔδειξε ὅτι δὲν δέχεται τὴ γνώμη τοῦ πατέρα. Ἡ γιαγιά ἐδοκίμασε νὰ κτυπήσῃ τὴ γάτα χωρὶς ἀφοριμῆ, γιὰ νὰ κούψῃ τὴ λύπη της, ποὺ ἴσως δὲν θὰ μὲ ἐξανάβλεπε. Καὶ γιὰ τὸν παπποῦ καὶ τὸν πατέρα ἦτο μεγάλη θυσία νὰ μὲ χωρισθοῦν. Ἐχαμογέλασαν, καθὼς ἔβλεπαν τὰ καμόματα τῆς μητέρας καὶ τῆς για-

γιας. Πικρὸ χαμόγελο. . . Ἐ! δὲν εἶναι παῖξε-γέλασε • ζωντανὸς χωρισμός.

4. Σὲ λίγες ἡμέρες ἦσαν ὅλα ἔτοιμα. Ὁ παπποῦ εἶχε ζεύξει τὸ ἀλογάκι μας στὸ ἀμάξι. Ἀνέβηκε πρῶτος αὐτός, ἔπειτα καὶ ὁ πατέρας. Μητέρα καὶ γιαγιά μὲ εἶχαν κλείσει στὶς ἀγκαλιές τους.

— Ἀφήστε τὸ παιδί, ἐφώνησε ὁ παπποῦ.

Ἐπῆδησα καὶ ἐγὼ ἀπάνω.

— «Στὸ καλό, καὶ κοίταξε νὰ μὴ μᾶς ἐντροπιάσης!
εἶπε ἡ μητέρα θαρρετά!»

— «Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας»
ἐπρόσθεσε ἡ γιαγιά.

Τὸ ἀμάξι ἐξεκίνησε. Ἀγκαλιασμένες, γιαγιά καὶ μη-
τέρα, ἐκινουῦσαν τὶς ποδιές των. «Στὸ καλό! στὸ καλό!»

— Ἦτο τότε φθινόπωρο καὶ καθὼς ἐπεράσαμε ἀπὸ
τὴ λεύκα, ποὺ ἦτο κοντὰ στὸ σπίτι μας, ἔπεσε στὸ ἀμάξι
ἓνα φύλλο τῆς κιτρινισμένο. Τὸ ἐπῆρα καὶ τὸ ἔβαλα στὸν
κόρφο μου.

Σὲ λίγο ἐστρέψαμε τὴν καμπὴ τοῦ δρόμου. Γιαγιά
καὶ μητέρα δὲν ἐξαναφάνηκαν.

5. Πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἐφθάσαμε στὴν πόλι.

Ὁ πατέρας μου ἐσταμάτησε σ' ἓνα χάνι. Ἐξέξευσε
τὸ ἀλογάκι μας, τὸ ἔβαλε μέσα, καὶ σὲ λίγο ἐβγῆκε καὶ
μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι. Ἐτραβήξαμε γιὰ τὸ λιμάνι. Ὁ
παλπούς μαζί. Ἐγὼ εἶχα λησμονήσει τὴ λύπη μου καὶ
ἐκοίταζα. Ἐκοίταζα τὴ θάλασσα, τὶς βάρκες, ἓνα πλοῖο,
ποὺ ἀπ' τὴν καπνοδόχο του ἔβγαине καπνός.

Μὲ μιὰ βάρκα ἔπειτα ἐπλησιάσαμε τὸ πλοῖο, ἐκεῖνο
ποὺ ἔβγαζε τὸν καπνό, καὶ ἀνεβήκαμε.

Ὁ παλπούς σὲ λίγο μᾶς ἀφῆκε καὶ ἔφυγε, ἀφοῦ μὲ
ἀποχαιρέτησε. Ἐβγῆκε ἔξω μὲ τὴν ἴδια βάρκα.

Τὸ πλοῖο ἐξεκίνησε. Ὁ παλπούς, ποὺ ἐστέκετο στὴν
παραλία, ὄλο ἐμίκραινε, ἐμίκραινε, ὥσπου δὲν ἤμπο-
ροῦσα πιά νὰ τὸν διακρίνω.

6. Ἐφθάσαμε στὸν Πειραιᾶ τὴν ἄλλην ἡμέρα τὸ
πρωτ. Ἐσάστισα, τὰ ἔχασα ἀπ' τὴν πολλὴ κίνησι τοῦ

κόσμου και από τὸ θόρυβο. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔτρεχαν βιαστικοί, σὰν κάτι νὰ εἶχαν πάθει.

Ἐμπρὸς ὁ πατέρας και πίσω ἐγώ, ἐφθάσαμε σ' ἓνα μεγάλο κατάστημα. Ὁ πατέρας μου εἶπε.

— «Ἐδῶ εἶναι».

Καὶ ἐμπήκαμε μέσα. Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐμίλησε ὁ πατέρας μὲ τὸν καταστηματάρχη, ἔπειτα παρουσίασε και μένα. Ὁ καταστηματάρχης, μου ἔδωκε νὰ φορέσω μιὰ ποδιά και μου ὥρισε τὴν ἐργασία, πὸν εἶχα νὰ κάμω.

7. Τὸ ἀπομεσήμερο ἦλθε ὁ πατέρας και μὲ ἀποχαιρέτησε. Λίγο ἔλειψε νὰ βάλω τὰ κλάματα και νὰ τρέξω κοντά του. Ἀλλὰ μόλις ἐπροχώρησα, ἡ φωνὴ τοῦ καταστηματάρχου μου ἔκοψε τὴν ὁρμὴ και μου ἐθύμισε τὴ θέσι μου και τὰ νέα καθήκοντά μου.

Τὸ βράδυ, δὲν σᾶς τὸ κρύβω, ἔκλαυσα. Ἐβγάλα τὸ φύλλο τῆς λεύκας και τὸ ἐφιλοῦσα. Ἐνόμιζα πὸς ἐφιλοῦσα τοὺς δικούς μου. Ἐπειτα τὸ ἔβαλα στὸ πορτοφόλι μου και τὸ ἔκρυψα πάλι στὸν κόρφο μου. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔκαμνα κάθε βράδυ. Τὴν ἐργασία μου πάντα τὴν ἔκαμνα σωστὴ και ὁ καταστηματάρχης ἔμενε εὐχαριστημένος.

8. Ἐπέρασαν χρόνια. Ἀπὸ ἓνα γράμμα τοῦ πατέρα ἔμαθα, ὅτι πέθανε ὁ παππούς και σὲ λίγο ἡ γιαγιά. Ὅσο ἐπερνοῦσαν τὰ χρόνια, τόσο ἡ πόλι μου ἐφαίνετο ὄλο και στενόχωρη. Κάποτε ἀπεφάσισα νὰ φύγω μακριά, πολὺ μακριά, νὰ περάσω τὸν μεγάλον ὠκεανὸ νὰ πάγω στὸν νέον κόσμον, στὴν Ἀμερικὴ.

Πρὶν νὰ φύγω, ἐπῆγα στὸ χωριὸ μου. Εὐρῆκα τὸν πατέρα και τὴ μητέρα, γέροντες. Ἐμεινα μαζί τους ἓνα

μῆνα. Ἔνα ἕνα ἐθυμόμουν τὰ παιγνίδια μου, τὸν καιρὸ πού ἤμουν παιδάκι.

9. Ἔνα φθινόπωρο πρῶτὸ ἔφυγα. Ἐπῆγα στὴν Ἀμερική. Τὸ φύλλο τῆς λεύκας τὸ ἐπῆρα μαζί μου. Ὁ σκοπός μου ἦτο νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ ἐπιστρέψω νὰ εὔρω τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα μου στὴ ζωὴ. Νὰ ξεκουρασθοῦν στὰ γεράματα, νὰ ξεχάσουν τὴν πολυβασανισμένη τους ζωὴ. Ἀλλὰ τὰ πράγματα δὲν ἔρχονται πολλές φορές ὅπως τὰ ποθοῦμε. Καμμιά φορὰ ἔρχονται ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι τὰ λογαριάζομε. Μὲ τὸ «ἐφέτος» καὶ τοῦ «χρόνου», μὲ τὸ νὰ κερδίσω λίγο περισσότερα, νὰ κατορθώσω κάτι καλύτερο καὶ τὰ τέτοια, τὰ χρόνια ἐκυλοῦσαν. Ἡ ξενιτειά μ' ἐκρατοῦσε σκλάβο της.

10. Στὸ μεταξὺ ἕνα γράμμα μὲ πένθος. Τὸ ἀνοίγω. Ὁ πατέρας ἀπέθανε. Ἡ μητέρα ἔμεινε μοναχὴ. Ἐβιάσθηκα νὰ ἐπιστρέψω. Ἀλλὰ δὲν ξεμπλέκει κανεὶς εὐκολα. Ἔτσι ἐπέρασαν κάμποσα χρόνια ἀκόμη. Ἐπὶ τέλος ὅμως τὸ ἀποφάσισα ἐμπῆκα στὸ σιδηρόδρομο, καὶ ἔπειτα στὸ ὑπερωκεάνειο ἀτμόπλοιο.

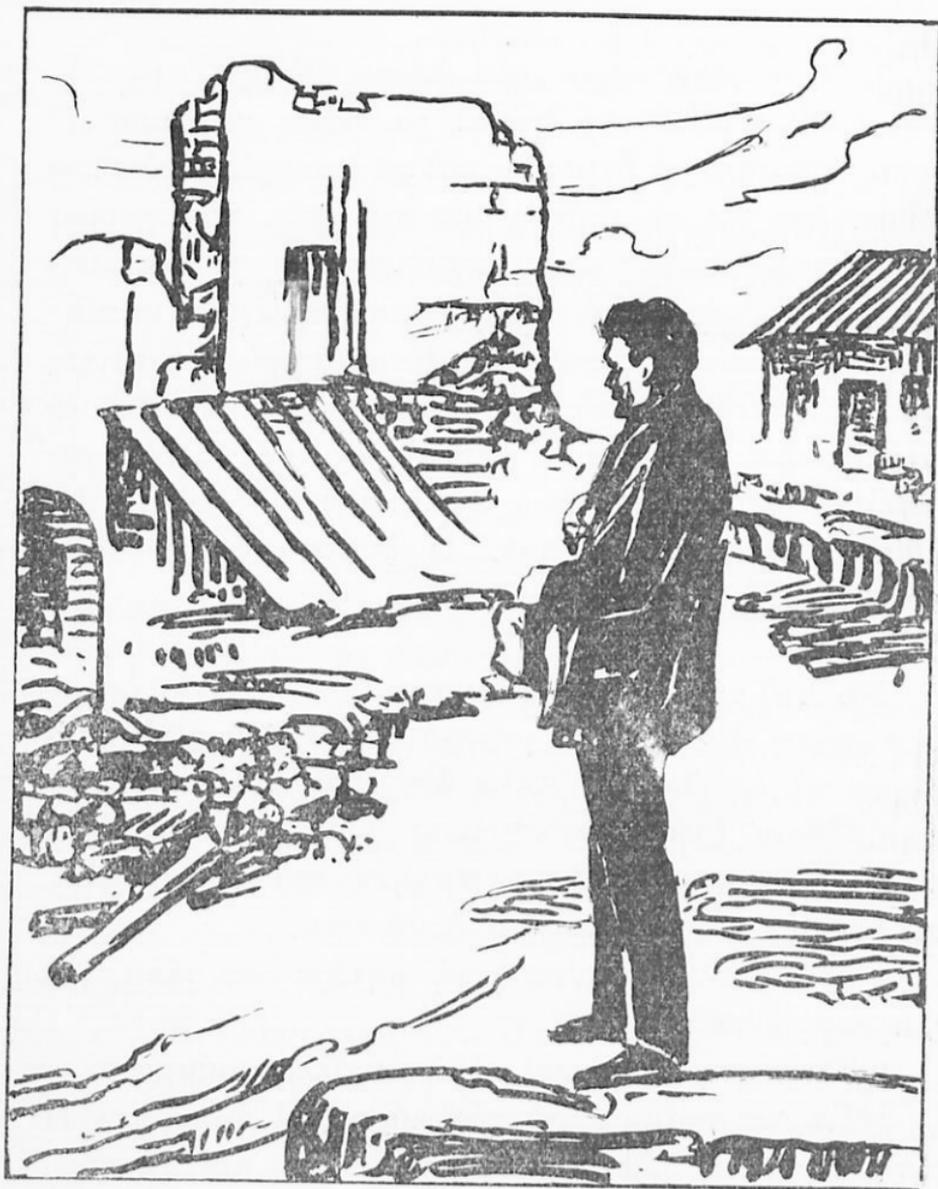
— «Ἄς εὔρω ζωντανὴ τὴ μητέρα μου, εἶπα, καὶ ὅλα συγχωροῦνται».

Φθάνω στὴν πόλι καὶ εὐρίσκω ἄλλο γράμμα.

Ἦτο ἕνα γράμμα ἀπὸ χέρι κόρης καὶ ἔγραφε: «Ἡ τὴν προφθάνεις ἢ δὲν τὴν προφθάνεις, τὴ μητέρα σου».

Καλὰ πού τώρα ἐπήγαιναν αὐτοκίνητα στὸ χωριό μου. Παίρνω ἕνα καὶ λέγω στὸν ὀδηγὸ νὰ βάλῃ ὅλη τὴ δύναμι τῆς μηχανῆς. Φθάνω. Ποῦ εἶναι τὸ σπίτι μας; Στὴ θέσι του εὐρίσκω ἕνα σωρὸ ἀπομεινάρια

πυρκαγιᾶς. Εἶχε καὶ τὸ σπίτι μας! Καὶ ἡ λεύκα ἡ γέ-
ρινη εἶχε γίνει κάθουνο.

11. Ἐρωτῶ σὲ ποῖο σπίτι ἔμεναν ἡ μητέρα μου.
— «Στῆς δεῖνα ὀρφανῆς κόρης», μοῦ εἶπαν. Τρέγω.
Ἡ κόρη μ' ἐδέχθηκε.

— «Καλῶς ὤρισες» μοῦ εἶπε.

— Ἡ μητέρα; φωνάζω.

— «Ποιός εἶναι;» ἀκούεται μιὰ ἀδύνατη φωνή, σὰ νὰ ἤρχετο ἀπὸ πολὺ μακρυνά.

Μπαίνω μέσα. Ρίγνομαι στὸ κρεββάτι της.

Μὲ χαϊδεύει, μὲ φιλεῖ. . . — Ἐσὺ εἶσαι, παιδί μου;

Ἔχε τὴν εὐχή μου. . . Ἄν δὲν ἦτο ἡ. . . δὲν θὰ μ' εὕρισες, σιγοφιθύρισε καὶ ἐξεψύχησε.

12. Ποιὰ ἦταν ἡ κόρη, πατέρα; ἐρώτησεν ὁ Τακῆς.

Καὶ ἡ Ἀνθούλα: — Δὲν ἐκατάλαβες, δὲν τὸ ξεύρεις;

Ποιὰ ἄλλη ἀπὸ τὴ μητέρα;

— Καλέ, ἀκόμη στὸ σκοτάδι κάθεσθε; ἀκούσθηζε ἡ φωνὴ τῆς μητέρας καὶ ἐμπῆζε μὲ τὴ λάμπα ἀναμμένη.

Ἐστρέψαμε ὅλοι καὶ τὴν ἐκοιτάξαμε. Πόσο ἔλαμπε τὸ πρόσωπό της! Ὁ πατέρας ἀνοίξε τὸ πορτοφόλι του καὶ μᾶς ἔδειξε ἀνάμεσα σὲ δυὸ φύλλα χρυσὰ τὸ φύλλο τῆς λεύκας ποῦ ἐπῆρε, ὅταν πρώτη φορὰ ἔφυγε ἀπὸ τὰ χωριό του.

11. Ὁ ἀποχαιρετισμός.

— Σ' ἀφήνω γειά, μαννούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
ἔχετε γειά ἀδερφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοπούλες.

Θὰ φύγω· νὰ ξεριτεντῶ, θὰ πάω μακρὰ στὰ ξένα,
θὰ φύγω, μάννα, καὶ θάρθῶ, νὰ μὴν πολυλυπιέσαι.

Ἀπὸ τὰ ξένα ὅπου βρεθῶ μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξης, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,

Καὶ μὲ τ' ἀστέρια τοῦρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.

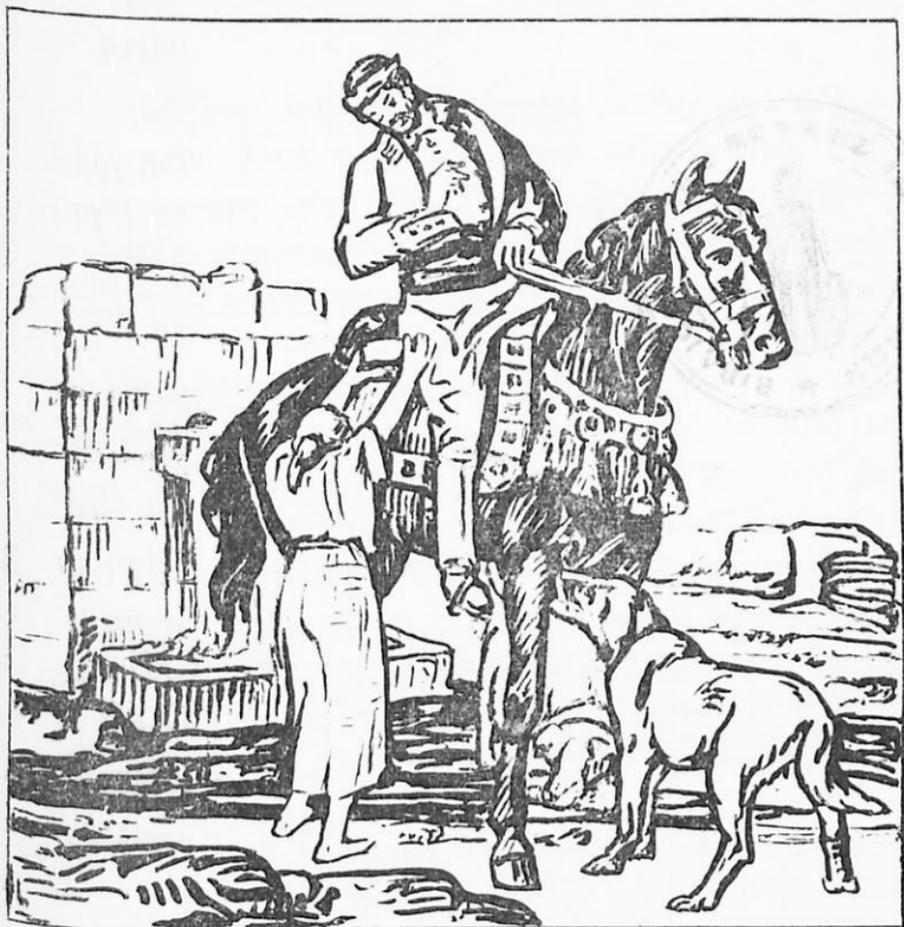
Θὲ νὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θὲ νὰ σοῦ στέλνω ἀσήμι,
θὲ νὰ σοῦ στέλνω πράματα, πὸν δὲν τὰ συλλογιέσαι.

— Παιδί μου, πάαινε στὸ καλό, κι ὅλοι οἱ ἄγιοι κοντά σου
καὶ τῆς μαννούλας σου ἢ εὐχὴ νᾶναι γιὰ φυλαχτό σου
νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.

Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι ἐμὲ καὶ τὰ παιδιά μου,
μὴ σὲ πλανέψη ἢ ξενητεία καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.

— Κάλλιο, μαννούλα μου γλυκειά, κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα.

12. Ὁ γυρισμὸς τοῦ ξενητεμένου.

Ἐρρόδισε ἢ ἀνατολὴ καὶ ξημερώνει ἢ δύση,
χλυκοχαράζουν τὰ βουνὰ κι ὁ Ἀύγερινὸς τραβιέται,
πᾶν τὰ πουλάκια στὴ βοσκὴ κι οἱ λυγερὲς στὴ βρούση,
βγαίνω κι ἐγὼ κι ὁ μαῦρος μου καὶ τὰ λαγωνικά μου.
Βρίσκω μιὰ κόρη, πούπλενε σὲ μαρμαρένια γούρνα.
Τὴ χαιρετῶ, δὲ μοῦ μιλεῖ, τῆς κρένω, δὲ μοῦ κρένει.
— Κόρη, γιὰ βγάλε μου νερό, τὴν καλὴ μοῖρα νάχης,
νὰ πῶ κι ἐγὼ κι ὁ μαῦρος μου καὶ τὰ λαγωνικά μου.
Σαράντα σίκλους ἔβγαλε, στὰ μάτια δὲν τὴν εἶδα
κι ἀπάνω στοὺς σαράντα δυὸ τὴ βλέπω δακρυσμένη·

- Γιατί δακρῶζεις, λυγερή καὶ βαριαναστενάζεις ;
μήνα πεινᾶς, μήνα διψᾶς, μὴν ἔχῃς κακὴ μάννα ;
— Μήτε πεινῶ, μήτε διψῶ, μήτ' ἔχω κακὴ μάννα,
ξένε μου, καὶ ἂν ἐδάκρυσσα καὶ ἂν βαριαναστενάζω,
τὸν ἄντρα μου ἔχω στήν ξενητιά καὶ λείπει δέκα χρόνους
καὶ ἀκόμα δυὸ τὸν καρτερῶ, στοὺς τρεῖς τὸν παντεχαίνω,
καὶ ἂν δὲν ἐρθῆ καὶ ἂν δὲν φανῆ, καλόγρια θὲ νὰ γίνω,
θὰ πάω σ' ἔρημα βουνὰ νὰ στήσω μοναστήρι
καὶ στὸ κελὶ θὰ σφαλιστῶ καὶ θὰ μαυροφορέσω,
ζεινον νὰ τρώῃ ἢ ξενητεία καὶ ἐμὲ τὰ μαῦρα ράσα.
— Κόρη μου, ὁ ἄντρας σου πέθανε, ὁ ἄντρας σου ἐχάθη.
τὰ χέρια μου τὸν κράτησαν, τὰ χέρια μου τὸν θάψαν.
Ψωμί, κερὶ τοῦ μοίρασα καὶ εἶπε νὰ τὰ πλερώσῃς.
— Ψωμί, κερὶ καὶ ἂν πλήρωσες διπλὰ νὰ σὲ πλερώσω.
— Κόρη μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄντρας σου, ἐγὼ εἶμαι καὶ ὁ κα-
[λὸς σου.
— Ξένε μου, ἂν εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἂν εἶσαι καὶ ὁ καλὸς μου
δεῖξε σημάδια τῆς ἀυλῆς καὶ τότε νὰ πιστέψω.
— Ἔχεις μηλιὰ στήν πόρτα σου καὶ κληῖμα στήν ἀυλὴ σου,
γάνει σταφύλι ραζακὶ καὶ τὸ κρασί μουσκῶτο
καὶ ὅποιος τὸ πιῆ δροσίζεται καὶ πάλι ἀναζητᾷ το.
— Αὐτὰ εἶν' σημάδια τῆς ἀυλῆς, τὰ ξαίρει ὁ κόσμος ὅλος,
διαβάτης ἤσουν, πέρασες, τὰ εἶδες καὶ τὰ λέγεις·
πές μου σημάδι τοῦ σπιτιοῦ καὶ τότε νὰ πιστέψω.
— Ἀνάμεσα στήν γάμαρη χρυσὸ καντήλι ἀνάφτει
καὶ φέγγει σου ποὺ γδύνεσαι καὶ πλέκεις τὰ μαλλιὰ σου
καὶ φέγγει τίς γλυκιᾶς ἀυγές, ποὺ τὰ καλά σου βάζεις.
— Ξένε μου, ἐσύ εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἐσύ εἶσαι καὶ ὁ καλὸς μου.

13. Γενναία κόρη.

1. Τὸ νησάκι μας εἶναι ὡσὸν μιὰ πολὺ χαριτωμένη
ξωγραφιά. Στὸ βουναλάκι του ποῦ ἀνεβαίνει ἀνηφορικῶς,

ἀπότομο, καὶ τελειώνει σὲ μυτερὴ κορυφή, εἶναι ἄτακτα
καὶ σκόρπια τὰ ἀσβεστόχριστα, κάτασπρα σπιτάκια του,
τὸ ἓνα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅλα μὲ λιακωτό.

Στὸ ἀπάνω μέρος σὲ ξέχωρη κορυφή, εἶναι τὸ κομψὸ

κάτασπρο ἐκκλησάκι του, ὅμοιο μὲ πετράδι δακτυλιδιού. Μόνο τὸ καμπαναριό του ξεχωρίζει, καὶ ὁ τροῦλος μὲ τὸ χρυσὸ σταυρὸ στὴν κορυφή.

Τὸ λιμανάκι του κάποτε τὸ στολίζουν τρεχαντήρια καὶ ἄλλα καϊκάκια καὶ βάρκες. Τὰ καϊκια κουβαλοῦν τὸ κάτασπρο μάρμαρο στὸ Μεγανήσι καὶ στὸν Πειραιᾶ.

2. Τὸ λατομεῖο εἶναι πίσω ἀπὸ τὸ χωριὸ σ' ἓναν κόρφο τοῦ βουνοῦ πού, ποῖς ξεύρει ἀπὸ πόσα χρόνια. χιλιάδες ἴσως, μᾶς χαρίζει τὰ μάρμαρά του. Πίσω ἀπὸ τὸ λατομεῖο καὶ ἀπὸ τὸ χωριό, τὸ βουνὸ ἀπλώνεται ὁμαλό, καὶ σχηματίζεται μικρὴ κοιλάδα. Αὐτὴ ἡ κοιλάδα δὲν φαίνεται ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ ὅποιος περνᾷ μὲ καΐκι ἢ βαπόρι δὲν τὴν βλέπει. Ἐτσι, τὸ νησάκι μας φαίνεται ἀπέξω κατάξερο, ἐνῶ ἡ μικρὴ κοιλάδα εἶναι μικρὸς παράδεισος. Στὸ βάθος περιβόλια, στίς πλαγιὰς ἀμπέλια καὶ ψηλότερα, ὡς κοντὰ στίς κορυφὰς τῶν γύρω χαριτωμένων βουνῶν, βελανιδιὰς χιλιόχρονες. Ἀπ' τὶς πλαγιὰς ἀναβρῦζουν μὲ λιγοστὸ νεράκι κρυστάλλινες πηγές. Καὶ ὅλες χαρίζουν δροσερὸ νοστιμώτατο νερό, πού δὲν τὸ χορταίνεις.

3. Στὸ σχολεῖο, πού ἦτο παρακάτω ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι, ἐπηγάιναμε ὡς πενήντα παιδιά, ἀγόρια καὶ κορίτσια μαζί. Τὸ παιγνίδι μας, χειμῶνα καλοκαίρι, ἐγένετο πότε στὴν ἀμμουδιά, καὶ πότε στὴ χαριτωμένη κοιλάδα. Στὸ λατομεῖο δὲν ἐπλησιάζαμε, οὔτε μᾶς ἄφηναν, γιατί ἦτο ἐπικίνδυνο ἀπὸ τὰ πολλὰ φουρνέλα, πού ἔπεφταν ἀπὸ τὸ πρωῖ, χαράματα, ὡς ἀργὰ τὸ βράδυ, πού ἐβασίλευεν ὁ ἥλιος.

Ἄν ἐμεῖς, τὰ περισσότερα παιδιά, ἐπαίζαμε τὸ

ὥρες πού δὲν εἶχαμε σχολεῖο ἢ ἄλλη ἐργασία στὰ σπίτια μας, ὁ Μαθιὸς σχεδὸν ὅλην τὴν ἡμέρα τὴν ἐπερνοῦσεν ἔξω. Ἦτο ἓνα εὐρωστο παιδί ὡς ἔνδεκα - δώδεκα χρονῶν, πολὺ μελαχροινό, μὲ μεγάλα ζωηρὰ μάτια καὶ σγουρὰ μαλλιά. Ἐστράβωνε λίγο τὰ χεῖλη του πρὸς τὰ ἀριστερά, γιατί ἀδιάκοπα ἐδάγκανε τὸ κάτω χεῖλος μὲ τὸ ἓνα του δόντι, πού ἦτο πιὸ μεγάλο καὶ ἔβγαινε λίγο πρὸς τὰ ἔξω. Αὐτὸ ἐφανέρωνε πὼς εἶχε θέλησιν μαζὶ καὶ πείσμα. Καὶ εἶναι ἀλήθεια, πὼς ὁ Μαθιὸς ἔκαμνε ὅ,τι ἤθελε. Ἦτο δύσκολο, σχεδὸν ἀδύνατο, νὰ κάμῃ ἐκεῖνο πού δὲν ἤθελε, καὶ μάλιστα μὲ τὴ βία. Ἔτσι καθὼς ἦτο ζωηρὸς ὁ Μαθιὸς, δύσκολα ἠμποροῦσε νὰ μείνῃ ἡσυχος στὸ σχολεῖο. Ὅταν κανένας δάσκαλος ἤθελε νὰ τὸν ὑποτάξῃ στὴν θέλησίν του, νὰ τὸν βάλῃ σὲ πειθαρχία, δὲν ἐξαναπατοῦσε. Οἱ δικοὶ του τὸν ἔφερναν μὲ τὴ βία, ἀλλὰ καὶ αὐτός, μὲ τὴν παραμικρὴ ἀφορμὴ, ἐξανάφευγε. . .

4. Ἀπὸ τὸ πρωῒ, πρὶν νὰ ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος, ὡς ἀργὰ τὴ νύκτα, ὁ Μαθιὸς ἔτρεχε παντοῦ, στὸ λιμανάκι, στὶς βουνοκορφές, στὸ λατομεῖο καὶ προπάντων στὴν καταπράσινη κοιλάδα. Καὶ πάντοτε θὰ ἔκαμνε κάτι πού θὰ ἀνάγκαζε τοὺς ἰδικούς του νὰ τὸν τιμωροῦν καὶ τὴν καμμένη του τὴ μητέρα νὰ ἀπελπίζεται. Τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι, μολονότι ἀργὰ καὶ ποῦ ἤρχετο στὸ σχολεῖο, ἤξευρε πιὸ πολλὰ ἀπ' ὄλους. Ἄν εἰπῆς γιὰ τὰ πράγματα καὶ τὰ ζῶα πού συναντοῦσε στὴν ἐξοχή, ἤξευρε νὰ μᾶς διηγῆται πολλὰ γιὰ τὰ ψάρια, τὰ πουλιά, καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, γιὰ τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄλλα βότανα τῆς γῆς.

5. Τὸ φθινόπωρο ποὺ ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τὸ νησί μας τὰ ὀρτύκια καὶ τ' ἄλλα ἀποδημητικά πουλιά, γιὰ νὰ πᾶνε στὴν Ἀφρική, ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ ὁ Μαθιός. Ἦξευρε ποῦ θὰ ἔπεφταν, πόσο θὰ ἔμεναν, καὶ πότε θὰ ἐξακολουθοῦσαν πάλι τὸ ταξίδι των. Τὸ ἴδιο καὶ τὴν ἀνοιξή· ἐγνώριζε σχεδὸν ὅλων τῶν πουλιῶν τὶς φωλιές. Ἦξευρε πότε ἀρχίζε τὸ καθένα τὸ κτίσιμο τῆς φωλιάς· μὲ τὶ ὑλικά, πότε ἐγεννοῦσαν τ' αὐγά, πότε θὰ ἔβγαζαν πουλάκια καὶ πότε θὰ τὰ ξεπετοῦσαν ἀπ' τὴ φωλιά.

Καθὼς ἄκουε τὸ κελάδημα τοῦ ἀρσενικοῦ πολιοῦ, ἔλεγε :

— Πολὺ καλὰ, πατερούλη, τραγουδᾷς καὶ κάνεις συντροφιά τῆς μάννας. Αὐτοῦ ποὺ κάθεσαι δὲν εἶναι ἡ φωλιά σου. Τὸ ξεύρω ἐγώ, ποῦ εἶναι. Κλωσσᾷ ἡ μάννα, ἀλλὰ μὴ φοβᾶσαι καὶ δὲν θὰ τὴν πειράξω, οὔτε τὰ παιδάκια σου. . .

Καὶ ἀλήθεια ὁ Μαθιός, κουρμμένος ὄρες πολλές, ἐπαρτηροῦσε τὴ ζωὴ τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐπείραζε, οὔτε τ' ἄλλα παιδιά ἄφηνε νὰ τὰ πειράξουν. Καὶ ὅλα σχεδὸν τὸν ἐφοβοῦντο τὸν Μαθιό. Καθὼς ἐσκοτείνιαζε τὸ πρόσωπό του, καὶ ἔστρεφε ἀγριωπὰ τὰ μάτια του καὶ ἐδάγκανε τὸ χεῖλος του, ἀνάγκαζε τ' ἄλλα παιδιά νὰ κάμνουν ἐκεῖνο ποὺ ἠθέλεν αὐτός.

6. Στὴ μιὰ πλαγιά τῆς κοιλάδος, ἐκεῖ ποὺ τελειώνουν τ' ἀμπέλια καὶ ἀρχίζουν οἱ βελανιδιές, στὴ μέση σχεδόν, ὑπῆρχε ἓνας ἐπίπεδος τόπος καὶ τρεῖς βελανιδιές, ποὺ ἐξεχώριζαν ἀπὸ τὸ ἄλλο δάσος. Ἦσαν σὰν τρεῖς ἀδελφές ἀγκαλιασμένες καὶ αἰωνόβιες. Ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχε καὶ μιὰ βρουσούλα. Καθὼς ἐποτίζετο

ὁ τόπος ἐκεῖ, καὶ τὸ καλοκαίρι ἀκόμη, ὑπῆρχε ἀρκετὰ μακρὸς καὶ πλατὺς τύπης ἀπὸ γλόη καὶ λουλούδια. Ἡ τοποθεσία αὐτὴ ἦτο ἡ πιὸ ἀγαπημένη τοῦ Μαθιοῦ. Ἀνέβαινε στὴν κορυφή, καὶ ἐκοίταζε ἀπὸ ἐκεῖ μακρὰ τὴ θάλασσα. Ἐξαπλώνετο στὴν ρίζα τῶν βελανιδιῶν καὶ ἐκοιμᾶτο, ποιὸς ξεύρει πόσες ὄρες, προπάντων, ὅταν ἐφυσοῦσε ὁ ἄνεμος καὶ ἔκαμνε τὰ φυλλώματα νὰ βοῦζουν.

7. Ἐνα ἀπόγευμα, κοντὰ στὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου, ἀρκετὰ παιδιὰ ἦσαν ἐκεῖ καὶ ἔπαιζαν. Ἀπὸ μακρὰ εἶδαν τὸ Μαθιὸ νὰ προβάλῃ ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου ἦσαν τὰ λατομεῖα. Ἔστρεψε πολλὰς φορὰς καὶ ἐκοίταξε πίσω του, πρὸς τὸ λατομεῖο. Ἐπειτα ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο τρέχοντας.

Ὅταν ἐπλησίασε ἐφώνησε :

— Ζήτω! ἔχω μπαρούτι!

— Μπαρούτι! εἶπαν δύο-τρία παιδιὰ καὶ ἔτρεξαν νὰ φύγουν, σὰν κάτι κακὸ νὰ τὰ ἀπειλοῦσε.

— Καὶ τί νὰ κάνουμε τὸ μπαρούτι! εἶπαν τ' ἄλλα παιδιὰ.

— Νά! ἐξήγησε ὁ Μαθιός, θὰ τὸ βάλουμε κάπου, θὰ μαζέψουμε χῶμα πολὺ νὰ τὸ σκεπάσουμε καὶ ἔπειτα θὰ τοῦ βάλουμε φωτιά. Θὰ εἶναι σὰν ἡφαιστειο! Μπάμ! θὰ κάμῃ καὶ θὰ σκορπίσουν χῶματα καὶ πέτρες. Μεγαλεῖο!

— Καὶ ποιὸς θὰ βάλῃ τὴ φωτιά;

— Ἐγώ, εἶπε ὁ Μαθιός. Ποιὸς ἄλλος; Ἔσεῖς νὰ βάλετε φωτιά;

8. Ἐγὼ ἤμουν παρακάτω, στ' ἀμπέλια μας. Ἄκουσα τὶς φωνὰς τῶν παιδιῶν καὶ ἔπειτα τὰ εἶδα ὅλα νὰ δου-

λεύουν βιαστικά, γάτι νὰ κάμνουν. Ἄλλὰ τί; Δὲν ἤξευρα. Δὲν ἐκατάλαβα.

Καθὼς εἶχα κόψει κάμποσα σταφύλια καὶ ἐπροχωροῦσα νὰ φιλεύσω τοὺς φίλους μου, ἀκούω ἕναν κρότο σὰν ἀπὸ φουρνέλο, βλέπω λάμψη, καπνὸ σύννεφο νὰ ξεπετιέται καὶ τὰ παιδιὰ νὰ σκορπίζονται, νὰ τρέχουν, νὰ γίνονται ἄφαντα. Ἀφοῦ ἐσκόρπισε ὁ καπνός, βλέπω τὸν Μαθιὸ νὰ καίεται καὶ νὰ οὐρλιάζει. Ἐκαίετο καὶ ἐστριφογύριζε φωνάζοντας. Ἐνόησα τὶ συνέβη. Ἀργότερα ἔμαθα ὅτι δὲν εἶχε βάλει ὄλο τὸ μπαρούτι, παρὰ εἶχε κρατήσῃ ἀρκετὸ στὶς τσέπες του. Καθὼς ἔσκυψε νὰ βάλῃ φωτιά στὸ «ἠφαιστείο», μαζὶ ἐπῆρε φωτιά καὶ τὸ μπαρούτι πού εἶχε στὶς τσέπες του.

9. Βοήθεια, καίω-
μαι . . . ἐκάηκα . . .
βοήθεια! Ἐφώναζεν
ὁ Μαθιός. Πιετῶ τὰ
σταφύλια καὶ τρέχω.
Πλησιάζω καὶ τοῦ
δίδω μὰ δυνατὴ
σπρωξιά. Πέφτει στὰ
ὕγρα φύλλα πού ἦσαν
σωρὸς κάτω ἀπὸ τὶς
βελανιδιές. Ἐπειτα
ἀρχίζω νὰ τὸν κυλῶ
πρὸς τὴ βρύση. Ἐ-
σβησαν οἱ φλόγες καὶ
ὄλο του τὸ σῶμα ἐ-
σκεπάσθη με λά-

σπη. Τὸν ἐβοήθησα ὕστερα νὰ σηκωθῇ. Πῶς ἔτρεμε!
Τρέχω, παίρνω ἀπὸ τὸ καλύβι μας ἕνα παλιὸ ἐπανω-

φόρι, πού έφοροῦσεν ὁ πατέρας μου, ὅταν ἐπήγαινε καὶ ἐδούλευε στ' ἀμπέλι. Τὸν ἐτύλιξα μὲ τὸ ἐπανωφόρι καὶ ἔπειτα ἔσκυψα καὶ τὸν ἐπῆρα στὸν ὄμο μου. Βαρὺς ἦτο, ἀλλὰ τί νὰ ἔκαμνα; Ἔτρεχα, ὅσον ἠμποροῦσα νὰ τὸν μεταφέρω στὸ σπίτι του. Καλὰ πού ἀπὸ τοὺς ψιθυρισμοὺς καὶ ἀπὸ τὸν φόβο τῶν παιδιῶν ἐννόησαν ὅτι κάτι ἀσυνήθιστο συνέβη καὶ ἔτρεξαν ἀρκετοὶ ἀπὸ τὸ χωριό.

10. Τὶ συνέβη τότε εὐκόλα τὸ καταλαβαίνετε. Ἄν εἰπῆτε γιὰ τὰ παιδιά, ἐτιμωρήθησαν μὲ τὸ παραπάνω. Ἄλλὰ τί τὸ ὄφελος; Ὁ γιατρὸς τοῦ νησιοῦ εἶπε, νὰ καλέσουν ἀπὸ τὸ Μεγανήσι καὶ ἓναν ἄλλον ξακουσμένον γιατρό. Στὸ ἀναμεταξὺ αὐτὸς θὰ ἔκαμνε ὅ,τι ἠμποροῦσε.

Ἐπέρασαν ἀρκετὲς ἡμέρες καὶ ὄλοι στὸ νησί ἦσαν θλιμμένοι. Ἐπερίμεναν ὥραν τὴν ὥρα νὰ πεθάνη ὁ Μαθιός. Ἔχει καὶ πολὺ, ἔλεγον. Δύσκολα νὰ ζήσει. Ἐπειτα εἶπαν ὅτι οἱ πληγὲς ἔκλεισαν, ἐκτὸς ἀπὸ μία. Αὐτὴ δὲν ἠθέλε νὰ κλείσῃ, ἦτο ἀγιάτρευτη καὶ αὐτὴ θὰ ἔφερε τὸν θάνατον στὸ Μαθιό. Ὁ γιατρὸς ἀπὸ τὸ Μεγανήσι εἶπεν ὅτι στὴν πρωτεύουσα, στὰς Ἀθήνας, ἦτο κάποιος ἄλλος μεγαλύτερος γιατρός. Αὐτὸς ἦτο εἰδικὸς εἰς αὐτά. Ποιὸς ξεύρει! ἠμπορεῖ κάτι νὰ κάμῃ αὐτός.

11. Ἦλθε καὶ αὐτὸς καὶ ἐξέτασε τὴν πληγή.

— Χμ! ἔκαμε.

Οἱ δυὸ ἀδελφοῦλες τοῦ Μαθιοῦ ἐκοίταζαν τὸ γιατρό τὸ σὰ μάτια.

— Χμ! ξανάκαμε ὁ γιατρός, θὰ κόψωμε ἀπὸ ἄλλον ἓνα κομματάκι δέρμα. Θὰ τὸ κολλήσωμε ἀπάνω καὶ ὁ Μαθιὸς θὰ γίνῃ καλά.

— Κόψε, γιατρέ μου, κόψε όσο θέλεις από μένα, εἶπεν ἡ μητέρα τοῦ Μαθιοῦ.

— Χμ! ἔκαμε τρίτη φορά ὁ γιατρός χαμογελώντας πικρά. Νὰ ἔκαμνε τὸ ἰδικό σου δέρμα, μαννούλα, τί ἄλλο ἠθέλαμε! Μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ μικροῦλες νὰ δανείσῃ τὸ δέρμα πὺν χρειάζεται ὁ ἀδελφός της γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ.

Σὰν ἄκουσαν οἱ μικροῦλες ὅτι θὰ τοὺς ἔκοβε τὸ δέρμα, ἔβαλαν τὶς φωνές, καὶ ὅπου φύγει - φύγει.

12. Ἔτρεξαν στὸ σπίτι μας καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ μιλήσουν ἀπὸ τοὺς λυγμούς.

Πολὺ ἐκοπίασεν ἡ μητέρα μου νὰ καταλάβῃ γιατί ἔκλαιαν.

Μόλις τὸ ἐκατάλαβεν ἡ ἀδελφή μου ἔγινεν ἀμέσως ἄφαντη. Ὑποθέσαμε ὅτι ἐφοβήθηκε ἀπὸ τὸ ἄκουσμα. Δὲν εἶναι δὰ καὶ μικρό· νὰ σοῦ κόπτουν τὸ δέρμα, νὰ τὸ ξεκολλοῦν καὶ νὰ τὸ κολλοῦν ἀπάνω σ' ἄλλον ἄνθρωπο... Πῶς σὰς φαίνεται;

Ἄρκετὴν ὥραν ἐζητούσαμε τὴν ἀδελφή μου. Ἐξαφνα τὴν βλέπομε νὰ ἔρχεται. Εἶχε τὸ πόδι της δεμένο μ' ἐπίδεσμο.

— Ποῦ ἦσαν; τὴν ἐρώτησεν ἡ μητέρα μου.

— Ποῦ ἦμουν! Νά, ἐχάρισσα τὴ ζωὴ στὸ Μαθιό.

— Ἀλήθεια; Σοῦ... .

— Ναί, ναί! τί ἦτο νομίζετε; Λίγος πόνος, καὶ ἐπέρασε. Τώρα τίποτε. Καὶ ὁ Μαθιὸς δὲν θὰ πεθάνῃ. Καὶ ὁ γιατρός μου εἶπε:

— Εὖγε, γενναία κόρη.

Οἱ ἀδελφοῦλες τοῦ Μαθιοῦ ἔμειναν μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἐκοκκίνισαν καὶ ἔπειτα ἔφυγαν ἐντροπιασμένες.

Ὁ Μαθιὸς ἔγινε καλὰ. Ἀπὸ τότε ἔπαυσε καὶ τὰ

τρελλὰ παιγνίδια. Ἔμαθε γράμματα καὶ κατόπιν ἔγινε γλύπτης.

Τὴν ἱστορία του τὴν ἔγραψα γιὰ τ' ἀνηψάκια μου, τὰ παιδιά τῆς ἀδελφῆς μου καὶ τοῦ γαμβροῦ μου Μαθιοῦ.

14. Πολὺ ἀργά.

1. Μιὰ φορά, μικρός, ἀρρώστησα βαρειὰ καὶ ἔτυχε νὰ εἶμαι μακρὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, σὲ συγγενεῖς μας. Αὐτοὶ ἔκαμαν βέβαια τὰ πάντα γιὰ νὰ με σώσουν. Ἐγὼ ὅμως σὰ νὰ μὴν ἤθελα νὰ σωθῶ, δὲν ἔπαιρνα τὰ φάρμακα καὶ τὸ κακὸ ἐχειροτέρευε.

Ἐνα πρωὶ ἐξύπνησα σ' ἓνα μεγάλον θάλαμον γεμῆτον κρεββάτια. Ἐνόμισα στὴν ἀρχή, ὅτι ἔβλεπα ὄνειρο. Ἐπειτα ὅμως ἐκατάλαβα, ὅτι εὐρισκόμουν σὲ νοσοκομεῖο. Ἀλλὰ πῶς εὐρέθηκα ἐκεῖ; Ἀργότερα τὸ ἔμαθα ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου, γιατί ἐκεῖνοι, φοβισμένοι ἀπὸ τὴν κατάστασί μου, μ' ἐπῆγαν ἐκεῖ, ὅταν εἶχα πέσει σὲ ἀναισθησία ἀπὸ τὸν μεγάλον πυρετό.

Καθὼς ἔστρεφα τὰ μάτια μου καὶ ἐκοίταζα γύρω μου, ἀνοιξε ἡ πόρτα καὶ ἐμπῆκε μιὰ νοσοκόμος. Ἦτο

ψηλή, με γαλανὰ ἤσυχα μάτια καὶ με ξανθὰ μαλλιά, πού εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀσπρίζουν. Τὸ πρόσωπό της καὶ τὰ χέρια της ἐφαίνοντο σὰ νὰ ἦσαν πλασμένα ἀπὸ λευκὸ κερί. Ἐχαμογέλασε στοὺς ἀρρώστους, εἶπε δυὸ λόγια σὲ κάποιον ἀρρώστον πού ἐβογγοῦσε, καὶ ὕστερα ἐπλησίασε στὸ κρεββάτι μου.

2. Ἄμα ἦλθε κοντά μου, ἐπῆρε ἓνα κάθισμα, ἐκάθησε καὶ μ' ἐρώτησε με γλυκεῖα φωνή, πού μοῦ ἐφάνηκε σὰν μουσικὴ πρωτάκουστη :

— Πῶς εἶσθε; καλὰ;

Γρήγορα τῆς ἀπάντησα με ἀδύνατη φωνή:

— Καλὰ, εὐχαριστῶ!

Τὴ στιγμὴν ἐκείνην ἦλθε κοντά μας καὶ ἄλλη νοσοκόμος. Ἐκρατοῦσε στὸ ἓνα της χέρι μιὰ φιάλη καὶ στὸ ἄλλο ἓνα κουτάλι.

— Ρίξε μιὰ κουταλιά καὶ δῶσε την στὸν κύριον νὰ τὴν πιῇ, τῆς εἶπε με τὴν ἴδια ἤσυχη φωνή ἢ πρώτη νοσοκόμος.

Ὁ «κύριος» ἦμουν ἐγώ!

Ἐσκέφθηκα ν' ἀρνηθῶ, ὅπως ἔκαμνα στοὺς δικούς μου, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσα. Ἄνοιξα τὸ στόμα μου χωρὶς νὰ θέλω καὶ ἤπια τὸ γιατρικό.

Θεέ μου! ἐπέρασαν τόσα χρόνια καὶ ἀκόμη αἰσθάνομαι τὴν ἀηδία.

— Ὁραῖα, εἶπεν ἡ νοσοκόμος. Νὰ εἶσθε ἔτσι ὑπάκουος καὶ θὰ γίνετε γρήγορα καλὰ.

— «Δὲν τὸ πίνω! δὲν τὸ πίνω!» ἀκούσθηκε πιὸ πέρα μιὰ φωνή. «Θέλω τὴν κυρία Ἀγγελικὴ». Ἦτο καὶ αὐτὴ φωνὴ παιδιοῦ. Ἡ νοσοκόμος ἐσηκώθη, με ἐχαιρέτησε καὶ ἐπλησίασε στὸ ἄλλο κρεββάτι.

Καλή ημέρα, κύριε! τὴν ἄκουσα νὰ λέγη. «Πιᾶ τὸ φάρμακο! Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φωνάζεις, σὰν μωρὸ παιδάκι».

— «Θὰ τὸ πιῶ, κυρία, ἀμέσως θὰ τὸ πιῶ», ἀπάντησεν ὁ ἄρρωστος.

3. Τέτοιες ἱστορίες συνέβαινον πολλές, κάθε ἡμέρα, ὅσον καιρὸ ἔμεινα στὸ νοσοκομεῖο, καὶ ἔμεινα ὄχι λίγο ἕνα μῆνα σχεδόν. Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ ἡμέρα καὶ νύκτα ἦτο στὸ πόδι, πρόθυμη νὰ πηγαίνει παντοῦ, νὰ ἐπιβλέπη, νὰ παρηγορῇ, νὰ ὑποφέρη καὶ τὶς πιὸ παράλογες ἰδιοτροπίες τῶν ἀρρώστων.

Ἄν καὶ δὲν ἔσβηνε ποτὲ τὸ γλυκὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη της, ἐφαίνετο μολαταῦτα γυναῖκα πολύπαθη καὶ πολυβασανισμένη. Αὐτὸ τὸ ἐνόησα ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες πού τὴν ἐγνώρισα, γιατί δὲν ἔμοιαζε μὲ καμμιάν ἄλλην ἐκεῖ μέσα. Καὶ οἱ ἄλλες νοσοκόμες ἦσαν πρόθυμες καὶ συμπονοῦσαν τοὺς ἀρρώστους, ὅμως ἡ κυρία Ἀγγελικὴ εἶχε κάτι τὶ παραπάνω, κάτι πῶς νὰ τὸ πῶ; δύσκολα λέγεται μὲ λόγια. Ὁ πόνος τοῦ κάθε ἀρρώστου ἦτο καὶ πόνος δικός της. Τὸ ἐκαταλάβαινε κανεὶς ἀπὸ τὸ κάθε κίνημα, ἀπὸ τὸν κάθε λόγο πού ἔβγαине ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀρρώστους ἦτο γιὰ τὴν κυρία Ἀγγελικὴ καὶ ἕνας ἰδικός της, ἕνας στενὸς συγγενής της, πατέρας, ἀδελφός!

4. Ὅταν ἔγινα καλὰ καὶ ἐβγῆκα ἔξω, ἄκουσα ἀπὸ τὸ θεῖο μου τὴν ἱστορία της. Ὁ θεῖος μου τὴν ἤξευρε καλὰ τὴν κυρία Ἀγγελικὴ.

Ἦτο ἀπὸ ἕνα νησιὸ τοῦ Σαρωνικοῦ. Ὁ πατέρας της ἦτο δύτες. Ἐπήγαине μὲ καράβια στὰ παράλια τῆς

Ἀφρικῆς καὶ ἔβγαζε σφουγγάρια. Δέκα ἕξι χρονῶν ἔχασε τὴ μητέρα της. Ἡ Ἀγγελικὴ τότε ἀφωσιώθηκε νὰ μεγαλώσῃ ἓνα ἀδελφάκι της, ποὺ τὸ ἄφησε ἡ μητέρα της βρέφος στὸ λίκνο. Καὶ τὸ ἐμεγάλωσε, τὸ ἔκαμε ὡς δέκα χρονῶν. Ἔπειτα ὁμως μιὰ ἀρρώστεια, ποὺ ἔπεσε στὸ νησί, τὸ ἐσάρωσε μαζὶ μὲ ἄλλους πολλούς.

Τοῦ πατέρα της τοῦ ἐστοίχισε πολὺ. Ἦτο καὶ ἥσυχος καὶ εὐγενικὸ παιδάκι· δὲν ἔμοιαζε διόλου μὲ τὸν μεγαλύτερο γιό του, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε δεχθῆ συμβουλή. Καὶ μιὰ ἡμέρα, καθὼς ἐτοιμάζετο πάλι γιὰ ταξίδι, νὰ φύγῃ μὲ τὰ σφουγγαράδικα, τῆς εἶπε:

— Τοῦτο τὸ ταξίδι θὰ κάμω, Ἀγγελικὴ μου, καὶ ὄχι ἄλλο. Θὰ κοιτάξω νὰ σὲ κάμω νοικοκυρά. Ἐλεγα νὰ δουλεύω ὡς στὰ γεράματα ἀκόμη, γιὰ νὰ σπουδάσω τὸ ἀγοράκι μας, γιατί ἔπαιρνε ἀπὸ γράμματα· μὰ ἔτσι τὸ ἠθέλησεν ἡ μοῖρα!

5. Εἶπε αὐτὰ καὶ ἐταξείδευσε. Μὲ τὸν καιρὸ, ἐγύρισεν ἀπὸ τὸ ταξίδι, ἀλλὰ ἐγύρισε σακάτης. Ἐπιάσθηκαν τὰ πόδια του. Αὐτὸ συμβαίνει συχνὰ στοὺς σφουγγαράδες. Ὅσους δὲν ξεσχίσουν οἱ καρχαρίες, ἢ δὲν τοὺς βγάλουν σκασμένους ἀπὸ τὸ σκάφανδρο, τοὺς περιμένει τὸ πιάσιμο. Γίνονται παράλυτοι, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Λίγοι γλυτώνουν ἀπ' αὐτό.

Καί, σὰ νὰ μὴν ἔφθναν αὐτὲς οἱ συμφορές, εἶχαν καὶ τὸν μεγαλύτερον ἀδελφόν της, ποὺ ἠθέλεε χρήματα νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Ἀμερικὴ.

— Ποῦ νὰ τὰ εὔρω τὰ χρήματα; τοῦ ἔλεγεν ὁ πατέρας. Ἐγὼ ἀνίκανος πιά γιὰ ἐργασία, καὶ ἔχω κόρη νὰ ὑπανδρεύσω. Πιάσε δουλειὰ νὰ ζήσης καὶ νὰ βοηθήσης καὶ μένα.

Αὐτὸς ὅμως, ἀσυγκίνητος, ἐδημιουργοῦσε κάθε ἡμέρα καὶ νέες ἱστορίες.

— Νὰ τὰ εὔρης ὅπου θέλεις, ἔλεγε στὸν πατέρα του. Ἔχεις ὑποχρέωσι νὰ τὰ εὔρης.

6. Ἡ Ἀγγελικὴ παρεκάλεσε τὸν πατέρα της νὰ βάλουν ὑποθήκη ἓνα ἀμπελάκι, πὺ εἶχαν, καὶ λίγες ἐλιές, καὶ νὰ δανεισθοῦν χρήματα. Ποιὸς ξεύρει! ἠμπορεῖ νὰ εὔρη τὴν τύχη του, στὴν Ἀμερικὴ, ἔλεγε.

— Χαμένα λόγια, τῆς ἔλεγεν ὁ πατέρας της. Ἄν ἤθελε νὰ κάμη τὴν τύχη του, τὴν ἔκαμνε καὶ ἐδῶ. Ἄνθρωπος, πὺ δὲν τὸν συγκινοῦν οἱ συμφορὲς τοῦ σπιτιοῦ του, ὅπου καὶ νὰ πάγη, προκοπὴ δὲν θὰ ἰδῆ.

Στὸ τέλος ἐδέχθη ὁ πατέρας της, καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἀγγελικῆς ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερικὴ. Ἄλλὰ χρόνια, χρόνια πολλὰ ἐπέρασαν, χωρὶς νὰ ἔχουν εἶδησι τί ἀπέγινε. Οὔτε γράμμα, οὔτε γραφή!

7. Τὸ ἀμπελάκι καὶ τὶς ἐλιές τὰ ἐπῆρε ὁ δανειστής. Ἔμεινε τὸ σπιτάκι μ' ἓνα μικρὸν κῆπο. Αὐτὸν ἐκαλ-

λιεργοῦσεν ἡ Ἀγγελική· ἔτρεφε καὶ ὄρνιθες καὶ περιστέ-
ρια. Διώρθωσε καὶ μιὰ παλιὰ βάρκα καὶ ἐπῆγαινε μὲ
τὸν πατέρα της, τραβώντας αὐτὴ τὰ κουπιὰ, καὶ ἔρρι-
χναν παραγάδια. Ἐψάρευαν.

Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ὅλο καὶ ἐχειροτέρευεν ἡ ὑγεία

τοῦ πατέρα της, ὥσπου ἔμεινε παράλυτος ἐντελῶς. Τὸν
ἐσήκωνε ἡ κόρη στὰ χέρια, σὰν μωρὸ παιδί, καὶ τὸν κα-
τέβαζε στὸν κῆπο καὶ τὸν ἔβαζε νὰ κάθεται κάτω ἀπὸ
μιὰ μεγάλη πορτοκαλιά. Ἡ ζέστη τοῦ ἡλίου τοῦ ἔκα-
μνε καλὸ καὶ τοῦ ἐλάφρωνε τοὺς πόνους.

Τῆ νύκτα ὅμως ἐπερνοῦσε μαρτύριο ἡ καημένη
ἡ Ἀγγελική. Ἐπονοῦσε πολὺ ὁ πατέρας της καὶ ἔπρεπε

κάθε λίγο καὶ λιγάκι νὰ τὸν γυρίζῃ ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρὸ
στὸ ἄλλο.

8. Ἔτσι ἐπέρασαν χρόνια, χωρὶς νὰ βγῇ ποτὲ τὸ
παραμικρὸ παράπονο ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Ἀγγελικῆς
γιὰ τὴ σκληρὴ μοῖρα της.

Τὰ ἀδύνατα δυνατὰ ἔκαμνε νὰ ἐλάφρῳση τοὺς
πόνους τοῦ πατέρα της. Μὲ τὰ γλυκόλογά της, μὲ τὸ
χαμόγελο πάντα τὸν ἐπειροποιεῖτο, γιὰ νὰ μὴν τοῦ
περάσῃ στὸ νοῦ, ὅτι τὸν ἐβαρέθηκε.

Ἦτο ἀπάνω ἀπὸ τριάντα χρονῶν, ὅταν ὁ πατέρας
της ἀπέθανε καὶ ἔμεινε μόνη στὸν κόσμον.

— Καὶ τώρα; τὴν ἐρώτησε μιὰ μακρινὴ συγ-
γένισσά της.

— Τώρα, τῆς ἀπάντησεν ἡ Ἀγγελικὴ, θὰ ζητήσω
θέσιν σὲ νοσοκομεῖο. Αὐτὸ ἔμαθα. Αὐτὸ θὰ κάμω!

— Μὲ τοὺς ἀρρώστους! εἶπεν ἡ συγγένισσά της.

— Μὲ τοὺς ἀρρώστους, εἶπε καὶ ἐκείνη, νὰ τοὺς πε-
ριποιοῦμαι, νὰ κοιτάζω νὰ τοὺς ἐλαφρῳνῶ τοὺς πόνους.

Καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ νησί καὶ ἦλθε στὴν Ἀθήνα.
Ἐγνώριζε μιὰ οἰκογένεια ἐνὸς καλοῦ γιατροῦ, πού
ἐπήγαινε κάθε χρόνο τὸ καλοκαίρι στὸ νησί των, καὶ
μὲ τὴν σύστασίν του ἐμπῆκε σὲ ἓνα νοσοκομεῖο.

9. Εἶχαν περάσει χρόνια ἀφ' ὅτου ἔγινε νοσοκόμος
ὅταν, μιὰ ἡμέρα, τῆς εἶπαν πὼς κάποιος τὴν ἐζητοῦσε.
Κατέβηκε στὸ γραφεῖο καὶ εἶδε τὴ μακρινὴ συγγένισσά
της μὲ κάποιον ἄγνωστον.

— Δὲν τὸν γνωρίζεις; τὴν ἐρώτησε ἡ συγγένισσά
της, δείχνοντας τὸν ἄγνωστον. Κάποια ὑποψία ἐπέρασε
στὸ νοῦ της, μὴν τὸν εἶδε. Τώρα, ἂν καὶ ἐνόησε

σχεδὸν καλά, ποιὸς ἦτο ὁ ξένος, ἐκούνησε τὸ κεφάλι
της λέγοντας μ' αὐτό, ὅτι δὲν τὸν γνωρίζει.

— Ὁ ἀδελφός σου ὁ Θανάσης! τῆς εἶπε ἡ συγγέ-
νισσα. Ἔχει φέρει καὶ πλούτη! . . .

10. Ἡ συγγένισσά της ἐπερίμενε νὰ πέση ἡ Ἀγγε-
λική στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, ἀφοῦ μάλιστα
τῆς εἶπε, ὅτι ἦλθε καὶ πλούσιος. Αὐτὴ ὅμως ἄφησε μὲ
ἀδιαφορία ἓνα «Ἄ!» σὰ νὰ ἐθυμῆθηκε πὼς εἶχε καὶ
ἀδελφὸ καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι λέγοντας:

— Τί κάνεις, Θανάση;

— Καλά, Ἀγγελικὴ, καλά, τῆς ἀπαντᾷ. Εἶναι λίγες
ἡμέρες πὸν ἦλθα ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ. Ἐπῆγα στὴν
πατρίδα, ἐρώτησα γιὰ σένα, καὶ ἔμαθα πὼς εἶσαι ἐδῶ.
Εἶπα τότε στὴν κυρὰ Μαρούσα νὰ ἔλθῃ μαζί μου νὰ
σὲ εὔρουμε καὶ ἦλθαμε. . .

— Καλῶς ἦλθατε.

— Ἄκουσε τώρα, Ἀγγελικὴ, τῆς εἶπεν αὐτός. Ἐγὼ
ἔχω χρήματα πολλά! πολλά! Δὲν θέλω νὰ δουλεύης.
Θέλω νὰ κάθῃσαι καὶ νὰ καλοπερνᾷς.

— Ἀργὰ εἶναι, πολὺ ἀργά, τοῦ εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ
καὶ ὁ νοῦς της ἐπῆγε στὸν πατέρα της, στὴ δυστυχία
ποῦ ἐπέρασαν.

— Δὲν εἶναι ἀργά, Ἀγγελικὴ. Σκέψου καὶ τί θὰ
εἶπῃ ὁ κόσμος. Νὰ εἶμαι πλούσιος καὶ ἡ ἀδελφή μου
νὰ δουλεύῃ; εἶπε πάλι ὁ Θανάσης.

— Εἶναι ἀργὰ πιά, πολὺ ἀργά, τοῦ ἀπάντησεν ἡ
Ἀγγελικὴ. Ὁ κόσμος! Ἄς εἰπῇ ὅ,τι θέλει ὁ κόσμος.
Καὶ ἔπειτα δὲν ἠμπορῶ ν' ἀφήσω τὸν κόσμον τὸν
ἰδικόν μου, τοὺς ἀρρώστους μου· θὰ μοῦ κάμῃ κακό.

15. Ἀληθινὸ παλληκάρσι.

1. Δυὸ ἡμέρες ἔπεφτε πυκνὸ τὸ χιόνι καὶ ὅλα ἦσαν κάτασπρα. Τὸ χωριό, τὰ δένδρα, οἱ δρόμοι, τὰ βουνά.

Ποῦ νὰ βγῆ κανεὶς ἔξω! Ἄραιά καὶ ποῦ νὰ ἰδίης διαβάτη. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἔπαυσε, χωρὶς ὅμως νὰ φύγουν τὰ σύννεφα, πού ἐφαίνοντο ἔτοιμα νὰ ξαναρχίσουν τὸ ἴδιο παιγνίδι. Ἐγὼ μὲ δύο φίλους μου, κοντὰ τὸ δειλινό, ἐγυρίζαμε στὰ χιόνια. Θὰ ἤμεθα καὶ οἱ τρεῖς ὡς δέκα πέντε χρονῶν.

Γεμᾶτοι χαρὰ ἐβγάγαμε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ἐγυρίζαμε. Ἀκούαμε μὲ εὐχαρίστησι τὸ χιόνι νὰ τρίζει στὰ βήματά μας καὶ ἐτρίβαμε μὲ αὐτὸ τὰ χέρια μας, γιὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Ἔτσι, τρέχοντας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, εἶχαμε φθάσει στὸ οἶκον τοῦ βουνοῦ. Ἐπρεπε τώρα νὰ ἐπιστρέψωμε, γιὰτὶ ἄρχισε καὶ νὰ νυκτώνη. Δὲν ἦτο διόλου εὐχάριστο, νὰ μᾶς πάρη ἡ νύκτα καὶ ν' ἀρχίσῃ πάλι ἐκεῖνο τὸ πυκνὸ χιόνι.

2. Ξαφνικὰ ὁ φίλος μου ὁ Πέτρος ἐστάθηκε.

— «Σταθῆτε!» μᾶς εἶπε.

Ἐσταθήκαμε. Αὐτὸς εἶχε στυλωμένον τὸ αὐτὶ καὶ ἐφαίνετο σὰν ν' ἀκούη, ἢ νὰ προσπαθῆ ν' ἀκούσῃ κάτι.

— Τί νὰ εἶναι; τὸν ἐρώτησα ἐγὼ σιγά, σὰν νὰ ἐφοβήθηκα, θαρρεῖς, μὴ μᾶς ἀκούσουν τίποτα κακοποιό, πὸν θὰ ἦσαν ἐκεῖ κοντά μας κρυμμένοι.

— Κάποιος ἄνθρωπος κινδυνεύει.

— Ποῦ;

— Πάνω ἐκεῖ στὴν ψηλὴ ράχη!

—“Ὅμως ἐγὼ δὲν ἄκουσα τίποτε. Νὰ μὴν φαντάζεσαι πὼς ἀκοῦς;

Ὁ Πέτρος ὅμως δὲν ἠθέλε νὰ προχωρήσῃ.

Μόλις ἔκανε ἓνα-δύο βήματα, καὶ πάλι ἐστάθηκε.

— Νά! ἀκοῦτε; μᾶς εἶπε δείχνοντας σὲ κάποιο μέρος. Τώρα εἶχαμε ἀκούσει καλὰ καὶ ἐμεῖς.

Ἦσαν φωνές ἀνθρώπινες. Τί ἄλλο θὰ ἐζητοῦσαν, παρὰ βοήθεια.

— Ἐμπρός, πᾶμε γρήγορα νὰ τοὺς βοηθήσωμε. Θὰ ἔχουν βουλιάξει μὲς στὰ χιόνια, σὲ λάκκους, εἶπε καὶ ἐπροχώρησε πρῶτος πρὸς τὸ βουνό.

3. Τὸν ἀκολούθησα. Εὐτυχῶς ἔτυχε νὰ ἔχω ἀγοράσει, γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, καὶ μιὰ μικρὴ φιάλη ρούμι καὶ τὸ εἶχα στὴν τσέπη μου. Ὁ Δημήτρης ὅμως, ὁ σύντροφός μας, ἔμεινε πίσω μας, σὰ νὰ ἐρχόταν μὲ τὴ βία, ἢ νὰ τὸν ἐσέριναμε. Τέλος ἐστάθη.

— Εἰσθε καλά; μᾶς λέγει. Καὶ ἂν τὸ κάνουν ἐπίτηδες καὶ καλοῦν γιὰ νὰ πάγῃ κανεὶς κοντὰ τους; Ἄν εἶναι ἄνθρωποι κακοί;

— «Καὶ ἂν δὲν εἶναι; . . .» τὸν ἐρωτᾷ γυρίζοντας ὁ Πέτρος.

— «Ἦμπορεῖ νὰ εἶναι!»

— Μὴ μᾶς ἀργοπορῆς. Ἐμεῖς θὰ πᾶμε. Γειά σου. Καὶ ἐτρόβηξε βιαστικὸς τὴν ἀνηφοριά.

Τὸν Δημήτρη δὲν τὸν ἀκούσαμε πιά. Κάτι μᾶς ἔλεγε, ἀλλ’ εἶχε μείνει πολὺ πίσω.

4. Ἐγνωρίζαμε καλὰ τὰ μέρη καὶ σὲ λίγο ἐφθάσαμε στὰ περάσματα τοῦ βουνοῦ.

Οἱ φωνές, πνιγμένες φωνές, μᾶς ὠδηγοῦσαν. Ἐφω-

νάζαμε καὶ ἐμεῖς, πότε ὁ ἕνας, πότε ὁ ἄλλος:

— Ἐρχόμαστε! Ἐρχόμαστε!

Ὅσο ἐπλησιάζαμε, τοὺς ἐφωνάζαμε συχνότερα. Ἄλλὰ ἔξαφνα, οἱ φωνές ἔπαυσαν διὰ μιᾶς. Δὲν μᾶς ἀπαντοῦσαν πιά· φωνάζομε, τίποτε! Σιωπὴ βαθειὰ παντοῦ. Καὶ χιόνι, χιόνι ποὺ ἐβουλιάζαμε καὶ μᾶς ἐμπόδιζε νὰ προχωρήσωμε, καὶ ὅλα γύρω μας ἦσαν κάτασπρα καὶ βουβά.

— Θὰ ἐγάθηκαν στὰ χιόνια! εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ ἐστάθη ἀπελπισμένος.

Δὲν ἐμίλησα. Αὐτὸς ὅμως γρήγορα ἐπῆρε πάλιν θάρρος.

— Νὰ κοιτάξωμε νὰ βροῦμε ἀχνάρια, εἶπε.

Ἐφάξαμε σὰ λαγωνικά, ποὺ ζητοῦν μὲς στὸ χιόνι λαγὸ.

Ἐφθάσαμε σὲ μέρος πολὺ ἀνώμαλο. Ἦτο κίνδυνος νὰ βυθισθοῦμε στὸ χιόνι.

— Στάσου, εἶπα στὸν Πέτρο, νὰ θυμηθοῦμε τὸ μέρος πῶς εἶναι.

5. Ἐκοιτάξαμε καλά.

— Νὰ ἢ γέριξη βελανιδιά, ἄρχισε νὰ λέγη ὁ Πέτρος. Ἡ μεγάλη ρεματιὰ εἶναι ἐκεῖ πίσω. Ἀπὸ ἐδῶ ἴσα πέφτομε στὸ κτῆμα τοῦ γέρο-Φρόκαλη. Καὶ ἐσυνεχίσσαμε τὴν ἔρευνα.

Εὗρήκαμε σὲ λίγο ἀχνάρια ἀνθρώπου. Τὰ ἀκολουθοῦμε. Ἐφαίνοντο νὰ πηγαίνουν κατὰ τὸ χωριό, ἀλλὰ ἔξαφνικὰ ἐλοξοδρομοῦσαν.

Ὁ Πέτρος ἐστάθηκε.

— Μὰ γιὰ κοίτα τί ἀνάποδα ποὺ πᾶνε! εἶπε

Μήπως δὲν ἤξευραν τὸ δρόμο; Καὶ ἐπροχώρησε ἀκολουθώντας τ' ἀχνάρια.

— Πρώσεχε, τοῦ εἶπα, γιὰ τὸ Θεό! ἔδῳ εἶναι τρομάρα.

Ἦτο πράγματι μέρος τρομακτικὰ ἐπικίνδυνο· δύσκολο νὰ τὸ περάσῃ κανεὶς καὶ χωρὶς τὸ χιόνι.

— Γιὰ ἰδὲς ὅμως, ἐπρόσθεσε αὐτός, σὰ νὰ ξεύρουν τὰ μονοπάτια.

6. Ἐστάθηκε.

— "Α! ἔκαμε δείχνοντας ἓνα μέρος κατηφορικό, ἐκεῖ θὰ ἔπεςαν!

— "Εἶλα νὰ φωνάξωμε.

Ἐφωνάξαμε μαζί.

Αὐτὴ τὴ φορὰ, εὐτυχῶς πίσω ἀπὸ κάτι βράχια ψηλὰ καὶ ἀπότομα, κατάλευκα ἀπὸ τὸ χιόνι, ἀκούσαμε μιὰν ἀπάντησιν.

Δὲν εἶχαμε φθάσει ἀκόμη στὰ βράχια, ὅταν ἀκοῦμε ἓνα φτερούγισμα καὶ μαζί σχεδὸν μιὰ γυναικεία φωνὴ νὰ λέγῃ:

— "Αχ! πάει ἡ κόττα πάλι.

Ἐσταθήκαμε. Μιὰ ὄρνιθα ἔπεςεν ἐπάνω μου. Τὴν ἄρπαξα.

— Μὰ πῶς σοῦ ἔφυγε πάλι; πῶς! πῶς! ἔλεγε καθαρὰ ἄλλη φωνή, κακότροπη φωνὴ ἀνδρική.

Ἐπλησιάσαμε γιὰ νὰ καταλάβωμε τί συμβαίνει.

— Μὴ σοῦ ἔσπασε καὶ τὸ αὐγό; ἐρώτησε πάλι ἡ ἀνδρική φωνή.

— "Ὅχι, ὄχι, ἀπάντησε κλαψιάρικα, ἡ γυναικεία, ἔδῳ τὸ ἔχω, μὰ ἄχ! πάει ἡ κόττα!

7. Ἐσχύσαμε ἀπὸ ἐκεῖ πού ἡμεῖθα· δὲν ἦτο εὐκόλο νὰ κατεβούμε στὸ βράαθρο, ἀπ' ὅπου ἤρχοντο οἱ πε-
ρίεργες αὐτὲς ὀμίλιες. Εἶδα-

με ἐκεῖ δύο ἀνθρώπους νὰ εἶναι μὲς στὰ χιόνια καὶ νὰ ἀγωνίζονται γιὰ νὰ βγοῦν.

— Σταθῆτε! τοὺς ἐφώ-
ναξεν ὁ Πέτρος καὶ γρήγορα
ἐξετύλιξε τὸ μακρὸ ζωνάρι
του ἀπὸ τῆ-μέση.

— Πιάστε το· μὰ ἕνας,
ἕνας! τοὺς εἶπε ρίχνοντάς το
κάτω.

Ἐκοπίασαν λίγο· ὁ ἄν-
δρας τὸ ἔπιασε πρῶτος.

Τὸν ἀνεβάσαμε τραβών-
τας καὶ οἱ δύο. Τότε εἶδαμε
ποιὸς ἦτο. Ἦτο ὁ γέρο-
Κουρούνης, ὁ γνωστὸς φι-
λάργυρος.

— Ἄχ! ἔκαμε καὶ ἐκάθισε
ἐπάνω στὸ χιόνι. Ἀλλὰ δια-
μιᾶς ἐπετάχθηκε ὄρθιος, μό-
λις εἶδε τὴν ὄρνιθα κοντά
του δεμένη ἀπὸ τὰ πόδια
μὲ τὸ μανδῆλι μου.

— «Ἐλα ἐδῶ, κυρά», εἶπε
ἀρπάζοντάς την.

Τὴ γυναῖκα ἐκοπίασαμε πολὺ νὰ τὴν βγάλωμε, γιατί
ἔπιανε τὸ σχοινὶ μόνο μὲ τὸ ἕνα τῆς τὸ χέρι· αὐτὸ τῆς
ἐξέφευγε καὶ ἐκείνη ἐξαπλώνετο στὴν ἀνηφοριά. Ἐπὶ

τέλους τὴν ἀνεβάσαμε καὶ αὐτήν. Ἦτο ἡ γυναῖκα τοῦ φιλάργουρου, πὶὸ φιλάργουρη ἀπ' αὐτόν. Εἶδαμε καὶ γιατί ἐπέμενε νὰ πιάνη τὸ σχοινὶ μὲ τὸ ἓνα τῆς χέρι. Στὸ ἄλλο ἐκρατοῦσε τὸ αὐγὸ!

8. Στὸ δρόμο, ἀφοῦ τοὺς ἐδώσαμε καὶ λίγο ρούμι, μᾶς τὰ διηγήθησαν ὅλα. Ἦρχοντο ἀπὸ τὸ κτῆμα των. Ἐκεῖ τοὺς εἶχε κλείσει στὸ καλύβι των τρεῖς ἡμέρες τὸ χιόνι. Ἐφαγαν κάθε τροφὴ ποὺ εἶχαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθουν στὸ χωριό. Ἐξεκίνησαν μόλις ἔπαυσε τὸ χιόνι. Ἐπῆραν καὶ τὴν ὄρνιθα καὶ τὸ αὐγὸ, ποὺ εἶχε γεννήσει λίγο πρὶν νὰ φύγουν. Καλὰ ἐπήγαιναν, ἀλλὰ ἑξαφνικὰ ἡ ὄρνιθα ἔφυγεν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γυναικός. Τὴν ἐκυνήγησαν, χωρὶς νὰ σκεφθοῦν τὸν κίνδυνον, καὶ τὴν ἔπιασαν. Ἀλλὰ ἐκατρακύλησαν στὸ βάρραθρον ποὺ τοὺς εὑρήκαμε καὶ τότε ἄρχισαν νὰ φωνάζουν.

Γιατὶ ὁμως δὲν ἀπαντοῦσαν ἔπειτα στὶς φωνές μας; Αὐτὸ εἶναι γιὰ νὰ γελᾶ κανεὶς. Ἐφοβήθησαν μὴν ἦσαν κλέπτες καὶ τοὺς πάρουν τὴν ὄρνιθα καὶ τὸ αὐγὸ!

Στὸ μεταξὺ εἶχε νυκτώσει. Ἀλλ' ἡ ἀντιφεγγιὰ τοῦ χιονιοῦ ἐφώτιζε τὸ δρόμο. Ἐμεῖς ἐπροχωροῦσαμε καὶ πίσω μᾶς ἀκολουθοῦσαν τὰ φιλάργουρα γεροντάκια.

Κοντὰ στὸ χωριό, εἶδαμε τοὺς ἰδικούς μας νὰ ἔρχονται νὰ μᾶς εὔρουν. Τοὺς εἶχε εἰπεῖ ὁ Δημήτρης τὰ καθέκαστα καὶ εἶχαν ἀνησυχήσει.

9. Μαζὶ τους ἦτο καὶ ὁ Δημήτρης. Καθὼς εἶδε τὸ γέρο-Κουρούνη νὰ βαστᾶ τὴν ὄρνιθα, καὶ τὴ γυναῖκα του τὸ αὐγὸ, δὲν ἐκρατήθη καὶ ἔβαλε τὰ γέλια.

— Χί! χί! ἔκαμε καὶ πλησιάζοντας τὸν Πέτρο εἶπε: Ἀξίξει τὸν κόπο νὰ πᾶμε γιὰ τὸ γέρο-Κουρούνη; Τὴν

ἔπαθες. Ἐάν τὸ ἤξευρες, δὲν θὰ ἐπῆγαινες, βέβαια.

Ὁ Πέτρος τὸν ἐκοίταξε αὐστηρὰ καὶ δὲν ἐμίλησε.

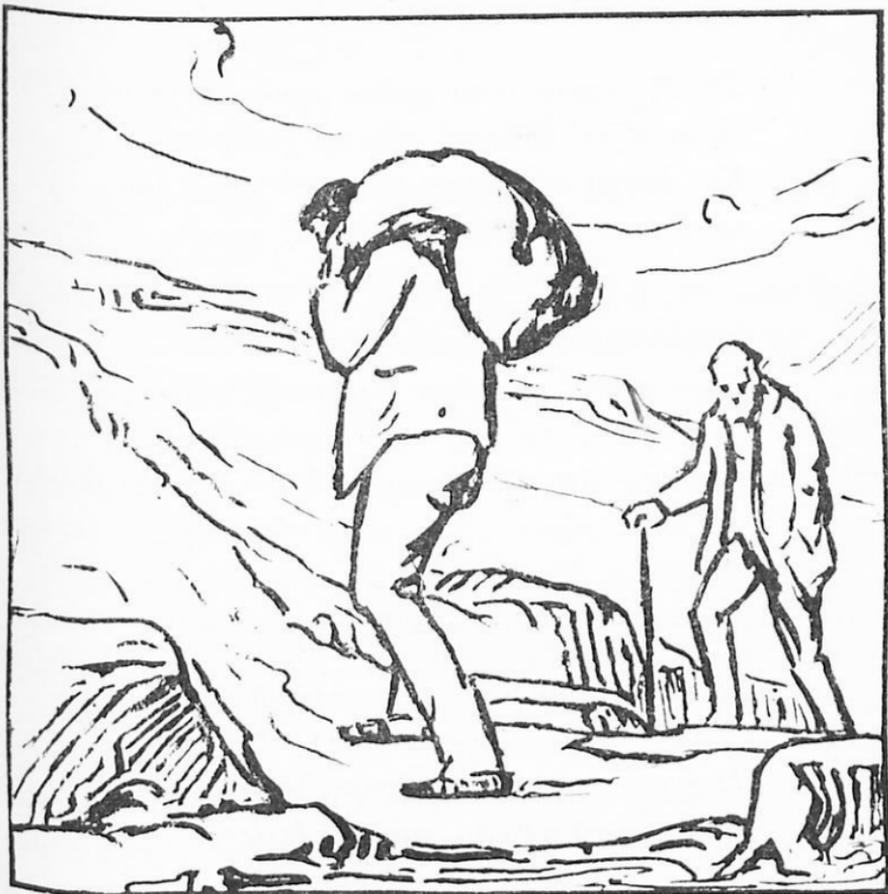
Ἄλλ' ἐγὼ ἐπλησίασα τὸν Δημήτρη καὶ τοῦ εἶπα
στὸ αὐτί:

— Πολὺ λίγο γνωρίζεις τὸν Πέτρο, καὶ ἄς εἴμεθα
τόσα χρόνια φίλοι. Ὅχι ὁ Κουρούνης, ἀλλὰ καὶ ὁ πῶ
χειρότερος ἄνθρωπος ἂν ἦτο, ὁ Πέτρος θὰ ἐπῆγαινε.
Ὁ Πέτρος εἶναι ἀληθινὸ παλληκάρι.

— Καὶ ἐσὺ δὲν μένεις πίσω, μοῦ εἶπεν ὁ Δημήτρης
εἰρωνικά.

— Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, πὼς δὲν ἤθελα νὰ τὸν ἀκολου
θήσω, ἀλλ' ἐπῆγα, γιατί ἐντράπηκα νὰ τὸν ἀφήσω μο
ναχό. Ἐσὺ ὅμως; . . . τοῦ εἶπα. Ἀλλὰ πρὶν νὰ τελειώσω
τὸ λόγο μου, ὁ Δημήτρης εἶχε φύγει.

16. Γέροντας και παλληκάρι.

*Εἶναι καλοκαίρι κι' εἶναι μεσημέρι
καὶ βαρὺ τὸ κάμμα χύνεται παντοῦ.
Δύσκολος ὁ δρόμος στ' ἄδενδρα τὰ μέρη
καὶ τὰ πόδια ἂν ἔχῃς τοῦ παλληκαριοῦ.*

*
* *

*Βαρυφορτωμένος γέρος προχωροῦσε
σέρνοντας τὰ πόδια δύσκολα κι' ἀργά.
Μὲ τὰ τόσα χρόνια καὶ σακκὶ βαστοῦσε
κι' ὄλο κοντοστέκει, κι' ὄλο ἀγκομαχᾷ.*

Στ' ὀργωμένο τόσα χρόνια πρόσωπό του
ἕδρωτας στ' ἀλλάζια χύνεται χονδρός.
Καὶ βογγᾶ σὰ βλέπει πέρα τὸ χωριό του
τρομέμοντας μὴν πέση στὰ μισά, νεκρός.

*
* *

Στὴν κασιὰ τὴν ὥρα παλληκάρι φτάνει.
Παίροντας τοῦ γέροντος τὸ βαρὺ σαζγὶ
στὴ δική του πλάτη παρενθὺς τὸ βάνει:
— "Ἐλα, γέροντά μου, πάρε ἀναφυγή.

*
* *

Τὸ σαζγὶ τοῦ γέροντος στὸ καλύβι φέρει
τὸ παλληκαριὶ ροδοκόκκινο.
Ἡ χαρὰ του λάμπει, δρόμο ξαναπαίρνει
σπίτι του γὰ φτάση, πρὶν τὸ δειλινό.

17. Ἡ καλή καρδιά.

1. Μιὰ φορὰ καὶ ἕναν καιρὸ ἦτο ἕνας μεγάλος καὶ δυνατὸς βασιλεὺς.

Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε. Τότε ὁ γιὸς καὶ διάδοχός του ἐκάλεσε τοὺς σοφοὺς συμβούλους του καὶ τοὺς ἐρώτησε :

— Ποιὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθὸ στὸν κόσμον· δηλαδή ἐκεῖνο ποῦ, ὅταν τὸ ἀποκτήσῃ κανεὶς, δὲν θὰ τοῦ λείπῃ πλέον τίποτε :

Ἐκεῖνοι ἀπάντησαν, ὅτι εἶναι ὁ μαγικὸς σάκκος. Ἄυτὸς ὁ σάκκος εἶναι γεμᾶτος χρυσὰ νομίσματα. Ὅσα καὶ ἂν παίρῃ κανεὶς, ὁ σάκκος μένει πάντοτε γεμᾶτος.

Ὁ βασιλεὺς μὲ πολλοὺς κινδύνους καὶ ἀγῶνες ἀπόκτησε τὸ μαγικὸ σάκκο. Χάρις σ' αὐτὸν ἐστόλισε τὴν πρωτεύουσά του καὶ ἔκαμε ἔργα, ποῦ καὶ τώρα — ποιὸς ξεύρει ὕστερα ἀπὸ πόσες χιλιάδες χρόνια — τὰ ἐρεῖπιά των τὰ θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος.

Ὅσον γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅ,τι καὶ ἂν ἤθελε, τὸ εἶχε. Ἀλλὰ δὲν ἄρρηξε νὰ βεβαιωθῇ ὅτι τὸ χρῆμα δὲν ἦτο τὸ μοναδικὸν ἀγαθὸν στὸν κόσμον. Κάτι ἄλλο, κάτι ἄλλο τοῦ ἔλειπε !

2. Ἐκάλεσε λοιπὸν πάλι τοὺς σοφοὺς συμβούλους του.

— Μοῦ ὑποδείξατε, τοὺς εἶπε, κάτι ποῦ τὸ χορταίνει κανεὶς γρήγορα. Ἀλλὰ δὲν ἐζήτησα τέτοιο. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἀνώτερο ;

Οἱ σοφοὶ τότε τοῦ συνέστησαν νὰ εὔρῃ τὴν πεντάμορφη τοῦ κόσμου καὶ νὰ τὴν πάρῃ γυναίκα του.

Μὲ νέους κινδύνους καὶ ἀγῶνες τὴν εὔρηκε. Ἐξά-

ρηζε πολὺ ὅταν ἀπόκτησε ἓνα χαριτωμένο παιδάκι.
Ἄλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἀνησυχία του δὲν ἔπαυσε.

Ἐκάλεσε τρίτη φορὰ τοὺς σοφοὺς. Καὶ αὐτοὶ
τοῦ εἶπαν:

— Εἶναι ἓνας δράκος δυνατὸς καὶ κρατεῖ ἓνα βιβλίον
μοναδικό. Ἄν κατορθώσης νὰ τὸν σκοτώσης καὶ τοῦ

πάσης τὸ βιβλίον, δὲν θέλεις ἄλλο. Μέσα ἐκεῖ ὑπάρχει
ὅ,τι ἡμπορεῖ νὰ ποθήσῃ ἄνθρωπος.

3. Ὁ βασιλεὺς ἐπῆγε καὶ εὗρηκε τὸ δράκον· ἐκινδύ-
νευσε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του, ἀλλὰ ἐπὶ τέλους τὸν ἐσκό-
τωσε καὶ τοῦ ἐπῆρε τὸ περίφημον βιβλίον.

Ἄρχισε νὰ τὸ μελετᾷ. Ἐμαθε ὅσα ἡμπορεῖ νὰ
μάθῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ πάλιν δὲν ἔμενε εὐχαριστη-
μένος. Τὸ βιβλίον τὰ εἶχεν ὅλα, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἐκεῖνο,
ποὺ ὁ φλογερός του πόθος ἤθελε.

— Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἄλλο τίποτε ἀνώτερο; ἐρώτησε καὶ πάλι τοὺς σοφοὺς συμβούλους του.

— Ναί! ὑπάρχει καὶ ἄλλο, τοῦ ἀποκρίθησαν ἐκεῖνοι. Ἄλλὰ γὰρ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ κανεὶς εἶναι δύσκολο, πάρα πολὺ δύσκολο.

Δὲν ἐρωτῶ, ἂν εἶναι δύσκολο, ἀλλὰ ποῦ εἶναι, εἶπεν ὁ βασιλεὺς.

Τότε ἓνας ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, ἐχάραξε ὀλίγες λέξεις καὶ τὶς ἔδωσε νὰ τὶς διαβάσῃ ὁ βασιλεὺς. Δὲν ἐτολμοῦσαν οὔτε τὸ ὄνομα νὰ προφέρουν τοῦ μεγάλου μυστικοῦ.

4. Ὁ βασιλεὺς δὲν ἔχασε καιρὸ καὶ ἐξεκίνησε. Τὰ παρακάλια τῆς πεντάμορφης γυναίκας του καὶ τοῦ παιδιοῦ του δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν κρατήσουν.

Ἐπῆγε πολὺ μακρῶς. Ὅσοι τὸν ἀκολούθησαν, τὸν ἄφησαν. Τοὺς ἦτο ἀδύνατο νὰ προχωρήσουν. Ἐπέρασε μεγάλην ἔρημο, πὺρ τὴν ἐσάρωνε λίβας.

Τέλος εἶδε νὰ προβάλλῃ πανύψηλο βουνὸ καὶ στὴν κορυφὴ του πύργος, ὁ πύργος πὺρ ἐζητοῦσε.

Ξεσχισμένος, καταματωμένος, νηστικός καὶ διψασμένος ἀνέβηκε στὴν κορυφὴ τοῦ ἀπτότου βουνοῦ.

Πλησιάζει στὸν πύργο. Ἡ κατάκλειστη πύλη του εἶχεν ἐπάνω τῆς ζωγραφισμένην μιὰ καρδιά.

5. Κτυπᾷ νὰ τοῦ ἀνοίξουν. Τίποτε! Θυμώνει καὶ ἀρχίζει νὰ κτυπᾷ δυνατώτερα· ἐπλήγωσε χέρια καὶ πόδια, ἐπλήγωσε τὸ στήθος καὶ ἔτρεχεν αἷμα. Χαμένος ὁμως κόπος. Ἐδῶ, φαίνεται, δὲν περνᾷ ἡ δύναμις, ὅσο μεγάλη καὶ ἂν εἶναι. Ἀρχίζει τότε νὰ κλαίῃ νὰ παρακαλῇ τὴ νεράϊδα, πὺρ ἐφύλαττε τὴν Καλὴν Καρδιά — γιὰ αὐτὴν ἐζητοῦσε —.

18. Ἦλιο στὴν καρδιά.

Ἦλιο στὴν καρδιά
νᾶχετε, παιδιά!
Νὰ εἶστε χαρωπὰ
καὶ ὅταν σᾶς κτυπᾷ
κάθε τι κακό,
κάθε ξαφνικό.

*
* *

Ἦλιο στὴ θωροιά,
φῶς καὶ ξαστερά,
δύναμης πνοή
ζηλευτὴ ζωή,
πίστη σταθερὴ
σ' ὅ,τι καὶ ἂν σᾶς βροῖ.

*
* *

Ἀπὸ σᾶς, παιδιά,
θάρος καὶ καρδιά
ὅλοι καρτεροῦν,
κι' ὅσοι δὲν μποροῦν
ἀπ' τὰ γηρατειά
νὰ σᾶς μοιάσουν πιά.

19. Μιά σπίθα ἀπὸ τὴ στάκτη πυρκαϊᾶς.

1. Ἡμοῖν παιδὶ ὡς δέκα ἐτῶν καὶ ἐγέρασα. Ποτέ μου ὄμως δὲν θὰ λησιμονήσω τὴν καταστροφή, ποὺ ἔπαθε ὁ Νῆκος ὁ Φοίνικας. Δὲν τὸν ἔλεγαν Φοίνικα, ἀλλὰ ἐπῆρε τ' ὄνομα ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφή ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ. Πόσο τοῦ ἐταίριαζε τ' ὄνομα, θὰ τὸ ἰδῆτε στὸ τέλος τῆς ἱστορίας.

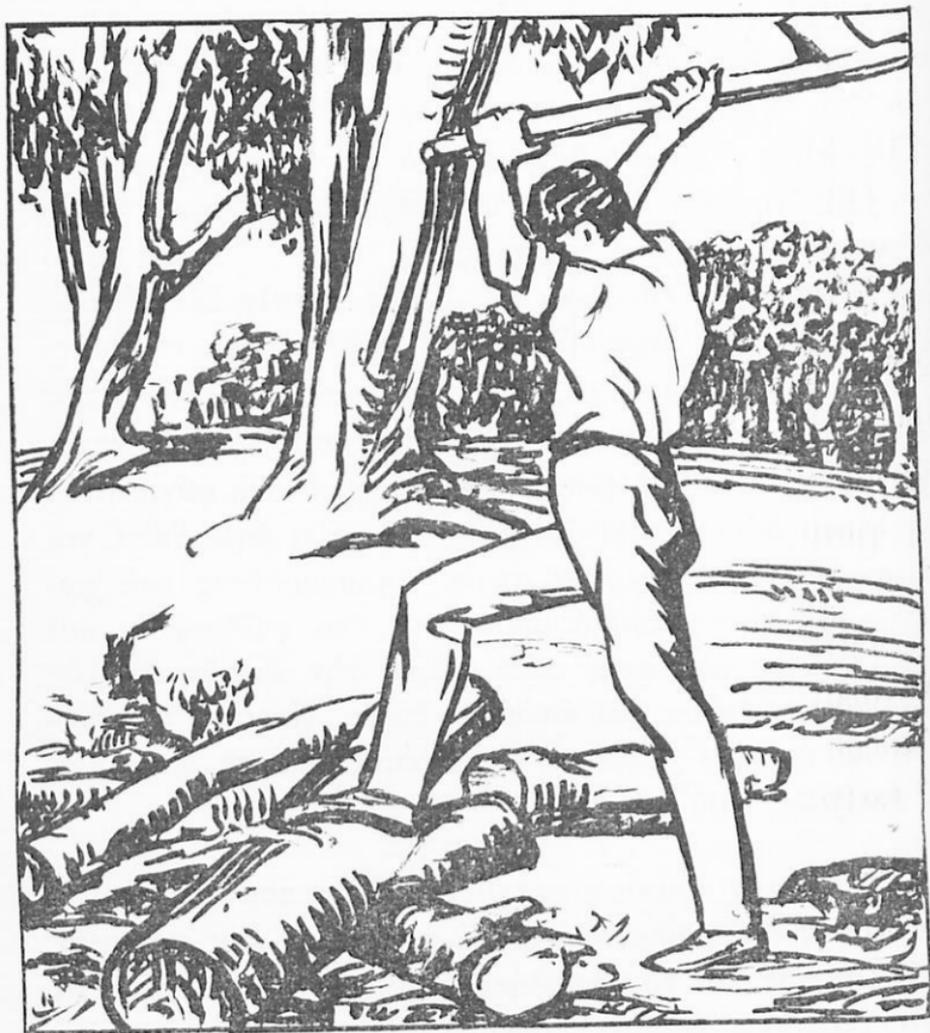
Πότε εἶχεν ἔλθει στὸ χωριό μας, κανεῖς δὲν ἤξευρε, ἢ καλύτερα οἱ περισσότεροι δὲν ἤθελαν νὰ τὸ θυμηθοῦν. Ἐλεγαν μοναχά, ὅτι ἦλθε παλληκαράκι, ποιὸς ξέφρει ἀπὸ ποῦ διωγμένος καὶ ἀπὸ ποιὰ μοῖρα κατατρεγμένος. Μιά καλυβούλα ἔκτισε ψηλὰ στὴ ράχη, στὴν ἀρχὴ τοῦ δάσους, καὶ ἄρχισε νὰ συνάξῃ ξερὰ ξύλα γιὰ τὴ φωτιά. Τὰ ἐπωλοῦσε στοὺς νοικοκυραίους τοῦ χωριοῦ. Μὲ τὸν καιρὸ ἀγόρασε καὶ ἓνα γαῖδουράκι καὶ τὰ μετέφερε καὶ στὴν πόλι. Ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ ὡς τὸν Αὐγούστον ἔκοβε καὶ ἐσώρευε ξύλα. Ἐπειτα, τὸ φθινόπωρο καὶ τὸν χειμῶνα, τὰ μετέφερε καὶ τὰ ἐπωλοῦσε σ' ἐκείνους, ποὺ τὰ ἐχρειάζοντο.

2. Μὲ τὸν καιρὸ, ἡ καλυβούλα ἔγινε κομψὸ σπιτάκι. Τὸ ἔβαψε κατακόκκινο καὶ τὰ παράθυρά του πράσινα. Τότε ἄρχισε καὶ τὸ σκουλήκι, ποὺ λέγεται φθόνος, νὰ τραγανίζει τὶς καρδιὲς πολλῶν χωρικῶν.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ, ἓνας ξυλοκόπος καὶ νὰ κτίσῃ σπίτι!

Ἀργότερα γύρω ἀπὸ τὸ σπίτι ἐπρόβαλε ἓνα κηπαράκι καὶ τὸ κηπαράκι ἔγινε περιβόλι καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ ἓνα ἀμπελάκι καὶ γύρω ἀπ' αὐτὸ χωραφάκια καρπερά. Κοντὰ στὸ γαῖδουράκι ἀπόκτησε καὶ ἓνα μουλαράκι

Στὸ σπίτι ἐπρόσθεσε στάβλο. Εἶχε τὶς κότες του, τὰ περιστέρια του, δυὸ-τρὶα προβατάκια καὶ μιὰν αἶγα. Ὁ Νίκος ὁ Φοίνικας ἔγινε νοικοκύρης.

Ὅταν ἀρραβωνιάσθηκε μὲ μιὰ νοικοκυροπούλα ἀπὸ τὸ κοντινὸ χωριό, ὁ φθόνος τῶν κακῶν χωρικῶν ἔφθασε στὸ κατακόρυφο. Τὸν ἐκακότρεχαν κρυφὰ καὶ φανερά. Ἐκεῖνος ὅμως ἐκοίταζε τὴ δουλειά του καὶ τὸ νοικοκυριό του.

3. Μιά βραδείά, έκοιμηθήκαμε με ξάστερον ούρανò και έξυπνήσαμε ξαφνικά από μεγάλην καταγίδα. Οί άστραπές εφώτιζαν παράξενα τò δωμάτιό μου και οί βροντές ετάρασσαν τò σπίτι μας, σά να έπερνούσαν σέ λιθόστρωτο χιλιάδες βαρυφορτωμένα άμάξια.

Γιά μιá στιγμή έγινε κάποια ήσυχία. Άλλά νά, ένας κεραυνòς πάλι εξέσπασε τρομερός. Έσεισε από τὰ θεμέλια òλα τὰ σπίτια, και έπειτα ή νεροποντή έτράβηξε μακρούά. Σέ λίγο òμως οί καμπάνες τού χωριού άρχισαν να κτυπούν και ταυτοχρόνως άκούσθησαν φωνές: — Πυρκαϊά! πυρκαϊά! Τρέξτε. Βοήθεια! Πυρκαϊά!

4. Πόρτες και παράθυρα άκούσθησαν ν' άνοίγουν.

— Ποϋ είναι ή πυρκαϊά, τίνος τò σπίτι καίεται; Έρώτησεν ò πατέρας μου δύο γείτονες από τò παράθυρο.

— Τού προκομμένου! . . . Έκει έπεσε τò άστροπελέκι, τού άλλάντησεν ò ένας.

— Ποιανού προκομμένου;

— Τού ξένου! Ποιανού άλλου! . . . άστροπελέκι έπεσε πάνω του. . .

Ο πατέρας μου ήξευρε τή μοχθηρία τους και, χωρίς να χάση στιγμή, έκλεισε τò παράθυρο, άραξε έναν κουβά και έβγήκε τρέχοντας. Κοντά του έτρεξα και εγώ.

Οί δύο γείτονες πού μās έδωσαν τήν πληροφορία, ήσαν άκόμη στò δρόμο. Όμιλούσαν συναμεταξύ των. Άμα μās είδαν, είπαν άτάραχοι.

— Γιατί τρέχεις; Δέν βαριέσαι! ò,τι έγινε ή τύχη του τò ήθέλησε.

— «Έγώ τρέχω να κάμω ò,τι πρέπει», τούς άλλάντησεν ò πατέρας μου και έπροχώρησε βιαστικά.

Μόλις ὁμως ἐπροχωρήσαμε λίγο, εἶδαμε καὶ ἄλλους χωρικοὺς νὰ τρέχουν.

— Τὸν καημένο τὸν Νῆκο! ἀκούσαμε νὰ λέγουν πολλοί.

5. Ἄλλ' ὅταν ἐφθάσαμε, εἶδαμε ὅτι μόνον ἕνας ἄνθρωπος, φωτισμένος ἀπὸ τὶς φλόγες, ἐπροσπαθοῦσε νὰ σβήσῃ τὴ φωτιά.

Ἦταν ὁ Νῆκος.

— Εὐτυχῶς ἐσώθηκε αὐτός, εἶπεν ὁ πατέρας μου.

Καὶ ἀμέσως ὅλοι μαζὶ οἱ χωρικοί, ἐκτὸς ἀπὸ ὀλίγους, ἄρχισαν νὰ σβήγουν τὴ φωτιά γιὰ νὰ σώσουν κάτι.

Οἱ φλόγες ὁμως εἶχαν μεγάλη δύναμι· εἶχαν ἀπλωθῆ γρήγορα καὶ ἔτρωγαν τὸ σπιτάκι. Δὲν ἐπέρασεν καὶ πολὺ καὶ μ' ἕναν κρότον μεγάλον ἐσφοριάσθηκε καὶ ἡ στέγη.

Πέρα μακρὰ ἀκούοντο οἱ βροντές, καὶ οἱ κερανοὶ σὰ φίδια λαμπερὰ ἔπεφταν στὴ γῆ.

6. Ἄμα τὸ σπίτι ἐσφοριάσθηκε, ὁ Νῆκος ἐκάθησε κάτω στὸ χῶμα. Πολλοὶ χωρικοὶ ὑπέθεσαν πὸς κάτι θὰ ἔπαθε καὶ ἔτρεξαν κοντὰ του. Αὐτὸς ὁμως εἶπε μὲ θλιμμένη φωνή:

— Ὅχι, ὄχι, δὲν ἔχω τίποτε. Ἔτσι ἐκάθησα. Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ, πάρα πολὺ.

Ἔμεινε λίγο κοιτάζοντας τὰ ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ του, ἐνῶ ἡμεῖς ἐκοιτάζαμε αὐτόν. Ὑστερα ἐγύρισε, μᾶς ἐκοίταξε καὶ ἐσηκώθηκε.

— Ἐνα σιγάρο ἔχει νὰ μοῦ δώσῃ κανεὶς; εἶπε.

— Ναί, ναί!

Ἐπῆρε τὸ σιγάρο, ἐπλησίασε τὰ ἐρείπια καὶ τὸ ἄναψε μ' ἕνα ἀναμμένο ξύλο τοῦ σπιτιοῦ του.

7. Πολλοὶ ἐδοκίμασαν νὰ τὸν παρηγορήσουν, νὰ τοῦ εἰποῦν κάτι, νὰ ἔχη ὑπομονή· αὐτὸς ὁμῶς τοὺς διέκοψε:

— Σᾶς εὐχαριστῶ, τοὺς εἶπε μὲ ἥσυχη φωνή, μὴ βάζετε στενωχώρια γιὰ μένα, μή. . . Ἐγώ, πάλι θὰ ξαναρχίσω! Θὰ ἔχετε ἀκούσει καὶ σεῖς γιὰ τὸ φοίνικα, πὼς ἅμα καὶ, πιὸ δυνατὸς ξελετιέται μέσα ἀπ' τὴ στάκτη του. Ἔ! θὰ ἰδῆτε, πὼς ἔτσι καὶ ἐγώ!

Εἰς ὅλους τοὺς χωρικοὺς ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν πού οὔτε μιὰ βλαστήμια ἐξέφυγε ἀπ' τὸ στόμα του, οὔτε καὶ παράπονο κανένα. . .

8. Καὶ ἐκεῖνο πού εἶπε, τὸ κατώρθωσε. Πάλι μὲ τὴ δουλειά του τὴν ἴδια ἄρχισε, καὶ μὲ καιρὸ ἔκτισε, στὴν ἴδια θέσι τοῦ ἐρειπωμένου, ἓνα πιὸ καλύτερο σπίτι. Καὶ τότε ἐνυμφεύθηκε· ἐπῆρε τὴν ἀρραβωνιαστικιά του.

Καὶ ἡ εὐτυχία του δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ. Ἐκαμε χωράφια, περιβόλια καὶ ἄλλη περιουσία. Καὶ δὲν ἔπαυε νὰ λέγη, ὅταν διηγεῖτο τὴν καταστροφὴ του καὶ τὴ νέα εὐτυχία του:

— Σὰν τὸ φοίνικα!

Ἄλλὰ ἔτσι τὸν ὠνόμαζαν καὶ οἱ χωρικοί. Τὸ ἐπίθετό του τὸ παλιὸ δὲν τὸ ἤξευραν. Τοῦ ἔμεινε αὐτό· Φοίνικας.

20. Ἡ φωτιά.

Ξάστερη νύχτα καλοκαιρινή
Στὰ ταπεινά τους σπίτια σφραλισμένοι,
ὕπνο βαθὺ κοιμοῦνται οἱ χωριανοὶ
ἀπὸ τὸ μεροδοῦλι ἀποσταμένοι.

Ξάφρω ξυπνοῦν, πετιοῦνται τρομαγμένοι.
Σὰν τί κακὸ μεγάλο ἔχει γενῆ;
Γιατὶ ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ σημαίνει
καὶ σμίγει μὲ τοῦ γκιώνη τὴ φωνή;

Παιδιά, γυναῖκες, γέροι, παλληκάρια,
μὲ λύχνους, μὲ δαυλοὺς καὶ μὲ φανάρια,
μισόγυμνοι, μ' ὀλότρεμη ματιά,

“Ὀλοὶ θωροῦν κατὰ τὸ δάσος πέρα
μαῦρον καπνὸ καὶ φλόγες στὸν ἀέρα,
καὶ κροάζουν μύρια στόματα: Φωτιά!

21. Δὲν θέλω.

Δὲν θέλω τοῦ κισσοῦ τὸ πλάνο ψήλωμα
σὲ ξένα ἀναστυλώματα δεμένο.

”Ἄς εἶμαι ἓνα καλάμι, ἓνα χαμόδετρο,
μὰ ὅσο ἀνεβαίνω, μόνος ν' ἀνεβαίνω.

Δὲν θέλω τοῦ γυαλοῦ τὸ λαμποφέγγισμα
ποὺ δείχνεται ἄστρο μὲ τοῦ ἥλιου τὴ χάρη...
θέλω νὰ δίνω φῶς ἀπὸ τὴ φλόγα μου
κι ἄς εἶμαι κι ἓνα ταπεινὸ λυχναρί.

22. Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη.

”Ἄν πῶ: —Θεέ μου, σ' ἀγαπῶ—
κι εἶμαι ἄδικος στοὺς ἄλλους,
τοῦ Θεοῦ τὸ λόγο περγελῶ,
συντριβῶ τὰ ἱερά μου.

’Αγάπη, ὁ Θεός! Σὰν ἀδερφὸ
ποθεῖ τὸν ἄλλον ν' ἀγαπῶ.

23. Στρατοκόποι, τζιτζίκια καὶ πλάτανος.

Κάμα καλοκαιριοῦ. Σ' ἄδενδρο δρόμο
προχωροῦνε σιγὰ τρεῖς στρατοκόποι
ζουβαλώντας βαρυνὰ σακκιά στὸν ὄμο
καὶ μὲ κορμὶ λειωμένο στὸ ἰδροκόπι.

*
*
*

Βλέπουν μακρυνὰ ἕναν πλάτανο. Φουντιώνει
πρόσχαρα, δροσερὸν ἴσκιον τοὺς τάζει:
Σὰν ἐφθάσαν, καθένας τους ξαπλώνει
τὰ στεγνώση τὸν ἰδρωτα, ποὺ στάζει.

*
*
*

Τὰ τζιτζίκια γλυνὰ τοὺς γανουρίζουν
καὶ αὐτοὶ κοιμοῦνται. . . Χαρωποὶ ξυπνᾶνε
καὶ τότες μεταξὺ τους ψιθυρίζουν:
— Τί κοίμας τὰ πλατάνια ἄκαρπα γᾶραι!

*
*
*

Καὶ τὰ τζιτζίκια, τᾶκουσαν θυμῶνουν
καὶ φωνάζουν: — Ἀχάριστοι, ντροπή σας!
οἱ κλώνοι τοῦ πλατάνου σᾶς ἰσκιώνουν
τόση ὥρα τὸ κατάκοπο κορμὶ σας! . . .

*
*
*

Μὰ ὁ πλάτανος περήφανα ψηλώνει,
ἀνθρώπους καὶ τζιτζίκια δὲν κοιτάει
σὲ ὄλους τὴν καλωσύνη του ξαπλώνει
καὶ πληρωμὴ δὲ θέλει, δὲ ζηταίει.

24. Ψαράδες.

Αὐτὸ γέροισι ψαροκουνηγοῖ μαζί ἦταν πλαγιασμένοι
πάνω στὰ βουῖολα τὰ στεγνά, μὲς στὴν πλεχτὴ καλύβα
τῆς ψαοικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους,
τὰ κοφηνάκια τὰ ρηγά, τὰ μακρὰ καλάμια,
τ' ἀγκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτυα,
τὰ βρόγια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴ γροιά τους βάρκα.
Καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶς γιὰ προσκεφάλι
ἓνα στενὸ κοντόψαθο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.
Αὐτὰ εἶν' ὅλα τὰ σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων.
Ἄν ἔχουν θύρα μὲ κλειδί καὶ φύλακά τους σκύλλο,
μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψιά—ἢ φτώχεια τοῦς φυλάει.
Ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανένα
καὶ γύρω βρέχει ἢ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.
Ἄν ἦτανε μεσουρανὶς ἀκόμα τὸ φεγγάρι
καὶ οἱ δυὸ ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλειᾶς τὴν ἔγνοια,
καὶ διώξανε τὸν ὕπνο τους κι' ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε.
— Ψέματα λένε, σύντροφε, πὼς τάχατες οἱ νύχτες
τὸ καλοκαίρ' εἶν' πιὸ μικρὲς πὺν μεγαλὼν' ἢ μέρα.
Ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρατα, κι' ἀκόμα ποῦ νὰ φέξῃ!
Μὴν τύχη καὶ γελάστηκα, γιὰ μακρουναν οἱ ὄρες;
— Ἄδικα βροῖζεις, γέρο μου, τ' ὄμορφο καλοκαίρι.
Ἄν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο,
μόνον οἱ ἔγνοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τὶς νυχτιὲς μακροαίνου.
— Μὴν ξέρεις ἀπ' ὄνειρατα; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε κάτι,
κάτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθης.
Πρέπει καθὼς μοιράζωμε κι οἱ δυὸ τὴν ψαοικὴ μας
ἔτσι καὶ νὰ μοιράζωμε κι οἱ δυὸ τὰ ὄνειράτά μας.
Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸ νοῦ καὶ δὲ θενὰ λαθέψης.

Γιατί ὅποιος ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
ἐκεῖνος εἶναι πάντα του καλὸς ὄνειροκρίτης.
Ἔπειτα δὲ χωρὶς δουλειὰ καὶ τί κανεῖς νὰ κάνῃ
πάνω στὰ φύκια ξαπλωτός, κοντὰ στὸ περιγιάλι; . . .
— Ἔλα, γιὰ λέγε τ' ὄνειρο κι' ἀφοῦ τὸ λές σὲ μένα,
στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ τὰ τὸ ἱστορήσης.
— Τὸ βράδυ σὰν πλαγιάσαμε ἀπ' τὶς δουλειὲς κοιμημένοι
— θυμᾶσαι ποὺ δειπνήσαμε καὶ χτές καθὼς καὶ πάντα,
καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι —
εἶδα πὼς τάχα καθιστὸς ἐπάνω σ' ἓνα βράχο
τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἓνα μακρὸν καλάμι.
Ἐτάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιον τρυφερούδι
γλυκάθηκε καὶ τσίμπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι —
— ὅποιος πεινᾷ στὸν ὕπνο του πάντα καρβέλια βλέπει
καὶ γὼ ὅλο βλέπω ψαρικὲς καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα —
λοιπὸν τὸ ψάρι πιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,
καὶ γὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,
γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάραζε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.
Ὅμως σὰν ἔσκυφα μπροστά, ἐσάστισεν ὁ νοῦς.
πὼς μ' ἔν' ἀγκίστρι τόσο δὲ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι.
Ἔπειτα ὅμως τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι
γιὰ νὰ τὴ νοιώσῃ τὴν πληγὴ στὰ σπάρραχνά του μέσα,
καὶ σὰ δὲν ἐσπαρτάριζεν, ἐπάνω τ' ἀνασέρονω
καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μου τὸν κόπο
ψάρι μεγάλο ὀλόχρυσο καὶ χρυσοπλουμισμένο.
Κι' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιατί εἶπα μήπως εἶναι
κανένα ψάρι ξωτικό γιὰ ψάρι μαγεμένο.
Προσεχτικὰ ξεκάρφωσα τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὰ χεῖλη,
μήπως τυχόν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χρυσάφι.
Τόρριξα ἀπάνω στὴ στεριὰ κι' ὠρκίστηκα καὶ εἶπα
πὼς δὲ θὲ νὰ πατήσω πιά στὸ πέλαγος τὸ πόδι·

παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριά μὲ τὸ χρυσάφι ποῦζω.
Τὰ εἶδ' αὐτὰ καὶ ξύπνησα. Καὶ τώρα συντροφέ μου,
πέες μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιατί πολὺ φοβοῦμαι
μ' αὐτὸν τὸν ὄρκο ποῦκακα μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.
— Καὶ γὰρ σοὺ λέω, σύντροφε, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
γιατὶ μηδ' ὄρκον ἔκαμες καὶ μηδὲ ψάρι βροῆκες·
ἦτανε ψεύτικ' ὄνειρο, κι' ἂν θῆς νὰ βγῆ στ' ἀλήθεια
ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
γιατὶ μ' ὀνειράτα χρυσὰ τῆς πείνας θὰ πεθάνης.

25. Ὁ γοῦπος.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!
Ὅλοι πιάστε μὲ καρδιά,
ἔχει ὁ γοῦπος ψάρια μέσα
νὰ γεμίση ἢ ἀμμουδιά.

Καίει ὁ ἥλιος τὸ κεφάλι,
τρώγει ἢ ἄριμη τὸ κορμὶ
σὰν καὶ ἐμᾶς στὸν κόσμον ἄλλοι
δὲν κερδίζουν τὸ ψωμί.

Μὲ βροχόχοινο, μ' ἀγέρα,
δίχως ὕπνο καὶ φαί,
στὰ σκοιινιά μας νύχτα μέρα
τὴν περνοῦμε τὴ ζωή.

Ἔγια μόλα! Πιάστε δίχτυ!
Πιάστε σάκκο καὶ γαλό!
Ἄχ, βοριά θαλασσοπνίχτη
δὲ μᾶς βγῆκες σὲ καλό.

Πᾶνε οἱ κόποι μας τοῦ γάκου
μὲ τὴ λύσσα τοῦ βοριά
σχίσθηκε ἢ κορφή τοῦ σάκκου
καὶ μᾶς ἔφυγε ἢ ψαριά.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!
Μὲ καινούργια προκοπή,
τὰ σχοιινιά στὴ βάρκα μέσα
καὶ τὰ χέρια στὸ ζουπί.

Μὴ δειλιάτε, παλληκάρια!
Νᾶναι ὁ γοῦπος μας καλά,
καὶ ἂν χαθῆκαν λίγα ψάρια,
θᾶθουν ἄλλα πιὸ πολλά!

26. Ὁ σιδεραῖς.

Τὸ φνσερό του φνσᾶ βουερά.
Καίει ἡ φωτιά του καὶ σπαρταροῖ.

*
* *

Τὸ σκληρὸ σίδερο μὲς στὸ καμίνι
μαλακό, νερὸ θὰ γίνη.

*
* *

Μὲ τὸ σφυροῖ του σφυροκοπᾷ
καὶ ἄστρα τοιγύρω του λὲς καὶ σχορπᾷ

*
* *

Ντίν, ντίν! ἀλύπητες σφυριές στ' ἀμόνε
χιτυπᾷ τὸ σίδερο, καὶ δευτερώνει.

*
* *

Τὸ πλάθει ἐδῶθε, τὸ πλάθει ἐκεῖ.
Ἄξινα εἰτοίμασεν ἀγροτικῆ.

*
* *

Μόλις ἀπόθεσε χίμω, παρῆζει,
ὄνι μ' ἀλέτοι, γερὸ πελέκι.

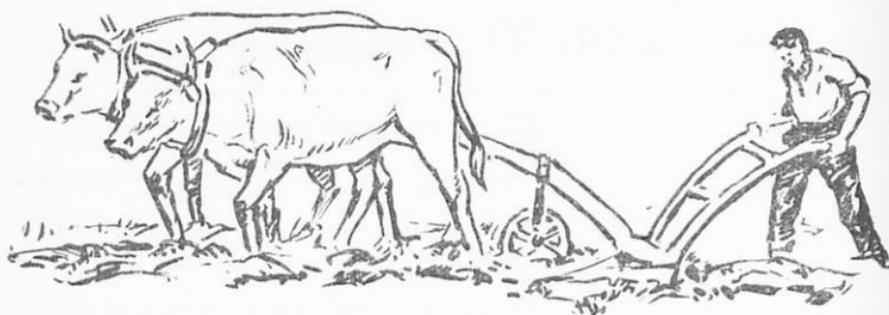
*
* *

Καροφὰ καὶ πέταλα, πυρωστιές,
κλειδιὰ καὶ κλειδωνιές, ἑκατοστές.

*
* *

Ντίν, ντίν! στ' ἀμόνε του δὲ σταματᾷ
ἀπ' τὰ ξημερώματα ὡς τὴ νυχτιά.

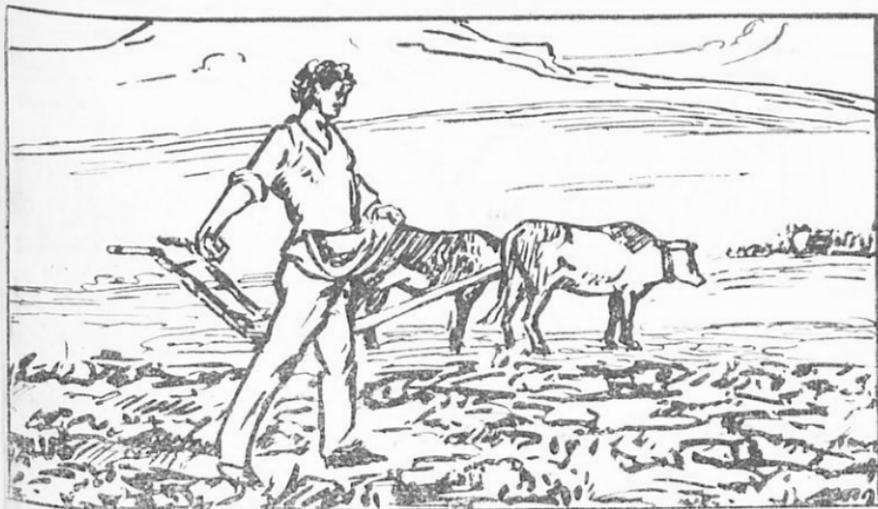
27. Τ' ὄργωμα τὸ φθινόπωρο.

Τ' ἀργοκίνητα βόδια ρουθονίζου.
Σύγγερο ἀπ' τὴ ζεστὴ ἀναπνιά τους βγαίνει.
Τὰ κορμιά τους ἰδρώνουνε καὶ ἀχρίζουν
καὶ τ' ἀλέτρι μέσα ἀπ' τὴ γῆς διαβαίνει.

Τρυγύρω οἱ βόλοι ἀνάγροτοι μαυρίζουν.
Καὶ ὁ ζευγᾶς ἀπὸ πίσω ἀργὰ πηγαίνει
καὶ μὲ μάτια, ποῦ ἀπ' τὴ χαρὰ λαμπρίζουν.
τὰ βόδια του χαϊδεύει: — Εὐλόγημένη

ἡ δουλειά σας, καὶ καρπερή! Δὲν κάνει
μὲ τὸ κεντρὸ νὰ σαῶς βαρῶ. Σὰς φθάνει
τὸ βίρος τοῦ ζυγοῦ. Σιγὰ τραβᾶτε,

πάντα μὲ τὸ καλὸ καὶ μὲ τὸ χᾶδι.
Καὶ ὅταν πᾶμε στὸ σπῆτι, ἀργὰ τὸ βράδυ,
ἔχετε χόρτο μπόλικο νὰ φᾶτε.

28. Ἡ σπορά.

Θάρσθουν οἱ μέρες τῆς σπορᾶς, τοῦ ζευγολάτη ἐλπίδα:

Βαρὸν τ' ἀλείρει σέρονται στὸ βαλτωμένο χῶμα·
τὰ βόδια τ' ἀγοκίνητα ξυπνᾶ ἢ μακροῖα βονκέντρα
καὶ ἀνασαλεύουν τὸ ζυγὸ καὶ ἀχρονυσοῦν σκυμμένα,
στιλώνοντας στίς ἀδλακιῆς καρτερικὰ τὰ μάτια,
μάτια μεγάλα δόλωμανρα, γεμίτα καλωσύνη.

Σταλάζει ἀπ' τ' ἀπλόχερο χουτσὸ καθαροσπόρι
καὶ τροχισμένο ἀπ' τὴν τριβὴ τὸ ὄνι ἀσημένιο λάμπει
σκάφτοντας λάκκο στὴ σπορὰ τῆ ζωντανοθαμμένη.

Σκαλίστρα ἀχόρταγη τῆς γῆς καὶ τῆς σπορᾶς ἀοπάχτρα,
τὸ ζευγολάτη ἀκολουθᾶ μαυρόφτερη κουρσούνα,
καὶ ἀπὸ τὰ νέφη κελαδεῖ κρουμένη ἢ σπασθήθρα,
ζητώντας γιὰ τὸν κόπο τῆς ἑνα σπειρὸ σιτάρι.

Μικρὲς οἱ μέρες τοῦ Σποριά καὶ ἀτέλειωτες οἱ νύχτες
τὸν ἔπνο δίνουν πληρωμὴ στὸν κάματο τῆς μέρας.

Μόνη ξενόχτρα καίει ἢ φωτιὰ στὸ ταπεινὸ καλύβι
καὶ ἀπ' τῆς φωτιᾶς τὸ φωτερὸ πλάνημα ὁ ζευγολάτης
βλέπει ὄνειρο: στὸ νύσπαρτον ἀγρὸ βαρυνὰ τὰ στάχνα
νὰ καρτεροῦν τὸ κορτερὸ δρεπάνι τῆς θερίστας.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

29. Τὸ θέρος.

Μὲ τοῦ καιροῦ τὸ γύρισμα τ' ὄνειρο θ' ἀληθέψῃ :
 Στὶς καλαμιές, ἀπόγυρτες ἀπ' τὰ βαρυνὰ τὰ στάχνα,
 νεράϊδες ἀσπρομάντηλες διαβαίνουν οἱ θεοῖστορες.
 Ἐν ἀνάλαφρα ἀσπομάντηλα, σφιγμένα μὲ τὰ δόντια,

φυλαχτικά ἀπ' τὸ λόξαμα τὶς ὄφες ἀποκορῦβουν
 καὶ δείχνουν τὰ ματόφρονδα, κοράκια μὲς στὸ χιόνι.
 Πίσω ἀπ' τὸ διάβα τους, στρωτὰ χειρόβολα τὰ στάχνα
 χαράζουν στρώτια ἀπάτητη στὸν ἥλιο καὶ στ' ἀγέρι.

Γιὰ τὶς βαρύτερες δουλειές ἄξια καὶ ἀντρίκια χέρια
 στρίβουν κλωνάρια τῆς μουριάς καὶ ζώνουν τὰ δερμάτια.

Ἐν ἄλογο χαμοδένοντας στὸ χέρσωμα νὰ βόσκη,
 πάει τὸ κοπέλλι γιὰ νερὸ μὲ δυὸ φλασκιά στὰ χέρια.
 Καὶ ἡ μάννα, ἀποκοιμίζοντας στ' ἀπόσκιο τὸ παιδί της,
 στρώνει στεγνὸ, ἀμαγεύρευτο τῆς ἀργατιάς τὸ δεῖπνο,
 μὲ προῶμο κοιθαζίτικο ψωμί, πὺν δὲ χορταίνει.

30. Στ' άλώνια.

Στ' άλώνια, χαλοσάρωτα καὶ ξεχορταριασμένα,
θὰ ξαπλωθοῦν οἱ θημωνιές, ξανθόμαλλες πλεξίδες.
Τὰ στάχνα τσίβει καὶ μασᾶ περνώντας ἢ ροκάνα,
πλατάνι τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της στουρνάρια.
Τὰ βόδια σέρονον τὸ θεριὸ ξευγαρωτὰ δεμένα
καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας,
ώραία ἀρωματοδρόμισσα λαμπαδωτὴ στημένη
στὰ χεῖλι της ὁ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι,
στὰ χέρια της ἀπόρετο καλάμι εἶν' ἢ βουκέντρο.
Ὁ ροιζοκόρης τοῦ άλωνιοῦ, μὲ τὸ κρασι στὸ γόνα,
κερνᾶ τοὺς ξένους πὺν περνοῦν καὶ κρᾶζει τοὺς γειτόνους,
κι ἕνας λυράρης, παίζοντας τυφλὸς τυφλὰ τὴ λύρα,
μοιράζει εὐχῆς γιὰ τὴ σοδειὰ κάθε φορὰ πὺν πίνει.

Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τίς νύχτες μὲ τ' ἀπόγειο·
σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτυρα, στὰ οὐράνια ἀναπειτώντας,
τ' ἄχρωο φεύγει ἀνάλαφρο καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
γύρω στὸ φῶς τῶν φαναριῶν, χρυσῆ ψυχάλα ἀπ' τ' ἄστρα,

Σωρὸς σιτάρι ἂν καρτερῆ τοῦ μετριτῆ τὰ χέρια,
ποιὸν ἀπ' τὰ χέρια τὸ μετροῦν τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια·
τὰ πόδια μὲ τὸ πήδημα, μὲ τὴ ματιὰ τὰ μάτια·
φιερὸ τοῦ ριοῦ τὸ πήδημα, σοφὴ ἢ ματιὰ τοῦ γέρον.

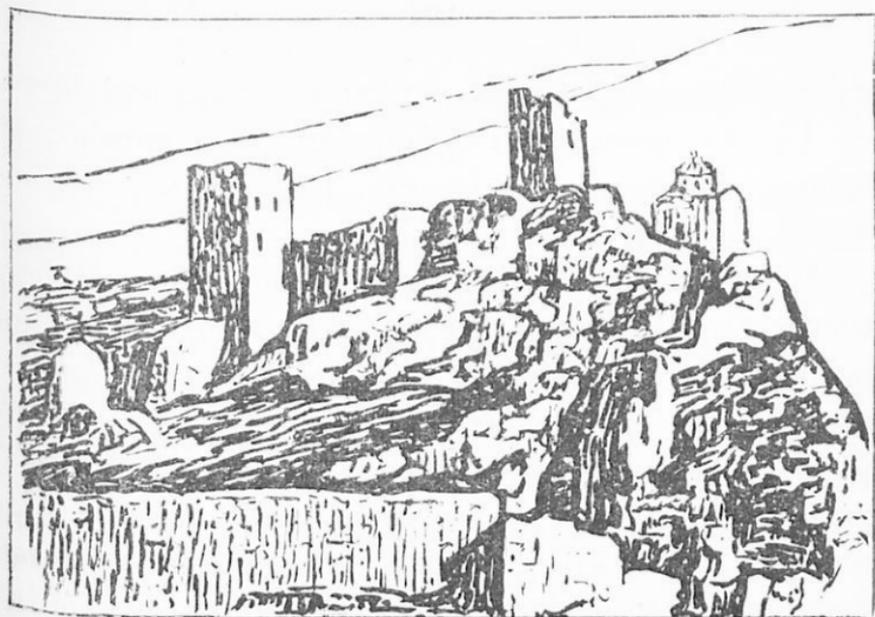
Ἄβρεχτη καὶ ἄκαρη ἢ σοδειὰ σηκώνεται ἀπ' τ' άλώνι
λίβας δὲν τὴν καφάλισε κι ἢ μπόρα δὲν τὴν πῆρε·
χρονιᾶρα τροφοδότισσα γεμίζει τίς κουβέλες.

31. Τὸ ψωμί.

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα, ποῦ θάρσθη ἀπὸ τὸ μύλο,
πρωτόσταλτο, πρωτάλειστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
Ζυμόνον τὰ ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτοτύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιά μὲ τίς παλάμες
μὲς στήν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ — προικιὸ τῆς.
Τὸ φοῦρο καίει τεχνίτισσα στὸ φοῦρο ἢ γοιὰ κυρούλα,
ξανανωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιὰ τῆς ρόκας.

ᾠ βροδονὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πρωμένου φούρου!
Κι ὦ μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ τοῦ πρώτου ψωμοῦ, ποῦ
κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παλποῦ χωρὶς μαχαίρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, σὶς ρύφες καὶ στ' ἀγγόνια
Καὶ σὺ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς Ἐκκλησιᾶς μεράδι,
ποῦ θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἀροφόρι
καὶ στ' ἅγιο δυσκολότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης!

32. Ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ νέα ἐργασία.

1. Ἡ πλουσία παλαιὰ πρωτεύουσα, κτισμένη ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες στὰ βόρεια ὑψηλοῦ ὄροπεδίου καὶ ἐπάνω σὲ βραχώδη λόφο, μὲ τὸ δυνατὸ φρούριο καὶ τοὺς πύργους καὶ τὰ πολλὰ ἀρχοντικά, ἐρημώθηκε. Ποιὸς ξεύρει ἀπὸ πότε!

Στὰ ἐρείπια τῶν ἀρχοντικῶν καὶ τῶν πύργων, τώρα θρηνεῖ τὰ περασμένα ἢ κουκουβάγια καὶ κατοικοῦν τὸ καλοκαίρι λίγοι βοσκοί. Οἱ κάτοικοι σιγὰ-σιγὰ κατέβηκαν, πρῶτα οἱ βοσκοὶ τὸ χειμῶνα καὶ ἔπειτα οἱ γεωργοί, σὲ βαθειὰ κοιλάδα κοντὰ στὴ θάλασσα.

Ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κυριαρχοῦσαν στὸ Αἰγαῖο Πέλαγος οἱ κουρσάροι καὶ ἐρήμωναν τὰ παράλια, ἡ νέα πρωτεύουσα ἐκτίσθη δύο ὄρες μακρὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ στὸ βόρειο βάθος τῆς κοιλάδας. Πίσω καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὰ πρόβουνα σὲ ἀπόστασι τριῶν ὄρων ὑψώνετο τὸ Ψηλὸ βουνὸ σκεπασμένο ἀπὸ αἰω-

νόβια δάση, ἀπὸ βελανιδιές, πρινάρια, πεῦκα καὶ ἔλατα.

Τὴ νέα πρωτεύουσα ἐχώριζε στὰ δύο ποταμὸς μὲ ἄφθονα νερὰ χειμῶνα καλοκαίρι. Τέσσερες γέφυρες πολύτοξες ἔνωσαν τὰ δύο μέρη.

Μὲ τὸν καιρὸ οἱ κεντρισμένες ἀγοιλῆς ἐσχημάτισαν πυκνὸν ἔλαιῶνα καὶ τὸ μέρος, πρὸς τὴ θάλασσα ὡς τὴν παραλία, ἐσκεπάσθηκε ἀπὸ περιβόλια μὲ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ λαχανικά. Ἀπὸ τὰ πλούσια προϊόντα ἡ νέα πρωτεύουσα δὲν ἄργησε ν' ἀνθίση. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους εἶχαν γίνει πλούσιοι καὶ περιήμητοι ἔμποροι στὶς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Αὐτοὶ εἶχαν κτίσει πλούσια μέγαρα γιὰ νὰ ἔρχωνται τὸ καλοκαίρι καὶ νὰ περνοῦν τὰ γεράματά τους στὴν ἡσυχὴ καὶ δροσερῇ ἐπαρχιακῇ πρωτεύουσα.

2. Οἱ χωρικοὶ ὅμως τῶν πέντε χωριῶν ποὺ ἦσαν στὰ πλάγια τοῦ Ψηλοῦ βουνοῦ, ἄρχισαν νὰ καταστρέφουν τὰ δάση. Σὲ λίγα χρόνια ὁ ποταμὸς, ποὺ ἐχώριζε στὰ δύο τὴ νέα πρωτεύουσα, ἔγινε χεῖμαροσ. Τὰ θολὰ νερά του, ὅταν ἔλειωναν στὰ βουνὰ τὰ χιόνια, ἢ ἔπειτα ἀπὸ μεγάλη νεροποντή, ἐπλημμυροῦσαν τὰ περιβόλια καὶ τὰ ἐγέμιζαν μὲ ἄμμο καὶ χαλίγια. Ἐπειδὴ δὲν κατέβαζε νερὸ τὸ καλοκαίρι, οἱ κάτοικοι ἔχαμαν δεξαμενὲς νὰ συλλέγουν τὸ βρόχινο νερὸ γιὰ τὰ σπύτια των καὶ ἄνοιξαν πηγάδια, γιὰ νὰ ποτίζουν τὰ περιβόλια των.

Τὸ καλοκαίρι πιά δὲν ἦτο δροσερὸ ὅπως ἄλλοτε καὶ ὁ χειμῶνας ὄλο καὶ βαρύτερος.

Κανεὶς ὅμως δὲν ἐσκέφθηκε νὰ εὔρη τὴν αἰτία τῆς μεταβολῆς αὐτῆς καὶ νὰ προλάβῃ τὴν καταστροφὴ, ποὺ ἄργὰ ἢ γρήγορα μιὰ ἡμέρα θὰ ἦρχετο.

Μόνον ἓνας γέροντας, σοφὸς δάσκαλος, ἔκαμνε κάθε ἡμέρα σχεδὸν κήρυγμα.

— Τὰ δάση καταστρέφονται; Νὰ περιομένωμε καὶ τὴν καταστροφή τῶν περιβολιῶν μας. Πρέπει νὰ πείσωμε τοὺς χωρικοὺς νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸ καὶ νὰ ἀφήσουν νὰ ἀναδασωθοῦν τὰ βουνά.

Ποιὸς νὰ τὸν ἀκούσῃ ὁμως; Ἄρχισαν νὰ πιστεύουν πῶς ὁ δάσκαλος ἐτρελλάθηκε.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴ ζήσω νὰ ἰδῶ τὴν καταστροφή, ἔλεγεν ὁ δάσκαλος. Στὸ ἀναμεταξὺ δὲν ἔπαυε νὰ ἐξηγῆ στα παιδιά τὶς ὠφέλειες ποὺ ἔχομε ἀπὸ τὰ δάση. Στὸ σχολεῖο, ποὺ ἦτο κτισμένο στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ, ἐκαλλιεργοῦσε μὲ τὰ παιδιά ἓναν ὠραῖον κήπο. Ὅταν ἐλότιζαν τὸν κήπο τὰ ἔκαμνε νὰ προσέχουν πῶς ἐπερνοῦσε τὸ νερὸ ἤσυχα ἀπὸ τὰ σκεπασμένα μὲ γλόη ἢ μὲ ἄλλα φυτὰ μέρη, καὶ πῶς, ὅταν εὔρισκε κατηφορικὸ καὶ γυμνὸν τόπον, παράσερνε τὸ χῶμα καὶ ἀφηνε τὰ λιθάρια μόνον.

— Ἄν ἡ καταστροφή δὲν ἔλθῃ στὶς ἡμέρες σας, τὸ δίχως ἄλλο θὰ ἔλθῃ, ὅταν θὰ εἴσθε γέροντες. Τὸ βλέπετε πὼς δὲν ἡμπορεῖ, παρὰ νὰ ἔλθῃ ὅπως, ὅταν πετάξωμε πέτρα ὑψηλά, δὲν ἡμπορεῖ παρὰ νὰ πέσῃ κάτω. Ἀπὸ τὸν ποταμὸ, σὰν δρόκος, θὰ ἔλθῃ ἡ καταστροφή. Καὶ τότε σεῖς, καημένα παιδιά, πρέπει νὰ ξεύρετε, τί θὰ κάμετε. Ἀπὸ ποῦ θ' ἀρχίσετε καὶ ποῦ θὰ τελειώσετε.

3. Καὶ ἡ καταστροφή ἦλθε Αὐγουστον μῆνα, τὴν ἐποχὴν, ποὺ τὰ δένδρα τῶν περιβολιῶν ἦσαν φορτωμένα, καὶ ἐπερίμεναν οἱ κηπουροὶ νὰ κόψουν τοὺς καρπούς.

Ἦτο ξάστερο δειλινὸ καὶ τὰ παιδιὰ ἔπαιζαν κάτω ἀπὸ τὰ πλατάνια τῆς ποταμιᾶς, πρὸς τὸ μέρος τοῦ σχολείου.

Ἐνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ὁ Νίκος Θέμελης, εἶχεν ἀνεβῆ στὸν τοῖχο τοῦ σχολικοῦ κήπου καὶ ἐκοίταζε.

Κανεῖς δὲν ὑποπτεύθηκε, ὅταν στὶς δέκα τὸ πρωῒ εἶχε σκοτεινιάσει τὸ Ψηλὸ βουνὸ καὶ ἀκούοντο οἱ βροντὲς σὰν κανονιές, πού ἔπεφταν πολὺ μακρὰ.

Ξαφνικὰ ὁ Νίκος ἐφώνησε δυνατὰ :

— Φύγετε, παιδιὰ! Φύγετε! Ἔρχετε ὁ δράκος! Φύγετε!

Ἐστρεψαν τὰ παιδιὰ κατὰ τὸ μέρος πού ἦρχοντο οἱ φωνὲς καὶ ἔμειναν σὰν μαρμαρωμένα.

— Φύγετε λοιπόν! ἐφώνησε καὶ ἔτρεξε καὶ ἐτρόβηξε δυὸ-τρία, τὰ μικρότερα, μὲ τὴ βία.

Μόλις ἐπρόφθασαν τὰ παιδιὰ νὰ τρέξουν καὶ νὰ σταθοῦν ψηλὰ στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου.

4. Τὸ κεφάλι τοῦ δράκου ἐπροχώρησεν ἀγοσαλεύοντας. Ἦταν ἕνας ὄγκος ἀπὸ νερὸ θολὸ ὡς ἕνα μέτρο ψηλός. Σὰ νὰ ἦτο τὸ στόμα ἀνέμου ἐφυσούσε καὶ παράσερνε ἄμμο καὶ χαλίγια χονδρὰ καὶ τὰ ἐπετούσε καὶ ἔπεφταν μὲ κρότο δυὸ μέτρα ἔμπρός του. Καὶ τὸ σῶμα του ἀκολούθησε φοβερὸ καὶ ἀπαίσιο. Ἐσκέπασε ὅλο τὸ πλάτος τοῦ χειμάρρου καὶ ὅλο ἀνέβαινε ψηλὰ. Στὴ ράχη του ἔφερε κορμούς ἀπὸ δέντρα καὶ ζῶα μικρὰ καὶ μεγάλα νεκρά. Φοίχη! Οἱ κάτοικοι μαζεμένοι στὶς ὑψηλὲς ὄχθες ἐκοίταζαν σὰν ἀπολιθωμένοι. Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων ἔφραξαν τὰ τόξα τῶν γεφυριῶν καὶ ὁ δράκος ἐπήδησε καὶ ἐπέρασεν ἀπὸ ἀπάνω. Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὰ γεφύρια ἐγκρεμίστηκαν.

Καὶ ὁ δράκος ἀνεμπόδιστος πιά ἐσυνέχισε τὸν καταστρεπτικὸ δρόμο του. Ἡ βροή του ἐπροκαλοῦσε τὸν τρομό.

Τὰ καρπερά, τὰ ὠραῖα περιβόλια ἐσκεπάσθησαν καὶ στὸν τόπο τους δὲν ἔβλεπε κανεὶς παρὰ θολὴ θάλασσα, πὺν ἀπάνω της ἐσάλευαν οἱ κορυφές τῶν δένδρων. Καὶ αὐτές, ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, ἔγεροναν καὶ ἔχάνοντο μέσα στὰ θολὰ νερά. Καὶ ἡ θολὴ θάλασσα ἐνώθηκε μὲ τὸ γαλανὸ πέλαγος καὶ τὸ ἐθόλωσε.

Ἀργὰ τὸ βράδυ μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια οἱ κάτοικοι, ὅταν ἐβεβαιώθησαν ὅτι τὰ νερά ἄρχισαν νὰ ὀλιγοστεύουν, ἐπῆγαν στὰ σπῖτια των νὰ κλάψουν τὴ μοῖρα των.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα δὲν ἀπόμεινε, παρὰ ἓνα παιγνιδιάρικο καθαρὸ ρυάκι. Σὲ λίγες ἡμέρες ἔσβησε καὶ αὐτὸ ἐξάθηκε.

Περιβόλια, πουθενά. Παντοῦ ἄμμος καὶ χαλίκια σοροί.

5. Ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν μας, εἶπαν οἱ κάτοικοι.

Τοῦ γέρου σοφοῦ δασκάλου ἄστραψαν τὰ μάτια καὶ τοὺς ἐφώναξε :

— Στὴν ἀνοησία σας μὴν προσθέτετε καὶ τὴν ἀσεβεία σας. Τὴν καταστροφὴ τὴν ἐπροκαλέσατε σεῖς καὶ μόνον ἐσεῖς. Εἶδατε τὸν κῆπο τοῦ σχολείου; Δὲν ἔπαθε σχεδὸν τίποτε· γιὰ τὰ παιδιὰ σας, μὲ τὴν ὁδηγίαν μου, εἶχαν κάμει πρόχωμα καὶ εἶχαν φυτεύσει στὶς ὄχθες πολλὰς ἰτιές καὶ ἄφησαν τὶς βατιῶνες νὰ τὶς σκεπάσουν. Σὲ λίγες ἡμέρες δὲν θὰ φαίνεται ἐκεῖ ἡ καταστροφὴ. Ἄν ἐκάμνατε τὸ ἴδιο καὶ σεῖς, ὡς τὴν παραλία, ἡ καταστροφὴ δὲν θὰ ἦτο αἰσθητὴ. Τώρα ἀντὶ νὰ

33. Ἔργασία.

Ξημερώνει αὐγὴ δροσάτη.
μὲ τὸ πρῶτο της πουλί,
λὲς καὶ κρᾶζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἐν' ἀγκάθι στὴν καρδιά,
πέστε ἀζήλευτα:—Εἶναι τοῦτο
ἐργασίας κληρονομιά.

Πρὶν ἀχρίση κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά
νέοι, μισόκοποι καὶ γέροι
τροῦξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Σηκωθῆτε! ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἄφθογον καρπό,
ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζη,
μ' ἕναν ἴδρωτα συχνό.

Πέρα ἐκείθενε οἱ φροντίδες
ἄς πετάξουνε, καθὼς
ξαφνιασμένες νοχτερίδες
πὸν ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

Σὰν ἐσᾶς, ἄδέροφια, ἰδρώνει
κι ὁ σοφός, πὸν μὲ τὸ νοῦ
κάμπους ἄμετρος ὀργώνει
γὰ θροφή τοῦ λογικοῦ.

Δίχως ἄνεσι καὶ σκόλη
πάντα, ὡς ἄξιος δουλευτῆς
τὸ ἀνθηρό του περιβόλι
σκάφτει, σπέρνει ὁ ποιητής.

Πάντα, ναι! τοῦ τίμιου οἱ κόποι
οἱ γλυκύτατοι καρποί,
νάσαι οἱ μόνοι πὸν τοῦ ἀνθρώπου
σῶμα θρέφουν καὶ ψυχή.

34. Τὸ θυμάρι.

Χωρὶς σπορά, χωρὶς σαφή, χωρὶς νερὸ φυτρώνει
Στὴ στέρφη στουρναρόπετρα καὶ στ' ἄνυδρο κοτρώνι.

Τῆ μοναξιά ἔχει πόθο του, τὸ ξέφωτο χαρά του,
δὲ ρίχνουν ἴσκιό ἀπάνω του δέντρα ψηλότερά του.

Στρώνει στ' ἀπόκορφα θρονὶ τοῦ θαρρετοῦ διαβάτη,
τοῦ κυνηγοῦ προσκέφαλο, καὶ τοῦ βοσκοῦ κρεββάτι.

Τῆ μυρουδιά τους τ' ἄνθη του δὲν ἀκριβοχαρίζουν,
ἀκόμη καὶ τὰ ξύλα του κ' οἱ ρίζες του μυρίζουν.

Τῆ μυρουδιά του μαρτυρᾷ κι ὅ,τι κοντά του τύχη.
Τοῦ πειροκότσυφα τ' αὐγὸ καὶ τοῦ λαγοῦ τὸ νύχι.

Τὴν ταξιδεύουν τ' ἀπλωτὰ φτερὰ τῆς σιταρήθρας
καὶ τὴ μαζεύει ἢ μέλισσα χρουσάφι τῆς κερήθρας.

Καὶ τοῦ χωριοῦ τ' ἀλείτουργο καὶ χέρσο κοιμητήρι
μοσχοβολᾷ. τῶν ἔρημων μνημάτων θυμιατήρι.

35. Τὸ σταφύλι.

Σ' ἓνα σπιτάκι πήγαμε. Τὰ βάτα ἔγει
καὶ τὶς μοσκιᾶς γιὰ ντύμα [γιὰ ζώνη
καὶ ῥίζωσε στὴν πόρτα του βαθιὰ καὶ σκαρ
στὸν τοῖχο του ἓνα κλῆμα. [φαλώνε

Ἦτανε κούρβουλο ἄχαρο γυμνὸ γλωμ
[τὸ κλῆμα
καὶ δὲν υποψιάζουσιν πὼς τῆς ζωῆς τ
στὰ σπλάγχνα του δουλεύει. [κῦμ

Κι ὁ νοικοκύρης γέλασε καὶ μοῦ εἶπε
καὶ τὸ παλιὸ αὐτὸ ξύλο [—λίγο ἀκόμ
τᾶδειο πὺν τὸ καταφρονῆς θ' ἀναστηθ
καὶ θὰ κυκλωθῆ μὲ φύλλο. [μὲ χρῶμ

Θάρθη μὴν ὥρα ἀρίφνητος καρπὸς ν
μελίχρωμα σταφύλια, [τὸ μεστῶσ
κι ὅλοι θὰ τὸ ματιάξουνε, γειτόνοι, ξένο
καὶ θὰ τοὺς τρώη μιὰ ζήλια. [πόσο

Ζητώντας ὁ ἓνας θάοχεται νὰ τὸ μ
καὶ νὰ τ' ἀρπάξῃ ὁ ἄλλος [σκαγοράσ
καὶ δὲ θὰ μείνη χωριανὸς γι' αὐτὰ νὰ μὴν περάσῃ,
κι ὁ πόθος του μεγάλος.

Ἄλλος ὁ κόσμος γυρευτῆς· κι ἐγὼ θὰ πῶ τοῦ κόσμου
—Ἀδέρφια μου, σταθῆτε!

Χαρά μου εἶναι τὸ χάρισμα, δικὸς σας ὁ καρπὸς μου
καὶ πάστε κ' εὐφρανθῆτε.

36. Τὰ πρωτοβρόγια.

Μὲ τὰ πρωτοβρόγια θάρθουν τὰ μηνήματα
τοῦ χειμῶνα: — τὸ ποτάμι θὰ θολώσῃ
θὰ τριζοβολοῦν ξερὰ τὰ πλατανόφυλλα,
θὰ κρούσῃ ἡ νύχτα καὶ θὰ μεγαλώσῃ.

Θὰ δροσοσταλάζουν κόκκινα τὰ κούμαρα,
κυκλαμιές θ' ἀνθοῦν στὸ χῶμα ταίρια-ταίρια,
θὰ καπνίζον σφαλιστὰ τὰ χωριατόσπιτα
καὶ θ' ἀρχίσουν τὰ σπιτιάτικα νυχτέρια.

Θὰ σωπάσῃ ὁ τζιτζικας κ' ἐτοιμοτάξιδα
σ' ἄλλων τόπων ἀνοιξη, μακρονὰ ἀπ' τὰ χιόνια,
βράδου βράδου ὡς τὰ μεσοῦρανα θὰ χύνωνται
μαῦροι φτερωτοὶ σταυροί, τὰ χελιδόνια.

27. Φύγαν πάλι τὰ πουλιά.

Φύγαν πάλι τὰ πουλιά,
φύγαν πᾶν στὰ ξένα,
κι ἔμειν' ἔρημη ἢ φωλιά
πάνω στὰ γυμνὰ κλαδιὰ
τὰ ξεφυλλισμένα.

Πῶς σᾶς ἄρπαξε ὁ βοριάς,
φύλλα μου καημένα
καὶ σᾶς σκόρπιζε μεμιᾶς
κούρος κι ἄσπλαχνος χιονιάς
κάτω μαραμένα!

Ἐρημη καὶ μοναχὴ
ὄλη ἢ φύση τώρα,
στάζει δάκρον καὶ θρηνεῖ
κι ἀπ' τὴ θλίψη τὴν πολλὴ
ξέσπασε σὲ μπόρα.

Πῶς τὸ πέλαγο βογγᾶ!
Τὰ νερὰ χουχλάζουν
καὶ σηκώνονται θεοιὰ
κύματα σὰν τὰ βουνὰ
κι ὅ,τι βροῦν ἀρπάζουν.

Κι ἢ μαννούλα μας ἢ γῆ Μὰ σὰ βγάλ' ἢ μυγδαλιὰ
χιόνια σκεπασμένη τὰ δικά της χιόνια
μὲς στὴν παγερὴ σιγὴ καὶ σκορπίσ' ἢ παγωνιά,
πῶς μᾶς φαίνεται νεκρὴ τὰ χαρούμενα πουλιὰ
καὶ σαβανῶνι κλάωνια.

38. Ἡ βοσκοπούλα ἀποχαιρετᾷ τὰ βουνά.

Ἔχετε γειὰ λαγκάδια μὲ τοὺς ἴσκιους,
ἔχετε γειὰ βουνὰ μὲ τὶς δροσιές·
ἔχετε γειὰ πλαγιές μὲ τὸν ἀμάραντο,
μὲ τὰ ψηλὰ τὰ ἔλατα καὶ τὶς ὄξειές.

Ἔχετε γειὰ κορφοῦλες μὲ τὶς πέροδικες
μὲ τ' ἀγέρι τὸ παντοτεινό.
Γλυκειὲς νυχτιές μὲ τὰ κορφὰ τὰ μάγια σας
χορσὰ πουλιὰ μὲ τὸν ἀγερινό.

Μὰ ἐσένα τό: ἔχε γειὰ, λέω μὲ πὺ πόνου
γιὰ σένα κλαίει ἡ μαύρη μου καρδιά,
βουσουλά, μὲ τ' ἀθάνατα τραγούδια,
βουσουλά, μὲ τὰ κορυστάλα νερά.

39. Ἡ βοσκοπούλα στὰ χειμαδιά.

Γειὰ σας, χαρά σας, χειμαδιά,
γειὰ σας, χαρά σας, κάμποι,
ψηλὰ ἂν χιονίζη στὰ βουνὰ
σ' ἐσᾶς ὁ ἥλιος λάμπει.

Γειὰ σου καὶ σένα φτωχικό
μὲς στὴν ἐρμιὰ καλύβι·
ἡ μαύρη σκεπή σου τί χαρὲς
ἀπάντεχες δὲν κούβει!

Κι ἂν τὰ δεντρού σας μάρησαν
ἐγλόισαν τὰ λειβάδια.

Γειὰ σου κι ἐσὲ παλιὸ μαντοῖ
στ' ἀπάνεμο ἐκεῖ πέρα

Κι ἦρθαν στολή σας καὶ χαρὰ
τ' ἀμέτρητα κοπύδα

ὦ νὰ χαρῶ τὸν ἀδερφὸ
τὸν παίξει τὴ φλογέσα.

40. Τὸ φθινόπωρο.

Τι ἔχεις, ἀγέρι, μὲ στὰ δάση
κι ἀναστενάζεις θλιβερά ;
— Τὰ μαδημένα κλέω λουλούδια,
πὺ μοῦ μυροῶναν τὰ φτερά.

*
* *

— Γιατί, νεράκι, στὴν κοιλάδα,
θλιμμένο τραγουνᾶς σοποῖ ;-
— Κλαίω τὴ χαμένη πρασινάδα,
ποῦ τρεχα μέσα χαροπό.

*
* *

Γιατί, γιατί, τρελλὸ πουλάκι,
τόρα μὲ πόνο κελαδεῖς ;
— Κλαίω τῆς ἄνοιξης τὰ κάλλη
πὺ πέταξαν ἀπὸ τὴ γῆς.

41. Ἡ ἐλιά.

Εὐλογημένο νᾶναι, ἐλιά, τὸ χῶμα, πὺν σὲ τρέφει
καὶ εὐλογημένο τὸ νερό, πὺν πίνεις ἀπ' τὰ νέφη.
Κ' εὐλογημένος τρεῖς φορές αὐτός, πὺν σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἁγίου τὸ καντήλι.

Δὲν εἶσαι σὺ περίφανη σὰν τᾶλλα καρποφόρα
πὺν βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲ βλέπουνε τὴν ὥρα,
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιὰ τὰ μάτια νὰ ξιπάσουν.
Ἐσὺ εἶσαι πάντα ταπεινή. Πάντα δουλεύτρα σκύβεις
μ' ὄλα τὰ πλούτη, πὺν κρατεῖς, μ' ὄλο τὸ βιό, πὺν κούβεις.
Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου, πὺν τὰ φιλοῦν οἱ
[ἀνέμοι,

ὡς τὰ βαθειὰ γεράματα, πὺν τὸ κορμί σου τρέμει
καὶ γέρνει κάθε σου κλαδί καὶ κάθε παρακλάδι,
μέσα στὸν κούφιο σου κορμὸ δὲ σοῦλειψε τὸ λάδι.

42. Τ' ἀγριολούλουδα.

1. Τὰ γαῖδουράγκαθα, οἱ κολλητσιίδες, οἱ παπαροῦνες, οἱ καμπονοῦλες καὶ τὰ ραδικία ἄρχισαν νὰ συνομιλοῦν συναμεταξύ τους, ἅμα εἶδαν νὰ θερίζεται τὸ σιτάρι.

— Ἐμᾶς κανεῖς δὲ μᾶς θερίζει, εἶπε τὸ ραδίκι καὶ ἐτίναξε τὸ κεφάλι του μὲ προσοχή· νὰ μὴν τύχη καὶ πέσουν οἱ σπόροι του, πρὶν νὰ ἔλθῃ ὁ καιρός. Τί θὰ γίνουν λοιπὸν τὰ παιδιὰ μας;

— Καὶ ἐγώ, ὅταν τὸ συλλογίζομαι, μοῦ ἔρχεται ζάλη.

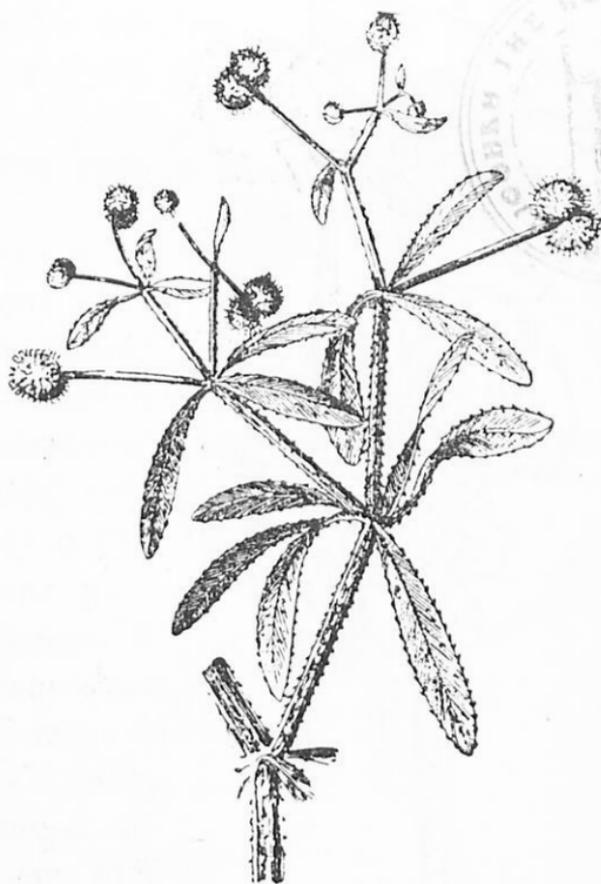
Ἔχω μέσα μου τόσους σπόρους καὶ δὲν ξεύρω τί νὰ κάνω, εἶπεν ἀναστενάζοντας ἡ παπαροῦνα.

— Δὲν ἐρωτᾶμε τὴ σίκαλη; ἐπρότεινε ἡ κολλητσιίδα καὶ τὴν ἐρώτησαν.

Αὐτὴ ὅμως τοὺς ἀπάντησε: — Μὴ μὲ σκοτίζετε. Νὰ κοιτάξετε μονάχα νὰ μὴ μοῦ ρίξετε τοὺς σπόρους σας στὸ χωράφι μου.

2. Ὄταν ἔδυσε ὁ ἥλιος, ἔκλεισαν τὰ μάτια τους καὶ ἀποκοιμήθηκαν. Στὸν ὕπνο τους τὸ καθένα εἶχεν εὖρη τὶ ἔπρεπε νὰ κάμῃ.

Τὸ πρῶτ' ἐξύπνησεν ἡ παπαρούνα. Ἄνοιξε προσε-
κτικὰ δύο-τρία παραθυράκια, νὰ φωτίζῃ ὁ ἥλιος τοὺς
σπόρους. Ἐπει-
τα ἐφώνησε τὸν
ἄνεμο, πὸν πε-
ρνοῦσε παίζον-
τας.

— Μοῦ κά-
νεις μιὰ χάρη;

— Γιατί ὄχι;

Μοῦ εἶναι εὖ-
χάριστο νὰ εὖ-
ρω μιὰν ἀσχο-
λία, εἶπεν ὁ ἄ-
νεμος.

— Θέλω νὰ
μὲ τινάξῃς καλὰ
νὰ σκορπισθοῦν
οἱ σπόροι μου,
τοῦ εἶπεν ἡ πα-
παρούνα.

— Αὐτὸ ἦτο; εἶπεν ὁ ἄνεμος καὶ ἐφύσησε δυνατὰ
καὶ οἱ σπόροι τῆς παπαρούνας ἐτινάχτηκαν γύρω.

3. Παρατέρα τὸν ἐφώνησεν ἡ καμπανούλα :

— Ἔχεις καιρὸ νὰ μοῦ κάμῃς μιὰ χάρη;

— Ποιὰ χάρη; ἐρώτησεν ὁ ἄνεμος.

— Ἄνοιξα δύο-τρία κεφαλάκια καὶ ἤθελα νὰ σκοο-
Φηλοποίηθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πιστοῦν οἱ σπόροι μου στὸν κόσμον, εἶπεν ἡ καμπανούλα. Νὰ μὴν τὸ μαρτυρήσης ὁμως σὲ κανένα.

— Καλά, τῆς εἶπεν ὁ ἄνεμος· τὴν ἐτίναξε καὶ ἔτρεξε παρακάτω.

— Καημένε, ποῦ τρέχεις ἔτσι; ἐφώνηξε τὸ ραδίσι.

— Τί τρέχει ἐρώτησεν ὁ ἄνεμος.

— Ἐγὼ καὶ τὸ γαιθουράγκαθο σὲ παρακαλοῦμε νὰ φύσῃς δυνατά, νὰ μᾶς σκορπίσης τοὺς σπόρους.

Ὁ ἄνεμος ἐγέλασε.

— Τί γελάς; ἐρώτησε τὸ ραδίσι, μὴ σοῦ εἶπεν ἡ παπαρούνα καὶ ἡ καμπανούλα τὸ ἴδιο!

— Ἄ! τὰ μυστικά μου δὲν τὰ φανερώνω, εἶπεν ὁ ἄνεμος.

— Καλὰ δὲν ἐπιμένω, εἶπε τὸ ραδίσι.

— Ἐμεῖς ὁμως γὰ εὐκολία ἐντύσαμε τοὺς σπόρους μας, γύρω γύρω μὲ μιὰ ὀμπρελίτσα.

— Θὰ διασκεδάσω πολὺ, εἶπε ὁ ἄνεμος καὶ ἐφύ-

σησε στους σπόρους του ραδικιού και του γαιδουράγκαθου. "Ω, τί τρελλά πού έπετοῦσαν!

4. Τὰ παιδιὰ τούς έκυνηγοῦσαν καὶ έφώναζαν :

— Οί κλέφτες! οί κλέφτες! Έλάτε νά πιάσουμε τούς κλέφτες!

Ἡ κολλητσίδα είδε τούς σπόρους νά πετοῦν, μὰ δέν έννόησε πώς έγινε αὐτό, καὶ έσυλλογίζετο, τί θὰ έκανε αὐτή τούς ιδικούς της.

— "Ω, νά ένας λαγός!

— Κρύψε με, τῆς είπε, γιατί με κυνηγᾷ ὁ σκύλλος.

— Έλα, τοῦ είπεν ἡ κολλητσίδα καὶ έκόλλησε μερικους ἀπό τούς σπόρους της στή γούνα του λαγού.

Σὲ λίγο έπλησίασεν ὁ σκύλλος. Ὁ λαγός έφυγε. Καθὼς έπλησίασεν ὁ σκύλλος στήν κολλητσίδα, αὐτή έκόλλησε καὶ σ' αὐτόν μερικους ἀπό τούς σπόρους της. Έτσι ἡ πα-

παρούνα, ἡ καμπανούλα, τὸ γαιδουράγκαθο, τὸ ραδικὶ καὶ ἡ κολλητσίδα ἦσαν εὐχαριστημένοι, πού έσκόρπισαν τὰ παιδιὰ τους. Καὶ καθένα ένόμιζε πώς μόνον αὐτὸ τὸ είχε κατορθώσει.

5. Ἄλλὰ νά, τὴν ἄλλη ἄνοιξιν τὰ κόκκινα φεσάκια ἀπὸ πλῆθος παπαροῦνες μέσα στὰ σιτάρια· νά, τὰ καμπανάκια τὰ γαλάζια σὲ ἄλλο πλῆθος καμπανοῦλες, καὶ τὰ λιλά καὶ ρόδινα κεφαλάκια στὰ γαῖδουράγκαθα καὶ τὰ ἀκτινωτὰ γαλάζια στὰ ραδίκια καὶ οἱ κολλητίδες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Τὸ καθένα ἐθαύμαζε πολὺ, πὺ συναντοῦσε τοὺς ἄλλους σ' αὐτὸ τὸ μέρος, καὶ ἐπέρασε ἀρκετὴ ὥρα, ὥσπου νὰ ξεκαθαρισθοῦν τὰ πράγματα.

Τὰ σιτάρια παραπονέθηκαν στὸν ἄνεμο.

Ὁ ἄνεμος εἶπε: — Ἐγὼ δὲ ζητῶ τὴν ἄδειαν κα-
νενός, παρὰ κάμνω ὅ,τι θέλω, καὶ τώρα πρέπει καὶ ἐσὺ
νὰ σκύψης τὸ κεφάλι σου μπροστά μου. Καὶ ἄρχισε
νὰ φυσᾷ. Τὰ σιτάρια ἐλύγιζαν καὶ ἐκινιοῦντο δεξιὰ
καὶ ἀριστερά. Σὰν πράσινη κυματοῦσα θάλασσα
ἔμοιαζαν τότε τὰ σιτάρια.

6. — Τὸ βλέπεις; εἶπε ὁ ἄνεμος.

Ὁ γεωργὸς φροντίζει γιὰ σένα, γιατί θὰ τοῦ δώσης
τοὺς σπόρους σου, νὰ ἔχη τὸ ψωμί του. Ἡ βροχὴ ὅμως,
ὁ ἥλιος καὶ ἐγὼ φροντίζομε γιὰ ὅλους σας. Γιὰ μᾶς,
καὶ τὸ πτωχὸ ἀγριολούλουδο καὶ ἐσὺ τὸ εὐγενικὸ σι-
τάρι, ἔχετε τὴν ἴδια ἀξία.

Νὰ καὶ ὁ γεωργὸς μὲ τὰ παιδιά του. Βλέπει τὰ
ἀγριολούλουδα καὶ παραπονεῖται καὶ αὐτὸς γιὰ τὸ
κακό, πὺ τοὺς ἔκαμε ὁ ἄνεμος.

Ὁ ἄνεμος ὅμως φυσᾷ δυνατά, τοὺς παίρνει τοὺς
σκούφους καὶ τοὺς κυλᾷ. Τρέχουν νὰ τοὺς πιάσουν,
ὁ ἄνεμος ὅμως ἔτρεχε πὺ γρήγορα ἀπ' αὐτούς.

Στὸ τέλος οἱ σκούφοι ἔπασαν μέσα στὴ δεξαμενὴ τοῦ
μύλου. Ὁ γεωργὸς μὲ τὰ παιδιά του ἐκοπίασαν ἀρκετά,
ὥσπου νὰ ψαρέψουν τοὺς σκούφους καὶ νὰ τοὺς πιάσουν.

43. Τὸ Μεσολογγίτικο αὐγοτάραχο.

1. Τζένια λέγουν στὸ Μεσολόγγι τὴν ἐποχὴ ποὺ φαρεύουν τὶς μπάφες, καὶ βγάζουν τὸ αὐγοτάραχο. Ἀρχίζει τὴν πρώτη Αὐγούστου καὶ τελειώνει στὶς 14 τοῦ Σεπτεμβρίου. Μπάφα εἶναι ὁ θηλυκὸς κέφαλος· τὸν ἀρσενικὸν τὸν λέγουν στειράδι.

Ὁ κέφαλος εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα ψάρια στὸν τόπο μας. Κάποτε φθάνει καὶ πέντε καὶ ὀκτὼ ὀκάδες, ὁ συνηθισμένος ὅμως εἶναι μιάμιση ὡς δυό. Ἔχει ὠραῖα χρώματα. Στὴ ράχη του εἶναι σταχτογάλαζος καὶ ὅσο κατεβαίνει στὴν κοιλιά φαίνεται ἀσημωμένος. Στὰ πλευρά του ἔχει ὀλόϊσες ἔξη ἕως ἑπτὰ γραμμές, τὴν μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, καὶ ἀπὸ οὐρανιὲς καταντοῦν χρυσαφένιες. Ἀπάνω στὴ ράχη του ἔχει δυὸ πτερούγια ἄσπρα μὲ μαῦρα στίγματα· ἄλλα δυὸ καστανὰ ἔχει στὰ πλάγια καὶ κοντὰ στὸ κεφάλι· στὴν κοιλιά ἔχει ἄλλα δυὸ καὶ παρακάτω ἄλλο, καὶ τὴν οὐρά του. Τὰ κάτω πτερούγια του τὰ χρησιμοποιεῖ, ὅταν κολυμβᾷ, ὅπως ὁ ἄνθρωπος τὰ χέρια του. Σπρώχνει τὸ νερὸ πίσω καὶ προχωρεῖ ἔμπρός. Ὅταν θέλει νὰ γυρίσῃ ἀριστερά, κτυπᾷ δυνατὰ τὸ νερὸ μὲ τὰ δεξιὰ πτερούγια, ἐνῶ μαζεύει καὶ κρατεῖ ἀκίνητα τὰ ἀριστερά. Τὴ μεγαλύτερη ὅμως ἐργασία τὴν κάμνει τὸ πλατὺ πτερούγιο τῆς οὐρᾶς. Γιὰ νὰ ἴμπορῇ νὰ κτυπᾷ τὸ νερὸ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἢ οὐρὰ ἔχει ραχοκοκαλιὰ πολὺ εὐλύγιστη, καὶ γιὰ νὰ μὴν κουράζεται γρήγορα ἔχει κοντὰ στὴν οὐρὰ πολὺ κρέας καὶ πολλὰ νεῦρα. Ἄμα εἶναι φόβος νὰ πέσῃ ἀριστερὰ ὁ κέφαλος, γέρνει τὰ πτερούγια τῆς ράχης πρὸς τ' ἀριστερά· ἂν θέλῃ νὰ πέσῃ δεξιὰ, γέρνει τὰ ἴδια πτερούγια δεξιὰ. Ἔτσι κρατεῖ τὴν ἰσορροπία.

2. Ὁ κέφαλος τρέφεται ἀπὸ πεταλίδες, μύδια καὶ στρεΐδια, σαλιγκάρια, σκουλήγια καὶ μικρὰ χορταράκια, ποὺ φυτρώνουν στὶς ἀκρογιαλιές. Εὐρίσκεται λοιπὸν πάντοτε στὰ περιγιάλια, στοὺς ὄρους καὶ στὰ λιμάνια καὶ στὶς ἐκβολές τῶν ποταμῶν. Ἀπὸ τὶς ἐκβολές ἀνεβαίνει τὰ ποτάμια νὰ εὔρη στάσιμα νερά. Ἀνεβαίνει καὶ στὶς λιμνοθάλασσες τοῦ Μεσολογιοῦ καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ. Ἐκεῖ καλοτρέφεται ἀπὸ τὶς χίλιων εἰδῶν ζωϊκὲς οὐσίες ποὺ κρύβει ὁ βοῦρκος. Ὅταν ὁμως ἀρχίξῃ ὁ Αὔγουστος, τὸ θηλυκὸ πρέπει νὰ γεννήσῃ. Τὰ αὐγά του θέλουν ζέστη, ὅπως καὶ τὰ αὐγά τῆς κόττας. Ἡ κυρὰ μπάφα ὁμως δὲν ἔχει τὴν ὑπομονὴ νὰ κάθεται νὰ κλωσσᾷ. Ἐννοεῖ νὰ τὰ ρίξῃ κάπου καὶ νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ καὶ δὲν θέλει νὰ τὰ ρίξῃ, ὅπου τύχει. Τὰ βαθεῖα νερά δύσκολα ζεσταίνονται ἀπὸ τὸν ἥλιο. Πρέπει λοιπὸν νὰ πάγῃ στὰ ρηχά, νὰ βρῇ νερά ἄβαθα, προσηλιακά καὶ νὰ ἔχουν ὑδρόβια φυτά. Αὐτὰ θὰ δώσουν τὸ ὀξυγόνο τους γιὰ τὴν ἀναπνοὴ τῶν μικρῶν, ποὺ θὰ ἀρχίσῃ ἢ ζοῦν τους πρῶτα μέσα σ' αὐτά. Γιὰ νὰ ἐπιτύχουν ὁμως οἱ μπάφες ἓνα τέτοιο μέρος, πρέπει νὰ κατεβοῦν στὶς ἀκρογιαλιές.

3. Συνάζονται λοιπὸν οἱ κέφαλοι, μπάφες καὶ στειράδια μαζί καὶ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ ποτάμια καὶ ἀπὸ τὶς λίμνες νὰ βγοῦνε στὴν ἀκροθαλασσιά. Καὶ κατεβαίνουν κοπαδιαστά, γιὰ νὰ προσέχουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ φυλάγονται εὐκολώτερα. Ἀλλὰ καὶ οἱ ψαράδες τοὺς περιμένουν καὶ ἀλλοίμονο στὸ κοπάδι ποὺ θὰ φανῇ. Οἱ ψαράδες στὸ Μεσολόγγι ζώνουν τὴν λιμνοθάλασσα μὲ καλαμωτές. Ὅποτε καὶ ἂν κοιτάξῃς στὴ λίμνη, νομίζεις πὼς βρίσκεσαι σὲ συνοικισμοῦς

ὁμοίους μὲ αὐτοὺς ποὺ κατοικοῦν οἱ κάστορες. Ὁ Παντελέος, ὁ Γιάγκος, ὁ Ἀληφάντης καὶ τόσο ἄλλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι ψαράδες ἔχουν «τὶς βάρκες γι ἄλογα καὶ τὰ κανάλια στράτες», ὅπως λέγει κάποιος ποιητῆς γιὰ τὴ Βενετία. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἐδῶ δὲν ἔχουν βάρκες παρὰ πλοίαρια. Δὲν πατοῦν στὴ στεριά παρὰ ἀπὸ Κυριακὴ σὲ Κυριακὴ. Τὶς ἄλλες ἡμέρες μουςκεύουν στὸ νερὸ ὡς τὴ μέση ἢ ἀπάνω στὸ προιάρι. Τοποθετοῦν τὶς καλαμωτὲς, πλέκουν νέες, μπήγουν ξύλα, λύνουν καὶ δένουν ἀπὸ τὸ χάραμα ὡς τὸ βράδυ. Δουλεύουν καὶ τραγουδοῦν μὲ τὴν τρεμουλιαστὴ φωνὴ των ὄλο γλύκα καὶ πάθος:

*Νὰ ἤμωνα στὴ γῆ σταλίκι
καὶ σ' αὐτὶ σου σκουλαρίκι.*

4. Τὸ σταλίκι εἶναι μακρὸ ξύλο ποὺ στηρίζουν στὸ βᾶθος καὶ σπρώχνει τὸ προιάρι των. Οἱ καλαμωτὲς εἶναι φράκτης ἀπὸ καλάμια. Ἔτσι φράζουν μεγάλα τετράγωνα τῆς λίμνης καὶ ἀφήνουν εἰσόδους στὶς πλευρές. Μιὰ εἴσοδο στὴν ἀπάνω καὶ μιὰ στὴν κάτω.

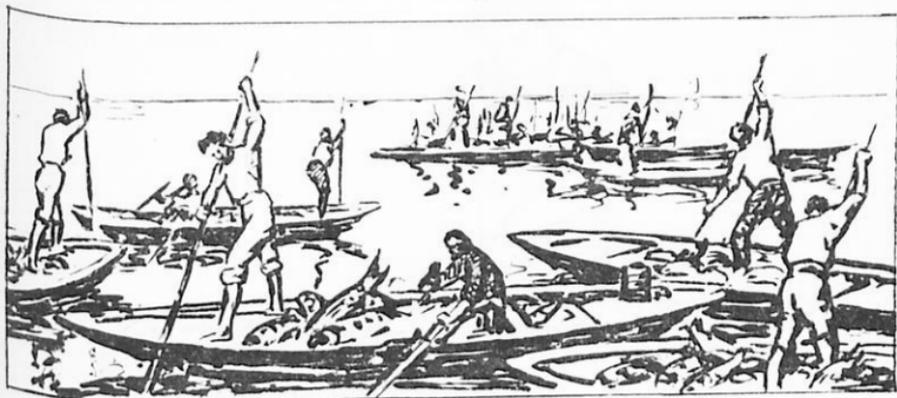
Ἀπὸ τὴν πρώτη Αὐγούστου κάθε ψαρῶς ἀπάνω στὸ ἔλαφρὸ προιάρι του, μὲ τὸ μακρὸ καμάκι στὸ χέρι, μοιάζει μὲ πολεμιστὴ, ποὺ πηγαίνει στὸ κονταροκτύπημα. Ὅχι πέντε ἢ δέκα παρὰ διακόσια, τριακόσια προιάρια πιάνουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὸν Αὐλέμονα· ἔτσι λέγουν τὸ αὐλάκι ποὺ μπαινοβγαίνουν τὰ ψάρια ἀπὸ τὴ θάλασσα στὴ λίμνη καὶ ἀπὸ τὴ λίμνη στὴ θάλασσα.

5. Ὁρθὸς στὴν πλώρη ὁ ψαρῶς παραμονεύει. Ὁ σκοπὸς ἐπάνω στὴν πελάδα, τὴν ψαροκάλυβα, ἐρευνᾷ τὴν ἐπιφάνεια τῆς λίμνης. Τὰ μάτια του ὀλάνοικτα κοι-

τάζουν τὰ ἀκίνητα στακτιὰ νερά. Κάποτε κοιτάζουν κάτι σὰ γαλάζιες κωνικὲς σκηνὲς στημένες δεξιὰ στὶς ἐκβολὲς τοῦ Ἀγελώου. Εἶναι τὰ νησιά, οἱ Ἐχινάδες, κολλημένες ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη μὲ τὰ γαλάζια βουνολάκια τῆς Κατοχῆς. Κοιτάζουν καὶ ἔμπρὸς σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο τὰ ἄσπρα σπιτάκια μὲ τὰ γαλαζοβαμμένα παράθυρα τῆς μικρῆς καὶ δοξασμένης πόλεως· πίσω τῆς τὸν πράσινο Ζυγὸ καὶ τὴ Βαράσοβα, καὶ μιὰν ἄσπρη μακρὰ ταινία, ποὺ ξετυλίγεται μέσα στὴ βαθειὰ θάλασσα. Εἶναι ὁ δρόμος τῆς Τουρλίδας. Ἐξαφνα ὁ σκοπὸς ἀπὸ τὴν ψαροκαλύβα, τὴν πελάδα, βλέπει μακρὰ τὴν ἐπιφάνεια τῆς λίμνης ν' ἀναδεύη, νὰ βράζη, νὰ κοχλάζη σὰ ν' ἀναψε φωτιὰ στὸ βυθὸ τῆς.

6. Ἔρχονται! φωνάζει. Καὶ μὲ τὸ : ἔρχονται, οἱ ψαράδες σφίγγουν τὰ καμάκια τους καὶ κοιτάζουν ἐρευνητικά. Τὰ μάτια τους γυαλίζουν ἀπὸ τὴ χαρά. Τὸ ταραζόμενο νερὸ κατεβαίνει σπιθοβολώντας σὰ νὰ κυλᾷ μαζί του ρουμπίνια καὶ διαμαντόπετρες. Κάποτε ἀργυρὲς σαῖτες βγαίνουν καὶ ξαναπέφτουν στὸ νερό. Εἶναι τ' ἀνυπόμονα στειράδια, ποὺ βιάζονται νὰ φθάσουν στὴν πλατειὰ θάλασσα. Εἶναι οἱ ὀδηγοί, ποὺ πηδοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ νερό, νὰ ἰδοῦν μακρὰ μὴν τύχη ἐχθρός, ποιὸς ξέρει! Τὸ κοπάδι ὅμως προχωρεῖ, κατεβαίνει καὶ σαλεύει τὰ νερά μὲ θόρυβο, σὰ φτεροκόπημα πουλιῶν. Καὶ ὅταν φθάση στὸ αὐλάκι τῶν ψαράδων, ἀρχίζει τὸ φοβερὸ καμάκισμα. Ὅπως τὸ ἔμβολο τῆς ἀντλίας ἔτσι ἀνεβοκατεβαίνει τὸ καμάκι, καὶ ἀνεβάζει στὰ δόντια του σπαρταριστὸ ψάρι ἀσημοστολισμένο μὲ ρουμπίνι. Εἶναι οἱ μπάφες στολισμένες μὲ τὸ αἷμα τους. Οἱ ψαράδες δὲν καμακίζουν τὰ στειράδια παρὰ

μόνον κατὰ λάθος. Τί νὰ τὰ κάμουν; Κυνηγοῦν τὶς μπάφες γιὰ νὰ βγάλουν τ' αὐγά των. Καὶ προσέχουν νὰ τὶς καρφώνουν στὸ κεφάλι ἢ στὴν ἄκρη τῆς οὐρᾶς γιὰ νὰ μὴ χαλάσουν τὸ δισάκκι, ποὺ ἔχει τὰ αὐγά. Ἄμα χαλάση, δὲ γίνεται αὐγοτάραχο καὶ δὲν πωλεῖται. Τὸ πολὺ πολὺ νὰ τὸ τηγανίσουν γιὰ νὰ τὸ φάγουν. Οἱ ψαράδες ὅμως δὲν ἐργάζονται τώρα γιὰ φαγί. Ὅπου ρίξουν τὸ καμάκι δὲν λαθεύουν. Εἶναι τόσο καλὰ γυμνασμένοι ποὺ καὶ πεταχτὸ τὸ καμάκι των θὰ καρ-

φώση ἐκεῖ ὅπου θέλουν: στὸ κεφάλι ἢ στὴν οὐρά. Τὸ αὐγοτάραχο θὰ βγῆ ὀλάκαιρο. Καὶ τὸ καμάκι ἀνεβοκατεβαίνει. Τὰ χέρια δουλεύουν. Καὶ οἱ γαῖτες, ἄλλα μαζότερα σκαφίδια, φεύγουν γεμάτες ξέχειλα ἀπὸ ζωντανὲς σπαρταριστὲς μπάφες καὶ τὶς ἀδειάζουν στὰ νησιά καὶ στὶς καλύβες.

7. Ἐκεῖ γυναῖκες, κορίτσια καὶ παιδιὰ μὲ τὸ μαχαίρι ἀνοίγουν μὲ τέχνη τὴν κοιλιά τῆς μπάφας καὶ βγάζουν λαχταριστό, μακρουλὸ τὸ δισάκκι μὲ τὰ αὐγά. Πενήντα δράμια, ἑκατό, ἑκατὸν πενήντα δράμια τὸ δισάκκι. Καθὼς τὸ βγάζουν ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μπάφας, ἀμέσως τὸ χώνουν στὸ ἀλάτι. Ἐκεῖ τὸ ἀφήνουν δυδ-

τρεις ὥρες. Κατόπιν τὸ πλένουν καλά, καὶ ἀφοῦ τὸ πατήσουν ἀνάμεσα σὲ δυὸ σανίδες γιὰ νὰ γίνη πλακουδὸ, τὸ κρεμοῦν στὸν ἴσκιό τῆς δραγάτας γιὰ δυὸ τρεῖς ἡμέρες. Ἐπειτα τὸ βγάζουν στὸν ἥλιο τέσσαρες ἕως ὀκτὼ ἡμέρες καὶ τὸ αὐγοτάραχο εἶναι ἕτοιμο, εἶναι μελίχλωρο. Ἄμα τὸ κόψης νομίζεις ὅτι ἔκοψες ἓνα κομμάτι μέλι. Ἔτσι εἶναι σπειρωτὸ καὶ διάφανο, κίτρινο καὶ μαλακό. Καὶ ἡ γεῦσις του ἀπολαυστική.

Γιὰ νὰ διατηρηθῇ ὅμως τὸ αὐγοτάραχο καὶ νὰ βγῇ στὸ ἐμπόριο, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀσφαλισθῇ. Λειώνουν κίτρινο κερί καὶ βουτοῦν μέσα τὸ αὐγοτάραχο καὶ ἔπειτα τὸ βγάζουν νὰ πήξῃ τὸ κερί, πὺν ἐπῆρε. Αὐτὸ γίνεται δυὸ-τρεις φορές. Ἔτσι ἡμπορεῖ νὰ διατηρηθῇ χρόνον καὶ περισσότερον. Καὶ πωλεῖται ἀκριβά, ὅπως καὶ τὸ μαῦρο χαβιάρι. Καὶ οἱ καημένες οἱ μπάφες; θὰ ἐρωτήσετε. Ἔχουν τὸ πιὸ νόστιμο κρέας. Φορτώνονται ὅπως εἶναι στὶς ψαροπούλες καὶ πωλοῦνται στὴν ἀγορὰ τῶν Πατρῶν, κάποτε καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἀκριβά. Οἱ ἄλλες γίνονται πετάλια καὶ πωλοῦνται παστές. Ἀλλὰ

για να γίνει πετάλι την σχίζουν ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὴν οὐρά, βγάζουν τὰ σπλάγγνα καὶ τὴν ἀλατίζουν καλὰ. Ἔπειτα τὴν κρεμοῦν βάζοντάς της δυὸ καλαμάκια πρὸς τὴν κροτοῦν σὰν ἀνοικτὸ βιβλίον.

6. Ἀπὸ τὰ τζένια πέφτει πολὺ, πάρα πολὺ χρῆμα στὸ Μεσολλόγι. Πολὺς κόσμος ἐργάζεται καὶ βγάζει τὸ ψωμί του. Οἱ ἐνοικιαστῆς τῶν γιβαριῶν πλουτίζουν. Ἄλλὰ καὶ γιβάρηδες καὶ ψαράδες εἶναι εὐχαριστημένοι. Ἔχουν ὅλοι τὴν καλὴ καρδιὰ καὶ τὴ ζάχαρη στὰ χεῖλη.

44. Ὁ δρυοκολάπτης ἢ τσιγκλιδάρα.

1. Ντούκ... ντούκ... ντούκ!..

Ἀπάνω στὴ βεκανιδιά δυὸ πουλιά σκαρφαλωμένα κτυποῦν μὲ τὰ μακροῦ καὶ σουβλερὰ ράμφη τῶν τὸν κορμὸ καὶ περιμένουν. Μοιάζουν μὲ δυὸ ἐπισκέπτες ποὺ κτυποῦν τὴ θύρα ἀρχοντικοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ τοὺς ἀνοίξῃ, ἢ καὶ γιὰ νὰ μάθουν, ἂν εἶναι μέσα ὁ νοικοκύρης.

Εἶναι καὶ τὰ δυὸ ὠραῖα πουλιά. Τὸ μάτι τῶν λάμπει μεγάλο καὶ στρογγυλὸ μὲ λευκὸ γύρο στὴν ἄκρῃ σὰν ἓνα κουμπὶ ἀσημοδεμένο. Στὸ κεφάλι φοροῦν σκουφούνη ἀπὸ βαθειὰ κόκκινα πούπουλα· τὸ ἴδιο

χρῶμα ἔχει καὶ ἡ τραχηλιά τῶν. Τὰ πτερὰ καὶ ἡ ράχη τῶν εἶναι μαῦρα λαμπρὰ μὲ βοῦλες καὶ λουρίδες λευκές· ἡ κοιλιά τῶν κιτρινόστακτη καὶ ἡ οὐρά τῶν ἀπὸ κάτω στακτοκόκκινη. Καὶ τὰ δυὸ δὲν παραλλάζουν στὴν ὁμορφιά καὶ στὴ χάρι.

— Ἐσύ, εἶπε ὁ ἀρσενικὸς στὴ συντρόφισσά του, ἄφησε τὴ δουλειὰ καὶ ἀνέβη νὰ καθίσης ὑψηλὰ στὸ δένδρο. Σὲ θέλω· τὰ μάτια σου τέσσερα! Δὲν εἶναι δύ-

σκολο, καθὼς θὰ δουλεύω νὰ μὲ ἀρπάσῃ ἀπὸ πίσω κανένα ξεφτέρι ἢ κουνάβι ἢ καὶ νυφίτσα. Τὸ ξέρεις πὼς ἔχουμε πολλοὺς ἐχθρούς.

— Καλά, ἄνδρα μου, εἶπε τὸ θηλυκό.

2. Καὶ πρόθυμα σκαρφαλώνει στὴν κορυφὴ τῆς βελανιδιάς καὶ κοιτάζει δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ψηλὰ καὶ χαμηλὰ μὲ ἄγρυπνα μάτια. Στὸ μεταξὺ ὁ δρυοκολάπτης ἀνεβαίνει πηδηχτὰ στὸν κορμὸ πότε ἴσια καταπάνω, πότε γύρω καὶ ὕστερα κατεβαίνει ὡς τὴ ρίζα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Σὲ κάθε πήδημα στέκεται καὶ κτυπᾷ μὲ τὸ ράμφος του: ντούκ. . . ντούκ. . . ντούκ. . .

— Τίποτε, εἶπε, τὸ δένδρο εἶναι γερό, ἀκόμη δὲν ἦλθαν οἱ φίλοι μας.

Καὶ πετᾷ σὲ ἄλλη βελανιδιά: ντούκ, ντούκ, ντούκ! Τίποτε καὶ ἐδῶ. Ἔτσι ἐκτύπησε πεντέξῃ κορμούς σὰν τὸ ζητιάνο πὺ κτυπᾷ τὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν μὰ καμμιά δὲν τοῦ ἀνοίγει καὶ φεύγει δυσαρεστημένος.

3. Ἐκεῖνῃ τῇ στιγμῇ πολλὰ μικρὰ πουλάκια ἦλθαν τριγύρω του καὶ τοῦ φωνάζουν:

*Τσιγκλιδάρα! τσιγκλιδάρα!
μὲ τὴν κόκκινη φεσάρα,
μὲ τὰ μαῦρα τὰ φτερά
καὶ μὲ τὴ μακρονὰ οὐρά,
χτύπα-χτύπα τὴ μυτιάρα,
τσιγκλιδάρα, τσιγκλιδάρα,
νὰ μᾶς φτειάσῃς τὴ φωλιά
για νὰ βγάλουμε πουλιά! . . .*

Ὁ δρυοκολάπτης θέλει δὲν θέλει εἶναι ὁ μαραγκὸς τῶν. Τὶς τρύπες πὺ ἀνοίγει στὸ δένδρο, μερικὰ που-

λάκια τις κάμουν φωλιές και κλωσσοῦν τ' αὐγά των.

— "Ε! τοὺς λέγει, μὲ ἄγριο· κάτι βιάζεσθε· ἀκόμη δὲν ἐπάτησεν ὁ Μάρτης καὶ θέλετε νὰ κλωσσήσετε ;

Τὰ πουλάκια ἐπέταξαν εὐθὺς μακρὰ του λυπημένα καὶ φοβισμένα. Ἐκεῖνος ἄρχισε πάλι τὴ δοκιμὴ του. "Εξαφνα ἐκεῖ πὺ κτυποῦσε ντούκ... ντούκ... στὸ ἔκτο δένδρο, τὸ δένδρο ἐβρούϊξε σὰν ἄδειο σταμνί.

4. — "Α χά!... ἔκαμε εὐχαριστημένος. Σᾶς ἐπέ-
τυχα τέλος πάντων!...

Ἐξακολούθησε νὰ κτυπᾷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παντοῦ· τὸ δένδρο ἐβρούϊξε σὰν νὰ ἦτο κούφιο.

— "Ω!... ὦ!... ἔκαμε ὁ δρονοκολάπτης. "Ολα τὰ σκαθάκια ἐδῶ μέσα ἐσυνάχτηκαν! Κι ὁ θοῖψ ὁ κρούστης, τὸ μαμούδι πὺ λέμε, κι' ὁ βόστρουχος ὁ τυπογράφος...

— Γιατὶ τυπογράφος; ἐρώτησε ἀπὸ ψηλὰ ἡ συντρό-
φισσά του.

— Ἐγὼ! εἶπεν ἐκεῖνος καὶ πλάγιασε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ ἰδῆ πρὸς τ' ἄπάνω, οἱ ἄνθρωποι τὸν εἶπαν ἔτσι: Γιατί, δὲν ξεύρω. Καὶ τί μᾶς μέλει; "Οπως καὶ νὰ τὸν εἰπῆς, ἐκεῖνο πὺ ξεύρω εἶναι πὺς ἔχει καλὸ φαγί. "Ω! τὰ λαίμαργα, ἐπρόσθεσε. Κόσκινο τὸ ἔκαμαν τὸ δένδρο. Ἐνας δυνατὸς ἄνεμος νὰ φυσήσῃ θὰ σωρια-
σθῆ κάτω τέτοιο ὄμορφο καὶ μεγάλο δένδρο! Ἄλλὰ δὲν θὰ σᾶς γίνῃ ἡ χάρη. Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ τὸ γκρεμίσετε. Ἐγὼ θὰ τὸ καθαρίσω ἀπὸ σᾶς.

5. Ἀμέσως χώνει πὺ βραθεῖὰ τὰ νύχια του στὴ ξε-
σχισμένη φλούδα, κολλᾷ καὶ τὴν ἄκρη τῆς οὐρᾶς καὶ ἔτσι ἔχει τὸ σκαμνί του. Ἐπειτα ἀρχίζει νὰ πελεκᾷ μὲ τὸ ράμφος του, πὺ εἶναι σφυρὶ καὶ σμιλᾶρι μαζί. Σὲ

λίγο πειοῦνται ἕνα-ἕνα τὰ πελεκούδια καὶ τὸ σμιλάρι ὄλο καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ μέσα.

— Νὰ ἕνα παχὺ σκουλήκι, λέγει ἕξαφνα καὶ τὸ καταπίνει. Εἶναι καὶ ἄλλα μέσα. Ἐπροχώρησαν πρὸς τὰ μέσα, ἀλλὰ δὲν θὰ κερδίσουν τίποτα. Μόνο θὰ με ἀναγκάσουν νὰ ρίξω μέσα τ' ἀγκίστρι μου. Ἀμέσως τεντώνει τὴ γλῶσσα του καὶ τὴ χώνει στὴν τρύπα. Ἐτρύπησε δυὸ σκουλίκια καὶ τὰ βγάξει. Αὐτὰ σπαρταρίζουν, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ ξεφύγουν. Ἡ γλῶσσα ἔχει ἀγκίδες σὰν ἀγκίστρι.

— Ἡ νυφίτσα! ἀκούεται φωνὴ ἀπὸ ψηλά. Ἐφώναξε τὸ θηλυκὸ καὶ ἐπέταξε ἀμέσως σὲ ἄλλη βελανιδιά. Ὁ ἀρσενικὸς ἔκαμε τὸ ἴδιο.

— Ἐχόρτασα! εἶπεν εὐχαριστημένος στὴ συντροφισσά του. Ἡ σειρά σου τώρα· ἐγὼ ἀνεβαίνω νὰ φυλάξω.

6. Ἀνέβηκε πηδητὰ στὴν κορυφὴ τοῦ δένδρου καὶ ἄρχισε νὰ κοιτάζῃ γύρω. Ὅσο ἐκοίταζε τόσο ἐχαιρότανε. Οἱ βελανιδιᾶς ἦσαν ἀπάνω στ' ἀνθη των. Κάτω τὸ ἔδαφος ἦτο στρωμένο ἀπὸ τὰ ξερὰ κόκκινα φύλλα των. Ἀπάνω στοὺς χονδρούς καὶ μαυρειδερούς κορμούς καὶ τοὺς μεγάλους κλάδους, ποὺ εἶχαν ἀπλωθῆ γύρω σὰ νὰ ἠθέλαν νὰ πιασθοῦν με τοὺς κλάδους τοῦ γειτονικοῦ δένδρου, ἐπρασίνιζαν τὰ βρύα. Στὶς ἄκρες ὁμοῦ τῶν κλαδιῶν πράσινα ποτήρια ἄνοιγαν τὰ φυλλαράκια των σμικτὰ ἀκόμη ἀπὸ φόβο μὴν παγώσουν στῆς νύκτας τὴν παγωνιά. Χιλιόχρωμα ἔντομα ἐπερπατοῦσαν με βοῆ ἀνυπόμονα νὰ ρουφήξουν τὸν ἀγνὸ χυμὸ των.

— Ψυχὴ μου ἀνοιξί! . . . εἶπεν ὁ δροσοκόλαπτης. Μοῦ φαίνεται πὼς βλέπω κάτω ἕναν κατακόκκινον τά-

πητα, κεντημένον μὲ πράσινα πετράδια... Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη! καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη!... ἐπρόσθεσε κουνώντας τὸ κεφάλι. Ὡστόσο, τί νὰ γίνεται ἢ κυρά μου!

Ἔσκυψε καὶ τὴν εἶδε σκαρφαλωμένη στὸν κορμὸν νὰ κτυπᾷ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ νὰ τρέχη ἀμέσως στὴν ἀντίθετη.

7. — ὦ! ὦ! ἔκαμεν ὁ δρυοκολάπτης ξεκαρδισμένον στὰ γέλια. Καὶ νὰ σ' ἔβλεπε τώρα ὁ δασοφύλακας!...

— Γιατί; ἐρώτησεν ἐκείνη κ' ἔλαψε μιὰ στιγμή νὰ κτυπᾷ μὲ τὸ ράμφος. Ὁ δασοφύλακας εἶναι φίλος μας. Ξεύρει πὼς ἐμεῖς κυνηγοῦμε τὰ ἔντομα ποῦ τοῦ χαλοῦν τὰ δένδρα καὶ μᾶς ἀγαπᾷ. Ποτὲ δὲν ἀκουσα δασοφύλακα νὰ κάμῃ κακὸ σὲ δρυοκολάπτη...

— Δὲν λέγω γιὰ κακὸ. Λέγω ποῦ κτυπᾷς στὴ μιὰ μεριὰ καὶ κοιτάξεις στὴν ἄλλη. Ἄν σ' ἔβλεπε, βέβαιον θὰ ἐνόμιζε πὼς κοιτᾷς, ἂν ἐτρώπησες τὸ δένδρον πέρα-πέρα.

— Γιὰ τόσο κουτούς μᾶς περνᾷ;

— Δὲν τὸ ξεύρεις; Καθένας μὲ τὸ δικό του μέτρο μετράει τοὺς ἄλλους.

— Ἄς τὸ χαίρεται τὸ μέτρο του, εἶπε τὸ θηλυκὸ πεισμομένο. Ἐγὼ κοιτάζω νὰ μὴν πεταχθῆ ἔξαφνα ἐκεῖνος... πὼς τὸν εἶπες;

— Ὁ τυπογράφος;

— Naί, ὁ τυπογράφος· δὲν ξεύρεις τί δουλειὰ ἔχει κάνει στὴ φλούδα καὶ στὸ μαλακὸ τοῦ δένδρου! Οὐτὲ ὁ ἄσβος δὲν κάνει τέτοια δουλειὰ στὸ χῶμα. Ἀλλὰ ποῦ θὰ μοῦ πάῃ; Νά, τὸν ἄρπαξα!... Καὶ ἔδειξε ἐνὰ σκαθάρι καρφωμένο στὴ γλῶσσα της.

— Ἀλήθεια! ἐφώνησε στὸ σύντροφό της ἅμα τὸ κατάπτε· ἔχει τὸ καλύτερο κορέας.

8. Κοντὰ νὰ τελειώση ὁ Μάρτης, ὁ δρουκολάπτης ἔχει κάμει πολλῆς τρύπες στὰ δένδρα. Τὰ πουλάκια ἔρχονται ζευγαρωτὰ καὶ χαρούμενα καὶ πιάνουν ἀπὸ μιὰ φωλιά.

— Τσιγκλιδάρα! τσιγκλιδάρα! τοῦ φωνάζουν χαϊ-δευτικά. Τὴν ἔφτειασες καλὰ τὴ φωλιά μας;

— "Ὅχι καὶ καλύτερα! "Ὅχι καὶ καλύτερα! τοὺς ἀπαντᾷ ἐκεῖνος. Στρώσετέ τὴν τώρα ὅπως ξεύρετε, κάνετε τ' αὐτὰ σας, βγάλτε τὰ πουλιά σας καὶ καλῆς ἀντάμωσες!

Πρὶν ὅμως νὰ φύγη ἐκεῖ πιάνει βιαστικὰ μὲ τὴ συντρόφισσά του τὰ πελεκούδια, ποὺ ἔρριψαν ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰ πετοῦν μακρυνά, ἢ τὰ κρούβουν μέσα στὰ χαμόκλαδα.

— Δὲν πρέπει τὰ κακόπαιδα νὰ ἰδοῦν τὰ πελεκούδια καὶ νὰ εὔρουν τὴ φωλιά τῶν πουλιῶν, λέγει τὸ θηλυκὸ μὲ λαχτάρα.

— Καλά, εἶπεν ὁ δρουκολάπτης. Ἀλλὰ θαροῶ εἶναι καιρὸς νὰ εὔροῦμε καὶ μεῖς τὴ φωλιά μας γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ.

— Εὔρηκα μιὰ κουφάλα. Εἶναι ὅμως σάπια ἀπὸ πᾶνω.

— Καὶ δὲν τὰ πετᾶμε τὰ σάπια;

"Ἐτρεξαν καὶ οἱ δυὸ στὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ ράμφη των ἐπέταξαν τὰ σάπια ξύλα ὥσπου τὴν ἐκαθάρισαν καλά.

— Νὰ τὴν κάμωμε βαθειὰ γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ, λέγει τὸ θηλυκὸ.

— "Ἐννοια σου καὶ τὴν ἔκαμα σὰν τὴν κάλτσα τοῦ δασοφύλακα.

Εὗγε! Φέρε τώρα καὶ λίγα ξερὰ κλαδάκια νὰ τὴ στρώσωμε γιατί βιάζομαι. . .

Ἔτρεξε ὁ ἀρσενικὸς δρουοκολάπτης, ἔφερε μαλακὰ βρούα, τρίχες καὶ πούπουλα. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὰ στρώσῃ καὶ τὸ θηλυκὸ ἄρχισε νὰ γεννᾷ τ' αὐτὰ του. Ὁ δρουοκολάπτης ἐπῆγε μακρὸν νὰ κυνηγήσῃ. Κοντὰ τὸ μεσημέρι ἐγύρισε στὴ φωλιά του.

9. Νὰ μοῦ ζήσης ἄνοιξι, εἶπεν εὐχαριστημένος. Ἔφαγα κ' ἐχόρτασα — τὸ Θεὸ ἐδόξασα! ποὺ λέγει ὁ λόγος. Σήκω, πήγαινε, νὰ φάγῃς καὶ σύ, καλὴ μου.

Ἐκείνη ἐσηκώθη καὶ ἐκάθισε ὁ ἀρσενικὸς στ' αὐτὰ νὰ κλωσσήσῃ.

Ἄμα ἐβγήκαν τὰ πουλιά, ἄρχισαν καὶ οἱ δυὸ τὸ κυνήγι. Ἐνας ἐπήγαινε, ἄλλος ἐγύριζε. Ἀπὸ τὴν αὐτὴν ὥς τὸ βράδυ αὐτὸ ἐγίνετο. Ἐπρεπε νὰ φάγουν καὶ νὰ θρέψουν τὰ παιδιὰ των. Ὅταν ἐμεγάλωσαν κάπως τὰ παιδιὰ, τὰ ἄφηναν στὴ φωλιά καὶ ἔβγαιναν ζευγαρωτὰ στὸ κυνήγι.

— Τὸ νοῦ σας! τὰ ἐσυμβούλευαν. Ὅποιος καὶ ἂν ἔλθῃ, κτυπᾶτε ἄφοβα μὲ νύχια καὶ μὲ μύτες.

10. Μιὰ ἡμέρα ἢ μητέρα καθὼς ἐγύριζε ἀπὸ τὸ κυνήγι ἀνησύχησε. Εἶδε κάποια τουλούπα μαλλιά πιὰ σμένα στὸ ξύλο καὶ δυὸ-τρεῖς σταλαγματιὰς αἷμα.

— Συμφορὰ μου! πᾶνε τὰ παιδιὰ μου! ἐφ'ὄν ἔξο
δυνατά.

Καὶ ἔτρεξε ὅσο ἠμποροῦσε νὰ φθάσῃ μιὰν ὥρα ἀρ-
χίτερα στὴ φωλιά. Ὅπως ἦτο βαρειά καὶ καλοφαγω-
μένη, τὰ περὰ δὲν τὴν ἐβάσταξαν καὶ παραλίγο νὰ
πέσῃ σωρὸς κουβάρι κάτω ἀπὸ τὸ δένδρο. Ἐνας ρόζος

τὴν ἔσωσε. Ἐπιάσθηκε σ' αὐτὸν μὲ τὰ νύχια τῆς, ἔπειτα πηδητὰ ἔφθασε ἀπέξω ἀπὸ τῆ φωλιά τῆς.

— Μὴν τρομάζης, μητέρα. μὴν τρομάζης! ἐφώνησαν τὰ παιδιὰ μόλις τὴν εἶδαν. Εἴμεθα καλά!

— Ὅλα σωστά; ὅλα; ἐρώτησε. Καὶ ἐψηλάφισε μὲ τὸ ράμφος τῆς τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο γιὰ νὰ βεβαιωθῆ, πὼς δὲν ἔπαθαν τίποτα.

11. — Μὰ τί συνέβη; ἐρώτησεν ὁ πατέρας.

— Ἐνα κακόπαιδο ἦλθε κ' ἔβαλε τὸ χέρι του στὴ φωλιά μας, εἶπε τὸ ἓνα πουλί. Ἀλλὰ τοῦ ἐδώσαμε τέτοιες τσιμπιὲς καὶ νυχιὲς πού τώρα, ἂν ξανάλθῃ, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὸ βάλῃ μέσα· θὰ εἶναι πρισιμένο.

— Ἐγὼ εἶδα καὶ μαλλιὰ· εἶπεν ἡ μάννα.

— Ἄ, εἶναι τῆς κυρὰ νυφίτσας· εἶπεν ἄλλο πουλί. ἦλθε κ' ἐκεῖνη νὰ μᾶς ἰδῆ τί κάνουμε καὶ τὴν ἐπεριτομηθήκαμε ὅπως τῆς ἄξιζε.

— Ἐφαγε νυχιὲς! ἔφαγε τσιμπιὲς! εἶπεν ἄλλο πουλί μὲ χαρά.

— Ἐγὼ τῆς ἐμάδησα τὴν οὐρά, μητέρα, ἐφώνηξε ἄλλο. Καθὼς ἐγύριζε νὰ φύγῃ, μιὰ τσιμπιὰ τῆς δίνω καὶ τῆς ἐξεκόλλησα μιὰ τούφα μαλλιὰ.

Ὅλα ἐπετοῦσαν γύρω στοὺς γονεῖς των καὶ καθένα ἀνυπομονοῦσε νὰ διηγηθῆ τὶς παλληκαριὲς του.

— Καλά! πολὺ καλά! εὖγε! ἔλεγε χαϊδεύοντάς τα ἡ μητέρα. Ἔτσι, νὰ εἴσθε ἄφοβα καὶ δυνατὰ σὰν τὸν πατέρα σας.

— Καὶ σὰν τὴ μητέρα σας, ἐπρόσθεσεν ὁ πατέρας.

— Εὐχαριστῶ, εἶπε τὸ θηλυκό. Καὶ τὸν ἐκοίταξε τρυφερά.

12. Στὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου ὁ πατέρας ἐσύναξε μιὰ ἡμέρα τὰ παιδιὰ του σ' ἓνα δένδρο καὶ τοὺς εἶπε:

— Τώρα ἐμεγαλώσατε καὶ τὸ κυνήγι ἐλιγότευσε. Καιρὸς νὰ χωρίσωμε· ἐδῶ δὲν μᾶς βαστᾶ πιά ὁ τόπος.

— Δὲν πᾶμε κ' ἐμεῖς μὲ τὰ χελιδόνια; ἐρώτησεν ἓνα ἀπὸ τὰ πουλιά.

— Δὲν ἠμποροῦμε ἐμεῖς νὰ πᾶμε τόσο μακρὰ. Τὰ χελιδόνια περνοῦνε θάλασσα· τὰ ἰδικὰ μας τὰ πτερὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς σηκώσουν· εἴμαστε βαρεῖα. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶμε καὶ τόσο μακρὰ, εἶπεν ὁ πατέρας. Καὶ ἐδῶ κάτι θὰ εὔροῦμε νὰ φᾶμε. Ἐ, βέβαια δὲν θὰ ἔχουμε τὴν καλοπέρασι τοῦ καλοκαιριοῦ. Οὔτε σκαθάρια, οὔτε κάμπιες καὶ χρουσαλλίδες πιά.

— Ἄχ! ἐκεῖνος ὁ τυπογράφος! εἶπε μὲ ἀναστεναγμὸ ἢ μητέρα.

— Καὶ τώρα τί θὰ τρῶμε; ἐρώτησεν ἓνα πουλί. Μᾶς ἐμάθατε γιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ κυνήγι, ἀλλὰ γιὰ τὸ χειμῶνα τίποτα!

— Ἐχετε δίκαιο, εἶπεν ὁ πατέρας. Τώρα θὰ τρῶτε σπόρους ἀπὸ τὰ πεῦκα καὶ τὰ ἔλατα. Θὰ ἀνοίγετε τοὺς κώνους καὶ θὰ τοὺς τρῶτε.

— Ἄς ἔλθουν μαζί στὸ δάσος ποὺ θὰ πᾶμε, παρῆ κάλεσεν ἡ μητέρα τὸν ἄνδρα της. Νὰ τοὺς δείξωμὲ πρῶτα, πῶς ἀνοίγουν τοὺς κώνους καὶ τότε τὰ διώχνεις.

— Μοῦ φαίνεται, πῶς λυπᾶσαι νὰ τὰ χωρισθῆς· εἶπεν ὁ πατέρας καὶ ἔχεις δίκαιο. Ἄς ἔλθουν ὡς ἐκεῖ.

13. Ὄταν ἡ οἰκογένεια τοῦ δροσοκόλαπτη ἔφθασε ψηλὰ στὸ βουνό, τὸ κρῦο ἦτο δυνατὸ. Χιόνιζε πολὺ. Ἄσπρες τουλοῦρες ἔπεφταν ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἓνα οὐρανὸ στακτὴ καὶ χαμηλό, ποὺ ἔκρουβε ὡς τὶς χορ-

φές τὰ ἔλατα. Οἱ ἄσπρες τουλοῦπες ἔπεφταν καὶ ἄλλες ἐκάθιζαν ἀπάνω στὰ σταυρωτὰ κλαδιά, ἄλλες κολλοῦσαν στὸν κορμὸ καὶ τοῦ ἐχάριζαν ἄσπρη μαλλωτὴ χαιτή, καὶ ἄλλες ἔπεφταν στὸ χῶμα καὶ τὸ ἐσκέπαζαν μ' ἓνα σκέπασμα κατάλευκο καὶ ἀφρόατο.

— Τί εἶναι τοῦτο, πατέρα; τρώγεται; ἐρώτησαν ἅμα πρωτοεῖδαν τὸ χιόνι τὰ πουλιά.

Καὶ πρὶν νὰ πάρουν ἀπάντησι ἐκτύπησαν μὲ ὀρμὴ τὰ ράμφη των ὅπου ἔτυχαν καθένα. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἐφώναξαν ὅλα μὲ πόνο.

— Ὡχ! τὴ μύτη μας! τὴ μύτη μας!

— Ἔσπασαν τὴ μύτη των στὶς πέτρες, εἶπεν ὁ πατέρας καὶ ἐγέλασε δυνατά. Ποιὸς σᾶς εἶπε νὰ πάρετε γιὰ σπόρους καὶ τὸ χιόνι!

— Πεινᾶμε. . . Πεινᾶμε. . . ἐφώναξαν καὶ ἐσυνάχτηκαν ὅλα μὲ φτερουγίσματα γύρω στὴ μητέρα τους.

— Ἄ! γιὰ νὰ σᾶς εἰπῶ! ἐφώναξε ὁ πατέρας ἀυστηρά. Εἶπαμε: καθένα ἀποδῶ κ' ἐμπρὸς θὰ φροντίζω γιὰ τὸν ἑαυτό του. Δὲν εἴσθε πιά μικρὰ νὰ σᾶς φροντίζω ἢ μητέρα σας! . . .

— Ἀλλὰ δὲν εὐρίσκομε τίποτα. Ποῦ εἶναι οἱ σπόροι πὸν μᾶς ἔταζες;

— Νά, ἐλάτε μαζί μου, καὶ προσέχετε.

14. Ἀνέβηκε μαζί σ' ἓνα ἔλατο ὅλη ἡ οἰκογένεια, καὶ ὁ πατέρας στὴ μέση ἄρχισε νὰ τοὺς λέγη:

— Βλέπετε αὐτοὺς τοὺς κώνους, πὸν κρατεῖ στὶς παλάμες του τὸ δένδρο, ὅπως τὰ κεριά του ὁ πολυέλαιος; Ἀλλοῦ ἔχει ἓνα, ἄλλοῦ δύο-τρία μαζί. Ἐκεῖ μέσα εἶναι ἡ τροφή σας.

— Νά, πῶς θὰ τ' ἀνοίγετε.

Ἔδωκε δυὸ τρεῖς χτυπιῆς μὲ τὸ ράμφος του ὁ πατέρας σ' ἓνα πλαγιασμένο κλαδὶ καὶ ἄνοιξε μιὰ σχισμάδα. Ἐπειτα ἔκοψε ἓναν κῶνο, τὸν ἔχωσε ὀρθὸν μέσα στὴ σχισμάδα καὶ μὲ τὸ ράμφος του ἄρχισε νὰ κτυπᾷ ἓνα-ἓνα τὰ λέπια. Κάθε κτύπημα ἄνοιγε κι' ἓνα λέπι. Ἐχωνε τότε τὴ γλῶσσα του κι' ἔβγαζε ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα ἓνα σπόρο μικρὸ σὰ ρύζι. Ὁ σπόρος εἶχε κι' ἓνα πτεροὸ σὰν τὸ πτεροὸ τῆς πεταλούδας.

— Νά, αὐτὸ θὰ εἶναι τώρα τὸ χειμῶνα ἢ τροφὴ σας, εἶπε καὶ τὸ κατάπιε.

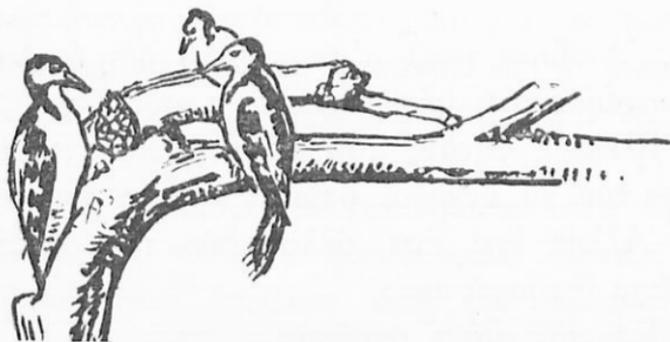
15. Ὁ δρυοκολάπτης ἐξακολούθησε ν' ἀνοίγει μὲ τὸν ἴδιον τρόπο τὸν κῶνο καὶ νὰ τρώγῃ τοὺς σπόρους του ὅσπου τὸν ἄνοιξε ὡς τὴν κορυφή. Ἀμα ἐτελείωσε, τὸν ἔρριξε χάμω· ἔκοψε ἄλλον κῶνο, τὸν ἔστησε στὸ κλαδὶ καὶ ἄρχισε πάλι τὸ ἴδιο. Γιὰ νὰ χορτάσει τὴν πείνα του ἄδειασε κάπου δέκα, εἴκοσι κῶνους.

— Φαγὶ καὶ τοῦτο! εἶπε δυσαρεστημένος, ὅταν ἐμισοχόρτασε. Ἀλλὰ τί νὰ κάμῃ κανεῖς! Μὴ χειρότερα.

Ἐκοίταξε γύρω του, ἀλλὰ δὲν εἶδε οὔτε τὴ γυναῖκα του οὔτε τὰ παιδιὰ του. Μόνον ἄκουσε σφυροκοπήματα γύρω στὰ ἔλατα δυνατὰ κι' ἀδιάκοπα. Ἐλέταξε, τὰ εὔρηκε, εἶδε μ' εὐχαρίστησίν του ὅτι ἔμαθαν πῶς νὰ τρέφονται τὸ χειμῶνα καὶ τοὺς εἶπε:

— Γειά σας! Καλὴν ἀντάμωσι τὴν ἄνοιξι.

— Στὸ καλό, πατέρα. Σ' εὐχαριστοῦμε. Καλὴν ἀντάμωσι.

45. Βράδυ.

Φορώντας βασιλιᾶ στεφάνι
ροδοσπαρμένο κάμπο κάνει
τὴ θάλασσα τὴν πλουμιστή.

Ὀλόρθοι ἀκούραστοι οἱ φαράδες
σέροντας ὕστερη φορὰ
τὸ δίχτυ τους σὰ θεριστάδες
ρόδα θεορίζουν στὰ νερά.

Ἀπ' τὸν μυριόχρωμον ἀγέρα
πὸ τὸ βασίλεμα γεννᾶ
σβηθῶνται οἱ στεριᾶς ἀντίκρου πέρα
καὶ τὰ νησιὰ τὰ μακρονά.

Κι ὁ βράχος, πὸν μονάχος μένει
σὰν ἀερόχτιστο βουνό,
μοιάζει καμπάνα κρεμασμένη
ἀπὸ ροδόχρυσο οὐρανό.

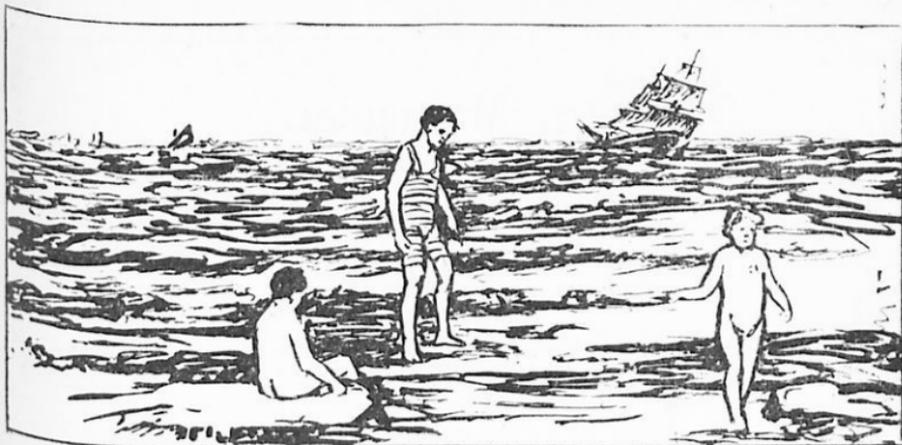
46. Τὸ ἡλιοβασίλεμα.

Πίσω ἀπὸ μακρυνὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες μορφὲς ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθές, ὀλόχρυσες, γαλάζιες,
κι ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.

Τὴν πύρα τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
ποῦ κατεβάξουν τὰ βουνά, ποῦ φέρνουν τ' ἀκρογιάλια.
Ἄναρια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γέρο πεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι ἀχολογáει καὶ τρίζει.
Ἡ βρύση ἢ χορταρόστροφη δροσίξει τὰ λουλούδια
καὶ μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὸ νανουρίζει.
Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἰσκιώνουν
τὰ ζάλογκα μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρύδια οἱ βράχοι
κ' οἱ κάμποι γύρω οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

Ἄπ' ὄξω, ἀπὸ τὰ ὀργώματα, γυρνοῦνε οἱ ζευγολάτες
ἡλιοκαμένοι, ξέκοποι, βουβοὶ ἀποκαρωμένοι,
μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαρεῖα τ' ἀλέτρια φορτωμένοι
καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,
τρανά, στεφανοκέρατα, κοιλᾶτα, τραχηλᾶτα.
— Ὄω! φωνάζοντας, — ὄω! Μελισσινέ, Λαμπίρη!
κ' ἀργὰ τὰ βόδια περπατοῦν καὶ ποῦ καὶ ποῦ μουγκρίζουν.

Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τὴ ζωὴ σας,
τὴν ἀπλοϊκὴν σας τὴ ζωὴ, ποῦχει περισσιες χάρες.
Μὰ πῶς πῶς τὸ μαγικὸ ζηλεύω γυρισμό σας,
ὄνιας ἢ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει ὁ ἥλιος.

47. Πρωϊ.

Ἄστραψ' ὁ ἥλιος, κ' ἡ ἀγῆ
μάγισσα πὸν μαγεύει,
ρίχνει τὰ μάγια τῆς στῆ γῆ
κ' ἡ πλάση ζωντανεύει.

Ἄθώρητο στοιχειὸ φουσᾶ,
σφυρίζει τὸ μελτέμι,
κ' ἡ θάλασσ' ἀπ' ὄρμη λυσοᾶ
κι ἀπὸ λαχτιάρα τρέμει.

Στῆ θαλασσόδαρτη ἀμμονδιᾶ
σὲ φύκια ἀφρολουσμένα,
παίζουν ὀλόγυμνα παιδιὰ
μὲ κύματα ὠροισμένα.

Καὶ μὰ γολέτα, π' ἀλαφρὸ
τὸ πάτημά τῆς ἔχει,
σκορπᾶ ἀπ' τὴν πλώρη τῆς ἀφρὸ
κι ἀσπροντυμένη τρέχει.

48. Μεσημέρι.

Τοῦ μεσημεριοῦ ἡ ἀγνάδα
καὶ ὁ θερμὸς τῆς ἀντηλιᾶς
ρίχνουν σκέπη στὴν λαμπρόδα
τῆς ζεστῆς ἀκρογιαλιᾶς.

*
* *

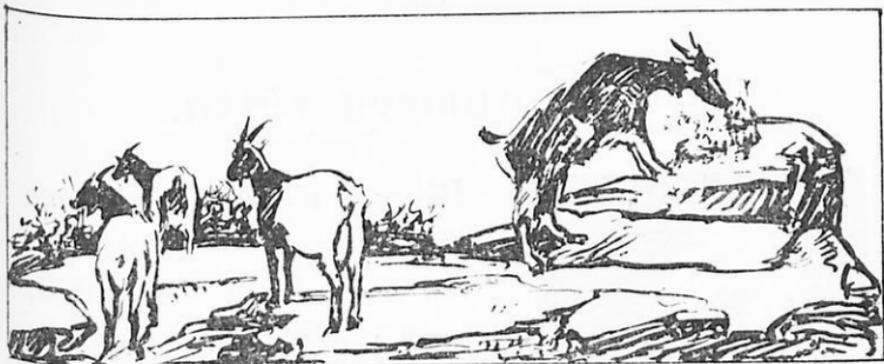
Κ' ἡ ἀγνάδα αὐτὴ θαμπώνει
καὶ τὸ μάτι δὲ χωρίζει
ποῦ ἡ θάλασσα τελειώνει
καὶ ὁ οὐρανὸς ἀρχίζει.

*
* *

Στὸ μυστήριο ἀδερφωμένα
βουνά, πέλαγα, οὐρανοὶ
σμίγουν, κάνουν κόσμον ἕνα
καὶ μιὰ πλάση γαλανή.

*
* *

Κι ἂν περὶνὰ βαρκούλα πέρα
καὶ τὴ θάλασσα λευκαίνη,
φαίνεται σὰν περιστέρα
στὰ οὐράνια πλανεμένη.

49. Τὸ δειλινό.

Σιγὰ ἢ πηγὴ στὴ λαγκαδιὰ κυλᾶ μὲς τὰ χαλίκια,
σιγὰ κι ἀργὰ τὰ ἰσκιώματα γλιστροῦν τοῦ δειλινοῦ,
στὰ θάμνα σκόρπια βόσκουνε πηδώντας τὰ κατσίκια
στὸ βράχο τὸν ὀρθόψηλο τοῦ ἀπόκρεμνου βουνοῦ.

*
* *

Κι ἀνάγια τὰ κουνούνια τους ἀκούονται στὴ ράχη,
ὀλόγηχα ἐδῶ, κομμένα ἐκεῖ, βραχνόφωνα ἄλλα ἤχοῦν,
λὲς σήμαντρα πολύλαλα πὸν κρέμονται στὰ βράχη
κι οἱ ἀχοί τους φεύγουνε ψηλὰ κι ἀνάεροι ξεψυχοῦν

*
* *

Καὶ τὸ ἀεράκι ἀνάλαφρα τὰ πεῦκα ἀγοαναδεύει
καὶ ἰσκιώνουν κι ὄλο ἰσκιώνουν τὰ πλάγια χαμηλά,
καὶ μὰ κατσίκα ἀπ' τὶς πολλὲς παρᾶμερα ἀλαογεύει
καὶ ὀλόρθη πάει καὶ στέκεται σὲ μὴ κορφή ψηλά.

50. Χιονισμένη νύχτα.

Πλατειὰ τὸ χιόνι στρώθηζε
σὲ κάμπους καὶ σὲ δάση,
γυάλινα κάστρα καὶ βουνά,
λευκὸν ὄνειρον ἢ πλάση.

*
* *

Κι ἀπάνω τους βαθειά, βουβή
νυχτιά, παταγωμένη.
Δὲν ἀναδεύεται κλαδί,
πνοή δὲν ἀνασαίνει.

*
* *

Οὔτε προβάτου βέλασμα
οὔτε ἓνα κλάμα γκιώνη,
γύρω παντοῦ ἓνα σάβανο
ἀπλώνεται, τὸ χιόνι.

*
* *

Κι ἀπὸ ψηλὰ στὴν ἄπειρη
κι ἄλαλη αὐτὴ κορυάδα
τ' ἀχνὸ φεγγάρι ὀλότρεμο
σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

51. «Τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη».

1. Ἀπὸ μικρὸς τὴν ἄκουσα καὶ τὴ θυμοῦμαι αὐτὴ τὴ φράσι. Γιὰ καθένα πού ὑποφέρει πολλὰ στὴ ζωὴ του λέγουν: «Ἐπαθε τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη!» Ἀλλὰ ποτὲ δὲν κατώρθωσα νὰ μάθω, ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ πάθη τοῦ λιναριοῦ, ὅσο πού τὶς προάλλες, μέγας πιά, εἶχα τὴν ἀτυχία νὰ μοῦ πονέσῃ τὸ στομάχι μου.

Ἡ μητέρα μου ἔβρασε λίγο λιναρόσπορο, τὸν ἄπλωσε ἄπάνω σὲ λευκὸ πανὶ καὶ ἀφοῦ ἐδίπλωσε στὶς τέσσερες ἄκρες τὸ πανί, ζεστὸ ὅπως ἦτο, τὸ ἔφερε καὶ τὸ ἔβαλε ἄπάνω στὸ στομάχι μου.

— Ἀμα ἐξυπνήσῃς τὸ πρωί, θὰ εἶσαι καλά, μοῦ εἶπε μὲ χαμόγελο.

Δὲν ἤθελα νὰ τὴν δυσαρεστήσω καὶ τὸ ἐδέχθηκα. Ὅταν ὁμως μὲ ἐκαληνύκτισε, ἐσκέφθηκα νὰ πετάξω τὸ κατάπλασμα. Ἡ ζέστη του μοῦ ἦτο εὐχάριστη καὶ μάλιστα γρήγορα μοῦ ὀλιγόστευσε τὸν πόνο καὶ μοῦ ἔφερε νάρκη. Ἡ λίγδα του ὁμως καὶ κάποια ἀποφορὰ του μ' ἐδυσαρεστοῦσαν πολὺ. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἐθυμήθηκα τὴν παληὰ μου ἀπορία.

— Τάχα γιὰτὶ νὰ λέγουν: «τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη!» ἐρώτησα μὲ τὸ νοῦ μου.

2. — Γιὰτὶ τὸ λέγουν; μοῦ ἦλθε ἀμέσως μιὰ φωνὴ ψιλὴ κάτω ἀπὸ τὰ σκεπάσματα. — Γιὰτὶ εἶναι πολλὰ καὶ ἔρχονται τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Δὲν λέγω πὼς τὰ ξεύρω ἀπὸ πείρα μου· γιὰτὶ βλέπεις δὲν μὲ ἄφησαν νὰ ζήσω καὶ πολὺ. Ἀμα σοῦ βγάλω τὸν πόνο ἀπὸ τὸ στομάχι, τὸ πρωί θὰ μὲ ρίξουν στὶς κότες καὶ οὔτε ἤμουν οὔτε ἐφάνηκα. . . Τ' ἄκουσα ὁμως πού τὸ ἔλεγε

ή γιαγιά μου στη μάννα μου, τήν ώρα πού με κρα-
τούσε ακόμη στην άγκαλιά της. Τῆς ἔλεγε λοιπόν ή
γιαγιά μου, κι ἄν ἔχης ὄρεξι, μέτρα :

Τὸ Μάρτη θὰ μᾶς
σπείρη — δὲν εἶναι
ἔτσι ;— θὰ μᾶς σπεί-
ρη ὁ γεωργὸς στὸ
χωράφι του. Πρῶτα
θὰ τὸ ὀργώσει πολλές
φορὲς καὶ ἔπειτα θὰ
μᾶς σπείρη δασιά-
δασιά. Καὶ γιατί νο-
μίζεις θὰ μᾶς σπείρη
δασιά-δασιά ; Γιὰ νὰ
φυτρώσωμε ἓνα κον-
τὰ στὸ ἄλλο πολλὰ
μαζί, ὥστε νὰ μὴν
ἠμπορῇ ὁ ἥλιος νὰ
φθάση κάτω τὴ μάν-
να μας τὴ γῆ καὶ νὰ
ρουφήξῃ τὴν ὑγρα-
σία. Νὰ τὸ ξεύρετε,
γιὰ μᾶς ἡ ὑγρασία
εἶναι ἡ καλύτερη
τροφή.

3. Σὲ λίγο θὰ φυ-
τρώσωμε. Καὶ ἐπειδὴ
δὲν θὰ ἔχωμε ἀρκετὸν ἀέρα καὶ ἥλιο, θὰ βιασθοῦμε νὰ
πάρωμε γρήγορα τοῦ ψήλου. Σ' ἓνα μῆνα θὰ φθάσωμε
τὸ μέτρο, κι ἀκόμα ψηλότερα ! Τότε θ' ἀπλώσωμε τὰ

κλαδάκια μας και θα στολισθοῦμε με ἄνθη. Γνωρίζεις τὰ ἄνθη μας; Ποῦ νὰ τὰ γνωρίζης! Εἶναι κάτι πεντάφυλλα γαλάζια λουλουδάκια χαριτωμένα. Ἀπὸ τὸ Μάη ἀρχίζει γιὰ μᾶς ἡ ἡλιόχαρη ζωὴ τοῦ φυτοῦ. Πρωὶ-πρωὶ πέντε ἢ ὥρα θὰ ξυπνήσωμε. Ἀνοίγομε τὰ λουλουδάκια μας και ροφοῦμε ἀχόρταγα τὴ δροσιὰ και τὸ φῶς. Τὰ πουλιὰ κελαηδοῦν γιὰ μᾶς χίλια γλυκόφωνα τραγούδια και τὰ λουλούδια τῆς γῆς χύνουν γιὰ μᾶς τ' ἀρώματά τους· ἄφησε τὶς μέλισσες και τ' ἄλλα ἔντομα, ποὺ πετοῦν ἀπάνω μας με μιὰ βοή, ποὺ μᾶς ρίχνει σὲ νύστα. Ἔτσι ὡς τὸ μεσημέρι· ἀπὸ τὸ μεσημέρι και πέρα σφαλοῦμε τὰ φυλλαράκια μας και τὸ ρίχνομε πάλι στὸν ὕπνο.

4. — Χὰ χά χά! Ἔβαλα τὰ γέλια. Ἔνοιωθα μιὰ κλυκκιὰ νάρκη σὲ ὅλα τὰ μέλη μου. Πολλὰ εἶναι τὰ πάθη σας ἀλήθεια! Ἀπορῶ πῶς τὰ ὑποφέρετε!

— Κοροϊδεύεις! μοῦ ἀπήντησεν ἡ φωνὴ κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμα. Κάμε λίγο ὑπομονή. Τὸν ἀνθό μας δὲν τὸν βαστοῦμε και πολύ. Γρήγορα πέφτουν τὰ πέταλά του και στὴ θέσι του φτειάνομε τὸ σπιτάκι μας με δέκα χωρίσματα. Σὲ κάθε χωρίσμα βάνομε ἀπὸ ἓνα παιδί μας, τὸ σπόρο μας. Τὸ σπιτάκι μας εἶναι μικρὸ ὡς ἓνα μπιζέλι και φαίνεται καταπράσινο· δὲν θὰ περάσῃ ὁμως πολὺς καιρὸς, ποὺ τὰ φύλλα μας θὰ κλιτρινίσουν και τὰ σπιτάκια μας θὰ γίνουν σταχτοπράσινα. Ἦλθε ὁ Ἰούνιος. Ἄχ! ἀπὸ δῶ κ' ἐμπρὸς ἀρχίζουν τὰ πάθη μας!

5. Ὁ γεωργὸς παίρνει γυναῖκες και παιδιά, τὰ ρίχνει στὸ χωράφι κ' ἐκεῖνα ἀρχίζουν νὰ μᾶς ξερριζώνουν

ἄσπλαχνα. Ἐφοῦ μᾶς ξεροζώσουν, μᾶς κάμνουν δεμάτια καὶ μᾶς ἀπλώνουν κατὰ γῆς. Ἐπὸ τότε πιά δὲν εἴμαστε, παρὰ ἄψυχα κορμιά. Ὁ ἥλιος μᾶς ψήνει ὅλην τὴν ἡμέρα. Ἐπειτα μᾶς κτυποῦν κατακέφαλα, ἀνοίγουν τὰ σπίτια μας καὶ παίρνουν τὰ παιδιὰ μας νὰ τὰ κάμουν ὅ,τι θέλουν. Ἄλλα θὰ σπείρουν στὴ γῆ, γιὰ νὰ κρυτρώσῃ ἄλλο λινάρι· ἄλλα θὰ σφίξουν στὶς μηχανές, γιὰ νὰ βγάλουν τὸ λινόλαδο, πού τὸ μεταχειρίζονται σὲ φαγὶ καὶ σὲ ἐλαιοχρώματα. Ἄλλα θὰ βγάλουν καθαρκτικὸ γιὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ, κι ἄλλα, τὰ πιὸ ἄτυχα, θὰ κάμουν κατάπλασμα στ' ἀφεντικό, ὅταν τοῦ πονῇ τὸ στομάχι.

6. — Κατεργάρη, μὲ κοροϊδεύεις! ἐμουρμούρισα.

— Ὅχι, ἀφεντικό· λέγω τὴν καθαρὴ ἀλήθεια.

— Καλά, παρακάτω.

— Ἐφοῦ ἔτσι πάρουν τὸ λιναρόσπορο, τὰ κλαδιὰ δέματα - τὰ βάζουν στὸ λινοβροχιό. Τὸ ξεύρεις τὸ λινοβροχιό; Εἶναι κάτι λάκκοι γεμάτοι νερό. Ἐκεῖ μέσα βάζουν τὰ δέματα καὶ τὰ πλακώνουν μὲ σανίδια καὶ πέτρες. Ἐδῶ εἶναι τὸ βάσανο! Δὲν λέγω πὼς τὸ φοβοῦμαι τὸ νερό, ὅπως τὰ κακόπαιδα πού δὲν θέλουν νὰ λουστοῦν. Ὅχι! Ἐγὼ τὸ ἀγαπῶ τὸ νερό. Ἄλλα καὶ ὄχι πάλι νὰ κάθωμαι μέσα δεκαπέντε μερόνυχτα, χωρὶς νὰ πάρω καθόλου ἀναπνοή! Τέτοιο ἦτο τὸ χάλι μας στὶς δεκαπέντε, πού μᾶς εἶδε ὁ γεωργὸς καὶ μᾶς ἐλυπήθηκε. Ἐβαλε ἀμέσως ἐργάτες, μᾶς ἔβγαλαν ἀπὸ τοὺς λάκκους καὶ μᾶς ἄπλωσαν στὸν ἥλιο.

7. — Τί καλός, τί πονόψυχος ἄνθρωπος ὁ ἀφέντης· εἶπα μέσα μου.

Ἄλλὰ δὲν ἐπρόφθασε καλὰ νὰ ζεστάνῃ ὁ ἥλιος τὸ κορμί μας κι ἄλλη μετακόμισις. Μᾶς ἐσήκωσαν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μᾶς ἄπλωσαν σ' ἓνα πλακοστρωμένο ἀλώνι. Γύρω στ' ἀλώνι, εἶχαν καθήσει κορίτσια μὲ πρόσωπα χαρούμενα καὶ γελαστά.

Ὅσπου νὰ τὸ καλοσκεφθῶ, τὰ κορίτσια μαζί μὲ τὸ τραγούδι μᾶς ἀρχίζουν στὸ ξύλο, ἐκρατοῦσαν στὰ χέρια τους κάτι μακρὰ ροζιάρικα ξύλα· καὶ τὰ ἐκτυποῦσαν ἀπάνω μας ἀλύπητα. Ποῦ σὲ πονεῖ καὶ ποῦ σὲ σφάζει. Καλὲ σεῖς κορίτσια, τραγουδάτε καὶ μὴν κτυπάτε! ἤθελα νὰ τοὺς φωνάξω. Ποῦ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα! Μᾶς ἔδωκαν, μᾶς ἔδωκαν, ὥσπου κατάντησε τὸ κορμάκι μας κλωστή. Ἐπειτα ἀρπάζουν τὰ λινάρια, ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ ἐργαλεῖα, ποῦ ἔχουν γιὰ δόντια δυὸ σειρὲς καρφιά, καὶ μᾶς βάζουν ἀνάμεσα. Κι' ἀρχινᾶν, μάτια μου, χρᾶστ! καὶ χρούστ! τὸ λανάρισμα μ' ἓνα θυμό! μ' ἓνα θυμό! σὰν νὰ τοὺς εἶχαμε κάμει μεγάλο κακό. Ἐτσι μᾶς ἐξέσχιζαν καὶ μᾶς ἐκουτσομαδοῦσαν. Καὶ γιὰ τὸ ὅλα αὐτά; Γιὰ νὰ χωρίσουν τὶς ψιλὲς τρίχες ἀπὸ τὶς χονδρὲς. Ἀκοῦς ἐσύ!

8. — Ἀκούω, εἶπα. Κι' ἐχαμογέλασα γιὰ τὴν ἀγανάκτησίν των. Πάρα κάτω.

— Ὅσπου νὰ γίνουν αὐτὰ ὅλα, ἔρχεται ὁ χειμῶνας· ἐξακολούθησε ἡ φωνὴ χαρούμενη τώρα. Κάθε βράδυ κορίτσια καὶ γρηῆς κάθονται γύρω στὴ φωτογωνιά καὶ ἐκεῖ γνέθουν τὸ ξασμένο λινάρι. Τέτοιο ὄνομα μᾶς δίνουν τώρα. Γνέθουν καὶ τραγουδοῦν τώρα. Γνέθουν καὶ τραγουδοῦν, γνέθουν καὶ γελοῦν καὶ κάποτε ἡ προεστὴ ἀρχίζει τὸ παραμῦθι :

*Κόκκινη κλωστή δεμένη
στήν ανέμη τυλιγμένη
δός της μπάτσο νά γυρίση
καί τήν καλή μας συντροφιά
νά τήν καλησπερίση!*

Ἄρχη τοῦ παραμυθιοῦ. Καλησπέρα σας.

— Καλησπέρα σας, ἀπαντοῦν ὅλα τὰ κορίτσια μὲ
μιὰ φωνή.

9. Ὄταν πλησιάσῃ ἡ Λαμπρή, τὸ λινάρι εἶναι
γνεσμένο καὶ ὑφασμένο. Τὸ πανὶ ἔχει στακτὶ χοῶμα. Τὰ
κορίτσια πηγαίνουν στὸ ποτάμι καὶ τὸ λευκαίνουν.
Σ' ἓνα λάκκο στρωμένο μὲ πλάκες βάζουν μέσα τὸ
πανὶ καὶ ὕστερα τὸ διπλώνουν καὶ τὸ κτυποῦν μὲ τὰ
κοπάνια. Γκάπ! Γκούπ! ἀκούεται στὸ ρέμα. Ὑστερα
τὸ ἀπλώνουν ἀπάνω στὴ γλόη νὰ μισοστεγνώσῃ καὶ
πάλι ἀρχίζουν νὰ τὸ βρέχουν καὶ νὰ τὸ κοπανίζουν.
Αὐτὸ γιὰ πολλὰς ἡμέρας, ὥσπου νὰ γίνῃ τὸ πανὶ κα-
τάλευκο.

— Τώρα καταλαβαίνω, μουρμούρισα. Ἀπὸ σὰς
ἔχω τὰ λινά μου ὑποκάμισα, τὰ λινά μου μανδήλια, τὰ
καλοκαιρινά μου φορέματα.

10. — Καὶ τὰ λινὰ σινδόνια ποὺ σὲ δροσιίζουν τὸ
καλοκαίρι, ἐπρόσθεσε ἡ φωνή· βάλε ἀκόμη πὼς ἀπὸ τίς
κοντὲς κλωστὲς μου γίνονται νήματα χονδρά. Μ' ἐκεῖνα
κάμνουν τὰ λινὰ σακκιά, τὰ σχοινιά καὶ τοὺς σπάγ-
γους. Καὶ — ἀκοῦς τί λέγω; — ὅταν γίνουν κουρέλια
τὰ ὑποκάμισά σου, τί γίνονται νομίζεις; Βλέπεις κά-
ποιον γέρο, ποὺ γυρίζει στὶς γειτονιὲς καὶ μαζεύει κου-
ρέλια; Ἄκουσε: εἴμεθα στὸ τέλος τῆς ἱστορίας.

11. Ὁ γεροντάκος πωλεῖ τὰ κουρέλια στὸν ἔμπορο. Ὁ ἔμπορος βάνει καὶ τὰ πλένον, τὰ κάμνει δέματα καὶ τὰ στέλνει στὴν Εὐρώπη. Ἐκεῖ σὲ μεγάλα ἐργοστάσια τὰ ξαναπλένον καὶ τὰ κοπανίζου σὲ μηχανὴ μὲ κοπάνια καὶ μὲ μαχαίρια. Ἔτσι τὰ κουρέλια γίνονται πάλι κλωστὲς κομμένες, πού τις ζυμώνουν καὶ τις κάμνουν ζυμᾶρι ἴδιο μὲ τὸ ζυμᾶρι, πού σου φτειάνει ἡ μητέρα σου τις χυλοπῆτες. Στὸ ἐργοστάσιο τὸ ζυμᾶρι γίνεται φύλλα. Τὰ φύλλα περνοῦν ἀπὸ μεγάλους σιδερένιους πλάστες ζεστοὺς καὶ καταντοῦν — τί νομίζεις; Χαρτί! Τὸ χαρτί ὅπου ἐτυπώθηκε τὸ βιβλίο πού διαβάζεις!

— "ὦ! ἐφώναξα δυνατά. Καὶ μὲ τὸ : ὦ! ἐξύπνησα. Ἀντίχρυσά τὰ μάτια τῆς μητέρας μου ἀνήσυχα.

12. — Πῶς ἐπέρασες, παιδί μου; εἶπε ὅλη τὴ νύκτα παραμιλοῦσες. Τὰ εἶχες μὲ τὸ λιναρόσπορο.

— Θὰ εἶχα λίγο πυρετό, τῆς εἶπα. Καὶ τῆς διηγῆθηκα τὶ μοῦ εἶπεν ὁ λιναρόσπορος γιὰ τὰ πάθη του. Ἐκεῖνη ἐγέλασε μὲ τὴν καρδιά της.

— Πάγω νὰ σοῦ φέρω τὸ γάλα σου, μοῦ εἶπε, καὶ νὰ σοῦ ἐτοιμάσω καὶ δεύτερο κατάπλασμα.

Μὲ τὸ δεύτερο κατάπλασμα μοῦ ἐπέρασεν ἐντελῶς ὁ πόνος. Ὅμως ἀπὸ τότε, ὅταν γράφω σὲ χορτὶ ἢ διαβάζω βιβλίο, θυμοῦμαι ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ λιναριοῦ. Καὶ τὸ συμπαθῶ, τὸ ἀγαπῶ ἀπὸ τότε τὸ ταπεινὸ καὶ λιγδερὸ λινοκόκκι πού ὑποφέρει τόσα πολλὰ στὴ ζωὴ του γιὰ νὰ χαρίσῃ σὲ μᾶς τόσα καλά! Καὶ κάθε χρόνον σπέρνω λίγο σὲ μιὰ γλάστρα ἢ στὴν ἄκρην τοῦ κήπου μου, γιὰ νὰ τὸ καμαρώνω, ὅταν μεγαλώσῃ τὰ λουλούδια του, πού μοιάζου σὰ γαλάζια ἀστράκια. Μοῦ φαίνεται πὼς μοῦ διηγοῦνται τὰ πάθη τους.

52. Ὁ σπῖνος.

1. Ποιὸ ζωηρὸ κ' εὐθυμο πουλάκι ἀπὸ τὸ σπῖνο δὲν ὑπάσχει.

Ὅχι μονάχα τὴν ἀνοιξί, πού ὅλα τὰ πουλάκια εἶναι χαρούμενα, οὔτε μονάχα τὸ γλυκὸ φθινόπωρο· ἀλλὰ καὶ στὴ μεγαλύτερη ζέστη ὁ σπῖνος κελαδεῖ καὶ κινεῖται ζωηρά.

Πετᾶ ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδὶ καὶ πάντοτε μὲ τὸ κε-
λάδημα στὸ στόμα.

Καὶ στὸ κλαδάκι πού στέκεται δὲν ἡσυχάζει. Βλέ-
πει κάτω, δεξιὰ κι ἀριστερὰ καὶ συγχρόνως κινεῖται
ζωηρά. Τὸ κεφαλάκι του, τὰ ποδαράκια του δὲν εὐρί-
σκουν ἡσυχία.

2. Γιὰ νὰ θαυμάσετε τὴ ζωὴ, πού εἶναι κρυμμένη
στὸ μικρὸ καὶ χαριτωμένο αὐτὸ πλάσμα, πρέπει τὸ
σπῖνο νὰ τὸν ἰδῆτε πῶς ἀντικρύζει τὸν χειμῶνα, τὸν
χειμῶνα, πού ἐτοιμάζεται νὰ σκεπάσῃ τὰ πάντα μὲ τὸ
λευκὸ του χιόνι, νὰ κρύψῃ κάθε τροφή, νὰ παγώσῃ
κάθε ζωὴ.

Ὅταν ἀκούσετε: — Σπῖν! σπῖν! νὰ εἴσθε βέβαιον
πῶς ἔρχεται τὸ χιόνι. Γιατὶ τότε κατεβαίνει ὁ σπῖνος

στά χωριά και στάς πόλεις. Τὸν ἄλλον καιρὸ τοῦ ἀρέ-
σει νὰ κατοικῆ ἔξω, στὸ δάσος.

— Σπίν! σπίν! ἀκούεται ζωηρά. Καὶ οἱ ἄνθρωποι
νομίζουν ὅτι τοὺς λέγει. — Στὸ σπίτι, στὸ σπίτι!
Ἐφθασε· ὅπου νὰ εἶναι θὰ πέση τὸ χιόνι. Σ' ἄλλους
φραίνεται πὼς ἀκοῦν: Τσιόν! τσιόν! Δηλαδή. — Χιόνι!
χιόνι!

— Σπίν! Σπίν! ἀκούεται καὶ κάθεται σὲ κάποιο
δένδρο τοῦ κήπου, ξεγυμνωμένο ἀπὸ τὰ φύλλα του.

Μόλις καθήση κάμνει μιὰ σιγανὴ φωνή. — Τσιόν,
τσιόν καὶ κοιτάζει κάτω καὶ γύρω. Θέλει νὰ εἰπῆ.

— Τὸ χιόνι θὰ τὰ σκεπάσῃ ὅλα. Ἄλλὰ δὲν θὰ
χάσω τὸ θάρρος μου. Δὲν θ' ἀπελπισθῶ. Θὰ εὔρω νὰ
φάγω καὶ θὰ ζήσω στὸ πείσμα τοῦ χειμῶνα.

Ἔτσι, ὅπου ἰδῆ ἄχυρα, ὅπου ἰδῆ σκουπίδια, πηδᾶ, ψά-
χνει, ἀνασκαλεύει καὶ ζητεῖ κάτι νὰ εὔρη.

3. Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἀρχίζῃ νὰ πέφτῃ τὸ χιόνι θὰ
ἀκούσετε τὴ ζωηρὴ καὶ ὀλοκάθαρη φωνή. Σπίν! Σπίν!
Στὸ σπίτι! Στὸ σπίτι

— Κι ἂν θέλετε ν' ἀκούσετε τὸ γλυκό μου κελάδημα
τὸ καλοκαίρι, ρίξτε κάτι καὶ σὲ μένα νὰ τσιμπήσω.

Μιὰ δυὸ φορὲς θὰ ἀκούσετε καὶ τὸ βράδυ βράδυ,
τοῦ ἀρχίζει νὰ νυκτώνῃ. — σπίν! σπίν! Ψάχνει καὶ
τότε νὰ εὔρη κάτι νὰ φάγῃ. Κ' ἔπειτα κάτω ἀπὸ κά-
ποιο χαμόκλαδο, σὲ καμμιά κουφάλα δένδρου θὰ εὔρη
καταφύγιο νὰ περάσῃ τὴ νύκτα.

Πρωτὶ-πρωτὶ πάλι: σπίν! σπίν! καὶ νὰ τος ἔξω ἀπὸ
τὸ παράθυρό σας ὁ χαρούμενος τραγουδιστής. Ἔτσι
γεμᾶτος ζωῆ, μὲ τὸ τραγούδι στὸ στόμα, ἀντικρῦζει τὸν
χειμῶνα ὁ σπῖνος.

4. Ἡ ἄνοιξι στρώνει πλούσιο τραπέζι στὸ σπῖνο καὶ τ' ἄλλα πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Ὅμως καὶ τότε δὲν λείπουν οἱ κόποι καὶ τὰ βάσανα.

— Ὁ Θεὸς τρέφει τὰ πουλιά, μὰ δὲν τὴ βάζει καὶ στὸ στόμα, ὅπως λέγει πολὺ σοφὰ ἡ παροιμία τοῦ λαοῦ.

Ὁ σπῖνος τότε πετᾷ στὸ δάσος καὶ εὐρίσκει τὴν συντροφισσά του. Θὰ εὔρη ἓνα δενδράκι σὲ κάποια ἀκρούλα νὰ κτίσῃ τὴ φωλιά του. Τοῦ ἀρέσει νὰ μένη μόνος ἐκεῖ μὲ τὴ συντροφισσά του, χωρὶς οὔτε νὰ ἐνοχλῇ τοὺς ἄλλους σπῖνους, οὔτε καὶ νὰ τὸν ἐνοχλοῦν.

Ἡ φωλίτσα του εἶναι χαρὰ τῶν ματιῶν νὰ τὴν βλέπῃς. Στρογγυλὴ μισόσφαιρα καὶ τόσο πυκνὴ, ποὺ νὰ μὴν τὴ διαπερνᾷ διόλου ἀέρας.

Καὶ γιὰ φαντάσου! ἐσὺ ἔχεις δέκα ἐπιδέξια δάκτυλα, καὶ ὅμως, ἂν δοκιμάσῃς νὰ πλέξῃς ἓνα καλάθι σὰν τὴ φωλιά τοῦ σπῖνου, δὲν θὰ τὰ καταφέρῃς νὰ εἶναι τόσο κομψὸ καὶ ὠραῖο.

5. — Σπῖν! Σπῖν! κελαδεῖ στὴ συντροφισσά του. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ κλαδιὰ θὰ κτίσωμε τὴ φωλιά μας.

Κι ἀμέσως ἀναζητεῖ, εὐρίσκει καὶ παίρνει, πάντοτε ζωηρὸς κ' εὐθυμος, ριζοῦλες, καλάμιτσες καὶ ἄλλα λεπτὰ ξερὰ χορταράκια. Τὸ καθένα χωριστὰ τὸ κουβαλεῖ μὲ τὸ ράμφος του. Καὶ κάθε φορὰ, ὅταν ξαναπετᾷ, δὲν ξεχνᾷ τὸ χαρούμενο τραγούδι του: Σπῖν! Σπῖν!

Πῶς κατορθώνει νὰ συνδέσῃ τὸ ἓνα χορταράκι μὲ τὸ ἄλλο νὰ συγκρατοῦνται στερεά; Χάπ! ἀρπάζει τὴν ἀράχνη καὶ τὴν τρώγει γιὰ ὀρεκτικὸ κ' ἔπειτα παίρνει τις κλωστὲς ποὺ ὑφαίνε τὸ δίκτυ της. Οἱ κλωστὲς αὐτὲς εἶναι λεπτότατες, ἀλλὰ πολὺ στερεές. Μ' αὐτὲς συνδένει ὁ σπῖνος τὰ χορταράκια τῆς φωλιάς του.

Κι ὅσο τὴν κτίζει καὶ τὴν πλέκει, τόσο φαίνεται πὼς εἶναι ἓνα κομματάκι ἀπὸ τὸ δένδρο. Ἔτσι οἱ ἐχθροὶ του δὲν διακρίνουν τὴ φωλίτσα του.

6. Γιὰ ἰδὲς καὶ τὶ ἄλλα ὕλικά μαζεύει ὁ σπῖνος γιὰ τὴ φωλιά του!

Νά! μιὰ τρίχα ἀπὸ ἄλογο. Εἶναι πολὺ καλὴ γιὰ τὴ φωλιά του. Καὶ τὴν παίρνει. Ποῦ νὰ φαντασθῆ κανεὶς σὲ τὶ θὰ ἐχρησίμευε μιὰ τρίχα ἀλόγου πεταμένη!

Οἱ λαγοί, καθὼς περνοῦν ἀπὸ τοὺς θάμνους, ἀφήνουν κι αὐτοὶ τρίχες. Ποῦ νὰ τὸ ξεύρουν, πόσο λήσιμες εἶναι στὸ σπῖνο. Ἔπειτα κι ἀπὸ τοὺς σπόρους τοῦ ραδικιοῦ, τοὺς σπόρους τοῦ ἀγκαθιοῦ, τοῦ ζωχοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλα φυτὰ ἔχουν ἀπομείνει τρίχες. Ὅλες αὐτὲς τὶς βλέπει καὶ τὶς μαζεύει ὁ σπῖνος μὲ τὸ ράμφος του καὶ πλέκει τὴ φωλίτσα του. Ἄλλὰ νὰ μὴ φαντασθῆς ὅτι ξεχνᾷ τὸ χαρούμενο τραγούδι του:

— Σπίν! Σπίν! Τσιόν! Τσιόν!

Ὅταν πιά εἶναι ἕτοιμη ἡ φωλιά, ἡ συντρόφισσά του γεννᾷ μέσα ἐκεῖ στὸ ὄμορφο σπιτάκι τῆς πέντε ὡς ἕξι αὐγά. Εἶναι στολισμένα μὲ κυματιστὲς γραμμὲς καὶ μαῦρες κηλίδες.

Ἔπειτα ἡ συντρόφισσα τοῦ σπίνου τὰ κλωσσᾷ δυὸ ἑβδομάδες, καὶ τότε μόλις ἔχει καιρὸ νὰ φάγη κάτι, γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα. Ὅταν βγοῦν πιά γυμνά τὰ πουλάκια τους καὶ πιλίζουν, τότε ἡ μητέρα ἔχει νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν τροφήν των καὶ τὴ δική της. Καὶ ὁ πατέρας, ὁ σπῖνος, δὲν μένει ἀργός. Δουλεῦει ἀκούραστα ἀπὸ τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδυ, καὶ πάντοτε μὲ τὸ τραγούδι στὸ στόμα: Σπίν! Σπίν! Ἐδῶ ἀρπάζει ἓνα κουνούπι, μιὰ κάμπια ἀπὸ τοὺς θάμνους, ἐκεῖ μιὰν

ἀράχνη, ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἓνα σκουληκάκι, καὶ πετᾶ καὶ ταγίζει τὰ παιδιὰ του.

— Σπίν! Σπίν! κελαδεῖ στὴ γυναῖκα του: γιὰ ἰδὲς πόσο εὐκόλη εἶναι ἡ ἐργασία μὲ τὸ τραγούδι. Ἔτσι τὴ θέλω τὴ ζωὴ κ' ἔτσι θὰ ζήσω, πάντοτε ζωηρός, πάντοτε χαρούμενος. Σπίν-σπίν! Κιοῦ-κιοῦ! Τσιὸν-τσιὸν!

7. Ὄταν μεγαλώσουν οἱ μικροὶ σπῖνοι, πατέρας καὶ μητέρα τὰ ὀδηγοῦν ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδὶ καὶ ἀπὸ δένδρο σὲ δένδρο καὶ τὰ διδάσκουν νὰ πετοῦν. Νὰ πετοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐρίσκουν μόνα των τὴν τροφήν των.

Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου σκορπίζουσι οἱ σπῖνοι. Ἡ τροφή λιγοστεύει καὶ ὁ καθένας πρέπει νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του.

— Σπίν-σπίν! Κιοῦ-κιοῦ! Τσιὸν-τσιὸν! Καλὴν ἀντάμωσιν τὴν ἐρχομένην ἀνοιξιν.

53. Ἀλησμόνητος ἔλατος.

1. Εὐλογία καὶ χαρὰ Θεοῦ ἦτο ἓνα δασομένο βουνό, ὡς μιὰ ὥρα μακρὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν καλλιεργημένη γῆ ἀρχίζαν οἱ βελανιδιές, τὰ ξανθοπράσινα πεῦκα, τὰ μαυρωπὰ ἔλατα καὶ τὰ κέδρα.

Εἶχα ἰδεῖ πολλές φορὲς ἓνα γεωργό, τὸν Πάνου Φτελιᾶ, νὰ κοιτάζη μὲ στοργὴ καὶ θλίψη μαζί ἓνα γέρο-ἔλατο. Ἦτο στὴν ἄκρη στὸ χωράφι του. Ἡ κορυφή του ἦτο καμένη, ἐπίσης κ' ἓνα μέρος ἀπὸ τὸν κορμὸ του. Μόνο πρὸς τὰ κάτω εἶχε μείνει ἓνας κλῶνος χλωρὸς καὶ μ' αὐτὸν ἀγωνίζετο ὁ καημένος ἔλατος νὰ ξανανιώση. Καὶ ὅπωςδήποτε τὸ κατώρθωνε, γιατί ἀπὸ τὸ χλωρὸ κλῶνο καὶ κάτω ὅλο καὶ ξανάνιωνε. Ὁ ἄλλος ὁμως κορμὸς ὅλο κ' ἐσάπιζε.

2. Ἡ ἐξαιρετικὴ στοργὴ τοῦ Πάνου Φτελιᾶ πρὸς τὸν καμένο ἔλατο μοῦ εἶχε κάμει ἐντύπωση, κ' ἤθελα νὰ τὸν ἐρωτήσω. Ἀλλὰ δὲν εὔρισκα εὐκαιρία, γιατί ὁ Πάνος Φτελιᾶς δὲν ἠσύχαζε οὔτε στιγμὴ. Ἦτο ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐργατικοὺς γεωργοὺς, καὶ τὶς Κυριακὰς καὶ τὶς γιορτές, μετὰ τὴ θεία λειτουργία, ἐσυζητοῦσε μὲ τοὺς ἄλλους χωρικοὺς γιὰ τὶς κοινοτικὰς ὑποθέσεις.

Τέλος ἓνα καλοκαιρινὸ δειλινό, γυρίζοντας ἀπὸ τὸν τακτικὸν περίπατό μου στὸ δάσος, τὸν εἶδα νὰ κάθεται κάτω ἀπὸ τὸν καμένο ἔλατο. Ἐκοίταζε εὐχαριστημένος τὴ θάλασσα τῶν χρυσῶν σταχυῶν, πὺν ἦσαν ἔτοιμα γιὰ θέρισμα.

Τὸν ἐπλησίασα, τὸν ἐχαιρέτησα καὶ τοῦ εἶπα τὴν ἐπιθυμία μου.

Μ' ἐπῆρε καὶ ἐπροχωρήσαμε στὸν κοντινὸ βράχο.

Ἦτο σκεπασμένος ἀπὸ κισσὸ καὶ στὴ ρίζα του, ἀνάμεσα ἀπὸ ἔλατα καὶ πεῦκα, ἀνάβρουζε κρυστάλλινο, γάργαρο νεράκι.

Ἐκαθήσαμε κοντὰ στὴ βρυσούλα, ποὺ τῆς εἶχαν ἓνα πελεκούδι ἀπὸ ἔλατο γιὰ νὰ τρέχη τὸ ὕερό πιὸ ἔξω, καὶ ὁ Πάνος Φτελιᾶς μοῦ διηγήθηκε :

3. — Αὐτὸς ὁ γέρο-ἔλατος, πρὶν τὸν καύσουν, ἦτο ὁ πιὸ ὁμορφος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, ποὺ εἶναι στὸ βουνό.

Θὰ ἤμουν δεκαπέντε χρονῶν, ὅταν ἓνα δειλινὸ ἀνοιξιάτικο ἐπέστρεφα ἀπὸ ἓνα χωριό, ποὺ εἶχα πάει γιὰ κάποια δουλειά. Ὁ καιρὸς ἦτο γιὰ βροχή. Σύννεφα μαῦρα εἶχαν σκεπάσει τὸν οὐρανό, καὶ ἀπὸ μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη ἐπερίμενα τὴ βροχή.

Περπατοῦσα γρήγορα πρὶν πιᾶσῃ ἡ βροχὴ καὶ εἶχα φθάσει κοντὰ στὸ χωράφι μας, ὅταν ξαφνικὰ νὰ σου καὶ προβάλλουν δυὸ λύκοι, ἀπὸ κάτι θάμνους. Τώρα ὅμως, ἀργὰ καὶ ποῦ νὰ φανῇ κανεὶς, καὶ αὐτὸς ἀπὸ ξένα βουνὰ φερισμένος, ἀλλὰ τότε ὑπῆρχον πολλοί.

Δὲν εἶχα κανένα ὄπλο μαζί μου, ἀλλὰ δὲν τὰ ἔχασα. Ἀμέσως ὀρμῶ καὶ τρέχω πρὸς τὸ γέρο-ἔλατο· ἀρπάζομαι ἀπὸ τοὺς κλώνους καὶ στὴ στιγμὴ βρίσκομαι ἀπάνω του.

4. Ἀπὸ ἐκεῖ ψηλὰ στρέφω καὶ κοιτάζω. Οἱ λύκοι ἔφθασαν ἐκείνην τὴν στιγμὴ καὶ οἱ δυὸ μαζί κάτω ἀπὸ τὸ γέρο-ἔλατο. Λίγο ἔλειψε νὰ μὲ προφθάσουν πρὶν νὰ σαρφαλώσω· θὰ μὲ ἔκαμναν κομμάτια.

Δὲν χάνω καιρό· γιὰ μεγαλύτερη ἀσφάλεια, ἀνεβαίνω ἀκόμη πιὸ ὑψηλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, μέσα ἀπὸ τὰ κλαδιὰ ἐκοίταζα κάτω.

Βλέπω τότε τούς λύκους νὰ πηδοῦν, νὰ θέλουν νὰ μὲ φθάσουν· κ' ἔπειτα νὰ δαγκάνουν τὸν ἔλατο ἀπὸ τὴ μανία τους.

Περὸν ἄλλη ὥρα· πέφτει σκοτεινιά ἀπὸ τὰ μαῦρα σύννεφα, πὺ ἐσκέπαζαν τὸν οὐρανό. Καὶ ὅμως οἱ λύκοι δὲν ἔφυγαν. Σὲ λίγο μιὰ ἀστραπὴ ἀνλάκωσε τὸν

οὐρανὸ καὶ ἀκολούθησε βροντὴ σὰ μουγκρητὸ τέρας κρουμένου στὰ μαῦρα σύννεφα.

5. Ἄλλη ἀστραπὴ καὶ βροντὴ ἀκολούθησε καὶ μεγάλες σταλαγματιᾶς ἄρχισαν νὰ πέφτουν καὶ νὰ κτυποῦν τὰ φύλλα. Ὅλα τὰ γύρω ἐθορυβοῦσαν, σὰ νὰ ἐπῆραν ζωή.

Ἐνας κεραυνὸς πέφτει σὰ φίδι πύρινο καὶ ἄλλη βροντὴ τρομακτικὴ. Ἐπειτα νεροποντὴ, σωστὸς κατακλυσμὸς. Οἱ λύκοι εἶχαν χαθῆ, δὲν τοὺς ἔβλεπα. Ἴσως νὰ εἶχαν κρυφθῆ κάπου ἐκεῖ. Ἀλλὰ καὶ ὅλα κάτω δὲν ἐφαίνοντο, εἶχαν κρυφθῆ ἀπὸ τὴ βροχὴ πὺ ἔπεφτε μὲ κρότο. Σὲ λίγο ἀκούεται καὶ ἡ βοὴ τῶν μικρῶν χει-

μάρρων καὶ τῶν νερῶν ποῦ ἐκυλοῦσαν ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα μέρη τοῦ βουνοῦ.

Βρεγμένος ἴσαμε τὸ κόκκαλο, ὅπως λέγουν, ἐκρατιόμουν καλὰ. Κάθε στιγμή μου ἐφαίνετο ὦρα.

— Μὰ δὲν θὰ παύση; ἔλεγα.

6. Ἐκόπηκε λιγάκι ἡ νεροποντή, κι ἄρχισα κάτι νὰ βλέπω γύρω. Ἀλλὰ τώρα ἔπεφταν πυκνοὶ οἱ κεραυνοί. ὦ! τί ἐγίνετο. Ἐβλεπα τὶς πύρινες λουρίδες νὰ πέφτουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὲ μακρυνὴν ἀπόστασι, κ' ἔτρεμα μὴν ἀρχίσουν νὰ πέφτουν κοντὰ μου, καὶ μήπως πέση καμμιὰ καὶ στὸν ἔλατο, ποῦ μ' ἐκρατοῦσε στὰ κλαδιά του.

Μὲ τὸ νοῦ μου τὸ ἔλεγα καὶ νά, ξαφνικὰ ἕνας κεραυνός, ποῦ μου ἐφάνηκε σὰ νὰ ἔπεσε κοντὰ στὰ μάτια μου, καὶ μαζὶ σχεδὸν ἕνας κρότος τρομακτικός, ἀπαίσσιος. Θεέ μου, τί ἦτο ἐκεῖνο! λίγο ἔλειψε νὰ πέσω κάτω. Καὶ θὰ ἔπεφτα, ἂν δὲν μὲ ἐκρατοῦσαν τὰ πυκνὰ κλαδιά. Σκοτάδι ἔπειτα βαθύ, σὰν ὁ κεραυνὸς νὰ μοῦ εἶχε πάρει τὸ φῶς τῶν ματιῶν μου. Καὶ τὸ ἐφοβήθηκα αὐτό. Ἀλλὰ μὲ χαρὰ ἐβεβαιώθηκα πὼς ἔβλεπα πάλι εἶδα τὸν ἔλατο, τὴ βροχὴ ποῦ ἔπεφτε. Ὁ κεραυνὸς εἶχε πέσει σὲ μιὰν ὑψηλὴ βελανιδιά, λίγο μακρὸν ἀπὸ τὸν ἔλατο, καὶ τὴν εἶχε σχίσει ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὴ ρίζα.

6. Ἐπὶ τέλους ἄρχισε νὰ σταματᾷ ἡ βροχὴ, καὶ κεραυνὸς ἄλλος δὲν ἔπεσε. Φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ τελευταῖος, ποῦ εἶχεν ἀπομείνει στὰ μαῦρα σύννεφα· τὸ τελευταῖο τους πολεμοφόδιο. Ἄνεμος ἔπειτα ἐσηκώθηκε. Ἡ βροχὴ ἐκόπηκε.

Ἐπίστευα ὅτι εἶχεν ἔλθει ἡ νύκτα, εἶδα ὅμως στὴ δύσι ν' ἀνοίγη φῶς κ' ἐπῆρα θάρος.

Τὰ σύννεφα ἔφευγαν γρήγορα καὶ ὁ οὐρανὸς ἔμεινε ἐλεύθερος. Ἦθελα νὰ κατεβῶ, ἀλλὰ ἐφοβόμουν τοὺς λύκους. Ἄν ἦσαν ἐκεῖ κάπου κρυμμένοι;

8. Ἐκοίταξα μήπως ἰδῶ κανέναν ἄνθρωπο, ἐκοίταξα πρὸς τὸ χωριό. Καὶ ξαφνικὰ εἶδα πολλοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἔρχονται πρὸς τὰ ἐδῶ.

— Οἱ δικοί μου θὰ εἶναι, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου.

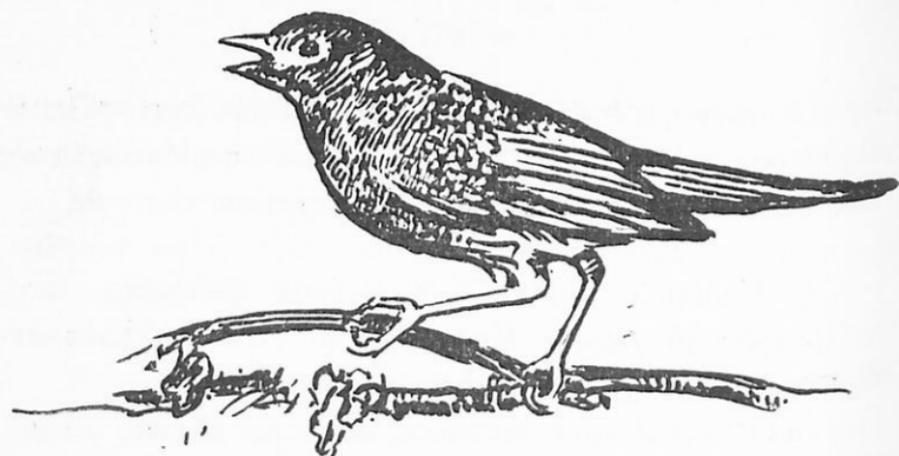
Καὶ πράγματι ἦτο ὁ πατέρας μου μὲ τοὺς συγγενεῖς μας. Εἶχαν ἀνησυχήσει καὶ ἐβγῆκαν νὰ μὲ εὗρουν.

Φαντάζεσαι τώρα τὴ λύπη μου, ὅταν εὗρῃκα τὸν σωτήρα μου ἔλατο καμμένον. Ποιὸς τὸν ἔκαυσε, δὲν ἔμαθα. Ἀλλὰ κάθε φορὰ πού τὸν βλέπω, νομίζω πὼς ἀκούω τὸ παράπονό του, γιατί δὲν εὐρέθηκα κ' ἐγὼ ἐκείνη τὴ στιγμή νὰ τοῦ σώσω τὴ ζωή.

Ἐδῶ ἓνα δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Πάνου Φτελιᾶ, καθὼς ἐσηκώθηκε κ' ἐκοίταξε τὸν καμένο γέρο-ἔλατο.

Ὁ ἥλιος ἐκρύβετο πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ θλιμμένοι κ' οἱ δύο ἐπαίρναμε τὸ δρόμο πρὸς τὸ χωριό μας.

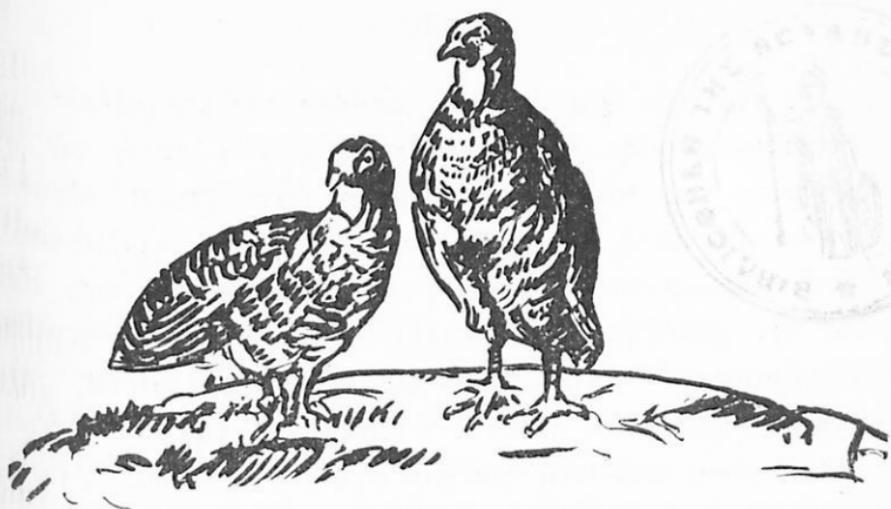
54. Ἀπάντησι
τοῦ ἀηδονιοῦ τὸ καλοκαίρι.

— Στίς δροσιές κελαηδοῦσες, ἀηδόνι,
κι ἀναγάλλιαζε κάθε ψυχή.
Σὲ γυρεύει ἢ χαρά, μὰ κ' οἱ πόνοι
τῶν ἀνθρώπων, οἱ πιὸ μυστικοί.

Τὼρ' ἀηδόνι γλυκό μου, σωπαίνεις
κι ὅλα γύρω σου λὲς σιωπηλά.
Τί σὲ κάνει βουβὸ ν' ἀπομένης
κ' ἢ γλυκειά σου ἢ φωνὴ δὲν κυλᾷ;

— Τὰ λουλούδια, οἱ δροσιές, ὅλη ἢ χτίσι.
μοῦ κινούσε τὴ γλῶσσα ὡς ἐχτές·
κελαδοῦσα κ' ἐγὼ σὰν τὴ βρούση
καὶ δὲ θᾶταν νὰ πάψω ποτές.

Ἔομοις ἄξαφνα, τί ἔχουνε γίνει
τὰ λουλούδια, οἱ δροσιές; Ἄχ πῶς μπορῶ
τώρα πιά νὰ εὐθυμήσω; κ' ἐκεῖνη
τὴ χαρὰ τῆς καρδιάς μου νὰ βρῶ;

55. Ἡ πέροδικα.

1. Ἀπάνω στήν τριανταφυλλιά
ἔχισ' ἡ πέροδικα φωλιά,
μὲ σύρματα καὶ μὲ κλαριά
καὶ μὲ σαρανταπέντε αὐγά.
Κι ἀναταράχτη ἡ πέροδικα
καὶ πέσαν τὰ τριαντάφυλλα,
Τὸ μάθαν οἱ ἀρχόντισες
καὶ πᾶν γὰ τὰ μαζέφουνε
γὰ φτειάσουνε ἀνθόνερο
γὰ λούσουν γύφη καὶ γαμπρό.

Ἔτσι λέγει τὸ τραγούδι τοῦ γάμου, γιὰ νὰ ἐπαι-
νέση τὴ γύφη καὶ τὸ γαμπρό. Ἀλλὰ στ' ἀληθινὰ ἡ πέ-
ροδικα ποτὲ δὲ γεννᾷ τόσα πολλὰ αὐγά, οὔτε φτειάνει
τὴ φωλιά της ἀπάνω στήν τριανταφυλλιά ἢ ἀπάνω σὲ
δένδρο· δὲν εἶναι κουτὴ. Ξεύρει πολὺ καλὰ πὼς τὸ
πέταγμά της κάνει πολὺ θόρυβο καὶ θὰ ἐπροδίδετο
μοναχὴ της στοὺς τόσους ἐχθροὺς της, ποὺ τὴν κυ-
νηγοῦν. Προτιμᾷ γὰ τὴν φτειάνη χαμηλὰ στὸ γῶμα.

2. Καὶ νά! ἓνα ζευγάρι πέρδικες πὺν γυρίζουν στὸ πετρωτὸ χωράφι καὶ κοιτάζουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σὰ νὰ ψάχνουν γιὰ κάτι πὺν ἔχασαν. Δὲν ἔχασαν τίποτα· ζητοῦν μιὰ καλὴ θέσι γιὰ νὰ φτειάσουν τὴ φωλιά τους. Εἶναι καιρὸς νὰ γεννήσῃ ἡ πέρδικα- τ' αὐτὰ της. Γιὰ ἰδές τὴν· μοιάζει μὲ περιστέρι, ἀλλὰ εἶναι πιὸ γεμάτη παὶ βαρύτερη ἀπὸ περιστέρι. Σὰν τὴν κόττα, ἔχει μικρὸ κεφάλι καὶ κοντὰ πτερὰ καὶ δυνατὰ πόδια. Ὅπως εἶναι καστανὴ καὶ στὸ στῆθος της σταχιά μόλις ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ χῶμα πὺν πατεῖ.

Νά! καὶ ὁ πέρδικος. Γιὰ νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸ ταῖρι του ἔχει ἓνα σημάδι σὰν πέταλο στὸ στῆθος καὶ τὸ χῶμα του εἶναι πιὸ σκοῦρο.

— Πίτσιρι, πίτσιρι-τσι τσί! φωνάζει στὴ γυναῖκα του· —ἀκόμη δὲν ἐδιάλεξες; Πάρα πολὺ δύσκολη εἶσαι, καημένη!

— Εἶμαι δύσκολη γιὰτ' εἶναι πολλοὶ κ' οἱ ἐχθροὶ μας, καλέ μου, λέγει ἐκείνη μὲ παράπονο. Κι ἂν ἔχη ὄρεξι μέτρα τους: τὸ κουνάβι, ἡ ἀλεπού, ἡ νυφίτσα, καὶ τὸ θηρίο, ὁ ἄνθρωπος! Ἀπὸ πὺν νὰ φυλαχθῇ κανεὶς δὲν ξεύρει... Νά, ἐδωδὰ στὸ ριζόσπηλο δὲν εἶναι ἄσχημα.

— Κάμε ὅπως θέλεις· ἐγὼ ἐδίψασα. Αὐτοὶ οἱ σπόροι πὺν μ' ἔφερες νὰ βοσκήσω σήμερα, νόστιμοι εἶναι, ἀλλὰ φέρουν δίψα, πολλὴ δίψα! Καὶ νερὸ δὲν ἀκούω νὰ τρέχῃ πουθενά!

— Τί τὸ θέλεις τὸ νερὸ, ἀφοῦ ἔχεις τὴ χλόη μπροστά σου;

— Ἐχεις δίκαιο, εἶπεν ὁ πέρδικος. Καὶ τίπ τίπ πηδώντας ἀπὸ σβῶλο σὲ σβῶλο ἔφθασε στὴ δροσερὴ χλόη· ἐτίσμησε μὲ τὴν κόκκινη μύτη του μερικὰ φύλλα καὶ

ἔτσι εἶχε τὸ δροσερὸ χυμὸ τους γιὰ νερό.

— Ἄαα! ἔκαμε εὐχαριστημένους, ἐδροσίσθηκα γιὰ καλὰ. Γιὰ νὰ ἰδῶ τί ἔκαμες;

3. Ἡ πέρδικα εἶχεν εὔρει μιὰ κρυφὴ κώχη κοντὰ στὸ ριζόσπηλο, ἐσγάρλισε μὲ τὰ πόδια της, ὅπως ἡ κόττα, μιὰ ξέβαθη λακκούλα, ἔστρωσε λίγα ξερὰ φύλλα ἄπάνω, κι ἀμέσως ἔκαμε τὸ πρῶτο της αὐγὸ. Ἦτο μικρὸ σὰν καρύδι καὶ στακτοπράσινο σὰν τὸ χῶμα.

— Καλὴ ἀρχή, εὐχήθηκε χαρούμενος ὁ πέρδικος Στάσου νὰ ρίξω καὶ λίγα φρύγανα γύρω γιὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φωλιά.

Μὲ τὸ ράμφος καὶ μὲ τὰ πόδια ἐσύναξε μερικὰ ξυλαράκια καὶ τὰ ἔβαλε τόσο ἐπιτήδεια γύρω στὴ φωλιά, πὺν καὶ ἄνθρωπος νὰ ἐπερνοῦσε δίπλα της ἀδύνατο νὰ καταλάβῃ πὺς ἦτο φωλιά.

— Τὶ νὰ κάμης, εἶπε στὴν πέρδικα, πὺν ἐκοίταζε μὲ πικρὸ χαμόγελο αὐτὲς τὶς προφυλάξεις του· πονηριὰ οἱ ἐχθροὶ μας, πονηριὰ κ' ἐμεῖς. Τώρα νὰ ρίξωμε ἀπὸ πάνω καὶ λίγο χῶμα καὶ πᾶμε νὰ βοσκήσωμε.

4. Ἔτσι ἐξηκολούθησε κάθε ἡμέρα ἡ πέρδικα νὰ γεννᾷ κι ἀπὸ ἓνα αὐγὸ, ὡσπου τὰ ἔκαμε δώδεκα. Ἄρχισε τότε νὰ τὰ κλωσσᾷ. Ἐκάθητο ὄρες ἄπάνω τους, ἐνῶ ὁ πέρδικος ἐπήγαινε νὰ βοσκήσῃ κάτω στὰ χωράφια καὶ στὶς αὐλακιές. Ὅταν ἐγύριζε ἐκεῖνος ἐκάθητο στὰ αὐγὰ καὶ ἐπήγαινε ἐκεῖνη νὰ βοσκήσῃ. Σὰν τί ἐβοσκουῦσε; Ὅ,τι εὔρισκε: σκουλήκια, σκαθάρια, σαληγκάρια καὶ σπόρους λογῆς-λογῆς. Εὔρισκε καὶ κάτι σποράκια μικρούτσικα πὺν ἀδύνατο νὰ τὰ ἰδῇ ἀνθρώπου μάτι. Τόσο καλὰ βλέπει ἡ ἀγαπητὴ μας πέρδικα! Τὸ ράμ-

φος της εἶναι μυτερό· πιάνει τὸ σποράκι σὰ λαβίδα καὶ τὸ σπάζει. Ἀφοῦ ἐχόρταινε ἐπήγαινε ἔπειτα στὴ περικόβρουση, ποὺ εἶναι στὴ ρίζα τοῦ βράχου, ἔπινε δροσερὸ νεράκι, ἐλούζετο πρόσχαρα κ' ἐγύριζε πάλι στὴ φωλιά της.

— Σήκω, ἔλεγε γελαστὴ στὸν ἄνδρα της, πήγαινε νὰ φυλάξης. Κοίτα καλά· τὰ μάτια σου τέσσερα. Τώρα, βλέπεις, δὲν κινδυνεύει μόνον ἡ ζωὴ σου καὶ ἡ ζωὴ μου. Κινδυνεύουν καὶ τὰ παιδιὰ μας.

Βέβαια τὰ παιδιὰ δὲν εἶχαν βγῆ ἀκόμη ἀπὸ τ' αὐγάτων. Ἡ πέρικκα ὅμως ἀπὸ τώρα ἐπίστευε, πὼς ἦτο μάννα δώδεκα παιδιῶν. Κι ὁ πέρικκος τὸ ἴδιο. Πρόθυμα λοιπὸν ἐσηκώνετο καὶ πηδητὰ ἀνέβαινε παραπάνω σὲ μιὰ ὑψηλὴ καὶ μυτερὴ πέτρα καὶ ἀγνάτευε γύρω.

5. Ἐκεῖ ποὺ ἀγνάτευε, μιὰ ἡμέρα βλέπει ψηλὰ στὸν γαλανὸ οὐρανὸ ἓνα μαῦρο σημάδι. Ἀμέσως ἔβγαλε μιὰ τρομαγμένη φωνή:

— Γεράκι! λέγει ἡ πέρικκα καὶ πετιέται ἀπὸ τὴ φωλιά.

— Γρήγορα κρύψου! φωνάζει ὁ πέρικκος καὶ τρέχει κοντὰ της.

— Τὰ παιδιὰ! εἶπεν ἐκείνη σκοτισμένη.

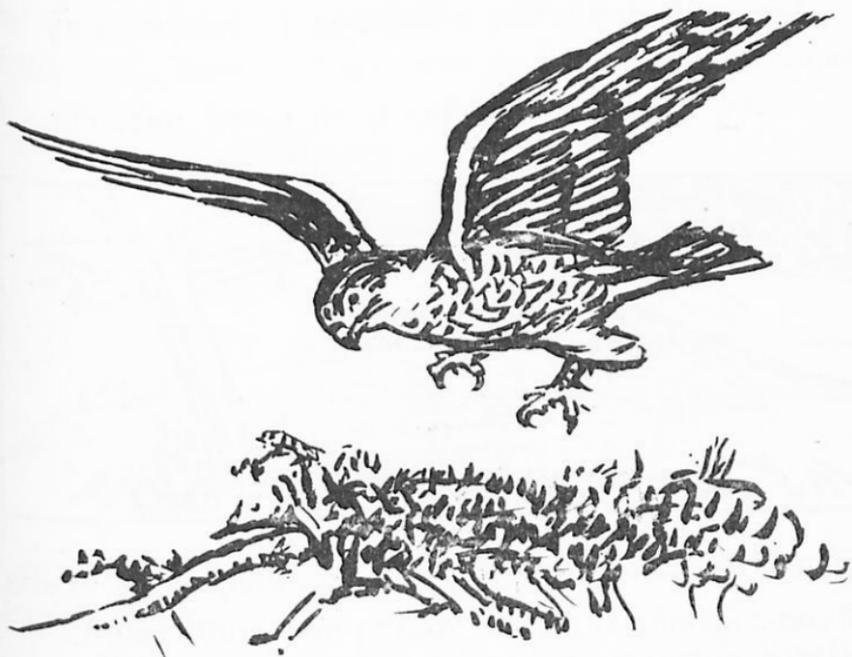
— Μὴ σὲ μέλει, κρύψου ἐκεῖ στὰ σχῆνα!

Ἐκείνη δὲν ἤθελε νὰ κρυφθῆ πρὶν φυλάξῃ τὰ παιδιὰ της. Μὲ τὰ πόδια καὶ μὲ τὰ πτερά των ἄρχισαν καὶ οἱ δυὸ βιαστικὰ νὰ σγαρλίζουν τὸ χῶμα καὶ νὰ τὸ ρίχνουν στ' αὐγά, ὥσπου τὰ ἐσκέπασαν τέλεια. Ἐροῦξαν ἔπειτα μερικὰ χόρτα ἀπὸ πάνω. Ὅταν ἐβεβαιώθηκαν, πὼς δὲν ἄφησαν κανένα σημάδι ἔτρεξαν νὰ κρυφθοῦν.

— Φαντάζεται πὼς θὰ μᾶς εὔρη ξένοιαστους, ψι-

θυρίξει ὁ πέρδικος στὴ συντροφισσά του πονηρά.
Δρόμο τώρα νὰ βγοῦμε στὸν ἀντίπερα βράχο.

Κι ἀλήθεια· τὸ γεράκι, πὸν βλέπει ἀπὸ ψηλά καὶ
τὸ μικρὸ σπουργίτη, τοὺς ἔχασε. Οὐτ' ἐκείνους εἶδε,
οὔτε τ' αὐγά των. Μέσα στὰ σχίνα κρυμμένοι τὸ εἶδαν
νὰ χαμηλῶνῃ ὡς τὴν κορυφὴ τῶν πριναριῶν, νὰ φέρῃ

γύρα πολλὰς φορές, κ' ἔπειτα ἀπελπισμένο ν' ἀνεβαίνει
πάλι καὶ νὰ χάνεται πέρα μακρὰ.

— Τί ἄγριο πὸν εἶναι τὸ μάτι του! εἶπεν ἡ πέρ-
δικα. Κ' ἔτρεμε ὀλόκληρη.

— Στάσου μιὰ στιγμὴ. Νὰ ἕνας χρυσοκάνθαρος!
εἶπεν ὁ πέρδικος.

Καὶ πρὶν προφθάσῃ τὸ σκαθάρι ν' ἀνοίξῃ τις σκλη-
ρὲς θήκες του γιὰ ν' ἀπλώσῃ τὰ πτερὰ του, τὸ ἄρπαξε
ὁ πέρδικος. Τὸ ἐκομμάτισε κ' ἔδωκε τὸ μεγαλύτερο
κομμάτι στὴ γυναῖκα του.

6. Ἀφοῦ ἐπέρασαν τρεῖς ἐβδομάδες, ἐβγῆκαν τὰ περδικόπουλα ἕνα-ἕνα ντυμένα μὲ ζεστά πούπουλα. Ἀπὸ τ' αὐτὸ κι ἀμέσως στὸ κυνήγι.

— Κρούφου κάλου· πίσω ἀπὸ θάμνο ἢ σὲ λάκκο, συμβουλεύει ἡ μητέρα.

— Καὶ σὺ τὸ ἴδιο, λέγει στὸ δεύτερο.

Ὅταν ἐβγῆκαν ὅλα τὰ ἐπῆρε κ' ἔφυγαν ἀπὸ τὴ φωλιά.

— Ἄν ἀκούσετε θόρυβο, ἢ τὴ φωνή μας, εἶπεν ὁ

πέρδικος, ὅπου εὐρεθῆτε νὰ μείνετε ἀκίνητα. Τὸ γεράκι, ἢ ὅποιος ἐχθρὸς τύχη, θὰ νομίση πὼς εἶσθε γῶμα.

Μιὰ ἡμέρα, ἐκεῖ πού ἔβοσκεν ἡ πέρδικα μὲ τὰ μικρά της ἔξαφνα βλέπει δυὸ μάτια νὰ σπινθηροβολοῦν στὰ χαμόκλαδα.

— Χμ! μᾶς ἐμυρίστηκε ἡ ἀλεπού εἶπε μέσα της. Τώρα χρειάζεται πονηριὰ καὶ πονηριὰ. Κρυφθῆτε, εἶπε σιγὰ στὰ μικρά της καὶ σὲ λίγο ἔρχομαι.

— Κρρρ! κάνει ὕστερα σὰ νὰ θέλῃ νὰ εἰπῆ στὴν κυρὰ Μάρω: — ἐδῶ εἶμαι, κόπιασε.

Καὶ κάμνει τάχα πὼς δὲν μπορεῖ νὰ πετάξῃ, οὔτε νὰ τρέξῃ.

7. — Καλὰ θὰ περάσω, συλλογίζεται ἡ ἀλεπού. Θὰ τὴν ἐπλήγωσε κανένας κυνηγὸς καὶ δὲν μοῦ ξεφεύγει. Ἄς μιλήσω λίγο μαζί της. — Τί ἔχεις, κυρὰ πέρδικα, ποῦ περπατεῖς ἔτσι; τὴν ἐρωτᾷ.

— Τί νὰ ἔχω, κυρὰ Μάρω μου; τί νὰ ἔχω; ἀπαντᾷ ἡ πέρδικα. Ἐνα κουνάβι μοῦ ἔκοψε τὴ μιὰ φτερούγα, τὴν ὥρα ποῦ ἔκαμα νὰ πετάξω γιὰ νὰ γλυτώσω ἀπ' τὰ νύχια του. Ἐπειτα, ἐκεῖ ποῦ ἐσκάλιζα στὴ ρίζα τοῦ

βράχου ἐκύλησε μιὰ πέτρα καὶ μ' ἐκτύπησε στὸ πόδι. Παραλίγο νὰ τὸ κάμη τρίμματα.

— Τὴν καημένη! κάνει πονετικά ἡ ἀλεπού. Καὶ τὰ περδικόπουλά σου, ποῦ εἶναι;

— Ποῦ περδικόπουλα καὶ ποῦ τίποτα, κυρὰ μου! Δυὸ φορές μοῦ τὰ ἐπῆραν κάτι κακόπαιδα. Ἄλλη μιὰ φορά μοῦ τ' ἄρπαξε τὸ κουνάβι. Τώρα μὲ εὔρηκε αὐτὸ τὸ κακό· εἶναι νὰ φροντίζω γιὰ πουλιά;

— Μπορῶ νὰ ἰδῶ τὸ κτυπημένο πόδι σου; ἐρωτᾷ ἡ ἀλεπού. Κάτι ξεύρω ἀπὸ γιαιτρική.

— Μετὰ χαρᾶς, λέγει ἡ πέρδικα, ἔλα ὁμως πάρα δῶ στὸ ξέφωτο.

Ἐπήδησε κουτσαίνοντας κ' ἐπέταξε κάπως ἀδέξια,

ἀλλ' ἄρκετὰ μακρῶν, γιὰ νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὴν ἀλεπού.

— Ἐδῶ καλὰ εἶναι, εἶπε ἡ ἀλεπού.

— Πάρα δῶ, ἀκόμη πιὸ πέρα, ἔλεγε ἡ πέρδικα.

Ἔτσι ἔφερε τὴν ἀλεπού πολὺ μακρῶν ἀπὸ τὰ παι-
διὰ της. Ἐξαφνα ἓνα φρορ, ἓνα βαρὺ καὶ γοργὸ πέ-
ταγμα καὶ χάνεται ἀπὸ τὰ μάτια της.

— Τὴν ἔπαθα, λέγει ἡ ἀλεπού πεισιμωμένη. Ἡ
καὶ οἱ πέρδικες ἔβαλαν μυαλό, ἢ ἐγὼ ἔχασα τὸ δικό μου.

8. Ἐχάραξε δυὸ τρεῖς κύκλους στὸν ἀέρα ἡ πέρδικα
καὶ ἔπειτα ἐγύρισε ἐκεῖ πού ἄφησε τὰ παιδιά της. Κρά-
ζει, ματακράζει, καμμιὰ ἀπάντησι. Ἄρχισε ν' ἀνησυχῆ
γιὰ τὰ μικρά της, καὶ ἀνέβηκε ἀπάνω σ' ἓνα μεγάλο
σβῶλο ἀπὸ χῶμα γιὰ ν' ἀγναντέψη καλύτερα. Ἐξαφνα
τὰ βλέπει νὰ ἔρχονται τρεχᾶτα ἓνα πίσω ἀπὸ τ' ἄλλο.

— Τσίου τσίου! τσίου τσίου! ἐφώναζαν ὀλόχαρα
πηδώντας τριγύρω της.

— Καλά, καλὰ εἶπε ἡ μάννα εὐχαριστημένη ἀπὸ
τὴν ἀγάπη των. Ἀλλὰ θέλω νὰ σᾶς μαλώσω καὶ
λιγάκι, γιὰτὶ ἐφύγατε, χωρὶς τὴν ἄδειά μου, ἀπὸ τὴ
θέσι πού σᾶς ἄφησα;

— Νὰ μᾶς μαλώσης γιὰτὶ φύγαμε; ἐφώναξε ἓνα
περδικάκι. Ἄν ἐμέναμε ἐκεῖ, δὲν ξεύρω ἂν θὰ εὐρι-
σκες κανένα ἀπὸ μᾶς πιά.

— Γιατί, γιατί; ἐρώτησεν ἡ μάννα τρομαγμένη.

— Γιατί! Ἐσὺ ἐκινδύνευσες γιὰ νὰ μᾶς σώσης ἀπὸ
τὴν ἀλεπού, καὶ παρατρίχα νὰ μᾶς φάγη ἡ νυφίτσα.

— Ἡ νυφίτσα! ἐφάνηκε ἐδῶ νυφίτσα; ἐρώτησεν
μὲ λαχτάρα ἡ δόλια ἡ μάννα.

— Ἐφάνηκε καὶ παραφάνηκε· ἐβγήκε μὲς ἀπὸ τοὺς
σβῶλους καὶ ἐσυλλογίζετο ποῦ νὰ προταρπᾶξη. Τυχερὸ

πού την είδαμε κ' έσηκωθήκαμε στο φτερό· άρχισαμε φρρρ! έδω και φρρρ! εκει, πού την εξαλίσαμε.

— Νά ιδής πώς έκαμνε, μητέρα, ειπε άλλο περδικάκι γελώντας. Έπηδούσε έδω κ' εκει σαν τρελλή. Τα χαντροάκια τὰ μάτια της έγυάλιζαν από θυμό.

— 'Ωραϊα· καλὰ τὰ καταφέρατε! ειπε και τὰ έχαιδεψε τρυφερά. Έμπρός! πρέπει νὰ φύγωμε από τὸ μέρος αὐτό.

— Διψᾶμε, ειπαν τὰ περδικόπουλα.

— Τώρα στη βρύση εἶναι ἡ ἀλεπού, και δὲν μπορεῦμε νὰ πλησιάσωμε. Σε μιὰ δυὸ ἡμέρες, πού θὰ μᾶς μυρισθῆ και θὰ ἔλθῃ έδω για νὰ μᾶς κυνηγήσῃ, τότε θὰ γυρίσωμε ἐμεῖς στη βρύση. Τώρα τρώγετε λιγότερους σπόρους και τσιμπᾶτε περισσότερη χλόη. Κάπου κάπου νὰ καταπίνετε και μικρὰ ἄσπρα χαλικάκια. Αὐτὰ μέσα στο στομάχι σας θὰ τρίβουν τοὺς σπόρους, κ' ἔτσι θὰ χωνεύετε πιὸ εὔκολα, και θὰ σᾶς κόβεται ἡ δίψα.

9. Ὅταν ἦλθε τὸ φθινόπωρο τὰ περδικόπουλα ἄλλαξαν δυὸ και τρεῖς φορές τὰ πτερά των με ἄλλα πυκνότερα και δυνατώτερα. Έμεγάλωσαν ἀρκετὰ και μπορούσαν νὰ πετάξουν μακρὰ και νὰ προφυλαχθοῦν από κάθε κίνδυνο. Ἀλλὰ ἐπροτίμησαν νὰ βόσκουν μαζί με τοὺς γονεῖς των. Ὅπως και ἂν εἶναι, οἱ γέροι ξεύρουν περισσότερα από τὰ παιδιὰ.

Και νὰ σοῦ εἰπῶ· ἔκαμαν πολὺ φρόνιμα. Γιατι ἀποδῶ κ' ἔμπρός εἶναι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος. Τὰ χωράφια ἐθερίσθηκαν και οἱ κυνηγοὶ ἐβγήκαν με τὰ σκυλλιά των στο κυνήγι. Μπάμ! μπούμ! ἀκούεται δεξιά και ἀριστερά. Γὰβ γὰβ, γὰβ γὰβ, γαβγίζουν τὰ σκυλλιά. Οἱ πέρδικες τὸν βλέπουν τὸν κυνηγό· ἀκοῦνε τὰ σκυλλιά ἀλλὰ λουφάζουν.

— Πιάστε καθένα ἀπὸ ἓνα σβῶλο κι ἀκίνητα! προστάζει ὁ πατέρας.

“Ὅλα κάθονται χάμω πίσω ἀπὸ τοὺς σβῶλους. Ὁ κυνηγὸς περνᾷ ἀνάμεσά των μὲ τὸ δάκτυλο στὴ σκανδάλη τοῦ τουφεκιοῦ καὶ κοιτάζει μὲ προσοχή. Παντοῦ κοιτάζει, ἀλλὰ δὲν βλέπει τίποτε. “Ἄλλο ἀπὸ χῶμα δὲν βλέπει. “Ἐξαφνα ὁ σκύλλῶς του ὁσμιζέται: στέκει ἀκίνητος καὶ μὲ τὸ ρύγχος του δείχνει στὸν κυνηγὸ ἓνα σβῶλο. Ἐκεῖνος πλησιάζει.

— Προσέξτε τώρα ὅ,τι κάμω νὰ κάμετε. λέγει ὁ πατέρας, ὁ πέρδικος.

Καὶ ἔξαφνα πεπιέται μὲ φτεροκοπήματα ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ κυνηγοῦ. Ξαφνίζεται ἐκεῖνος καὶ σηκώνει κατὰ κεῖ τὸ τουφέκι του. Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἄλλο φρρρ! ἀκούεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ ἡ μάννα πέρδικα περνᾷ ἀπὸ μπροστά του στὸ ἀντίθετο μέρος. Γυρίζει ἀπὸ κεῖ τὸ τουφέκι ὁ κυνηγὸς, ἀλλὰ ὡς νὰ σκοπεύση, ἀκούει γύρω του ἄλλα φτερουγίσματα· βλέπει τὰ περδικόπουλα νὰ πετοῦν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐμπρὸς του, πίσω του. Ποῦ νὰ πρωτοσκοπεύση καὶ ποιὸ νὰ πρωτοκτυπήση; Στέκεται στὴ μέση στὸ χωράφι μὲ τὸ τουφέκι στὸ χέρι καὶ θυμώνει, γιατί κατώρθωσαν νὰ τοῦ φύγουν μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια του τόσες πέρδικες.

— Καλὰ τὰ καταφέραμε! εἶπε ὁ πέρδικος ὅταν εἶδε τὴ μάννα καὶ τὰ παιδιά του γλυτωμένα ἀπὸ τὸν κίνδυνο. Πᾶμε τώρα νὰ τσιμπήσωμε κανένα σταφύλι. Καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδῇ μὲ ὅλη του τὴ δύναμη.

— Ποῦ ἦσαν πέρδικα γραμμένη,
κι ἦρθες τὴν ἀνγὴ βρομένη;

— Ἡμουννα πέρα στὰ πλάγια,
στὶς δροσιές καὶ στὰ χορτάρια.

— Τί ἔτρωγες πέρα στὰ πλάγια,
στὶς δροσιές καὶ στὰ χορτάρια ;
— Ἐτρωγα τὸ Μάη τριφύλλι
καὶ τὸν Αὔγουστο σταφύλι.

10. — Γιὰ σιγώτερα, εἶπε ἡ πέρδικα μὲ θυμό.
Καλὰ εἶναι τὰ σταφύλια καὶ τὰ τραγούδια, ἀλλὰ μοῦ
φαίνεται πὼς ἐδῶ ἔχουμε περισσότερο κίνδυνο.

— Δίκαιο ἔχεις. Κυνηγοὶ ἔρχονται, εἶπε ὁ πέρδικος.
Ἐπήδησε σ' ἓνα σωρὸ γῶμα κι ἐκοίταξε γύρω : Οὐ !
οὐ ! . . . ἐφώναξε. Ἐνας, δύο, τρεῖς, τέσσερες· ἀπ' ὅλα
τὰ μέρη μᾶς ζώνουν ! λουφάξετε στὸ γῶμα κ' ἔτοιμοι
τὸ παιγνίδι τὸ ξεύρετε . . . Ὅποιος σωθῆ ἀπὸ μᾶς
ἀπόψε, ἐσώθη· στὴν περδικόβρυση θὰ σμιζόμε . . .

Καὶ ὅταν ἔννοιωσε τοὺς κυνηγοὺς κοντά του,
ἔβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνὴ κ' ἐπέταξε μπροστά τους.
Εὐθὺς ἔκαμε τὸ ἴδιο ἡ πέρδικα καὶ τὰ περδικόπουλα.
Ὁ ἀέρας ἐγέμισε ἀπὸ τοιτσιρίσματα καὶ φτερουγί-
σματα. Ἀλλὰ μαῦροι ἴσκιοι ἐφάνηκαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ,
ὅπως ὅταν τινάζεται φρουρνέλο, καὶ τὴν ἴδια στιγμή
ἀκούστηκαν πολλὲς τουφεκιῆς καὶ γαβγίσματα σκυλ-
λιῶν καὶ πρόσχαρες φωνὲς ἀνθρώπων :

— Νά το ! ἔπεσε στὸ στρατόνι . . .

— Κάτω ἀπὸ τὸ κλῆμα εἶναι !

— Κρύφθηκε στὰ χορτάρια.

— Γάβ-γάφ, γάβ-γάφ ! . . .

11. Ὅταν ἐσουρούπωσε καλά, στὴν περδικόβρυση
κάθονται συλλογισμένοι καὶ ἀνήσυχοι ὁ πέρδικος μὲ
τὴ γυναῖκα του. Κοιτάζουν δεξιὰ, κοιτάζουν ἀριστερά,
ἐμπρὸς καὶ πίσω των, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἔβλεπαν νὰ

τοὺς παρηγορήσῃ. Βγάζουν κάποτε κάποτε μιὰ φωνὴ δυνατὴ σὰν παράπονο καὶ σὰν παράκλησι, σὰ νὰ ἔλεγαν στὰ παιδιά τους νὰ τοὺς λυπηθοῦν καὶ νὰ φανερωθοῦν. Ἀλλὰ καὶ στὴ φωνὴ τους καμμιά ἀπόκρισι.

— "Ἄδικα περιμένουμε, καημένη, εἶπε ὁ πέρδικος· πᾶμε νὰ φύγουμε ἀποδῶ. Ὁ χειμῶνας ἔρχεται καὶ μαζί του τὸ χιόνι. Σὲ λίγο θ' ἀναγκασθοῦμε νὰ σπάζουμε μὲ τὸ ράμφος τὰ κρούσταλλα γιὰ νὰ εὐρίσκουμε τοὺς σπόρους. Καιρὸς νὰ κατέβωμε στὶς κοιλάδες καὶ νὰ σκεφθοῦμε γιὰ νέα φωλιά.

— "Ὅχι ἄς καθήσωμε λίγο ἀκόμη. Ἡ καρδιὰ τῆς μάννας δὲν γελιέται. Δὲ γίνεται· κάποιον θὰ ἔλθῃ νὰ μᾶς εἰπῇ τί ἀπόγιναν.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὸ λόγο της καὶ ἀκούσθηκε ἐκεῖ κοντὰ ἓνα ἔλαφρό· τοῖου τοῖου, κ' ἓνα φτερούγισμα ἀδύνατο σὰν ξεψύχισμα. Ἐτρεξαν ἐκεῖ καὶ εἶδαν τρία περδικόπουλα· ἄλλο μὲ σπασμένο τὸ πτερό καὶ ἄλλο γεμάτο αἵματα.

— Τ' ἄλλα; τί ἐγίνηκαν τ' ἄλλα; ἐρώτησε μὲ λαχτάρα ὁ πατέρας τὴν ὥρα πού ἡ μάννα τὰ ἔψαχνε τουφερὰ κ' ἐκοίταζε ἀνήσυχτα τὴν πληγὴ των.

— "Ὅλα πᾶνε! ὅλα ἔμειναν στὸν τόπο! ἐπιθύρισε τὸ ἓνα περδικόπουλο μὲ βαρὺ ἀνασασμό. Ἐμεῖς ἐγλυτώσαμε. Ἄχ, κ' ἐγὼ σὲ λίγο σᾶς ἀφήνω. Ἐχω σκάγι στὸ χορμί.

Ἐγειρε τὸ κεφαλάκι του, ἔπαιξε δυὸ-τρεῖς φορὲς ἀκόμη τὰ ματάκια του καὶ ἀνοίξε τὸ στόμα του νὰ πάρῃ δροσερὸν ἀέρα στὰ φλογισμένα σωθικά του. Ἐπειτα τὸ ἔκλεισε γιὰ πάντα. Ὁ πατέρας ἔσκυψε τὸ κεφάλι στὸ στήθος του καὶ ἔμεινε θλιμμένος.

— "Ἄχ ἄμοιρα! εἶπε κλαίοντας ἡ πέρδικα. Σᾶς ἐφύλαξα ἀπὸ τ' ἀγρίμια· ἀλλὰ πῶς νὰ σᾶς φυλάξω ἀπὸ τὸ θεριὸ τὸν ἀνθρώπο! . . .

56. Ἡ πέροδικα.

Βόσκουν οἱ ἄλλες πέροδικες ἢ λούζονται στ' αὐλάκι
καὶ μιὰ στὰ νύχια περπατεῖ, ἀπάνω σὲ κοιτρώνη
καὶ γέρνει πίσω καὶ τηρᾷ μικρὸ ἕνα περοδικάκι
καὶ πότε τοῦ γλυκομιλεῖ καὶ πότε τὸ μαλώνει.

— "Ακου τῆς μάννας τὴ λαλιὰ κι ἀνέβα στὸ λιθάρι
γιατὶ ἡ καρδιά μου λαχταρᾷ, μονάκριβο πουλί μου

— Για ἰδέ, μαννούλα, τὸ νερὸ ποὺ βρέχει τὸ θυμάρι
γιὰ ἰδέ τὰ συνομήλικα πῶς παίζουν ἀντικροῦ μου;

— "Ἐχουν οἱ μάννες τους πολλὰ, ἔλα, πουλί, κοντά μου
κ' εἶδα τὸν ἴσκιο γερακιοῦ ἐδῶ σιμὰ στ' αὐλάκι.

— Πᾶμε, μαννούλα, στὰ νερὰ νὰ βρῶ τὴ συντροφιά μου,
αὐτὸ ἦταν σύννεφο μικρὸ, δὲν ἦτανε γεράκι.

Κι ὁ ἴσκιος πάλι φάνηκε ἀπάνω στὰ λιθάρια·
καὶ κατεβαίν' ἡ πέροδικα ζητώντας τ' ἀκριβό της·
κι αὐτὲς ποὺ ἦταν στὸ ρίζωμα, τρυπώσαν στὰ θυμάρια,
ἐκεῖθε ὁ ἴσκιος πέρασε τοῦ γερακιοῦ προδότης.

Κι ἀκούστη ἕνα φτερούγιασμα, μιὰ ταραχή, μιὰ ἀντάρα
— ὁπούχει τὸ μονάκριβο, ἔχει πικρὴ τὴν τύχη —
σκούζει, χτυπιέται ἢ πέροδικα μὲ τρόμο, μὲ λαχτᾶρα,
καὶ τ' ἀκριβό της σπαρταρᾷ στοῦ γερακιοῦ τὸ νύχι.

57. Λίγο ἔλειψε νὰ χάση τὴ ζωὴ της.

1. Οἱ νέες μέλισσες μιᾶς κυψέλης ἐκάθισαν ἢ κάθε μιὰ στὴν κορυφὴ τοῦ κελλιοῦ της. Οἱ ἄλλες, ποὺ τὶς ἔτρεφαν μὲ κίτρινη ἀνθόσκονη ζυμωμένη μὲ μέλι, τοὺς ἐκαθάριζαν τὰ πτερὰ καὶ τὶς ἐσυμβούλευαν νὰ ἀκολουθήσουν τὶς μεγάλες καὶ νὰ προσέχουν πῶς νὰ κάθονται ἀπάνω στὰ λουλούδια· πῶς νὰ ρουφοῦν μὲ τὴν προβοσκίδα των τὸ μέλι καὶ νὰ παίρνουν τὴν ἀνθόσκονη στὰ πόδια των, καὶ πῶς νὰ ὑπερασπίζονται στὴν ἀνάγκη, τὴν ζωὴν των μὲ τὸ κεντρί των.

Μιὰ ἀπ' αὐτές, ἡ Χρυσούλα, ἦτο ἀνυπόμονη νὰ πετάξῃ καὶ νὰ ἰδῇ τὸν ὠραῖον κόσμον. Εἶχεν ἀποφασίση νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ νὰ πετάξῃ μόνη της. Δὲν ἤθελε ν' ἀκούῃ τὴ συντρόφισσα, ποὺ θὰ τὶς ἔδιναν γιὰ ὀδηγό, νὰ τῆς λέγῃ: — Πρόσεξε τοῦτο καὶ ἐκεῖνο· φύγε ἀπὸ ἐκεῖ· ἔλα μαζί μου καὶ τὰ παρόμοια.

2. Τὸ πρωῒ λοιπόν, μόλις ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν κυψέλη ἐθαμπώθηκε γιὰ λίγο ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Γρήγορα ὅμως ἐσυνήθισε καὶ ἄρχισε νὰ πετᾷ ὄλο καὶ πιὸ γρηγορότερα, καὶ δὲν ἄργησε νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ νὰ εὑρεθῇ μόνη.

Ἄρχισε τότε νὰ παρατηρῇ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο καὶ νὰ τὰ ἐξετάζῃ μὲ προσοχή. Τί εἶδε στὴν ἐξοχή, Ἀπρίλη μῆνα, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς εἰπῶ. Μόνον τοῦτο: ἀπὸ τὴ χαρὰ της ἐπῆρε ἀπὸ μερικὰ λουλούδια τόσο μέλι, ὅσο τὴν ἀρκοῦσε νὰ χορτάσῃ τὴν πείνα της. Ἐξέχασε πῶς εἶχε χρέος νὰ παραχορτάσῃ γιὰ νὰ χύσῃ τὸ περισσὸ στὸ κύτταρον τῆς κερήθρας καὶ νὰ μαζεύσῃ καὶ στὰ πόδια της ἀνθόσκονη. Αὐτὸ ἄφησε νὰ τὸ κάμῃ

ὅταν θ' ἀποφάσιζε νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν κυψέλη της. Τὸ πότε, δὲν τὸ ἐγνώριζε, γιατί εἶχε πάρει ἀπόφασι νὰ μείνῃ ἔξω μέρα νύκτα, ὥσπου νὰ χορτάσῃ τὶς ὁμορφιῆς τοῦ κόσμου.

3. Τὸ δειλινὸ τῆς ἴδιας ἡμέρας ἢ Χρυσούλα ἐπερνοῦσε πετώντας ἀπὸ ἓναν κῆπο. Ὁ ἥλιος ἐφώτιζε τὰ δένδρα του ἀπὸ τὰ πλάγια. Εἶχεν ἀνθίσει καὶ τὰ λουλούδια ἔχυναν γύρω γλυκειὰ μυρουδιά. Τί ὥραϊα ποὺ ἦσαν! Πῶς ἔλαμπαν!

Ἡ Χρυσούλα κουρασμένη ἐκάθισε στὸ βατιῶνα, ποὺ ἦτο σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κήπου κ' ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο. Ἀπὸ ἐκεῖ ὅμως εἶδε τὸ γιασεμὶ μὲ τὰ λευκά του λουλούδια, κ' ἐδοκίμασε νὰ πετάξῃ ὡς ἐκεῖ. Ἀλλὰ ἐννοίωσε κάτι τὶ παράδοξο στὸ πρόσωπό της καὶ στοὺς ὄμους της. Δὲν ἄργησε νὰ ἐννοήσῃ πὼς δὲν ἠμποροῦσε νὰ κινήσῃ τὶς φτεροῦγες της ἐλεύθερα, κι οὔτε τὰ πόδια της καὶ τὶς κεραῖες της. Κάποια μυστικὴ δύναμι τὴν ἐκρατοῦσε, κ' ἐνόμισε πὼς θὰ πέσῃ κάτω. Ἀλλὰ δὲν ἔπεσε, ἂν καὶ οἱ φτεροῦγες δὲν ἠμποροῦσαν πιά νὰ κινήθουν· ἐσάλευαν μονάχα. Σιγά, μαλακά, ἀπαλὰ τὶς ἐκινουσε πρὸς τὰ πάνω, τὶς ἐκατέβαζε, τὶς ἐτίναζε δεξιὰ κι ἀριστερά, σὰν φύλλο, ποὺ ἔπεσεν ἀπὸ τὸ δένδρο καὶ τὸ σαλεύει τὸ ἥσυχο ἀεράκι.

4. Ἐννοίωσε στὸ στῆθος της μιὰ λεπτή, μακρυνά, πολὺ μακρυνά μεταξένια κλωστή. Γρήγορα καὶ μὲ φόβον τὴν ἐπῆρε μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια της νὰ τὴν πετάξῃ. Ἀλλὰ παρατήρησε ὅτι, ἀντὶ νὰ λυθῇ, ἐκολλοῦσε ἐπάνω της.

Δεύτερη κλωστή ὅμοια μὲ τὴν πρώτη ἐπέρασε στὸν

ὄμο της κ' ἐτύλιξε καὶ τὶς δυὸ φτεροῦγες της μὲ τέτοιον τρόπο, πὺν δὲν ἠμποροῦσε πιά νὰ τὶς σηκώσῃ. Καὶ παντοῦ, γύρω στὸν ἀέρα καὶ στὸ σῶμα της, τὴν ἔζωναν ὁμοιες λαμπερὲς κλωστὲς.

Ἡ μικρὴ Χρυσούλα ἐφώνηξε τρομαγμένη, γιατί εἶχε καταλάβει ποῦ εὐρίσκετο καὶ τί ἔπαθε. Ἦτο πιασμένη στὸ δίχτυ μιᾶς ἀράχνης.

Τὴν καημένη τὴ Χρυσούλα. Ἐχασε τὸ θάρρος της κ' ἔκλαιε. Ἐσκουντοῦσε ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ τὶς δεμέγες φτεροῦγες της καὶ τὰ πόδια της· ἐφώνηζε ὅσο ἠμποροῦσε δυνατὰ κ' ἐζητοῦσε βοήθεια, χωρὶς νὰ ξεύρῃ ἀπὸ ποιόν. Καὶ μ' αὐτὰ ὄλο κ' ἐτυλίγετο πιὸ πολὺ στὸ δίχτυ.

5. Στὴν ἀπελπισία της ἔβαλε ὅλη της τὴ δύναμι. Κάποια κλωστὴ ἐκόπηκε, ἀλλὰ παρατήρησε μὲ φρίκη πὺς ὅσο περισσότερο ἐκινεῖτο, τόσο κ' ἐτυλίγετο κ' ἐδένετο πιὸ πολὺ.

Ἐστάθηκε λίγο. Εἶδε τότε πολὺ κοντὰ καὶ κάτω ἀπὸ ἓνα φύλλο τὴν ἀράχνη νὰ κάθεται. Ἦτο μιὰ ἀπὸ τὶς μεγάλες ἀράχνης ποὺ ἔχουν σταυρὸ στὴ ράχη καὶ λέγονται ρογαλίδες καὶ φαλάγγια.

Ἡ τρομάρα τῆς Χρυσούλας δὲν περιγράφεται, ὅταν εἶδε τὴν ἀράχνη νὰ τὴν κοιτάζῃ ἡσυχῇ, ἀλλὰ μὲ λαίμαργα καὶ φλογερὰ μάτια.

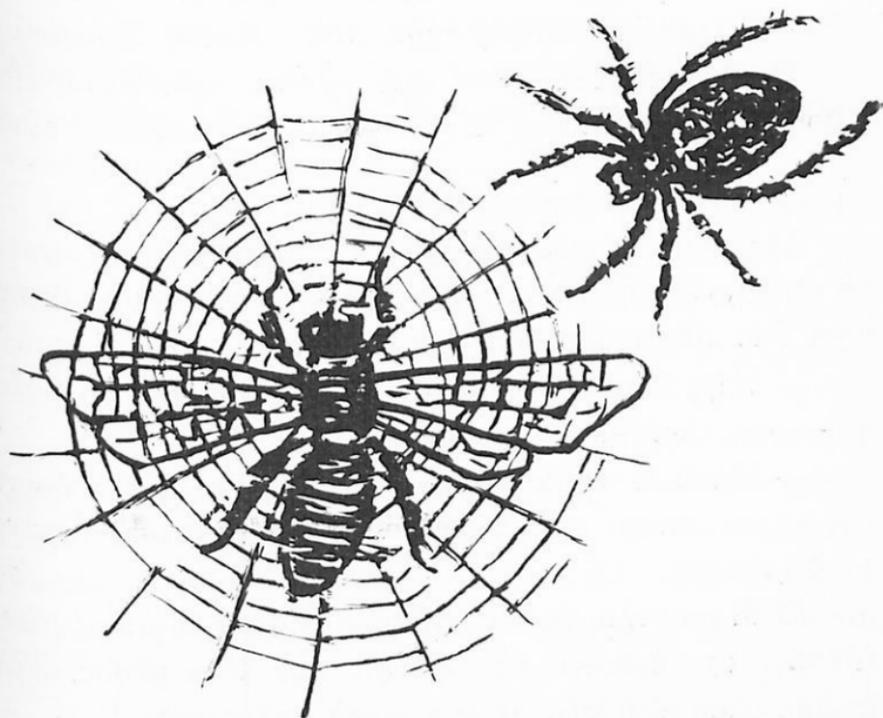
Ἡ Χρυσούλα ἐθύμωσε κι ἄφησε ν' ἀντηχήσῃ ἡ καθάρια πολεμικὴ κραυγὴ τῶν μελισσῶν, αὐτὴ ποὺ κἀνει τ' ἄλλα ζῶα νὰ τρομάζουν. Ἐλησμόνησε τὸ φόβο κ' ἦτο ἔτοιμη νὰ πωλήσῃ ὅσο μποροῦσε πιὸ ἀκριβὰ τὴ ζωὴ της.

— Ἠσύχασε τῆς ἐφώνησε ἡ ἀράχνη.

— Ἐλα νὰ μὲ σκοτώσῃς· καὶ θὰ ἰδῆς τί μπορεῖ νὰ κάμῃ μιὰ μέλισσα.

Ἡ ἀράχνη δὲν ἀπάντησε, ἀλλὰ κατέβηκε γλιστρώντας σὲ μιὰ κλωστή κ' ἐστάθηκε κρεμασμένη λίγο μακρὰ ἀπὸ τὴ Χρυσούλα.

6. Ἄπὸ ἐκεῖ εἶπε στὴ Χρυσούλα: — Μὲ ποιὸ δικαίωμα μοῦ χαλαῶς τὸ δίχτυ; Τί ζητεῖς ἐδῶ; Δὲν εἶναι

ὁ κόσμος ἀρκετὰ μεγάλος νὰ σὲ χωρέσει; Γιατὶ μὲ ἐνοχλῆς;

Ἡ Χρυσούλα ἐνόμισε ὅτι ἡ ἀράχνη δὲν εἶχε κακὸ σκοπὸ καὶ εἶπε: — Συγχώρεσέ με, δὲν ἐπρόσεξα κ' ἔμπλεξα στὸ δίχτυ σου. Σὲ βεβαιώνω δὲν τὸ ἤθελα.

Ἡ ἀράχνη ἐπλησίασε ἀλλάζοντας τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο τὰ ὀκτὼ μακρὰ πόδια τῆς ἀπάνω στὴν κλωστή. Παράξενο τόσο λεπτὴ κλωστή νὰ βαστᾷ μιὰ τόσο μεγάλη ἀράχνη.

— "Αφησέ με, παρακάλεσε ἡ Χρυσούλα. Θὰ σοὶ δείξω τὴν εὐγνωμοσύνη μου, ὅσο μπορῶ καλύτερα.

— Γι' αὐτὸ ἤλθα, εἶπεν ἡ ἀράχνη κ' ἐχαμογέλασε. Μ' ὄλο της τὸ χαμόγελο ἐφαίνεται ὑπουλὴ καὶ κακιὰ.

— "Ἐτσι ποὺ σπαρταρᾶς μου χαλᾶς τὸ δίχτυ μου. Μεῖνε λίγο ἡσυχὴ καὶ θὰ σὲ ἐλευθερώσω.

— Εὐχαριστῶ πολὺ, πάρα πολὺ, εἶπε ἡ Χρυσούλα.

Ἡ ἀράχνη ἐπλησίασε πιὸ κοντὰ καί, ἀφοῦ ἐβελαιώθηκε πόσο στερεὰ εἶχε τυλιχθῆ ἡ Χρυσούλα, εἶπε:

7. — Τί γίνεται τὸ κεντροῖ σου;

"ὦ! πόσο κακιὰ ἐφάνηκε. Ἡ Χρυσούλα ἔφριξε μὲ τὴ σκέψι, πὼς ἡ ἀράχνη θὰ τὴν ἄγγιζε. Ὅμως ἀπάντησε ὅσο μποροῦσε ἡσυχὰ κ' εὐγενικὰ.

— Μὴν ἀνησυχῆς γιὰ τὸ κεντροῖ μου. Θὰ τὸ βάλω πάλι στὴ θήκη του.

— Πολὺ σὲ παρακαλῶ, εἶπε ἡ ἀράχνη. Μεῖνε ἡσυχὴ καὶ μὲ τὸ κεντροῖ στὴ θήκη του. Μοῦ ἐχάλασες ἀρκετὰ τὸ δίχτυ μου.

Ἡ Χρυσούλα ἔμεινε ἀκίνητη. Ξαφνικὰ ὅμως ἐκτάλαβε, ὅτι ἐγύριζε σὰ σβούρα στὸ ἴδιο μέρος. Τὴν ἔπιασε ζᾶλη κ' ἤθελε νὰ κλείσῃ τὰ μάτια της.

Τί συνέβαινε λοιπόν; Ἄνοιξε τὰ μάτια της καὶ εἶδε νὰ τυλίγεται ὄλο καὶ πιὸ πολὺ μὲ κλωστή φρεσκοβγαλμένη. "ὦ! καὶ πὼς ἐκολλοῦσε ἀπάνω της.

— Τὴν ἔπαθα! εἶπε μονάχα μὲ σιγανὴ τρεμάμενη φωνὴ ἡ μικρὴ Χρυσούλα. Τώρα ἐνόησε καλὰ τὴν πανουργία τῆς ἀράχνης. Τὴν εἶχε πιάσει ἔτσι, ποὺ δὲν ἤμποροῦσε νὰ ξεφύγῃ. Δὲν ἤμποροῦσε πιά νὰ κινήσῃ οὔτε φτεροῦγες, οὔτε πόδια.

Ὁ θυμὸς της ἔγινε μεγάλη θλίψι κ' ἐχύθηκε στὴν καρδιά της.

— Δὲν ἐπίστευα, εἶπε, πὼς ὑπάρχει τόση κακία στὸν κόσμο. Τώρα πιά μὲ παίρνει στὶς μαῦρες φτεροῦ-
γες τοῦ ὀ θάνατος. Ἔχε γειά, ἦλιε μου χουσέ. Ἔχετε
γειά λουλούδια. Ἔχετε γειά συντροφισσές μου! Γιατί
νὰ σᾶς ἀφήσω; Ἔχετε γειά! Πεθαίνω!

8. Ἡ ἀράχνη ἐκάθισε λίγο παράμερα, γιατί ἐφο-
βόταν ἀκόμη τὸ κεντρὸ τῆς μικρῆς Χρυσούλας.

— Πὼς εἶσαι, μικρούλα μου; τὴν ἐρώτησε ἡ ἀρά-
χνη περιπαιχτικά.

Ἡ Χρυσούλα σιωπᾶ. Δὲν θέλει νὰ δώσῃ ἀφορμὴ
στὴν ὑπουλὴ ἀράχνη νὰ γελάσῃ πιο πολὺ εἰς βάρος της.
Μόνον, ὅταν ἔννοιωσε πὼς δὲν ἤμποροῦσε πιά νὰ
ὑποφέρῃ, εἶπε:

— Σὲ παρακαλῶ, σκότωσέ με.

— Ἡ ἀράχνη σὰν ἀστραπὴ κατέβηκε κάτω γλι-
στρώντας ἀπάνω στὴν κλωστή· τὴν ἐτύλιξε πολλὰς
φορὲς γύρω ἀπὸ ἓνα μικρὸ λιθάρι καὶ τὴν ἔδεσε στερεά.
Ἐπειτα ξανανέβηκε ἐπῆρε τὸ σχοινὶ ἀπ' ὅπου ἐκρέμετο
καλὰ τυλιγμένη ἡ Χρυσούλα, τὸ ἔσειρε πάρα πέρα καὶ
ἀφοῦ τὸ ἔδεσε, εἶπε:

— Ἐδῶ θὰ σὲ ξεράνῃ ὁ ἥλιος καὶ δὲν θὰ μοῦ φο-
βίζεις τοὺς ἄλλους ποὺ πρέπει νὰ πέσουν στὸ δίχτυ μου,
οὔτε θὰ ἔχω τὸ φόβο μὴ σὲ ἀρπάξῃ κανένα πουλί. Δὲν
εἶναι δίκαιο νὰ μοῦ ἀρπάξουν ἄλλοι τὸ κυνήγι μου.

10. Ἔτσι ἔμεινε κρεμασμένη κοντὰ στὴ γῆ καὶ μέσα
στὸ βατιῶνα ἡ Χρυσούλα, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.
Ἐφώναζε, ὅσο ἤμποροῦσε: βοήθεια! Ἀλλὰ ποιὸς νὰ
τὴν βοηθήσῃ;

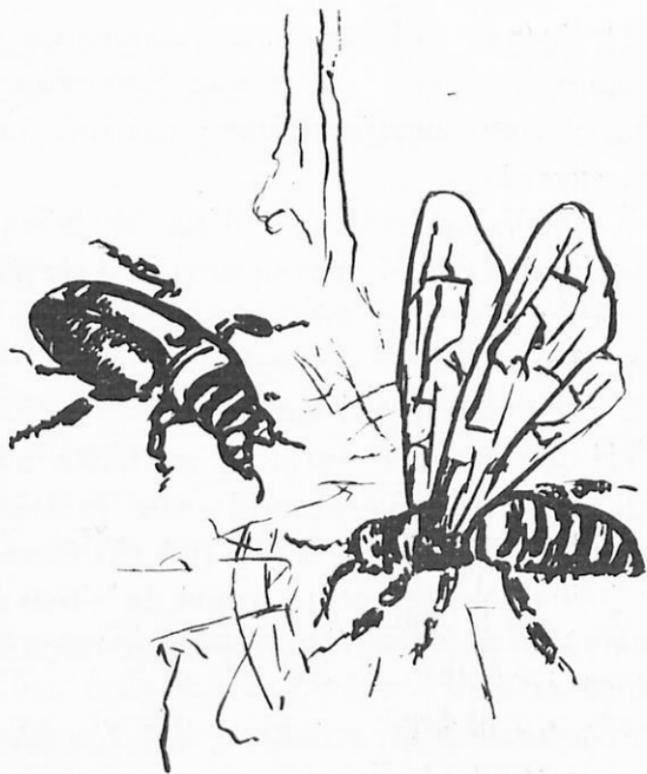
Μέσα στὴν ἀπελπισία της ἄκουσε νὰ περνᾶ κά-

ποιος κάτωθι της σουρτά. Βοήθεια! εφώναξε.

— Ποιός είσαι εσύ, πού φωνάζεις;

— Είμαι ή μικρή Χρυσούλα, ή μέλισσα.

— "Α, ναί· άκουσα τὸ πρωτὶ μερικὲς μέλισσες νὰ σὲ φωνάζουν, κ' ἔπειτα νὰ κλαίγῃ πὺ σ' ἔχασαν.

"Ω, τί βλέπω: Ἡ κυρὰ ἀράχνη σ' ἔχει καλὰ δεμένη Ἐγὼ εἶμαι ὁ μεγάλος σκάθαρος.

— "Ω, καλέ μου σκάθαρε, παρακάλεσε ή Χρυσούλα λυτήσου με. "Αν θέλῃς, μπορεῖς νὰ κόψῃς τὲς κλωστῆς πὺ μ' ἔχουν ἔτσι δεμένη;

— Θέλει καὶ ρώτημα; ἀπάντησε ὁ σκάθαρος. Καθὼς θέλω καὶ μπορῶ. Ἐχω κάτι ψαλίδες, πὺ κόβουν ξύλο καὶ ὄχι τὲς τιποτένιες κλωστῆς τῆς ἀράχνης.

10. Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτά, ἀνέβηκε στὸ φύλλο, ἔκοψε τὰ δύο σχοινιά πὺ ἐκρατοῦσαν δεμένη τῇ Χρυσούλᾳ, κ' ἔπεσαν κ' οἱ δύο τους, κὶ ἐκυλίστηκαν κάτω.

— Ἡ ἀρχὴ ἔγινε, εἶπε ὁ σκάθαρος. Μὰ ἐσὺ τρέμεις, μικρούλα μου. ὦ, πόσο κίτρινη εἶσαι. Τόσο φοβᾶσαι τὸ θάνατο; Ἐγὼ οὔτε καὶ τὸν συλλογίζομαι. Ἄς εἶναι. Γιὰ νὰ σ' ἐλευθερώσω, πρέπει νὰ κόψω καὶ τ' ἄλλα νήματα.

Ἡ Χρυσούλα δὲν ἠμποροῦσε νὰ μιλήσῃ. Στὰ μάγουλά της τώρα ἐκυλοῦσαν λαμπερὰ δάκρυα χαρᾶς. Θὰ τὴν ἐλευθέρωνε ὁ καλὸς σκάθαρος. Θὰ ξαναπειτοῦσε στὸ φῶς τοῦ ἡλίου· θὰ ἐξοῦσε!

ὦ! φρίκη! Εἶδε τὴν ἀράχνη νὰ κατεβαίνει.

— Ἐρχεται ἡ ἀράχνη, τὸ νοῦ σου! εἶπε ἡ Χρυσούλα.

Ὁ σκάθαρος χωρὶς νὰ ταραχθῆ, ἔξακολουθοῦσε νὰ κόβῃ τὰ νήματα.

— Τί κάνεις αὐτοῦ, κακοῦργε; εἶπε ἡ ἀράχνη.

— Μὴν κινηθῆς, κυρά μου, σὲ παρακαλῶ, ἀπάντησε ὁ σκάθαρος. Νὰ μὲ ἀφήσης ἡσυχο νὰ κάμω ὅ,τι μοῦ ἀρέσει. Τὸ παραμικρὸ δυσάρεστο λόγο νὰ μοῦ εἰπῆς, θὰ σοῦ κάμω κομμάτια τὸ δίχτυ.

11. Τὶ νὰ κάμῃ ἡ ἀράχνη. Μὲ τὸ μεγάλο σκάθαρο δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὰ βάλῃ. Ἀνέβηκε λοιπὸν πιὸ ἀπάνω κὶ ἄρχισε νὰ διορθώνῃ τὸ δίχτυ της.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ σκάθαρος ἔκοψε τὰ νήματα καὶ ἐλευθέρωσε τὴ Χρυσούλα. Αὐτὴ, ἂν καὶ δὲν εἶχε συνέλθῃ ἀκόμη ἀπὸ τὴν τόση τρομάρα, διώρθωσε ἀργὰ μὲ τὰ πόδια της τὶς φτεροῦγες της κὶ ἐπέταξε. Πρωτοῦ νὰ φύγῃ, εἶπε:

— Ποτὲ μου δὲν θὰ λησιμονήσω, καλέ μου σκάθαρε, ὅτι μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή.

— Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο, ἀπάντησε ὁ σκάθαρος. Ἐτσι συνηθίζω ἐγὼ νὰ κάμνω. Μόνον τὸ πάθημα νὰ σοῦ γίνῃ μάθημα. Εἶναι μακρὰ ἢ κυψέλη σου;

— Ὅχι· πρὶν νὰ πέσῃ ὁ ἡλῖος θὰ φθάσω. Σ' εὐχαριστῶ καὶ πάλι. Ποτὲ δὲν θὰ σὲ λησιμονήσω. Γειά σου!

— Γειὰ νάχης, Χρυσούλα. Στὸ καλό!

58. Τὸ λιβάδι.

Σὰν ἀπὸ τρελλὸ ζωγράφου χρώματα
σκόρπια καὶ χυμένα δίχως τάξι,
ἀπλώνονται τ' Ἀπρίλη τ' ἀγριολούδουδα
στὸ ὀλοπράσινο τῆς χλόης μετὰξι.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἄκαρπα καὶ ἀνώφελα·
ζώντας ἀπὸ μιὰν ἀνγὴ ὡς τὸ βράδυ,
τὸ καθένα χώρια εἶν' ἓνα τίποτε·
καὶ μαζὶ ὅλα κάνουν τὸ λιβάδι.

Τὸ λιβάδι! τὸ ὄνειρο τῆς μέλισσας
καὶ τῆς πεταλούδας πανηγύρι!
Τοῦ πουλιοῦ ἢ λαχτάρα! Τὸ ξαπόσταμα
τοῦ κορμιοῦ μας, ἂν θέλῃ ν' ἀπογείρη.

59. Ἡ ἐξοχή.

Σκῆνοι, καὶ πεῦκα καὶ χαμόκλαδα
πυκνὰ στολίζουσι τοῦ βουνοῦ τὴν ράχη.
Κάτω νερὰ καθάρια καὶ τρεχούμενα,
ἀπάνω ἡλιοκαμένοι καὶ ἄγριοι βράχοι.

*
* *

Στὰ πόδια τοῦ σαρακωμένες γέριζες
ἐλιές μεστῶνουν τοῦ καρποῦ τὰ πλήθη,
καὶ γύρω τοῦ ἀμπέλια καταπράσινα
ὑπόσχονται τῶν πόνων μας τὴν λήθη.

*
* *

Ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ χρυσόφωτος
κόσμους ἐντόμων, νέους κόσμους, πλάθει
καὶ συντροφεύει ὁ βόμβος ὁ μονότονος
τῆς μέλισσας, πὸν τριγυρνᾷ στ' ἀγκάθι.

*
* *

Ἄρα τὸ δεῖλι, στοῦ ἡλιοῦ τὸ βασίλειμα,
σκορπίζουσι γύρω τὰ φτερὰ τοῦ ἀγέρα
γαβγίσματα σκυλιῶν, ἀρνιῶν βελάσματα
καὶ στεναγμοὺς ἀπὸ βοσκοῦ φλογέρα.

*
* *

Κι ὅλα μαζί, καὶ θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
καὶ μέλισσες, καὶ ἀρνιά, καὶ ἐλιές, καὶ ἀμπέλια
κοιμοῦνται μὲ τοῦ γκιώνη τὸ παράπονο,
ξυπνοῦν μὲ τοῦ κορδαλοῦ τὰ γέλια.

60. Ψάρεμα στὸ βουνό.

1. *Ποῦς εἶδε ψάρια στὸ βουνὸ
καὶ θάλασσα σπαρμένη;*

Ἔτσι ἀρχίζει ἓνα δημοτικὸ τραγούδι γιὰ νὰ δεῖξη πὼς καὶ τὰ δυὸ εἶναι ἀδύνατα.

Μιά παροιμία λέγει πὼς ὅταν εἶναι κανεὶς πολὺ πλούσιος, εὐρίσκει καὶ στὸ βουνὸ ψάρια· ὄχι ὅμως καὶ νὰ τὰ ψαρέψουν στὸ βουνό.

Καὶ ὅμως τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.

Ἰούλιο μῆνα εὐρέθηκα στὰ Τρίγκαλα τῆς Θεσσαλίας. Δὲν ἔβλεπα τὴν πεδιάδα, πού ἐγνώρισα τὸν Ἀπρίλη ὅμοια μὲ πράσινη θάλασσα, ἀλλὰ μιὰν ἔρημο, πού ὁ λίβας ἔπνιγε ζῶα κι ἀνθρώπους.

Ἐκεῖ πού ἐτοιμαζόμουν νὰ φύγω, ἓνας φίλος μου τυρέμπορος μοῦ εἶπε:

— Ἀπάνω στὸν Πίνδο, ἀκριβῶς στὴν κορυφή, τὴν ὥρα ἐπῆρε ἄνοιξι. Ἔρχεσαι μαζί μου; Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν δροσιά θὰ ἰδῆς καὶ κάτι ἀπίστευτο γιὰ ὅσους δὲν τὸ ἰδοῦν μὲ τὰ μάτια των. Θὰ βάλωμε νὰ μᾶς ψαρέψουν ἐκεῖ ψάρια νοστιμώτατα.

— Ἀστειεύεσαι; Εἶναι καιρὸς μὲ τέτοια ζέστη γιὰ ἀστεῖα:

— Ἐλα νὰ ἰδῆς! μοῦ ἀπάντησε.

2. Ἀπὸ περιέργεια περισσότερο, παρὰ γιὰ νὰ φάγω νόστιμα ψάρια, ἐδέχθηκα καὶ τὸ ἄλλο πρωὶ ἐξεκινήσαμε μὲ ἀμάξι. Ἐπειτα ἀπὸ σαράντα σχεδὸν χιλιόμετρα, ἐφθάσαμε στὰ ὑψώματα τοῦ Πίνδου. Ἀπὸ ἐκεῖ μὲ δυνατὰ ζῶα ἀρχίσαμε ν' ἀνεβαίνωμε. Πρέπει νὰ διατρέξωμε ἄλλα ἑκατὸν δέκα χιλιόμετρα.

Ἡ βλάστησι εἶναι ἀφάνταστη. Στὴν ἀρχὴ περνοῦμε δάση ἀπὸ βελανιδιῆς καὶ καστανιῆς. Ὅσο ἀνεβαίνομε ὄμως ὑψηλότερα, λιγοστεύουν οἱ βελανιδιῆς καὶ οἱ καστανιῆς καὶ ἀρχίζουν οἱ ὄξυές καὶ τὰ ἔλατα. Σὲ λίγο ἀπαντοῦμε μόνον ἔλατα.

Στὶς βαθτεῖες χαράδρες ἀκούονται ἄφθονα νερά, τὰ νερά τῶν παραποτάμων τοῦ ποταμοῦ Ἀχελώου. Αὐτὰ μεταφέρουν καὶ τὴν ξυλεία πὺ ἐτοιμάζουν οἱ ὑλοτό-

μοι ἐκεῖ ὑψηλά. Οἱ ὑλοτόμοι δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο, παρὰ ν' ἀκολουθοῦν τὴν ξυλεία μὲ κοντάρι, μήπως σκαλώση σὲ βράχο ἢ στενὸ πέραμα.

Τὸ δάσος ἀποτελούμενο μόνον ἀπὸ ὑψηλὰ καὶ πυκνὰ ἔλατα ἄρχισε νὰ μᾶς στενοχωρῇ μὲ τὴ μονοτονία του αὐτῆ. Σὲ λίγο ὄμως ἐφθάσαμε σὲ ἀνοιχτὸ ὄροπέδιο. Εἶναι σκεπασμένο ἀπὸ θάμνους καὶ χλόη ψιλή· εἶναι ἔξοχος βοσκότοπος. Παντοῦ πρόβατα καὶ βοσκοί.

3. Τέλος ἀντικρούσαμε τὸ χωριό, ὅπου θὰ ἐμέναμε. Οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν εἶναι σκεπασμένες μὲ πλάκες

καὶ κατασκευασμένες πολὺ ὀρθές, γιὰ νὰ γλιστροῦν τὰ χιόνια τὸν χειμῶνα.

Ἐκεῖ ἡ ζωὴ ἀρχίζει τὸν Ἰούλιο μῆνα. Συγκεντρῶνται τὰ κοπάδια γύρω ἀπὸ τὰ τυροκομεῖα, ὅπου παρασκευάζουν τὸ περίφημο παχὺ κασέρι τοῦ Πίνδου. Τὸ ἀποθηκεύουν ἐκεῖ ἕως τὸν Ὀκτώβριο. Τότε μεταφέρεται τὸ κασέρι εἰς τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως καὶ ὅλοι φεύγουν: βοσκοί, τυροκόμοι, γεωργοὶ καὶ κατεβαίνουν στὶς πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας.

Ἐκεῖ ὑψηλὰ ὑπάρχουν καὶ ἄφθονες καρυδιές. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κατοικία τοῦ τυρεμπόρου, ἀληθινὸ μέγαρο, ἔχει πόρτες καὶ παράθυρα καὶ ἔπιπλα ἀπὸ τὸ πολυτιμὸ ξύλο τῆς καρυδιάς.

Στὸ τραπέζι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, μᾶς ἔφεραν καὶ τὰ νοστιμώματα ψάρια τηγανισμένα μὲ βούτυρο καὶ ἀπάνω σὲ ἄγριο κάρδαμο.

Ἀκόμη δὲν ἐπίστευα, ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀπάνω ψάρια, κ' ἤθελα νὰ ἰδῶ νὰ τὰ ψαρεύουν. Ἀλλά, ἐπειδὴ ἤμουν πολὺ κουρασμένος, εἶχα τὴν ὑπομονὴ νὰ περιμένω τὴν ἄλλην ἡμέρα.

Τὸ βράδυ μὲ ἐσκέπασαν μὲ τρεῖς βαρεῖες μάλλινες κουβέρτες, καὶ πρώτη φορὰ μοῦ ἦτο εὐχάριστο τόσο βάρος· τόσο δυνατὸ εἶναι τὸ ψῦχος ἐκεῖ ἀπάνω Ἰούλιο μῆνα.

4. Τὸ πρῶτὸ ὁ φίλος μου τυρέμπορος μοῦ εἶπεν, ὅτι τὰ ψάρια, ποὺ ἐφάγαμε, ἦσαν πέστροφες καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ποὺ θὰ μὲ ὀδηγοῦσε στὸ ψάρεμα μ' ἐπερίμενε.

Κατέβηκα καὶ ἐπαρακάλεσα τὸν ἄνθρωπο, ποὺ μὲ ἐπερίμενε, νὰ μοῦ δώσῃ κ' ἐμένα ἓνα καλάμι μὲ ἀγρίστρι δεμένο σὲ τρίχα, καὶ δολωμένο μὲ σκουλήκι.

— Αὐτὰ ἐμεῖς ἐδῶ δὲν τὰ ξεύρομε, μοῦ εἶπε. Ἄκο-
λούθησέ με καὶ θὰ ἰδῆς πῶς τὶς πιάνομε ἐδῶ τὶς
πέστροφες.

Ἐκατηφορήσαμε καὶ εὐρήκαμε ἕναν καταρράκτη.
Ἐκεῖ ἄπλωσε ἕνα τεντωμένο δίχτυ κ' ἔπεσαν μέσα
ἄρκετὲς πέστροφες.

Ὡ τὰ χαριτωμένα ψάρια! Μακρουλά, κομπὰ καὶ μὲ

χρωματισμοὺς ὠραιότατους. Ἡ ράχη τοὺς ἔχει τὸ
χρῶμα τοῦ μενεξῆ μὲ ζωηρὲς μαῦρες βούλες. Στὰ πλευρά
των καὶ στὸ κάτω μέρος οἱ βούλες εἶναι κατακόκκινες.
Τὰ φτερούγια καὶ ἡ οὐρὰ εἶναι ποικιλόχρωμα.

Οἱ πέστροφες ἀρχίζουν ἀπὸ τὶς πηγὲς καὶ προχω-
ροῦν πρὸς τὰ κάτω. Ἄλλὰ δὲν θέλουν νὰ κατεβοῦν
πολὺ χαμηλὰ καὶ ἐπιστρέφουν πάλι πρὸς τὶς πηγές.
Καὶ πῶς ἀνεβαίνουν, ὅταν συναντήσουν καταρράκτη·
Πηδοῦν σὲ ὕψος ἀπίστευτο· ἕως ὀκτὼ μέτρα.

5. — Τώρα, μοῦ εἶπε ὁ ψαρᾶς τοῦ βουνοῦ, νὰ μὲ ἰδῆς πῶς θὰ πιάσω τὶς πέστροφες μὲ τὰ χέρια μου. Ἄλλὰ μὴ βιάζεσαι ὥσπου νὰ πάρῃ ὁ ἥλιος καλά, νὰ κρυφθοῦν οἱ πέστροφες, γιατί τώρα γυρίζουν ἀκόμη στὴ βοσκή.

Ἐφθάσαμε σὲ μιὰ θέσι, ὅπου μετὰ ἕναν καταρράκτη ἐσηματίζετο μιὰ μεγάλη λεκάνη, πλατειὰ ὡς ἕξη μέτρα, ὅμοια μὲ πάρα πολὺ μικρὴ λίμνη. Ὁ ψαρᾶς ἔβγαλε τὰ ροῦχα του κ' ἐμπῆκε μέσα. Ἄρχισε νὰ ψάχνῃ τοὺς πιὸ βαθεῖς λάκκους τοῦ βυθοῦ. Κάποτε ἔκαμε μιὰ βουτιὰ κ' ἐβγῆκε κρατώντας στὸ κάθε χέρι σφιχτά, μὲ τὰ δάκτυλα περασμένα στὰ σπάρραχνα, ἀπὸ μιὰ πέστροφα. Ἦσαν ἀρκετὰ μεγάλες, ὡς μιὰ ὀκά.

Τοῦ εἶπα τότε νὰ ντυθῆ, γιατί εἶδα ὅ,τι ἤθελα νὰ ἰδῶ. Δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ βασανισθῆ περισσότερο μέσα σ' ἐκεῖνα τὰ ψυχρότατα νερά.

61. Στὸν πλάστη τοῦ κόσμου.

Λειβάδια, ποτάμια περνώντας και δάση
δὲν ξεύρει ἢ καρδιά μου και τί νὰ θαυμάση·
Τὰ βλέπω, κ' ἐντός μου
πειτᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Ἡ αὐγούλα δροσάτη κι ἀγνή σὰ ροδίση
Ποιὸ χέρι διαβαίνει ἀπάνω ἀπ' τὴ Χτίση ;
Τὸ ξεύρω κ' ἐντός μου
πειτᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν πλάστη τοῦ κόσμου.

Στὰ βάθη ποὺ τρέμει μισάφαντο ἀστέρι
κ' ἐκεῖ κυβερνήτης τὸ πάνσοφο χέρι.
Τὸ ξέρω, κ' ἐντός μου
πειτᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πάστη τοῦ κόσμου.

Ὡραῖο, μεγάλο, ποιὰ δόξα, ποιὰ χάρη
δὲν ἔχει ἀπὸ Ἐκεῖνον τὸ σχῆμα της πάρει ;
Τὰ βλέπω κ' ἐντός μου
πειτᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Τὸ χροῆος ποὺ ἀρχίζω, τὸ χροῆος ποὺ τελειώνω
μὲ πίστη, κι ἀγάπη, κ' ἐλπίδα στεριώνω.
Κι ὑψώνεται ἐντός μου
πειτᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Σὰν ἔρθῃ τὸ βράδυ, πρὶν πέσω στὸ στρῶμα
γλυκὰ ν' ἀλαφρώσω τὸ νοῦ καὶ τὸ σῶμα.

Προσεύχομαι ἐντὸς μου
πειτᾶ ὁ λογισμὸς μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Στὴ θλίψι, ἂν σπαράξῃ ἡ καρδιά μου βαρειά
μοῦ μένει γιὰ ἐλπίδα καὶ παρηγοριὰ

νὰ ὑψώνεται ἐντὸς μου
γοργὰ ὁ λογισμὸς μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

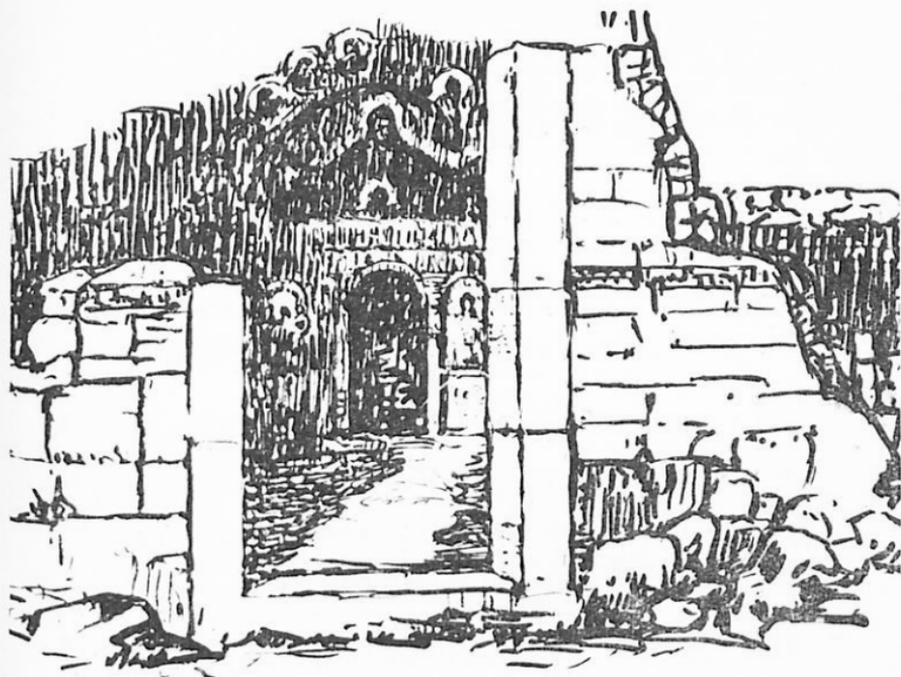
62. Μοναξιά.

Γνωρίζω ἓνα καλύβι
στὴ ραχούλα ψηλά.
Ἐνας βράχος τὸ κρύβει
κι ἀγκαθιά φουντωμένη
τὸ περιτριγυρνᾷ.

Τοῦ χωριοῦ ἡ ἐκκλησία
τὸ ἰσκιώνει, καὶ θαρρεῖς,
τὸ σήμαντρο ὑμνωδία
στέλνει γι' αὐτὸ στὰ ὕψη
μὲ τὸ φῶς τῆς ἀυγῆς.

Ὡς ἐκεῖ δὲν προβαίνει
τοῦ πολέμου ἡ κραυγή.
Ὁ ὕπνος γλυκὰ σὲ παίρνει
γλυκόνειρα σοῦ φέρνει
καὶ πάλε ἀπ' τὴν ἀρχή.

Τὸ μέτωπο νὰ σκύψῃ
σὲ θερμὴ προσευχῇ
προσκαλεῖ τὸ παιδάκι
μέσ' ἀπ' τὸ καλυβάκι
στὴν ἁγιασμένη αὐλή.

63. Ἑσπερινός.

Στὸ ρημαγμένο παρεκκλήσι
τῆς ἀνοιξῆς τὸ θεῖο κοντόλι
εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει
μὲ τ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.

Ὁ ἥλιος γέροντας στῆ δύση
μπροστὰ τοῦ Ἱεροῦ τὴν Πύλη
μπαίνει δειλὰ νὰ προσκηγήση
κι ἀνάφτει ὑπέρολαμπρο καντήλι.

Σκορπάει γλυκεῖὰ μοσκοβολιὰ
δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη
— Θυμίαμα ποὺ ζαίει ἡ Πίστις.

Καὶ μὰ χελιδονοφωλιὰ
ψηλὰ στὸ νάρθηκα κτισμένη
ψέλνει τὸ: Δόξα ἐν ὑψίστοις. . .

64. Ἑσπερινός.

*Βουβές ψυχές, θλιμμένες! Καὶ τ' ἀπόβραδο
προσμένουν τὸ Χριστό μας, ἀπὸ πέρα,
— Ποιὸς ξέρει; ἀπὸ μακρὰ. Κ' ἐκεῖνος ἔρχεται
μὲς στὸ θολὸ τοῦ φθινοπώρου ἄγερα.*

*Μὲ τ' ἅγιο φῶς ἀχνόφεγγο στεφάνι του,
μὲ τὰ θεϊκὰ χαμηλωμένα μάτια.
Μόνος. Καὶ τὰ ξέφυλλα τοῦ στρώνοννε
χρυσὰ χαλιὰ στὰ ἔρμα μονοπάτια.*

*Τοῦ κάμπου τὰ στρουθιά καὶ τὰ πετούμενα,
πὸν στίς φωλιές κοπαδιαστὰ γυρίζουν,
κι ἅμα τὸν δοῦνε, χαμηλώνουν πρόσχαρα,
χαμπετοῦν καὶ τὸν καλωσορίζουν.*

*Ἀνάγια τὸ σκοτάδι, μισοδιάφανο,
μόλις πὸν τὸν σκεπάζει στήν καπνιά του,
καὶ τὰ γυμνὰ κλαδιὰ σὰ χέρια ὑψώνονται
καὶ δέονται στὸ ἄῤῥλο πέρασμά του.*

*Λέονται σιωπηλά. . . Κ' ἐκεῖνος ἔρχεται
καὶ σκύβει στίς ψυχές, πὸν τὸν προσμένουν,
σιγά. . . πονετικά. Κι ἄρα τὰ σήμαντρα
πονετικά κι αὐτὰ σιγοσημαίνουν.*

65. Χριστούγεννα στὰ ξένα.

Σάν αὔριο τὰ Χριστούγεννα θυμᾶμαι.
Βοριάς, κι ἀποβραδὶς ἔχει χιονίσει
καὶ τὸ νερὸ ἦταν κρούσταλλο στῆ βρύση.
Ἀπὸ νωρὶς πλαγιάζω καὶ κοιμᾶμαι.

Νύχτα ἀκόμα, μᾶς ξύπνησαν νὰ πᾶμε
στὴν ἐκκλησιά οἱ καμπάνες, πρὶν φωτίση
μὰ κι ὄλο τὸ χωριὸ εἶχε ξυπνήσει.
Κούφιος ὁ ἠχὸς στὰ χιόνια ποῦ πατᾶμε.

Κι ὅστερα ἢ Ἐκκλησιά; Φῶτα μεγάλα,
φαλμοί, μπρὸς στίς εἰκόνες καὶ καντήλια. . .
Μὰ ἄξαρνα ἐκεῖνα σβηθοῦν. Καὶ φαίνονται ἄλλα

Δάκρυα κι ἀποχαιρετιστῶν μαντήλια
κι οἱ δικοί μου ξεπροβοδοῦν ἐμένα.
— Μαύρη ἀλήθεια! Χριστούγεννα στὰ ξένα. . .

66. Ὀνειρο πρωτοχρονιαῶς.

Τὸ μάτι μου δὲν τὰ προφταίνει
τὰ τόσα δῶρα στὸ τραπέζι·
— κόσμος ὀλόκληρος νὰ παίξῃ
κι ἡ πῆτα φρεσκοζυμωμένη!

Γιὰ ἰδὲς μπογιές, γιὰ ἰδὲς παιγνίδια!
Ὁ καραγκιόζης μου γελᾷ,
τὰ στρατιωτάκια μου στὸ πλάι
μὲ ζωντανὰ δὲ μοιάζουν ἴδια;

Νὰ καὶ γλυκά, νὰ τὰ μοιράσω
μὲ τὰ παιδιὰ τ' ἄλλα στήν τάξη.
Ἐπλῶνω — μήπως μοῦ τ' ἀρπάξη
κανένας ἄλλος καὶ τὰ χάσω, —

καὶ κοῦμας! Ὁνειρο ἦταν μόνο!
Εἶμαι μεγάλος καὶ στὰ ξένα!
Νοιώθω τὰ μάτια δακρυσμένα,
νοιώθω ὡς τὰ σπλάχνα νὰ κουτώνω.

67. Στὴν πίστη ἀπάνω στὴν ἐλπίδα.

Μὴ φοβηθῆς τὸ σπῖτι πού ἀνοιξε
στὴ γῆ βαθειὰ τὰ θέμελά του.
κι ἄς ἔρθουν χίλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
καὶ τὴ σκεπὴ του ἄς ρίξουν κάτω.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δέντρο, πού ἀπλωσε
τις ρίζες του βαθειὰ στὸ χῶμα
κι ἄς σπάσῃ τὴν κορφή του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιὰ του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτόν, πού στήριξε
στὴν πίστη ἀπάνω στὴν ἐλπίδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται,
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

68. Πάσχα στὰ πέλαγα.

1. Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονο τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχεν ἄλλο φῶς παρὰ τὰ δυὸ χρωματιστὰ φανάρια τῆς γεφύρας ξερβόδεξα, ἓνα φανάρι ἄσπρο ἀκτινοβόλο ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι, καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ἦσαν ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς κοκέτες των· ἄλλοι παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς.

Οἱ ναῦτες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμοῦντο στὰ γιατάκια των. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τηδάλιουχο ὀρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκιοι σχεδὸν ἐναέριοι, ἔλεγες πὼς ἦσαν πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ ἐκυβεργοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμωμένων ἀνθρώπων.

2. Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γεφύρας ἐσήμανε μεσάνυκτα. Μεσάνυκτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπανοκτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐπέμενε νὰ ρίχνη τόνους μεταλλικούς, περιγύρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα, καὶ ψηλὰ στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανὸ καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατάστρωμα. Καὶ μεμιας τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισε ἀπὸ φῶς, ἀπὸ θόρυβο, ἀπὸ ζωὴ. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὸ γιατάκι του, καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς κοκέτες των.

3. Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονες ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναυκλήρου οἱ

σαΐτες· ἔφθαναν λὲς τ' ἀστέρια κι ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο, πρασινοκόκκινα πεφτάστερα.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν ἀπὸ τὰ κεριὰ σὰν ἐπιτάφιοι. Καὶ δὲν ἦτο τὸ καράβι ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ, παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάγτηλο, ποὺ ἔφευγε ἀπάνω στὰ νερὰ ὅμοιο μὲ πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία, ἔμοιαζε ἅγια Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἄλλο μὲ λαμπροκούλουρα ἦσαν ἀπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι, ἄρχισε νὰ ψαίλῃ τὸ: Χριστὸς ἀνέστη. Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του, ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριὰ στὰ χέρια, ξανάλεγαν τό: Χριστὸς ἀνέστη, ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.

4. — Χρόνια πολλά, κύριοι!... Χρόνια πολλά, παιδιὰ μου!... Εὐχῆθηκε ὁ πλοίαρχος, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες, κι ἔπειτα στὸ πλήρωμα, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψαλμὸ.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε! Χρόνια πολλά... ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιὰ! ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε!

5. Ἐπειτα ἐπέρασε ἓνας-ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα:

— Χριστὸς ἀνέστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας!

Οἱ ἐπιβάτες ἐπῆγαν νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦ-
τες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσίγκριζαν τ' αὐγά-
των, ἐγελοῦσαν, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζοντο
σοβαρὰ καὶ περιπαικτικά.

6. Ἐπαψε τὸ καμπανοκτύπημα. Ἐνα ἕνα ἔσβησαν
τὰ κεριά.

Τὸ καράβι ἐβυθίσθηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ
καπετάνιος καὶ ὁ πηδαλιούχος ἀπάνω στὴ γέφυρα,
πνεύματα θαρρεῖς ἐναέρια, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δου-
λειά των σιωπηλοὶ καὶ ἄγρουπνοι.

— Λίγο δεξιά!

— Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολουθοῦσε νὰ
σχίζη τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

69. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπροῆς.

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι.
Σύγνεφο, καταχνιά δὲν ἐπερονοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη,
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀροφουσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀγέρι,
πὸν λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιάς τὰ φύλλα·
Γλυκὰ ἢ ζωή, καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες
ὄλοι, μικροὶ μεγάλοι ἐτοιμαστήτε,
Μέσα στίς ἐκκλησιᾶς τίς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχῆτε.
Ἄνοιξετε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες
ὀμπροσὰ τοὺς ἀγίους, καὶ φιληθῆτε,
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε: Χριστὸς Ἄνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες σὲ κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
καὶ βρέφη ὠραῖα στὴν ἀγκαλιὰ οἱ μαννάδες.
Γλυκόφωνα κοιτώντας τίς ζωγραφι-
σμένες εἰκόνες, ψάλλουνε οἱ ψαλτάδες.
Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
ἀπὸ τὸ φῶς πὸν χύνουνε οἱ λαμπάδες.
Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι
ὅπου κρατοῦνε οἱ Χριστιανοὶ στὸ χέρι;

70. Προσευχή.

Θεέ, σκορπᾶς τὰ δῶρα σου
βροχὴ στήν οἰκουμένη·
μᾶς περιλάμπεις μ' ἔλεος,
ἢ χάρις Σου μᾶς ραίνει.
Σὺ βράχε, Πύργε, σκέπη μου
εἰσάκουσε τῆ δέησι
πὺν ἀπ' τὴν καρδιά μου βγαίνει
τὴν πολυπικραμένη.

71. Αἶνος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν Πλάση.

Ἐγμοῦν τὰ οὐράνια τῆ δόξα του αἰώνια
κι ἡ Πλάση τ' ὄνομά του ὑμνεῖ.
Τὸν εὐλογοῦν τὰ βουνά, τὰ πελάγη, —
ἀκοῦς, θνητέ, τῆ θεία φωνή;
Ποιὸς εἶπε σι' ἄστρα τῆ νύχτα νὰ λάμπουν;
Καὶ ποιὸς σιτὸν ἥλιο εἶν' ὁδηγός;
Λαμπρὰ τὰ φέγγη, νὰ χαίρει' ὁ κόσμος
τὸ δοξασμένο μέγα φῶς;

72. Ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς.

1. Ἐγύριζα μ' ἓνα ἰστιοφόρο ἀπὸ τῆ Λέσβο στὸν Πειραιᾶ. Στὴν ἀρχὴ εἶχαμε καλὸν καιρό. Στὴ μέσῃ τοῦ ταξειδιοῦ ἄρχισε θαλασσοταραχὴ, πὺν ὅσο πῆγαινε κ' ἐδυνάμωνε. Ὅταν ὅμως ἐπλησιάζαμε στὸ στενὸ ἀνάμεσα Ἐνδρου καὶ Εὐβοίας ἐσκοτείνιασε ὁ οὐρανός, ἀστραπὲς ἔσχιζαν τὰ μαῦρα σύννεφα καὶ βροντὲς ἐτρικύμιζαν τὸν ἀέρα. Ὁ ἄνεμος οὐρλιαζε στὰ σχοινιά καὶ στὰ κατάρτια. Ἡ θάλασσα ἐχόχλαζε.

Οἱ ἐπιβάτες ἐκλείσθησαν στὶς καμπίνες τῶν τῶ πρόσωπο τοῦ πλοίαρχου ἐσκυθρόπασε κι ἔδινε ἔντονεσ καὶ κομμένες διαταγὲς.

2. Ἀπὸ τὴν ὀρμὴ τοῦ ἀνέμου, ἐλύθηκε ἡ μεγάλη κεραιὰ στὸ μεσαῖο κατάρτι. Μὲ κάθε τρόπο ἔπρεπε νὰ δεθῆ, γιατί ἀλλοιῶσ ἐκινδύνευε νὰ βυθισθῆ τὸ πλοῖο.

Ὁ πλοίαρχος ἐπρόσταξε τὸ ναυτόπουλο :

— Πάνω! κ' ἔδειξε τὴν κεραιὰ, πὺν ἐκρεμόταν. Μὲ τὴ δυσύλλαβη αὐτὴ προσταγὴ τὸ ναυτόπουλο, παιδι ὡς δεκαπέντε χρονῶν, ἐνόησε τί ἔπρεπε νὰ κάμη.

— Ἀμέσως! εἶπε καὶ κατέβηκε στὴν καμπίνα του.

— Μαθιέ! ἀκούσθηκε θυμωμένη ἡ φωνὴ τοῦ πλοίαρχου. Ἐπειτα μὲ μαλακώτερον τόνο τοῦ εἶπε :

— Γρήγορα καὶ τὸ νοῦ σου.

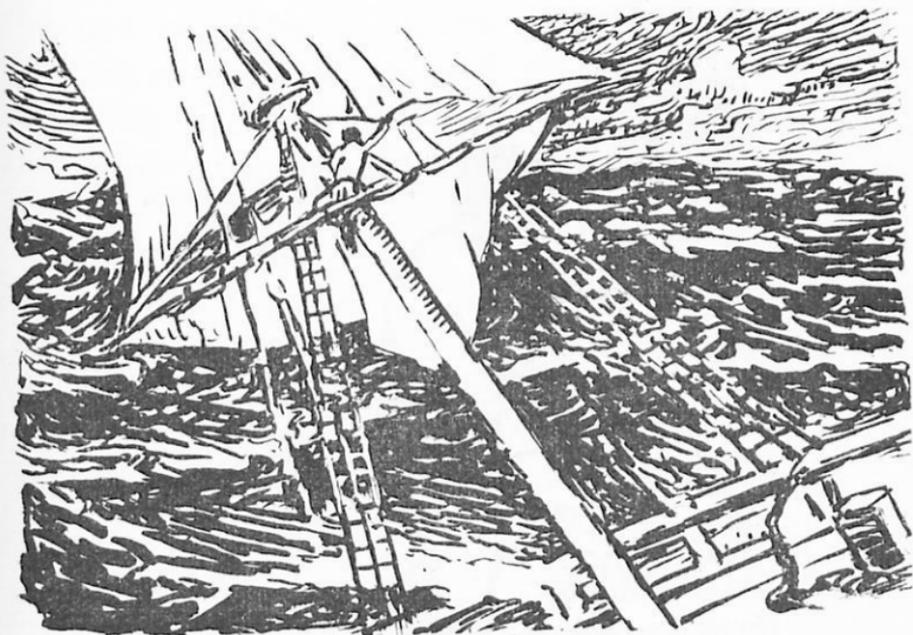
Γιατὶ τὸ ναυτόπουλο, ὁ Μαθιός, εἶχε ἀνεβῆ ἀπὸ τὴν καμπίνα του κ' ἐσκαρφάλωνε στὸ κατάρτι.

3. Τὸ πλοῖο ἔτριζε καὶ πότε ἔγερνε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά. Ὁ Μαθιός πότε κατέβαινε μὲ τὸ κατάρτι

ὡς τὰ κύματα καὶ ἐκρέμετο σὰ σταφύλι, καὶ τότε ἀνέβαινε ψηλά.

Ἄπὸ στιγμῆ σὲ στιγμῆ ἐπερίμενα νὰ τὸν ἰδῶ νὰ σφενδονίζεται μέσα στὰ σκοτεινὰ κύματα.

Καὶ ὅμως ἔφθασε ὡς τῆ σταύρωσι, ἔδεσε καλὰ τὰ πόδια του τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο γύρω ἀπὸ τὸ κατάρτι,

καὶ τὰ χέρια του ἐδούλευαν νὰ δέσουν τὴν κεφαία.

Ἐπειτα ἐγλίσθησε κάτω ὁ Μαθιὸς μὲ θαυμαστὴ ἐπιτηδειότητα. Ὁ πλοίαρχος τοῦ ἔρριξε λοξὴ ματιά. Στοῦ Μαθιοῦ τὰ χεῖλη ἐχάραξε γλυκὸ χαμόγελο.

4. Ἡ τρικυμία ἐξακολούθησε ὥσπου ἐπεράσαμε τὸ Σούνιο κ' ἐμπήκαμε στὸ Σαρωνικόν. Ὄταν ἐπλησιάζαμε στὸν Πειραιᾶ, ἐπλησίασα τὸ Μαθιὸ καὶ τὸν ἐρώτησα :

— Ἐφοβήθηκες, ὅταν σ' ἐπρόσταξε ὁ πλοίαρχος νὰ ἀνεβῆς νὰ δέσης τῆ σταύρωσι ;

— Θέλει καὶ ρώτημα; μοῦ ἀπάντησε.

— Γι' αὐτὸ κατέβηκες στὴν καμπίνα σου; ξαναρώτησα.

— Ὅχι, γι' αὐτό· μοῦ ἀπάντησε, ἀλλὰ γιὰ νὰ νικήσω τὸ φόβο. Ἐπροσευχήθηκα καὶ ἡ καρδιά μου

ἔπαυσε νὰ τρέμη. Ἐφίλησα τὴ φωτογραφία τῆς μητέρας μου καὶ σὰ ν' ἄκουσα τὴ φωνή της:

— Γειά στὰ χέρια σου, παιδάκι μου. Τρέξε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν εὐχή μου νὰ σώσης τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ τὴ δική σου.

73. Τὸ εὐλογημένο καράβι.

— Ποῦ πᾶς, καράβι,
μὲ τέτοιον καιρό;
Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα
δὲν τὴ φοβᾶσαι;
"Ανεμοὶ σφυρίζουν
καὶ πέφτει νερό...
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Γιὰ χώρα πηγαίνω
πολὸν μακρινή·
θὰ φέξουνε φάρσι
πολλοὶ νὰ περάσω.
Βοριάδες, νοτιάδες
θὰ βρω, μὰ θὰ φτάσω
μὲ πούμο ἀγεράκι
μ' ἀκέριο πανί.

— Κι οἱ κάβοι, ἂν σοῦ στήσουν
τὴ νύχτα καρτέρι,
ἀπάνω σου, ἂν σπάση
τὸ κῦμα θεριό,
καὶ πάρη τοὺς ναῦτες
καὶ τὸν τιμονιέρη;
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι
τοῦ βράχου, πὺν ἀσπρίζει,
γιὰ μένα ἔχουν κάμει
κουφή λειτουργία,
ὁρθὸς ὁ Χριστὸς
τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει,
στὴν πλώρη μου στέκει
ἡ Παρθένα Μαρία.

74. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ προσεύχεται.

1. Ὁ μυστικὸς δεῖλνος, τὴ νύκτα τῆς Πέμπτης, ἐτελείωσε μὲ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: — "Ὅσα σᾶς εἶπα συγκεντρώνονται, σὲ δυὸ λέξεις: Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους!

Ἔπειτα ἐβγήκε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ μὲ τοὺς ἕνδεκα καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Ἐπέρασαν τὸ χεῖμαροο τῶν Κέδρων καὶ ἀνέβαιναν τὴν ἀντικρουνὴ πλαγιά. Δὲν ἄργησαν νὰ φθάσουν στὸν κήπο τῆς Γεθσημανῆ.

Ἄφησε στὴν εἴσοδο τοὺς ὀκτὼ καὶ παρέλαβε μαζί του τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη.

Ἀφοῦ ἐπροχώρησαν ἀρκετὰ εἶπε στοὺς τρεῖς:

— Περίλυπη εἶναι ἡ ψυχὴ μου. Ἡ τελευταία χάρι πρὸς σᾶς ζητῶ εἶναι, ν' ἀγρυπνήσετε μαζί μου προσευχόμενοι.

Ἔπειτα ἐπροχώρησε μέσα στὸ δάσος τῶν ἐλαιῶν καὶ ἔμεινε μόνος.

2. Τὰ νερὰ ἐκελάρουζαν χαρούμενα. Οἱ κλώνοι τῶν δένδρων ὑψώνοντο σὰ χέρια νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Πλάστη. Τὰ ποικιλόχρωμα ἄνθη, προπάντων ρόδα καὶ κρίνα καὶ νάρκισσοι, ἐξυπνοῦσαν τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο καὶ ἐσκόρπιζαν γύρω τ' ἀρώματά των. Χιλιάδες ἀηδόνια εἶχαν ἐξυπνήσει καὶ ἐκελαδοῦσαν. Στὸν κατακάθαρρον οὐρανὸ ἔλαμπαν τ' ἄστρα καὶ ἐφώτιζεν ἡ σελήνη.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀνεστέναξε βαθεῖα καὶ βαρεῖα.

— Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι τυφλοὶ καὶ νὰ μὴν παρατηροῦν πόσον ὠραῖος εἶναι ὁ κόσμος; Γιατὶ νὰ

μὴν πλημμυρίσουν οἱ καρδιές των ἀπὸ ἀγάπη καὶ σεβασμὸ πρὸς τὴ ζωή; Γιατὶ νὰ τοὺς δέρονουν τὰ μίση καὶ τὰ πάθη;

Ὡς ἄνθρωπος τέλειος χωρὶς ἁμαρτία ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ αἰσθάνετο, ὅσο κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῆ, τὴν ἀξία τῆς ζωῆς. Τῆς ζωῆς τῆς πλημμυρισμένης ἀπὸ ἄπειρη ἀγάπη τόσο σιὰ ταπεινὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅσο καὶ σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς, σ' ὄλο τὸ Σύμπαν, πού ἐπλασεν ὁ Δημιουργὸς καὶ Πατέρας Του, ἀπὸ ἄπειρη ἀγάπη καὶ στοργή.

3. Ἦθελε νὰ ζήση. Γι' αὐτὸ ἡ ἀγωνία του ἦτο ἀφάνταστη τώρα, πού ἐπλησίαζε ὁ μαρτυρικός Του θάνατος.

Ἦμποροῦσε ν' ἀποφύγη τὸ μαρτύριο, ἂν ἔφευγε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία.

Ἀλλὰ γιατί κατέβη στὸν κόσμον; Νὰ διδάξη τὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης. Καὶ εἶχε εἰπεῖ ὅτι ὁ σπόρος τοῦ σιταριοῦ, πρέπει ν' ἀποθάνῃ γιὰ νὰ φέρῃ καρπὸ. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀποθάνῃ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Μονογενής, γιὰ νὰ στερεώσῃ τὴ θρησκεία Του σὲ θεμέλια ἀκλόνητα.

Καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς Του ἀνάβρυσεν ἡ προσευχή:

— Πατέρα, ὅλα Σοῦ εἶναι δυνατά. Ἄς περάσῃ ἀπὸ ἐμένα τοῦτο τὸ πικρὸ ποτήρι.

Ἐστάθηκε λίγο κ' ἔπειτα ἐπρόσθεσε:

— Ὅχι ὅμως ὅπως θέλω ἐγώ, ἀλλὰ ὅπως Σὺ θέλεις.

Ἐπέστρεψε νὰ ἰδῆ τοὺς τρεῖς καὶ τοὺς εὐρῆκε κοιμισμένους. Καὶ μὲ πικρὸ παράπονο εἶπε τοῦ Πέτρου:

— Πέτρε κοιμᾶσαι; Οὔτε μίαν ὥραν δὲν κατώρθωσες ν' ἀγρυπνήσης μαζί μου; Ξυπᾶτε καὶ προσεύχεσθε γιὰ νὰ μὴν πέσετε σὲ πειρασμό.

4. Ἐπειτα ἐπροχώρησε κ' ἐπῆγε μακρύτερα. Ἡ ἀγωνία του τώρα ἐγένετο ὅλο καὶ μεγαλύτερη. Πότε

ἐκοίταζε τὸν οὐρανό, πότε ἔπεφτε στὰ γόνατα καὶ πότε χάμω μὲ τὸ πρόσωπο στὸ χῶμα. Ὁ ἰδρωτὰς ἔσταζε ἀπὸ τὸ μέτωπό του στὴ γῆ σὰ θρόμβοι ἀπὸ αἶμα πηκτό. Μὲ δυνατὴ φωνὴ ἐπροσευχίθη:

— Πατέρα μου, ἂν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περάσῃ τοῦτο τὸ ποτήρι, χωρὶς νὰ τὸ πιῶ, ἄς γίνῃ τὸ θέλημά Σου.

Πάλι ἐπῆγε νὰ ἰδῆ τοὺς ἀγαπημένους του καὶ τοὺς εὗρε νὰ κοιμῶνται.

Τοὺς ἄφησε καὶ τρίτη φορὰ ἐβυθίσθη στὴν προσευχή.

Ἄπὸ τὸν Οὐράνιο Πατέρα Του ἐζήτησε βοήθεια, ἐζήτησε τὴ δύναμι νὰ πιῆ τὸ πικρὸ ποτήρι.

Καὶ ἡ προσευχή Του εἰσακούσθη καὶ κατέβηκε στὴν ψυχὴ του ἄγγελος παρήγορος, ἡ ποθητὴ γαλήνη. Ἐνίκησε τὴν ἀγωνία καὶ ἡσυχος πιά, γαληνεμένος, νικητής, ἐσηκώθηκε κ' ἐπῆγε στὸν Πέτρο, Ἰάκωβο καὶ Ἰωάννη.

5. Τοὺς εὗρε πάλι νὰ κοιμῶνται καὶ τοὺς ἐξύπνησε λέγοντας :

— Κοιμᾶσθε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε! Φθάνει! Ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται σὲ χέρια ἁμαρτωλῶν. Σηκωθῆτε· πηγαίνομε! Ἴδου ἐκεῖνος, πού θὰ μὲ παραδώσῃ ἔφθασε.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ φυλλώματα εἶδαν πλῆθος ἀπὸ στρατιῶτες Ρωμαίους μὲ δούλους τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων νὰ κατεβαίνουν μὲ δαυλοὺς καὶ φανάρια ἀναμμένα. Ἦσαν ὀπλισμένοι μὲ ξύλα, σπαθιά, λόγχες καὶ μαχαίρια. Ὁδηγὸς τῶν ἦτο ὁ Ἰούδας.

Τόση ἦτο, ἔπειτα ἀπὸ τὴν προσευχή, ἡ γαλήνη καὶ ἡ ἀταραξία τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε οἱ ὀπλισμένοι ὀπισθόχωρησαν καὶ ὁ Ἰούδας δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ προδοτικὸ φίλημα.

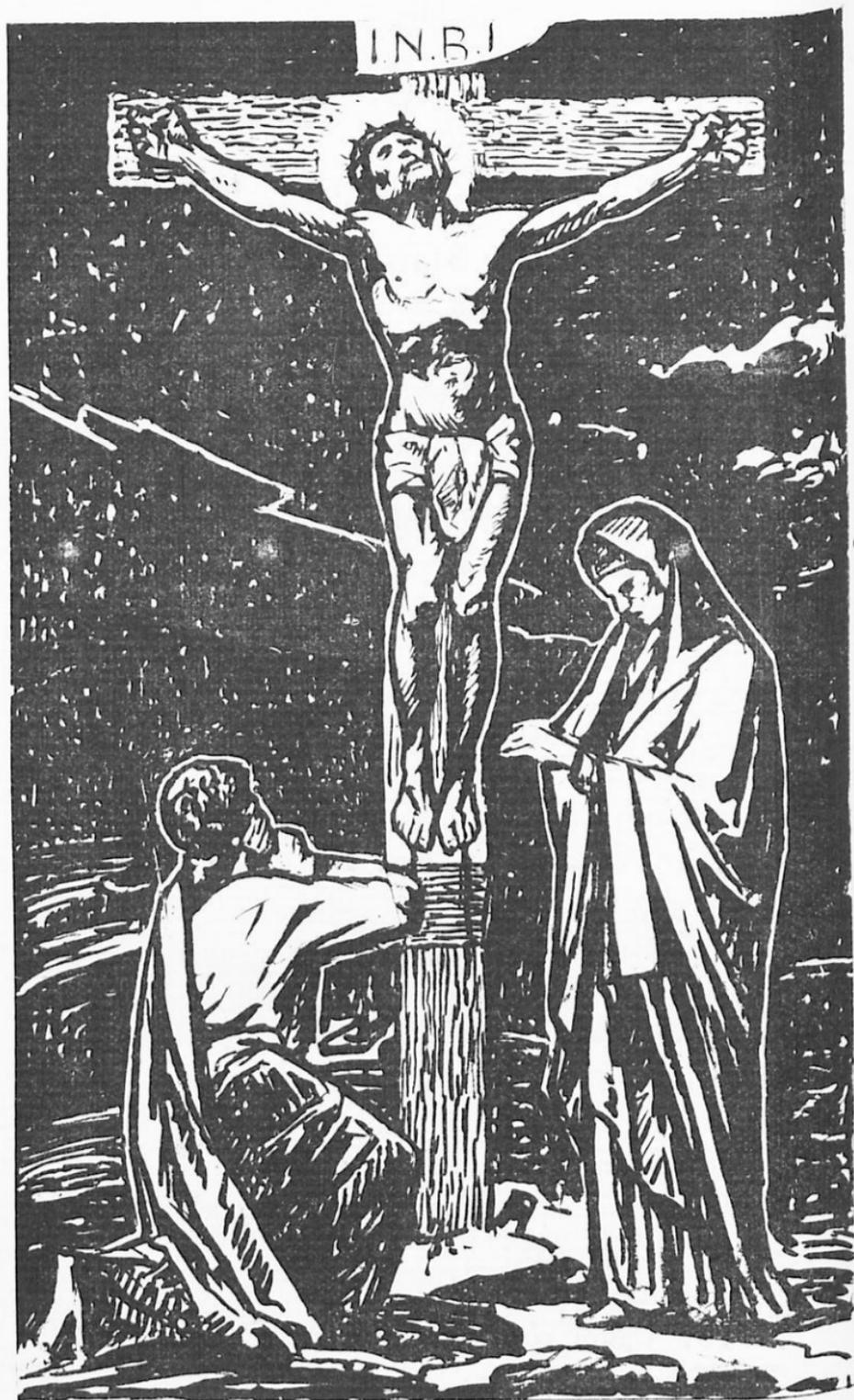
Ὁ Ἰησοῦς ἐπλησίασε καὶ τοὺς ἐρώτησε .

— Ποῖον ζητεῖτε;

— Τοῦ ἀποκρίθηκαν :

— Τὸν Ἰησοῦ τὸν Ναζωραῖο.

Τοὺς λέγει ὁ Ἰησοῦς :

— Ἐγὼ εἶμαι.

Πάλι δὲν τολμοῦν νὰ τὸν πλησιάσουν· καὶ πάλιν

ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐρωτᾷ :

— Ποῖον ζητεῖτε ;

Καὶ πάλι τοῦ ἀποκριθῆκαν :

— Τὸν Ἰησοῦ τὸν Ναζωραῖο.

Τοὺς εἶπε ὁ Ἰησοῦς :

— Σᾶς εἶπα, πὸς ἐγὼ εἶμαι. Ἄν λοιπὸν ἐμένα ζη-
τῆτε, ἀφήσετε τούτους νὰ φύγουν.

. . . . .

6. Τὸν Ἰησοῦ ἀνεβάζουν στὸ σταυρὸ καὶ αὐτὸς
προσεύχεται.

— Πατέρα, συγχώρησέ τους, γιατί δὲν ξεύρουν τί
κάμνουν !

Οἱ ἄρχοντες ὅμως, τὸν βλέπουν στὸ σταυρὸ γυ-
μνόν, ἔρημον, αἱματωμένον, ἀπαρνημένον ἀπὸ φίλους
καὶ πιστούς, καὶ τὸν περιπαίζουν λέγοντας :

— Ἄλλους ἔσωσε· ἄς σώσῃ καὶ τὸν ἐαυτό του, ἂν
αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός, τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτός.

Καθὼς ἔβλεπεν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ σταυροῦ τὴν ἀν-
θρωποθάλασσα ὁ Ἰησοῦς, ἀντίκρουσε τὸ θλιμμένο βλέμ-
μα τῆς μητέρας του καὶ κοντά του, στὰ πόδια του,
τὸν ἀγαπημένο του μαθητὴ Ἰωάννην.

Ἡ καρδιά του ἐταράχθηκε. Δὲν ἤθελε νὰ βλέπῃ ἢ
μητέρα του τὸ ἀφάνταστο μαρτύριό του. Μὲ ἀνείπωτη
στοργή, τῆς εἶπε : — Μητέρα μου, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

Καὶ ἔπειτα πρὸς τὸν μαθητὴν του : — Ἴδοὺ ἡ μη-
τέρα σου.

Ἄπὸ ἐκείνην τὴν ὥρα ὁ Ἰωάννης παρέλαβε τὴ μη-

τέρα τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὸ σπίτι του καὶ τὴν ἀγάπησε σὰν νὰ ἦτο ἀληθινὴ μητέρα του.

7. Ἐξῆ ὥρες ὑπέφερε τὸ φοβερὸ μαρτύριο ὁ Ἰησοῦς. Μεγαλύτερος πόνος καὶ ἀγωνία δὲν ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ. Ἦσαν ἀρκετὰ ἔφθναν. Τότε πάλι ἐζήτησε βοήθειαν ἀπὸ τὸν Οὐράνιο Πατέρα του.

— Θεέ μου καὶ Πατέρα μου, μὴ μὲ ἀφήνης. Ἄρκει! εἶπε δυνατά.

Φοβερὴ δίψα ἔκαιε τὸν Ἰησοῦ.

— Διψῶ! εἶπε.

Ἐνας στρατιώτης ὕψωσε μὲ ἓνα καλάμι καὶ ἔφερε στὰ χεῖλη τοῦ Ἰησοῦ σπόγγον ποτισμένον μὲ ξύδι.

Ὅταν ἔλαβε τὸ ξύδι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ σπόγγον, μὲ μεγάλη φωνὴ εἶπε:

— Πατέρα μου, στὰ χέρια σου παραδίδω τὸ πνεῦμα μου.

Ἐπειτα ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπιθύρισε.

— Ἐτελείωσε. . . Σ' εὐχαριστῶ, Πατέρα μου.

. . . . .

75. Ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν ἀρχαίων.

Α'. Τὸ σχολεῖο.

1. Ἐγεννήθηκα σ' ἓνα χωριὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ τὸ ὄνομά μου Χάρης τοῦ Νικία.

Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸν παπποῦ μου. Ὅταν ἔμαθα νὰ διαβάζω ἐλεύθερα, μ' ἔμαθε ἀριθμητικὴ καὶ νὰ τραγουδῶ.

Ὅταν ἔγινα δέκα χρονῶν, μ' ἐπῆγε ὁ πατέρας μου στὴν Ἀθήνα, μ' ἔβαλε οἰκότροφο σὲ μιὰ γριὰ χήρα καὶ μ' ἔγραψε στὸ καλύτερο σχολεῖο, στὸ σχολεῖο τοῦ Λύση.

Ὁ Λύσης ἐφαίνετο ἄγριος. Εἶχε μέτωπο πλατύ, αὐστηρό· τὰ μάτια του βαθουλὰ καὶ τὰ γένεια του μακρὰ κατέβαιναν ὡς τὴ μέση στὸ στήθος. Ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἔδρα του εἶδα νὰ κρέμεται στὸν τοῖχο ἡ μάστιγα. Μᾶς ἐδέχθηκε ὁμως μὲ χαμόγελο. Ἔτσι ἐπῆρα θάρρος· καὶ μάλιστα, ὅταν εἶδα νὰ ἔρχονται καὶ ἄλλα παιδιὰ.

Ὁ πατέρας μου εἶπε στὸ Λύση, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπομένην ἡμέρα θὰ ἐπῆγαινα τακτικὰ στὸ σχολεῖο.

Ἀφοῦ ἔτσι μὲ ἐτακτοποίησεν ὁ πατέρας μου, μὲ ἀποχαιρέτησε καὶ ἔφυγε. Δὲν τὸ κρῦβω, πὼς τὸ βράδυ, πρὶν ἀποκοιμηθῶ, ἔβρεξα τὸ προσκέφαλό μου μὲ δάκρυα. Πρῶτη φορὰ ἐκοιμόμουν σὲ ξένο σπίτι.

2. Τὸ σχολεῖο μας ἦτο ὅπως καὶ τὰ σπίτια μας. Μιὰ αὐλὴ τοιχογυρισμένη μὲ στοῆς καὶ φυτεμένη μὲ δένδρα μεγάλα. Δὲν θὰ ἦτο σωστὸ στὴν Ἀττικὴ, πού ἡ καλοκαιρία βαστᾷ σχεδὸν ὅλον τὸ χρόνο, νὰ κλειώμεθα σὲ τέσσερες τοίχους. Ἄν ἔκαμνε κάποτε κακο-

καιρία, ἐπηγαίναμε στὶς στοές. Ἐκεῖ ἐκρέμοντο στοῦς τοίχους διάφορα μουσικὰ ὄργανα, λύρες κιθάρες καὶ ἄλλα.

Ὁ δάσκαλος ἐκάθητο στὴν ἔδρα. Ἐκρατοῦσε μὲ τὸ ἀριστερὸ χεῖρι τὴ λύρα καὶ μὲ τὸ δεξιὸν τὸ ἐλεφάντινο πληκτρο. Ἐμπρὸς του ἕνας μαθητὴς ἐκοίταζε σὲ

πάπυρο, πὸν ἦτο ξεδιπλωμένος ἀπάνω σὲ ἀναλόγιον, καὶ ἐτραγουδοῦσε κτυπώντας καὶ τὴ λύρα του.

Ἀπὸ καιρὸν σὲ καιρὸν, ὅταν ἔκαμνε λάθος ὁ μαθητὴς, ὁ Λύσης ἔκρουε τὴ λύρα του καὶ ξανάφερονε τὸ μαθητὴν στὸ σωστὸν τόνο. Οἱ ἄλλοι σὲ ἡμικύκλιον ἐπεριμέναμε τὴ σειρὰ μας.

Ὁ μαθητὴς, πὸν εἶπε τὸ μάθημα, ἐλέγετο Ἀριστομένης.

3. Ἐπειτα ὁ Λύσης ἐπῆρε ἕνα ἄλλο τραγοῦδι. Τὸ ἔπαιξε πρῶτα στὴ λύρα, καὶ ὕστερα μᾶς ὑποχρέωσε νὰ τὸ

τραγουδήσωμε καθέννας μὲ τὴ σειρά του καὶ μὲ τὴ λύρα.

Ὁ Λύσης ἐκάλεσε τὸ Λυκίδα νὰ εἰπῇ τὸ μάθημα. Ὁ Λυκίδας αὐτὸς ἦτο γιὸς τοῦ προξένου τῆς Σπάρτης στὴν Ἀθήνα. Τὸ Σπαρτιατόπουλο ἄρχισε νὰ λέγῃ τὸ μάθημά του, χωρὶς νὰ σκοντάβῃ πουθενά. Ἐπειτα σ' ὅ,τι τὸν ἐρωτοῦσε ὁ Λύσης, ἀπαντοῦσε πετυχημένα, σύντομα καὶ κτυπητά, σὰ νὰ ἔδιδε στρατιωτικὰ παραγγέλματα.

— Πολὺ καλά, Λυκίδα, πολὺ καλά, παιδί μου, εἶπεν ὁ Λύσης. Ἐπειτα ἐκάλεσε τὸν ὠραῖο κ' ἔξυπνο Καλλικλῆ, παιδί τοῦ πλουσιώτερου εὐπατρίδη τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Λεωκράτη.

Καλλικλῆς τοῦ Λεωκράτη, εἶχε προστάξει ὁ Λύσης.

Ὁ Καλλικλῆς ἐτραγουδῆσε ὠραῖα. Ποτὲ δὲν εἶχα ἀκούσει τόσο γλυκεῖα φωνή. Ὅλα τὰ παιδιὰ ἐκρέμοντο ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Ὁ Λύσης τὸν ἐκοίταξε μὲ χαρὰ καὶ λύπη μαζί. Μόλις ὅμως ἄρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ γιὰ τὸ ποίημα, ὁ Καλλικλῆς δὲν ἀπαντοῦσε. Τώρα ἐνόησα γιατί ἦτο λυπημένος ὁ Λύσης. Τὸ νὰ τραγουδῇ ὁ Καλλικλῆς ἦτο φυσικό του, ὅπως καὶ ν' ἀναπνέῃ· ἀλλὰ νὰ στρωθῇ κάτω νὰ μελετήσῃ δὲν τοῦ ἄρεσε. Ἐπίστευεν ὅτι μὲ τὴν ἐξυπνάδα του, θὰ τὰ κατώρθωνε ὅλα. Μὰ τοὺς Θεούς! ἐλυπήθηκα κατάκαρδα.

4. Ὁ δάσκαλος ἄρχισε νὰ ἐξηγῇ μόνος του τὸ ποίημα. Ἀλλὰ καθὼς ἐπροχωροῦσε, πέρασε τὸ μάθημα πὸ μᾶς εἶχεν ὀρίσει. Ἐφθασε στὸ καλύτερο ἐμβατήριο τοῦ Τυρταίου.

Ὁ Λύσης ἐρώτησε στὸ μέρος αὐτὸ τὸν Καλλικλῆ, ἀλλὰ δὲν ἄνοξε τὸ στόμα του. Ἐρώτησε καὶ ἄλλους μὲ τὴ σειρά. Κ' ἐκεῖνοι τίποτε. Καὶ ὁ Λυκίδας ὁ Σπαρ-

τιάρτης δὲν εἶπε περισσότερα. Δὲν ἔχασε ὅμως τὸ θάρρος του, καὶ εἶπε στὸ Λύση πὼς δὲν μᾶς εἶχε ὀρίσει ἕως ἐκεῖ μάθημα.

— Ἐσὺ ὅμως ἔπρεπε νὰ τὸ ξεύρης, Λυκίδα, εἶπεν ὁ Λύσης. Ὁ Λυκίδας ἐκοκκίνησε.

Ὁ Λύσης ἔρριψε σὲ ὅλους μιὰ ἐρευνητικὴ ματιὰ καὶ ἐστάθηκε σὲ μένα.

— Ἐσὺ μικρόε, κάτι ἔχεις νὰ εἰπῆς, εἶπε.

Ἄμέσως ἐσηκώθηκα.

— Τὸ ξεύρεις τὸ ποίημα; μ' ἐρώτησε.

— Τὸ ξεύρω ἀπέξω.

— Λέγε το.

5. Ἄρχισα :

*Τί τιμὴ στὸ παληκάρι, ὅταν προῶτο στὴ φωτιά
σκοτωθῆ γιὰ τὴν πατριίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατριίδα τὴ γλυκειὰ
τὰ καλὰ του τὰ χωράφια, καὶ νὰ ζῆ μὲ διακονιά. . .*

Ἐμπρός! θάρρος! μοῦ φωνάζει ὁ Λύσης.

Στὴν ἀρχὴ ἡ φωνὴ μου ἦτο τόσο ἀδύνατη, πρὸ μόλις τὴν ἄκουα καὶ ὁ ἴδιος. Πὼς νὰ τραγουδήσω ὕστερα ἀπὸ τὸν Καλλικλῆ; Αὐτὸ μ' ἐπάγωνε. Σιγὰ σιγὰ ὅμως τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ μ' ἔκαμαν νὰ πάρω θάρρος καὶ ἐξακολούθησα :

*Μὲ γονιὸ νὰ παραδέρῃ, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά.*

*Κι ἀπ' τὴ στέρῃσι καὶ φτώχεια ὅπου πάει, ὅπου σταθῆ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτι εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.*

*Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται καὶ αὐτὸς
καὶ ποτὲ νὰ μὴ τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμὸς.*

Τέτοιον ἄνθρωπο καθέννας ζωντανὸ καταφρονᾷ
μηδ' ἀφοῦ στὸν τάφο πέση τ' ὄνομά του μελετᾷ.

Εὖγε! ἐφώναξε ὁ Λύσης. Ἐγὼ ἐπῆρα πιὸ πολλὸν
θάρος καὶ τὸ εἶπα ὡς τὸ τέλος, χωρὶς νὰ σκοντάψω
τουθενά.

Μὲς στὴ μάχη ἄς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἄφοβη καρδιά·
στὴ φωτιά, παλληκαράδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα κορμί·
στὴ φωτιά μὴν ντροπιασθῆτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.

Λεοντόκαρδο τὸ στῆθος καθενός σας ἄς φανῆ·
τοὺς ἐχθρούς σας πολεμώντας μὴν ψηφᾶτε τὴ ζωή.

Τί ντροπή! ντροπή μεγάλη! ἀπὸ πίσω νᾶναι ὁ νιὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνη μπροστινός,

ποῦχει κάτασπρα τὰ γένεα, κάτασπρη τὴν κεφαλή,
καὶ στὰ χόματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτη ψυχή.

Ὅλοι οἱ κίνδυνοι, πολέμοι, ὅλοι πρόεπονε στὸ νιό,
ναί, στὸ νιὸ πολέμοι πρόεπον, πὸν τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.

Ἄς ριχτῆ μπροστὰ στὸ γέρο, κι ἄσειστος ἄς στυλωθῆ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μὲς στὸ αἷμα ἄς κυλίστῃ.

6. Ὄταν ἐτελείωσα, ὁ Λύσης εἶπε :

— Ντροπή σας, νὰ φανῆ ἀνώτερός σας ἓνας νεο-
φερμένος ἀγρότης. Ἐσύ, Χάρη, νὰ εὐλογῆς τοὺς γο-
νεῖς σου, καὶ τὸν παππού σου, πὸν σ' ἔκαμαν ν' ἀγα-
πᾶς τὰ ποιήματα. Πάρε αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι τῆς Ἀ-
θηνᾶς. Θὰ ἔχῃς τὴν τιμὴ νὰ τὸ φορῆς ὅλη τὴν ἡμέρα,
γιατὶ σοῦ ἀξίζει. Ἐσὺ μόνον ἔδειξες, ὅτι καὶ μόνος σου
καταγίνεσαι στὰ γράμματα.

Καὶ μοῦ ἐπέρασε στὸ λαιμὸ τὸ ἀγαλματάκι κορμα-
μένο ἀπὸ ἓνα λουρί. Ἐγὼ εἶχα μεγάλη χαρά. Ἀμέ-
σως ὁ νοῦς μου ἐπέταξε στὸν παππὸν καὶ στὸν πατέρα
μου. Πόσο θὰ χαροῦν, ἅμα τὸ μάθουν!

Β'. Στὴν Παλαίστρα.

1. Τὸ μάθημα ἐτελείωσε. Ἐξω παιδαγωγοὶ δοῦλοι ἐπερίμεναν τὰ παιδιά. Τέσσερες ἐπερίμεναν τὸν Καλλικλῆ. Στὸν ἕνα ἔδωσε τὸν αὐλό του, στὸν ἄλλο τὸν ἐλεφάντινο χάρακά του, στὸν τρίτο τὸ ἔπανωφόρι του καὶ στὸν τέταρτο δὲν ξεύρω τί.

Ἐγὼ ζαλισμένος ἀπὸ τὴ χαρὰ μου, καθὼς ἔβγαινα ἐσζόνταφα ἀπάνω στὸν Καλλικλῆ κ' ἐκυλιστήκαμε μαζὶ κάτω.

Τὰ παιδιά ἐξεκαρδίσθησαν στὰ γέλια. Ἐκεῖνος μὲ ὕβρισε χωριάτη. Ἐγὼ τὸν ἐχαιρέτησα κ' ἔφυγα ντροπιασμένος.

Δὲν εἶχα ἀκόμη στρίψει στὸ δρόμο καὶ μ' ἐπλησίασε ὁ Θεαγένης. Ἐμαθε πὼς ἐκαθόμουν στὴν ἴδια γειτονιά κ' ἐγίναμε ἀμέσως φίλοι. Ἐμαθα ὅτι ὁ Θεαγένης ἦτο ὄρφανὸς ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἐκάθητο στὸ γιαιτὸ Διόδωρο, τὸν κηδεμόνα του.

Ἐχωριστήκαμε, ἀφοῦ ἐσυμφωνήσαμε τὸ ἀπομεσήμερο νὰ σηναντηθῶμε στὴν παλαίστρα.

2. Καὶ πράγματι εὗρηκα τὸ Θεαγένη νὰ μὲ περιμένῃ στὴν θύρα τῆς παλαίστρας τοῦ Ἐρμογένη. Ἦτο μιὰ πλατεῖα τοιχογυρισμένη μὲ λιθάρια πελεκητὰ καὶ σκεπασμένη μὲ καραβόπανο.

Ἐμπήκαμε· ἐγὼ ἐσάσισα ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν πολὺ καὶ τὴ βοή του. Παιδιά, ἔφηβοι, μεσόκοποι καὶ γέροι εἶχαν μαζευθῆ ἐκεῖ. Ἄλλοι ἐπάλευαν, ἄλλοι ἐπῆδουσαν· ποῖος ἔρριχνε τὸ δίσκο, ποῖος τὸ ἀκόντιο. Κοντὰ στὸ ἀποδυτήριο ὄμιλος ἀπὸ παιδιά ἔπαιζαν τὰ πεντόβολα, καὶ ἄλλοι τοὺς ἀστραγάλους.

Ὁ Θεαγένης μοῦ ἔδειξε τὸ Λεωκράτη, τὸν πατέρα τοῦ Καλλικλῆ, ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς φίλους του. Ἐπροχωρήσαμε στὴν παλαίστρα.

Μᾶς εἶδε ὁ Καλλικλῆς καὶ μοῦ εἶπε πειρακτικά :

— Στοιχηματίζω, πὼς δὲν ξεύρεις ἀπὸ γυμνάσια τῆς παλαίστρας.

— Θέλεις νὰ δοκιμάσης; εἶπα κ' ἐπῆρα στάσι παλαιστῆ.

— Ἀργότερα, εἶπε μὲ χαμόγελο· θὰ σὲ μαλώσῃ ὁ γυμναστής, ἂν ἀρχίσῃς τὰ γυμνάσια, πρὶν τὸν χαιρετήσης. Νά τος!

Μοῦ ἔδειξε ἕνα ὑψηλὸν ἄνδρα ντυμένον κατακόκκινα. Ἐκράτει ἕνα διχαλωτὸ ραβδί.

— Χαῖρε, Ἐρμογένη, εἶπεν ὁ Καλλικλῆς ἀπλώνοντας τὸ δεξιὸν χεῖρ καὶ λυγίζοντας χαριτωμένα τὸ κορμί του ἔμπρὸς στὸ γυναστή· σοῦ συσταίνω ἕνα νέον μαθητή, πὺν ἔρχεται ἀπὸ τὰ χωριά.

Ὁ γυμναστής μ' ἐκοίταξε ἀπὸ πάνω ὡς κάτω. Ἔπειτα, ἀφοῦ μοῦ ἔδειξε τὸ ἀποδυτήριον, ἐπρόσταξε·
— Γγύσου!

3. Ἐπῆγα κ' ἐξαναγύρισα ὀλόγυμνος. Ὁ γυμναστής μ' ἐκοίταζε προσεκτικὰ κ' ἐγὼ ἐστριφογύριζα μπροστά του σὰν κούκλα.

— Ἄ! εἶπε, σῶμα κανονικὸ καὶ ἀρκετὰ γυμνασμένο. Ἡ στάσι δὲν εἶναι ἄσχημη. Πόσων χρονῶν εἶσαι;

— Δέκα.

— Σὲ τί ἐγυμναζόσουν ὡς τώρα;

— Γνωρίζω τὸ πάλαιμα καὶ τὸ τρέξιμον· λίγο τὸ πῆδημα καὶ δὲν ἔχω πετάξει δίσκο καὶ ἀκόντιον, εἶπα.

— Καλύτερα πὺν δὲν τὰ ξεύρεις, παρὰ νὰ τὰ ἤξευρες ἄσχημα. Πῶς σὲ λέγουν, μικρέ;

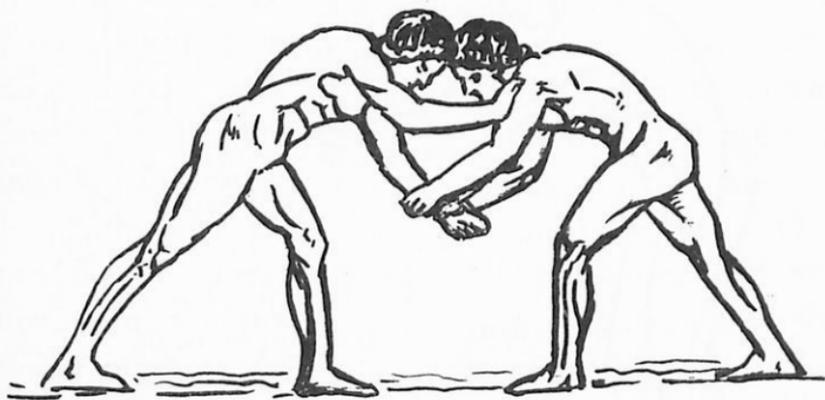
— Χάρη τοῦ Νικία.

— Θεαγένη, εἶπεν ὁ Ἐρμογένης, θέλω νὰ σὲ ἰδῶ νὰ παλαίσης μὲ τὸν Χάρη, κὶ ἄς πλησιάζης ἐσὺ τὰ δώδεκα.

Μ' ἐπῆρε ὁ Θεαγένης κ' ἐπῆγαμε ν' ἀλειφθοῦμε λάδι. Ἦσαν ἐπίτηδες δοῦλοι, πὺν ἐπερίμεναν ν' ἀλείψουν τὰ σώματα τῶν παλαιστῶν, ἢ νὰ σφουγγίσουν τὸν ἰδρῶτα ἐκείνων πὺν ἐτελείωναν. Μεγάλοι λουτήρες μὲ ζεστὸ ἢ κρύον νερὸ ἦσαν τοποθετημένοι στοὺς τοίχους. Ἐκεῖ μέσα ἄλλοι ἐλούζοντο, ἄλλοι ἔξυναν

τὸν ἄμμο ἀπὸ τὸ σῶμα των, καὶ ἄλλοι, πρὶν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν παλαιστρα ἀλείφοντο μὲ μῦρα. Μικροὶ δοῦλοι ἔτρεχαν ἀπάνω κάτω, ἔλυναν τὰ σανδάλια ἢ ἔφερναν τὰ φορέματα ἀπὸ τὰ ἀποδυτήρια.

4. Ἐπιστρέφουμε στὴν κονίστρα τὴ στρωμένη μὲ φιλὸ φιλὸ ἄμμο, ἐπίτηδες φερόμενον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ἐσταθήκαμε στὴ μέση μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ

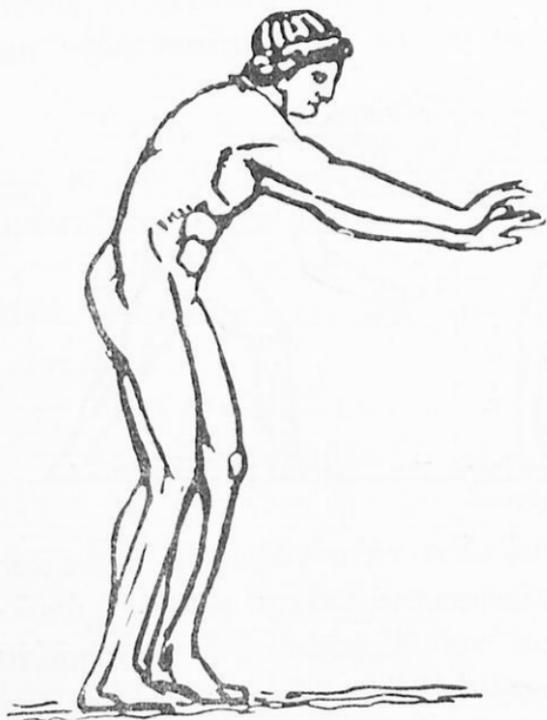

στῆθος. Ἐδείλιασα, ποῦ εἶδα νὰ συνάζονται γύρω μας τόσοι ἄνθρωποι. Ἐσήκωσα τὰ μάτια μου στ' ἀγάλματα τοῦ Ἡρακλῆ καὶ τοῦ Ἑρμῆ, ποῦ ἦσαν στημένα μὲ τάξι σὲ διπλῆ γραμμὴ γύρω στὴν κονίστρα, καὶ μέσα μου ἐπαρακάλεσα: Βοηθήσατέ με θεοί, στὸ πρῶτο μου πάλαιμα!

Πιανόμεθα στὰ χέρια. Σμίγουμε μέτωπο μὲ μέτωπο καὶ φέρνομε ἀργὰ γύρω, σὰ δυὸ τραγιά, ποῦ κτυπιοῦνται. Τὰ χέρια μας στὴν ἀρχὴ πιάνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπαλὰ σὰ νὰ χαϊδεύουν. Τὰ πρόσωπά μας χαμογελοῦν. Σιγὰ σιγὰ τὰ δάκτυλα σφίγγονται, τὰ πρόσωπα κοκκινίζουν, τὸ ἀντιπάτημα ἀκούεται βαρῶ: — Ντούπ! καὶ τὸ χαμόγελο ἔσβησε ἀπὸ τὰ χεῖλη. Ἡ ἀναπνοή μας

ἀρχίζει νὰ δυναμώνη. Σφίγγω τὰ δάκτυλα νὰ πιάσω τὸ Θεαγένη, κι αὐτὸς μοῦ ξεφεύγει σὰ χέλι.

Ὁ γυμναστὴς προστάζει νὰ χύσουν νερὸ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας. "Ἐλα τώρα νὰ σταθῆς στὴ λάσπη. "Ὅσο πατῶ γερά, τόσο γλιστράω. Ἐνῶ ἐκεῖνος ὁ Θεαγένης, ὅπου πατήση, ριζώνει. Τέλος ἐκυλίσαμε κ' οἱ δυὸ στὴν

κονίστρα. Ἦλθα ἀπὸ κάτω. Τί νὰ κάμω; Ἀρπάζω μιὰ χούφτα ἄμμο ξερὸ καὶ τὸν ρίχνω ἀπάνω του. Ἐκεῖ γαντζώνομαι, μὰ τοῦ κάκου. Ὁ συμμαθητὴς μου εἶναι χειροδύναμος καὶ τὸν αἰσθάνομαι νὰ κάθεται ἀπάνω μου σὰ μυλόπετρα. Ἐβάσταξα ὅσο μόρεσα, τέλος ἔφαγαν οἱ πλάτες μου χῶμα.

— Ἐχασες τὴν πρώτη, λέγει ὁ Θεα-

γένης γελαστός. Παιρνομε λίγη ἀναπνοὴ καὶ ξαναρχίζομε. Αὐτὴ τὴ φορὰ κατώρθωσα νὰ τὸν ρίξω, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις; Ὅταν ἐτελείωσε τὸ πάλαιμα ὁ Θεαγένης ἦτο νικητὴς. Τρεῖς φορὲς οἱ πλάτες μου ἔφαγαν χῶμα.

— Εὐγε, μοῦ λέγει ὁ Ἐρμογένης, ἐπάλαισες πολὺ καλά. Ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς ἡλικίας σου ὁ Θεαγένης εἶναι ὁ πιὸ δυνατὸς παλαιστὴς.

Καὶ ὁ Θεαγένης μὲ βεβαιώνει, πὼς δὲν μ' ἐπερίμενε νὰ εἶμαι τόσο δυνατός.

5. Στὸ πῆδημα σὲ μᾶκρος ἔμεινα πίσω ἀπὸ τὸ Θεαγένη καὶ τὸν Καλλιζκλή. Ἐπήδησα στὸ ὕψος καὶ ἐπέρασα καὶ τοὺς δύο.

Ὁ Ἐρμογένης ἐπρόσταξε νὰ μοῦ δώσουν τὸ δίσκο. Ἐπῆρα σὰ χέρια ἓνα στρογγυλὸ κομμάτι χάλκωμα, φουσκωτὸ στὸ κέντρο, ποὺ ἔλαμπε σὰ χρυσάφι. Ἦτο τόσο βαρὺς ὁ δίσκος, ποὺ δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸν κρατήσω· ἐγλίστρησε κ' ἐκύλισε μακρυνά, σὰ νὰ ἦτο ζωντανός. Τὰ παιδιὰ ἐγέλασαν.

Ὁ Καλλιζκλῆς σηκώνει τὸ δίσκο καὶ παίρνει στάσι δισκοβόλου. Ὀλόγυμνος, μὲ τὰ ἀρμονικά του μέλη καὶ τὰ ξανθὰ σγουρά του μαλλιά, ἔμοιαζε μὲ ἄγαλμα.

Φέρνει τὸ δίσκο καὶ τὸν κρατεῖ ἔμπρὸς στὸ μέτωπο μιὰ στιγμή, σὰν κάτι νὰ ἐλογάζριζε. Ἐξαφνα ἔστρεψε λίγο δεξιὰ καὶ μὲ χαριτωμένο κίνημα δίνει πτερὰ στὸ ἄψυχο χάλκωμα. Ἐτρεξε ὁ δοῦλος, καὶ στῆ θέσι ποὺ ἔπεσε ὁ δίσκος, ἔμπηξε ἓνα ξύλο. Τὸν ἔρριξαν ἔπειτα καὶ ἄλλοι καὶ ἐβγήκε νικητὴς ὁ Θεαγένης.

6. Τώρα ὁ ἀκοντισμός! προστάζει ὁ Ἐρμογένης. Ἐσὺ Χάρη, νὰ βλέπης μόνο. Δὲν μπορεῖς ν' ἀγωνισθῆς σ' αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα.

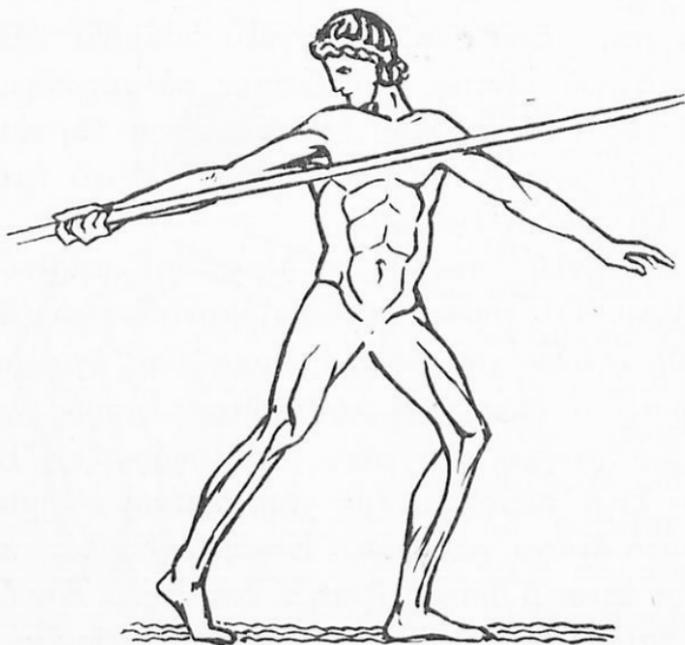
Οἱ δοῦλοι φέρνουν τ' ἀκόντια. Στὸ πλευρὸ τοῦ Ἐρμογένη ἦλθαν κ' ἐστάθησαν μουσικοὶ Ἀσιᾶτες μὲ φορέματα ἐλαφρά. Ἐκρατοῦσαν αὐλοὺς ἔτοιμοι νὰ παίξουν.

Ὁ γυμναστής σέρνει γραμμὴ στὸν ἄμμο, μετρᾷ καμμιὰ ἑκατοστὴ βήματα καὶ μὲ τὸ διαβήτη χαράζει τὴν

περιφέρεια μεγάλου κύκλου. Ὁ Λυκίδας θὰ ρίξει πρῶτος. Προβάλλει τὸ ἓνα πόδι καὶ ἰσοζυγιάζει τὸ ἀκόντιο στὸ χέρι του.

— Πρόσεχε, Λυκίδα! φωνάζει ὁ Ἑρμογένης. Τὸ ἀκόντιο πρέπει νὰ τὸ κρατᾷς ἀκριβῶς στὴ μέση.

Ἀρχίζουν οἱ μουσικοὶ τὸ πολεμικὸ ἐμβατήριον.

Ὁ Λυκίδας κανονίζει τὸ βῆμα του μὲ τὸ ρυθμὸ τῶν αὐλῶν, καὶ προβαίνει σοβαρὸς μὲ τὸ ἀκόντιο στὸ χέρι, ὡς νὰ εἶχε ἀντικρὺ του ἐχθρὸ. Μὰ τοὺς θεοὺς, ἔμακάρισα κι αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα του. Ὅταν ἐπάτησε στὴ γραμμὴ ὁ Λυκίδας ἐτίναξε τὸ ὄπλο του. Ἐπεσε ὅμως ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο.

Ὁ Ἑρμογένης τοῦ λέγει πὼς ἄλλοτε θὰ ἐπιτύχη καλύτερα καὶ νὰ πετάξῃ ἄλλος τὸ ἀκόντιον· ἀλλὰ ποῦ ν' ἀφήσῃ ὁ Σπαρτιάτης! ἐσούφρωσε τὰ φρύδια του,

εδάγκασε τὰ χεῖλη του, ρίχνει καὶ ξαναρίχνει τὸ ἀκόντιο. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ ἐπιτύχη. Τέλος κατορθώνει νὰ τὸ ρίξῃ μέσα στὸν κύκλο καὶ τότε τὸ ἄφησε.

Ὁ Καλλικλῆς παίρνει τὸ ἀκόντιο, σημαδεύει χωρὶς ὀρεξί, καὶ πιὸ ἀνόρεχτα ἀκόμη τὸ ρίχνει. Τὸ ἀκόντιο πέφτει δέκα βήματα ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο.

Ὁ Λυκίδας γελᾷ. Αὐτὸ κεντᾷ τὸ φιλότιμο τοῦ Καλλικλῆ. Ξαναπαίρνει τὸ ἀκόντιο, τὸ ρίχνει καὶ τὸ μπηγεί στὸ κέντρο.

— Εὐγε, φωνάζει ὁ γυμναστής. Θὰ γίνῃς καλὸς στρατιώτης.

7. Ὁ Χάρης μὲ τὸν Καλλικλῆ νὰ παλαίσουν ὀρθοί, προστάζει ὁ Ἐρμογένης.

Πρόθυμα ἐσταθήκαμε ἀντίκου. Ἐκοίταξε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον λοξὰ καὶ κάπως ἄγρια, σὰ δυὸ κοκόρια ἔτοιμα νὰ πιασθοῦν. Ἐδῶ δὲν ἔχει ἢ θὰ ρίξῃς, ἢ θὰ πέσῃς. Ἐξανακοιταχθήκαμε κ' ἔπειτα ἀρπαχθήκαμε. Μὰ τὸν Ἡρακλῆ, δὲν ἐπερίμενα τόση δύναμι ἀπὸ τὸ ἀρχοντόπουλο. Δὲν εἶχε μόνο δύναμι, ἀλλὰ καὶ τέχνη. Ὅταν εἶδα ἔτσι, βάζω κ' ἐγὼ ὅλη μου τὴ δύναμι καὶ κατορθώνω νὰ τὸν ρίξω.

Δὲν ἀστειεύεσαι, βλέπω, εἶπεν ὁ Καλλικλῆς μὲ χαμόγελο· εἶναι ἡ δεύτερη φορὰ σήμερα ποὺ μ' ἔβαλες νὰ φιλήσω τὰ χόματα.

Ὁ Λυκίδας μοῦ πετᾷ τώρα ἕνα μεγάλο τόπι. Τὸ παίρνω· στέκομαι στὸ ἕνα πόδι καὶ ἀρχίζω νὰ τὸ πετῶ ψηλὰ σὰ χρυσόμηλο. Τὸ δέχομαι πότε στὴ χούφτα, πότε στὴν πλάτη· ἄλλοτε στὸ γόνατο καὶ ἄλλοτε στὸν ἀγκῶνα. Ὁ Ἐρμογένης μὲ διορθώνει:

— Ἴσιο τὸ κορμί. . . οἱ ὄμοι ὄχι μαζεμένοι. Ποτὲ

μη λησμονῆτε τὴν καλλιτεχνικὴν στάσι. Ὅλα ἀρμονικά.

Τὸ τρέξιμο τὸ ἀφήσαμε γιὰ τὴν ἄλλη ἡμέρα. Ἐλουσθήκαμε, ἐντυθήκαμε κ' ἔφυγα μαζί με τὸ φίλο μου τὸ Θεαγένη. Ἀργότερα ἔγινε φίλος μας καὶ ὁ Καλλικλῆς.

Γ'. Τὰ μεγάλα Παναθήναια.

1. Ἐπλησίαζαν τὰ μεγάλα Παναθήναια. Πρώτη φορὰ θὰ ἔβλεπα κ' ἐγὼ αὐτὴν τὴ γιορτῇ. Ἀπὸ καιρὸ κάθε σχολεῖο ἐδιάλεξε τὰ πιὸ καλλίφωνα παιδιὰ καὶ τὰ ἐγύμναζε σ' ἓναν ὕμνο, ποὺ θὰ ἐτραγουδοῦσαν. Ὁ Λύσης ἔβαλε καὶ μένα στὸ χορὸ. Στὶς γενικὲς δοκιμὲς ἀπ' ὅλα τὰ σχολεῖα ἐτραγούδησαν τὸν ὕμνο ἐξακόσια παιδιὰ. Ποτὲ δὲν ἄκουσα πιὸ ἱερὴ κ' ἐπιβλητικὴ ἀρμονία.

Ἀπὸ ὀκτὼ ἡμέρες πρὶν ἄρχισαν νὰ ἔρχονται οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὰ περίχωρα κ' ἔφερναν κοπάδια τὰ ζῶα, ποὺ θὰ ἐθυσίαζαν. Λίγοι ἔμεναν σὲ σπίτια συγγενῶν καὶ φίλων των· οἱ περισσότεροι ἔστηναν σκηνὲς ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. Φαντασθῆτε τὴ θόρουβος ἐγένετο κάθε ἡμέρα.

Τὶ χαρά, ποὺ καθὼς ἐγύριζα μετὰ τὸ Θεαγένη ἀπὸ τὸ σχολεῖο, εἶδα ἀπὸ μακρὰ τὰ μεγάλα κόκκινα βόδια μας καὶ τὴν ἄμαξά μας. Τρέχω, ἀγκαλιάζω τὴ μητέρα μου, τὸν πατέρα μου, καὶ τὸν παπποῦ καὶ φίλῳ τ' ἀδελφάκια μου. Μοῦ ἐφάνηκε, πὼς εἶχα χρόνια νὰ τοὺς ἰδῶ. Ἡ μητέρα μου εὗρισκε πὼς ἐμεγάλωσα κ' ἔγινε σωστὸς Ἀθηναῖος.

Ἐφώναξα τότε τὸ Θεαγένη καὶ τὸν ἐσύστησα στὴ μητέρα μου γιὰ τὸν καλύτερο φίλο μου.

2. Ἐπιτέλους ἐξημέρωσε ἡ μεγάλη ἡμέρα. Ἡ γιορτῇ

ἄρχιζε ἀπὸ τὸ πρῶτ' μὲ ἵππικοὺς ἀγῶνες στὶς ὄχθες τοῦ Ἰλισσοῦ.

Ὁ Λεωκράτης, ὁ πατέρας τοῦ φίλου μας Καλλικλῆ, ἔστειλε ν' ἀγωνισθοῦν ἕξη ὑπερήφανα ἄλογα, πὸν λῆς κ' ἔβγαζαν φλόγες ἀπὸ τὰ ρουθούνια των. Καθὼς τὰ τὰ εἶδα νὰ περνοῦν ἐμπρὸς μου μὲ τόσα παλληκάρια ἀπόρησα.

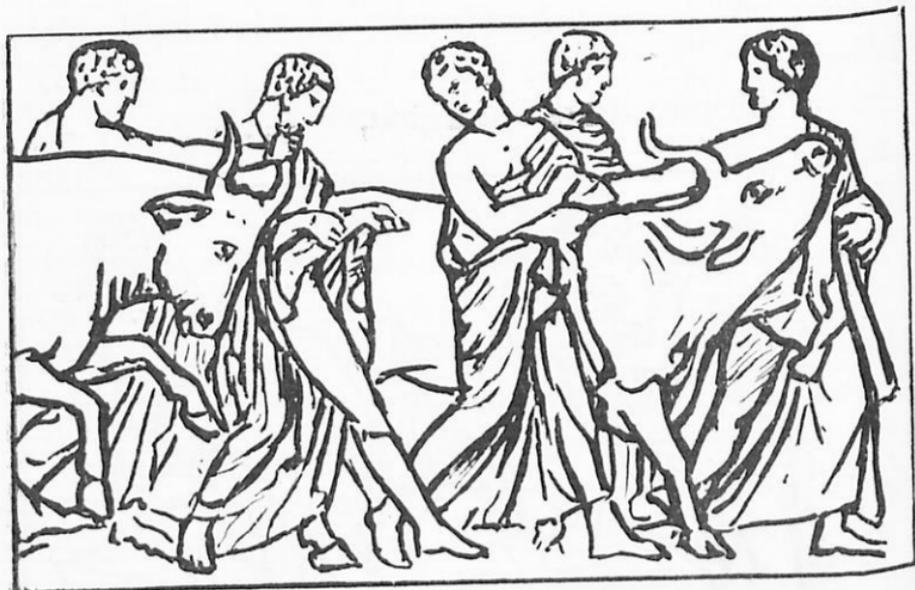
— Ποῦ τοὺς εἶδα; ἐψιθύρισα.

— Στὸν Παρθενῶνα, μοῦ εἶπε ὁ Θεαγένης. Κοίταξε τὸ ἄλογο ἐκεῖνο καὶ τὸν καβαλάρη του, πὸν μόλις ἤμπορεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ. Βλέπεις τὴν ὀρθὴ χαιτή του, τ' ἀνοικτὰ ρουθούνια του, τὰ τεντωμένα πόδια του, ποῦ ἀντιπατοῦν ἀπὸ νευρική ἀνυπομονησία; Κοίταξε τώρα τὸν καβαλάρη. Ἡ ἄσπρη χλαμύδα του κυματίζει ἀπὸ τὸν ἄνεμο καὶ δείχνει τὸ καλοκαμωμένο σῶμα του. Τί ιδέα ἔχεις; Δὲν εἶναι ὁ ἴδιος, πὸν ἐσκάλισε ὁ Φειδίας ἀπάνω στὸ μάρμαρο;

Ὁ φίλος μου εἶχε δίκαιο. Τὴ ζωοφόρο, πὺ τόσες φορές τὴν ἐθαύμασα στὸν Παρθενῶνα, τὴν εἶχα ζωντανὴ ἔμπρὸς μου.

Ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἱππικούς ἀγῶνες, ἐπαραβγήκαν στὸ πάλαιμα καὶ στὸ τρέξιμο καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τοὺς

ἐφήβους. Ἐπειτα μοναχοὶ τῶν οἱ ἔφηβοι ἀγωνίσθησαν στὸ πένταθλο, δηλαδὴ πάλαιμα, τρέξιμο, πήδημα, δίσκο καὶ ἀκόντιο.

3. Τέλος ἐπήγαμε στὴν πομπή. Ἐφθάσαμε στὸν Κεραμεικὸ τὴν ὥρα πὺ ἐξεκινούσε. Ἐμπρὸς οἱ μουσικοί, ἄλλοι ἔπαιζαν τοὺς αὐλοὺς καὶ ἄλλοι ἔκρουον τὲς λύρες. Ἀκολουθοῦσαν ἄνδρες ὀπλισμένοι μὲ λόγχες καὶ ἀσπίδες, λὲς κι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ χυθοῦν στὴ μάχη. Πρῶτα οἱ πεζοὶ κι ἔπειτα οἱ καβαλάρηδες. Ἐπειτα οἱ ἱερεῖς μὲ τοὺς βοηθοὺς τῶν, πὺ ὠδηγοῦσαν τὰ ζῶα γιὰ τὴ θυσία. Ὕστερα οἱ γέροντες μὲ τὰ κυματιστὰ ἄσπρα γένεια τῶν καὶ μὲ κλαδιὰ ἐλιᾶς στὰ χέρια. Πίσω

ἀκολουθοῦσαν οἱ ἔφηβοι στεφανωμένοι, καὶ τελευταῖα τὰ παιδιὰ μὲ ἀπλὸ στενὸ χιτῶνα, ὅλα ροδοστεφανωμένα. Ὅλοι οἱ ὄμιλοι ἀρχίζουν μαζὶ νὰ τραγουδοῦν τὸν ὕμνο τῆς Θεᾶς.

Μπαίνομε κ' ἐμεῖς στὸν ὄμιλο τῶν παιδιῶν. Πίσω μας ἤρχετο ἡ λευκὴ πομπὴ τῶν παρθένων. Ὅλες ἦσαν

ντυμένες τὸν πολὺδιπλο χιτῶνα. Τὰ μέτωπά των ἦσαν στεφανωμένα μὲ κρίνα καὶ μὲ τὰ χέρια των ἐκροτοῦσαν στὸ κεφάλι κανίστρια.

4. Ἀκολουθοῦσε ἔπειτα τὸ πλοῖο κ' ἐπῆγαινε σὰ νὰ ἦτο ἀπάνω στὰ νερά. Γιὰ πανὶ εἶχε στὸ κατάρτι ἀνοιγμένον τὸν πέπλο τῆς θεᾶς, ποὺ τὸν εἶχαν ὑφάνει κορίτσια, καὶ εἶχαν κεντήσει ἀπάνω του τὴ μάχη τῆς Ἀθηνᾶς μὲ τοὺς Τιτᾶνες.

Ἡ πομπή, ἀφοῦ ἐπέρασε ἀπὸ τὴν ἀγορὰ καὶ τοὺς μεγάλους δρόμους, ἔφθασε στὸ βωμὸ τοῦ Ἀπόλλωνα κοντὰ στὸν Ἄρειο Πάγο. Ἐκεῖ ἐστάθηκε. Ἐβγαλαν

τὸν πέπλο ἀπὸ τὸ πλοῖο καὶ ἡ πομπὴ μὲ τὴν ἴδια τάξι ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἱερὸ βράχο· ἐπέρασε τὰ προπύλαια κ' ἐσταμάτησε γύρω ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα.

Ἀνατρίχιασα, ὅταν εἶδα τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως νὰ παίρῃ τὸν πέπλο ἀπὸ τὰ χέρια τῶν παρθένων καὶ νὰ τὸν προσφέρει στὴ θεά. Νομίζω πὼς βλέπω ἀκόμη τὰ ζαφειρένια μάτια τῆς θεᾶς ν' ἀστράποβολοῦν καὶ τὴ Νίκη νὰ φτερουγίζει στὸ δεξί της χέρι.

5. Τὸ βράδυ ἐπήγαμε στὴ λαμπαδοδρομία. Οἱ ἔφηβοι μπαίνουν στὴ σειρὰ. Ὁ πρῶτος ἀνάβει τὴ λαμπάδα του ἀπὸ τὸ βωμὸ καὶ πάει τρέχοντας στὸ δεύτερο, ἐκεῖνος φέρνει τὴ φωτιὰ στὸν τρίτο καὶ πάει ἔτσι ὡς τὸ τέλος. Ὅποιου ἡ λαμπάδα σβήσῃ, βγαίνει ἀπὸ τὸ δρόμο, καὶ τοὺς ἀδέξιους καὶ ἀργοκίνητους τοὺς περπατίζει ὁ κόσμος. Γιὰ νὰ νικήσῃ κανεὶς πρέπει νὰ κάμῃ τρέχοντας ὅλο τὸ δρόμο καὶ νὰ προσπεράσῃ τοὺς ἄλλους μὲ ἄσβηστη τὴ λαμπάδα. Ὁ Ἀρμόδιος, εἴκοσι χρονῶν παλληκάρι, ἦτο ὁ νικητὴς.

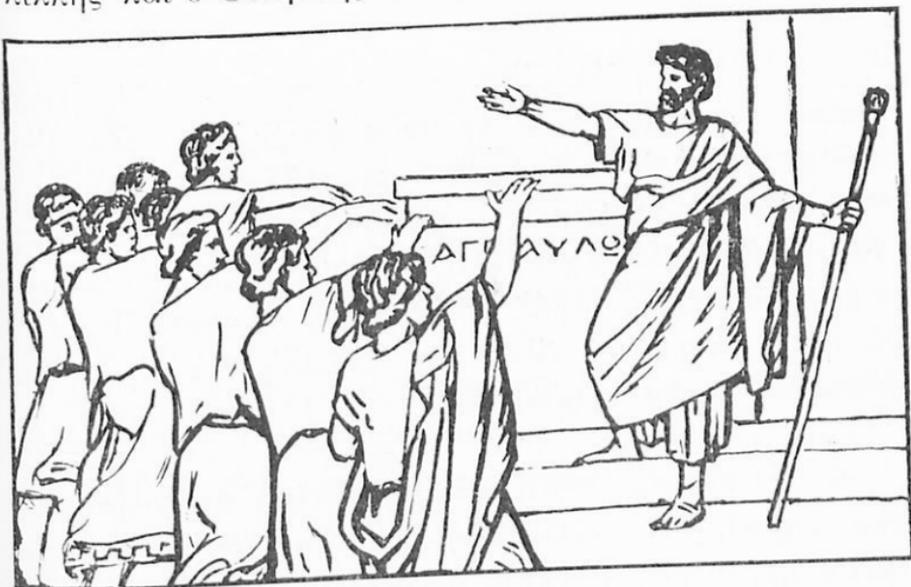
Ὅσοι ἐνίκησαν στοὺς ἀγῶνες κ' ἐστεφανώθηκαν, προσκαλοῦν τὴ νύκτα τοὺς φίλους των σὲ τραπέζι. Τὸ κυριώτερο τραπέζι ἔγινε στὸ πρυτανεῖο καὶ τ' ἄλλα στοὺς δημόσιους κήπους. Στὸ λαὸ ἐμοιράσθηκαν τὰ σφάγια τῆς θυσίας. Ὅλος ὁ κόσμος διεσκέδαζε ὡς τὸ πρωῒ.

Δ'. Ὁ ὄρκος τῶν ἐφήβων.

1. Ἔτσι μὲ τοὺς φίλους μου, τὸ Θεαγένη καὶ τὸν Καλλικλῆ καὶ τ' ἄλλα τὰ παιδιά, ἐπεράσαμε στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία. Ἀπὸ τὸ σχολεῖο μᾶς ἐπῆρε ἡ πολυτεία νὰ μᾶς γυμνάσῃ στὰ στρατιωτικά. Δὲν ἀνήκαμε

πιά στὸν πατέρα μας, παρὰ στὴν πολιτεία. Ἐκείνη μᾶς ἔτρεφε, μᾶς ἔντυνε καὶ μᾶς ἐμάθαινε, πῶς νὰ τὴν υπερασπίζωμε καὶ στὴν ἀνάγκη, νὰ πεθαίνωμε γι' αὐτή.

Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω τὴν ἡμέρα, πού ἔδωσα τὸν ὄρχο τοῦ Ἀθηναίου πολίτη. Δὲν ἦμουν μόνος ἐγώ. Ἦσαν καὶ ἄλλοι νέοι ἀπὸ τὸ σχολεῖο μου καὶ ὁ Καλλικλῆς καὶ ὁ Θεαγένης.

Ἔσταθήκαμε ὄρθοι ἐμπρὸς στὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως· ἐπῆραμε ἀπὸ τὰ χέρια του τὰ ὄπλα· καὶ μὲ τὰ χέρια ἀπλωμένα στὸ βωμὸ τῆς Ἀγραύλου ὄρκισθήκαμε αὐτά:

2. — Ὅρκίζομαι νὰ μὴν ντροπιᾶσω τὰ ὄπλα τὰ ἱερά, οὔτε νὰ παρατήσω στὴ μάχη τὸ διπλανό μου.

Νὰ φυλάξω τὰ ἱερά καὶ τὰ ὄσια, καὶ μόνος καὶ μὲ πολλούς. Καὶ τὴν πατρίδα μου νὰ μὴν παραδώσω μικρότερη, ἀλλὰ μεγαλύτερη καὶ δυνατώτερη ἀπὸ ὅση τὴν παρέλαβα.

Καὶ θὰ ὑπακούσω στοὺς νόμους, πού ἔχομε ὡς τώρα καὶ σὲ ἐκείνους, πού θὰ ψηφίσῃ νόμιμα ὁ λαός.

Καὶ ἂν κανεῖς θελήσῃ νὰ χαλάσῃ τοὺς νόμους, ἢ νὰ μὴν ὑπακούσῃ σ' αὐτούς, δὲν θὰ τὸ ἐπιτρέψω.

Καὶ θὰ πολεμήσω γι' αὐτούς καὶ μόνος καὶ μὲ ὄλους.

Καὶ θὰ σεβασθῶ τὴ θρησκεία τῶν προγόνων μου.

Μάρτυρές μου, ἅς εἶναι οἱ θεοί.

3. Μὲ τραγούδια ἐπήγαμε στὸ νέο σχολεῖο. Ἐκεῖ ἐμείναμε δυὸ χρόνια κ' ἐγυμναστήκαμε στὰ ὄπλα. Τὸν πρῶτο χρόνο ἐφυλάξαμε καὶ στὸν Πειραιᾶ. Τὸ δεύτερο χρόνο μᾶς ἔδωσε ἡ πολιτεία δόρου καὶ ἀσπίδα. Ἐφορέσαμε μαύρη γλαμύδα, ἐβάλαμε στερεὰ σανδάλια, κ' ἐσκεπάσαμε τὸ κεφάλι μὲ πλατεῖα σκιάδια. Ἐπρεπε νὰ φρουρήσωμε σὲ ὅλην τὴν Ἀττικὴ γιὰ τὴν τάξι. Τότε ἐλεγόμεθα περίπολοι.

4. Ἡ πιὸ εὐχάριστη καὶ ἀλησμόνητη ἀνάμνησι ἀπὸ τὴν ἐφηβικὴ μου ἡλικία εἶναι πού καὶ οἱ τρεῖς φίλοι ἐνίκησαμε στοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες. Ὁ Θεαγένης ἐνίκησε στὸ τρέξιμο, ἐγὼ στὶς ἵπποδρομίες μὲ τὸ ἄλλογό μου τὸν Αἴολο, καὶ ὁ Καλλικλῆς στὶς ἄρματοδρομίες.

Ἐκεῖ εἶδα ὄλους τοὺς Ἕλληνας συγκεντρωμένους.

Ὅταν ἐφθάσαμε, ἐπήγαμε στὸν περίφημο ναὸ τοῦ Διός.

Μέσα εἶναι τὸ ἄγαλμά του, πού κρατεῖ στὸ δεξιὸ του χέρι τὴ Νίκη. Ἄν σᾶς εἰπῶ ὅτι ἡ Νίκη ἔχει ἀνάστημα ἐνὸς ἀνθρώπου, καταλαβαίνετε τί ἀνάστημα θὰ ἔχῃ τὸ ἄγαλμα τοῦ πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ σῶμα του, στὰ γυμνὰ μέρη, εἶναι ἀπὸ ἔλεφαντοκόκκαλο· καὶ τὰ ροῦχα του ἀπὸ καθαρὸ χρυσάφι.

Καθὼς ἀντίκρουσα τὰ μάτια του ἀνατρίχιασα ὀλόκληρος. Τόσο μ' ἐσκλάβωσε ἡ μορφή, ὥστε μόλις ἐπρόσεξα τὴ λαμπρότητα τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θρόνου. Ἄσπραπε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἑλεφαντοκόκκαλο καὶ πολύτιμα πετράδια. Τότε ἐκατάλαβα γιατί οἱ Ἀθηναῖοι τὸ εἶχαν γιὰ μεγάλο δυστύχημα ἂν πεθάνουν, χωρὶς νὰ ἰδοῦν τὸ ἀθάνατο ἔργο τοῦ Φειδία.

Ὅσοι θὰ ἀγωνιζόμεθα, ἐπήγαμε πρῶτα καὶ ὄρκισθήκαμε στὸν Ὅρκιο Δία. Ὁρκισθήκαμε, πὼς εἴμεθα ἄγνοί, πὼς δὲν ἀδικήσαμε κανέναν καὶ πὼς θ' ἀγωνισθοῦμε χωρὶς δόλο καὶ ἀπάτη. Οἱ γονεῖς μας καὶ οἱ δασκάλοι μας ἔλεγον καὶ αὐτοὶ δυνατὰ τὸν ὄρκο μας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν κήρυκα ἀκούεται νὰ κράζη μεγαλόφωνα, ἕναν ἕναν μὲ τ' ὄνομά του, ἐκείνους ποὺ θὰ τρέξουν.

Μπαίνουν αὐτοὶ στὴ γραμμὴ ἐμπρὸς στοὺς ὀκτὼ ἑλληνοδίκες, ποὺ κάθονται σὰ θεοὶ στὶς ἔδρες των :

— Ποιὸς ἔχει νὰ κατηγορήσῃ καὶ ποιόν !

Βαθειὰ σιωπὴ βασιλεύει, ἐνῶ οἱ καρδιές μας κτυποῦν δυνατά. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μᾶς κατηγορεῖ. Καὶ ἀρχίζουν οἱ ἀγῶνες ἀπὸ τὸ τρέξιμο.

76. Τὸ τρέξιμο.

Βλέπω λεβέντες φτερωτοὺς κι ἀραδιαστὰ βαλμένους·
μὲ τόνα πόδι πάρα μπρός, μὲ τᾶλλο παραπίσω,
προσμένουνε τὴν προσταγὴ τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.

Βλέπω νὰ γέρνη τὸ σκοινὶ καὶ καταγῆς νὰ πέφτη.
Καὶ νά, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν
καὶ ξεκινουῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν
τρέχουν, καὶ μόλις ἀκουμποῦν, τὰ πόδιᾶ τους στὸ χῶμα,
τρέχουν μ' ἀθώρητα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
᾽Οχλοβοή, κραυγὲς χαρᾶς τὸ νικητὴ δοξάζουν.

77. Τὸ πάλαιμα.

Καὶ βλέπω τώρα ὀλόγυμνος ζευγαρωτὰ βαλμένους.
Ἔχει ὁ καθεὶς τὸ ταίρι του κι ἓνας τὸν ἄλλο βλέπει,
καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλαιμα ν' ἀρχίσῃ.

Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ τὴν προσταγὴ νὰ κράζῃ. . .
Κι ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια,
καὶ πότε σμίγουνε σφιχτά, καὶ λὲς πὼς γίνονται ἓνα,
καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τεντωμένα νεῦρα,
κι ἄλλος βαρεῖα ξαπλώνεται κι ἄλλος ὀλόρθος στέκει,
κι ἄλλο ζευγάρι καταγῆς κουβαριαστὰ κυλιέται
καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

78. Τὸ πῆδημα.

Καὶ βλέπω ν' ἀναδεύονται, πίσω ἀπὸ τὸ βατῆρα,
τὰ γυμνασμένα σώματα, τόνα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀνάγια.
Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμες τους καὶ τρίβει ἢ μιὰ τὴν ἄλλη,
θεριεύονται καὶ σπαρταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμες
καὶ μὲ λαχτάρα καρτεροῦν τὸ πῆδημα ν' ἀρχίσῃ.

Κι ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ...
Κι ἀκούω ἀχνὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὀρμὴν, σὰν ἀστραπὴ νὰ τρέχῃ
καὶ νὰ πατῇ τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
—οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρὸς οὔτε μιὰ τρίχα πίσω—
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ μὲ μαζεμένα πόδια
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ.

79. Ὁ δίσκος.

Πάλι ἡσυχία ἀπλώνεται στὰ μαζεμένα πλήθη,
ἀχόρταγα τὰ μάτια τους καρφώνουν στὴ βαλβίδα.
Ποὺ οἱ δυσκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ριξοῦνε τὸ δίσκο.

Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ...
Καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ
νὰ παίρνῃ τ' ὀλοστρόγγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
νὰ τὸ σηκώῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
παραμιζρὴ ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
Βλέπω τ' ὀλόγυμνο κορμὶ νὰ γέρνῃ πρὸς τὰ κάτω,
βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίνει ἔμπρὸς ἀπ' τ' ἄλλο,
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι
καὶ νὰ τὸ φέρνῃ ὀλόγυρα μ' ὅλη τὴ δύναμή του,
κι εὐτὺς ν' ἀνασηκώνεται καὶ νὰ τοῦ δίνει δρόμο,
Κι ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχό, ποὺ σχίζει τὸν ἀέρα,
καὶ τὸν θωρῶ νὰ χάνεται καὶ τὸν θωρῶ νὰ πέφτῃ.
Καὶ βλέπω κάποιον ἀπὸ κεῖ νὰ βάζῃ ἓνα σημάδι.
Κι ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, ὅλοι μὲ τὴ σειρά τους,
καὶ γέρνουν καὶ σηκώνονται καὶ τὸ λιθάρι οἰχνοῦν.

Ἡ ψηφιοποίηθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

80. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης.

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέξη,
κι ἀκούω νὰ κράζη τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, πὸν νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.

Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιό παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι,
καμαρωτός, περίφανος, μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
πὸν ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, πὸν τὸν θωρεῖ πιὸ πέρα!...
Χαρὰ στὴ μάννα, πὸν μακρὸν τὸν καρτερεῖ μὲ πόθο!..
Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλληκάρια!...

81. Ὁ Δημοκίδης.

1. Τὴν ἐποχὴ τοῦ Πεισιστράτου τύραννος στὴ Σάμο ἦτο ὁ Πολυκράτης. Αὐτὸς κατώρθωσε νὰ κυριαρχίῃ σ' ὅλα τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καὶ νὰ γίνῃ πλουσιώτατος.

Σώζονται ἀκόμη τὰ ἐρεῖπια τοῦ δυνατοῦ φρουρίου, τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ τὸ ὑδραγωγεῖο.

Ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἀνεκτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐγενεῖς τῆς Σάμου, εἶχε φρουρὰν ἀπὸ ξένους μισθοφόρους.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν καὶ λογίων εἶχε καλέσει καὶ τὸν περίφημο σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα γιατρὸν Δημοκίδην ἀπὸ τὴν Κρότωνα τῆς κάτω Ἰταλίας. Ὁ Δημοκίδης εἶχε φύγει ἀπὸ τὸν Κρότωνα, γιατί δὲν ὑπόφερε τὸ δύστροπο πατέρα του. Χωρὶς ἐργαλεῖα καὶ φάρμακα ἐπῆγε πρῶτα στὴν Αἴγινα. Ἐπειτα ἐπῆγε στὴν Ἀθήνα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴ Σάμο, γιατί ὁ Πολυκράτης τοῦ ἐπρόσφερε μεγαλύτερο μισθό, δυὸ τάλαντα τὸ χρόνον.

2. Ὁ Πολυκράτης εἶχε φίλο καὶ σύμμαχο τὸ Βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Ἄμασι.

Αὐτὸς ὁ Ἄμασις ἔγραψε στὸν Πολυκράτη ὅτι δὲν εἶναι καλὸ σημεῖο νὰ μὴν ἔχη καμμιά ἀτυχία. Θεὸς δὲν εἶναι, καὶ πρέπει κάτι νὰ χάσῃ γιὰ νὰ λυπηθῇ.

Ὁ Πολυκράτης μὲ τοὺς ἀκολούθους του ἀνοίχθηκε στὸ πέλαγος κ' ἐπέταξε μέσα στὰ κύματα τὸ περίφημο δακτυλίδι του μὲ τὸ μεγάλο σμαράγδι, πού ἀπάνω του εἶχε χαραγμένη λύρα.

Ἀλλὰ σὲ λίγες ἡμέρες ἕνας ψαράς τοῦ ἐδώρησε ἕνα μεγάλο ψάρι καὶ παράδοξο πρᾶγμα, μέσα στὰ ἔντερα τοῦ ψαριοῦ εὐρέθηκε τὸ δακτυλίδι.

Ὁ Πολυκράτης ἔγραψε τὸ παράδοξο τοῦτο στὸν Ἄμασι. Ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε, ὅτι παύει τὴ φιλία καὶ

συμμαχία των, γιατί δὲν θέλει νὰ λυπηθῆ μὲ τὴ συμφορά, πὺν χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλθῃ στὸ φίλο του.

3. Καὶ πράγματι ἦλθε· γιατί ὁ Πολυκράτης ἦτο ὑπερβολικὸς σὲ ὄλα. Δὲν εἶχε στοχασθῆ τὸ βαθὺ νόημα τῆς σοφῆς παροιμίας: Πᾶν μέτρον ἄριστον. Προπάντων ἤθελε νὰ κερδίξῃ χρήματα πολλὰ καὶ μὲ κάθε τρόπο.

Τὸ ἐλάττωμά του τοῦτο εἶχε πληροφορηθῆ ὁ Πέρσης διοικητὴς στὰς Σάρδεις Ὁροίτης. Ὁ Ὁροίτης αὐτὸς ἔστειλεν ἔμπιστον ἄνθρωπὸν του νὰ εἰπῆ στὸν Πολυκράτη, ὅτι ἔχει πολλοὺς θησαυροὺς καὶ δέχεται νὰ τοὺς μοιράσουν συναμεταξύ των, ἀρκεῖ νὰ μεταβῆ ὁ ἴδιος νὰ τοὺς παραλάβῃ, καὶ νὰ παραλάβῃ καὶ τὸν ἴδιο τὸν Ὁροίτη, γιατί κινδυνεύει ἡ ζωὴ του ἀπὸ τὸ βασιλεῖα τῆς Περσίας.

Ἡ δίψα τοῦ χρυσοῦ ἔκαμε τὸν Πολυκράτη νὰ μεταβῆ μὲ τριῆρεις στὸ μέρος, ὅπου εἶχε ὀρίσει ὁ Ὁροίτης. Ἐκεῖ ὁμοῦς ὁ Ὁροίτης τὸν ἐθανάτωσε καὶ τὸ σῶμα του τὸ ἐσταύρωσε.

Ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους τοῦ Πολυκράτη, ὁ Ὁροίτης ἄφησε νὰ ἐπιστρέψουν στὴ Σάμο μόνον ὅσοι ἦσαν Σάμιοι· τοὺς ξένους τοὺς ἔρριψε στὴ φυλακὴ. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ γιατρὸς Δημοκίδης.

4. Μέσα στὴ φυλακὴ ἄναψε στὴν καρδιὰ τοῦ Δημοκίδῃ ὁ πόθος τῆς ἐπιστροφῆς στὴν πατρίδα του.

Ἀποφάσισε νὰ μὴ δείξῃ, ὅτι ἦτο γιατρὸς, ὅ,τι καὶ ἂν ὑπέφερε, γιατί ἀλλοιῶς δὲν θὰ ξανάβλεπε ποτὲ τὴν πατρίδα του. Μόνον ἔτσι εἶχε ἐλπίδα· κ' ἐπροσπαθοῦσε νὰ εὔρη τρόπο νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ φυλακὴ.

Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἀνέβηκε σιὸ θρόνον τῆς Περσίας ὁ Δαρεῖος καὶ ἐπῆρε γυναῖκα του τὴν κόρη τοῦ μεγάλου Κύρου, τὴν Ἄτοσσα.

Ὁ Δαρεῖος, κάποια φορὰ στὸ κυνήγι, ἔτυχε νὰ πέση ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ νὰ ἐξαρθρώση τὸ πόδι του.

Οἱ περίφημοι γιατροὶ του ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀντὶ νὰ ξαναφέρουν τὸ πόδι στὴ θέσι του, τὸ ἔκαμαν νὰ πρηστῆ περισσότερο, ἀπὸ ἀμάθειά των· καὶ ὁ Δαρεῖος ἀπὸ τοὺς ἀνυπόφορους πόνους δὲν εὗρισκεν ἡσυχία. Ὁλόκληρην ἑβδομάδα δὲν εἶχε κλείση μάτι. Φόβος ὑπῆρχε νὰ χάσῃ τὸ πόδι του, ἂν ὄχι καὶ τὴ ζωὴ του, καὶ μαζὶ καὶ τὸ θρόνο του· γιατί ὁ νόμος δὲν ἐπέτρεπε νὰ βασιλεύῃ ἀνάπηρος.

5. Τότε τοῦ εἶπαν, ὅτι στὴ φυλακὴ ἦτο ἓνας περίφημος γιατρός, ὁ Δημοκίδης.

Ἔτρεξαν νὰ τὸν φέρουν ὅπως ἦτο· ντυμένον μὲ ράκη καὶ μὲ βαρεῖες σιδερένιες ἀλυσίδες στὰ χέρια καὶ στὰ πόδια.

— Εἶσαι γιατρός; τὸν ἐρώτησεν ὁ Δαρεῖος.

— Ὁχι, ἀποκρίθηκε ὁ Δημοκίδης. Κάποιο γιατρὸ ἐγνώρισα, καὶ κάτι εἶχα μάθει, ἀλλὰ ἔχει περάσει πολλὸς καιρὸς ἀπὸ τότε. Δὲν θυμοῦμαι τίποτε.

Ὁ Δαρεῖος ἐπρόσταξε νὰ φέρουν μαστίγια καὶ ἄλλα ὄργανα φοβερὰ καὶ τοῦ εἶπε:

— Διάλεξε. Ἡ θὰ μὲ κάμῃς καλά, ἢ θὰ διατάξω νὰ ἀρχίσουν τὰ βασανιστήρια.

Τί νὰ κάμῃ ὁ Δημοκίδης;

Εἶπε νὰ βάλουν τὸ πόδι σὲ χλιαρὸ λουτρὸ καὶ ἔπειτα μὲ ἐπιτηδειότητα ἔφερε τὸ ἐξαρθρωμένον κόκκαλο στὴ θέσι του. Τὸν ἐθεράπευσε.

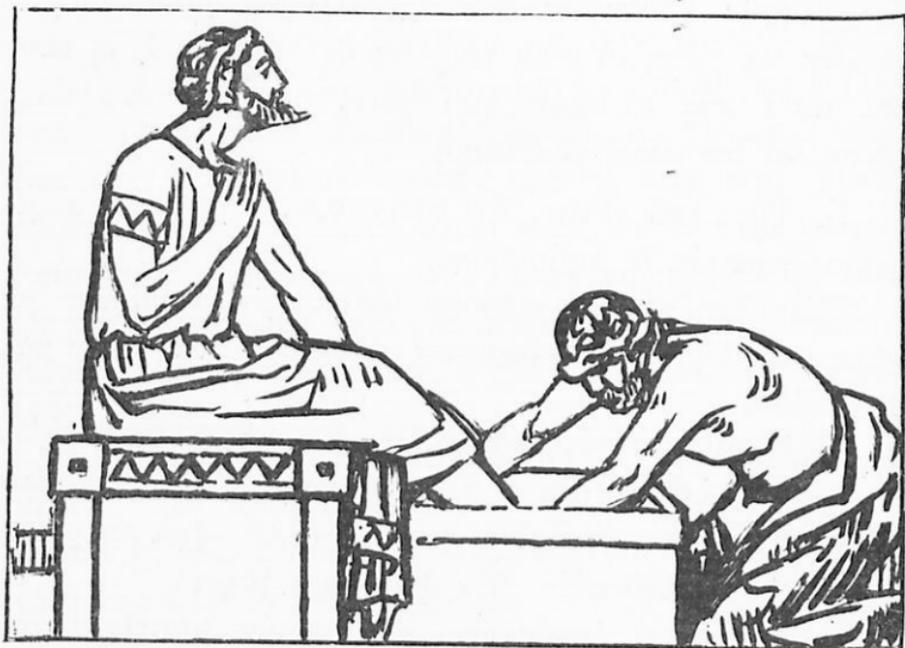
6. Τότε ὁ Δαρεῖος ἐπρόσταξε γιὰ ἀμοιβὴ νὰ ἐτοιμάσουν γιὰ τὸ Δημοκίδη χρυσῆς ἀλυσίδες.

Ὅταν τὶς εἶδε ὁ Δημοκίδης, εἶπε μὲ πικρὸ γαμόγελο:

— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀμοιβή μου;

Ὁ Δαρεῖος ἐγέλασε καὶ εἶπε νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὸ γυναικωνίτη του, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη των καὶ οἱ γυναῖκες.

Αὐτὲς τοῦ ἐχάρισαν φιάλες γεμᾶτες ἀπὸ δαρεικοὺς χρυσὰ νομίσματα παρόμοια μὲ τὶς σημερινὲς λίρες.

Καθὼς ἔπαιρνε τὶς φιάλες ὁ Δημοκίδης ἔπεσαν καὶ ἐσκορπίσθησαν ἄρκετοὶ δαρεικοί. Αὐτοὺς τοὺς ἐμάζευσε ὁ ὑπηρέτης καὶ ἔγινε πολὺ πλούσιος.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ τὰ δῶρα, τοῦ ἐτοίμασαν, κατὰ διαταγὴ τοῦ Δαρείου, μέγαρο νὰ κατοικῇ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὁ Δαρεῖος τὸν ἔκαμε ὁμοτράπεζό του. Τοῦτο ἦτο ἡ μεγαλύτερη τιμὴ πὺν ἔδινε στοὺς εὐνοουμένους του ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας.

7. Ὁ Δημοκίδης εἶχε ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἀλλὰ τοῦ ἔλειπε τὸ πῶς σημαντικό, ἡ ἐλευθερία. Ἐξοῦσε σὰ φυ-

λακισμένος. Τὸν ἐπρόσεχαν νὰ μὴ φύγη. Καὶ ὁ πόθος τῆς ἐπιστροφῆς στὴν πατρίδα του ἐδυνάμωνε τώρα πῶς πολὺ. Τὰ μόνα καλὰ πού κατώρθωσε ἦσαν: νὰ χαρῖσις ὁ Δαρεῖος τὴ ζωὴ στοὺς Αἰγυπτίους γιατροὺς, πού ἤθελε νὰ τοὺς θανατώσῃ γιατί ἐστάθηκαν ἀνίκανοι νὰ τὸν θεραπεύσουν, καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους συντρόφους του.

Κατὰ καλὴν τὴν τύχην τὸν ἐκάλεσε κάποτε ἡ Ἄτοσσα καὶ τὸν ἐρώτησε, ἂν ἤμπορῇ νὰ τῆς γιατρεύσῃ ἓνα ἐξόγκωμα. Τὸ ἐξήτασε ὁ Δημοκίδης καὶ εἶπε:

— Πολὺ ἐπικίνδυνον, βασίλισσά μου. Ἄλλὰ...

— Ἄλλὰ τί; ἐρώτησε ἡ βασίλισσα ἀνήσυχη.

Ὁ Δημοκίδης ἐσυμπλήρωσε: — Ἄλλὰ, ἂν κατορθώσω νὰ σβήσῃ τὸ ἐξόγκωμα καὶ νὰ μὴ φαίνεται τίποτε θὰ σοῦ ζητήσω μιὰ μεγάλη χάριν.

— Ἀρχεῖ νὰ ἐπιτρέπεται ἀπὸ τοὺς νόμους, εἶπε ἡ Ἄτοσσα.

— ὦ, δὲν θὰ ζητήσω τίποτε, πού νὰ μὴν ἐπιτρέπουν θεῖοι καὶ ἀνθρώπινοι νόμοι, εἶπε ὁ Δημοκίδης· κ' ἔλαμψε ἡ χαρὰ στὰ μάτια του μὲ τὴν προσδοκίαν, πὼς θὰ ξανάβλεπε τὴν πατρίδα του.

8. Ἡ Ἄτοσσα ἔγινε καλὰ καὶ ἐρώτησε τὸν Δημοκίδην τί ζητεῖ γιὰ τὸ μεγάλο καλόν.

— Τὴν ἐλευθερίαν, βασίλισσά μου, νὰ ἐπιστρέψω στὴν πατρίδα μου. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ μὲ ἀφήσῃ, ἂν τὸ ζητήσῃς γιὰ χάριν δική σου· καὶ σὲ παρακαλῶ πολὺ νὰ τὸ ζητήσῃς, εἶπεν ὁ Δημοκίδης.

— Αὐτὸ δὲν γίνεται. Εἶσαι ὁ γιατρός μας. Τί σοῦ λείπει πού θέλεις νὰ φύγῃς; εἶπεν ἡ Ἄτοσσα.

Ὁ Δημοκίδης μὲ μικρὸν παράπονον εἶπε:

— ὦ βασίλισσά μου, τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἐνας παλαιὸς βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ὁ Ὀδυσσεύς, θὰ ἐγένετο ἀθάνατος, ἂν ἤθελε νὰ ζῆσῃ μὲ τὴν ἀθάνατην νεοαῖδα Καλυψὸν μακρὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Καὶ ὁμοῦ ἐπροτίμησε νὰ φύγῃ. Ἄς τὸν

ἀξίωσαν οἱ θεοὶ νὰ ἰδῆ ἀπὸ μακρυνὰ μονάχα καὶ καπνὸν ν' ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἔλεγε, καὶ τὴν ἴδια στιγμή, ἅς ἐπέθαινε.

9. Ἡ Ἄτοσσα ἔμεινε γιὰ πολλὴν ὥρα σὺλλογισμένη. Ἐνόησε τὸν μεγάλον πόθον τοῦ Δημοκίδη, ἀλλὰ δὲν ἤμποροῦσε νὰ καταλάβῃ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι νὰ προτιμοῦν τὴν πατρίδα των, ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀγαθόν.

Ὁ Δημοκίδης τότε, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ του, ἐπρόσθεσε:

— Ὁ ἴδιος ὁ Ὀδυσσεύς κατέβηκε στὸν Ἄδη νὰ ἐρωτήσῃ ἕναν περίφημο μάντη, τὸν Τειρεσία, πῶς θὰ ἤμπορέσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πατρίδα του. Ἐκεῖ εἶδε τὴν ψυχὴ μεγάλου καὶ ἀνδρείου βασιληᾶ, ποὺ εἶχε σκοτωθῆ νέος. Ἀχιλλέα τὸν ἔλεγον. Οἱ θεοὶ τὸν εἶχαν κάμει βασιλῆα τῶν νεκρῶν. Ὁ Ὀδυσσεύς τοῦ εἶπε:

— Σὲ μακαρίζω, Ἀχιλλέα, γιατί καὶ ὅταν ἦσουν ζωντανὸς εἶχες τὴν πρώτη θέσι, καὶ τώρα δὲν ἔχασες τὸ ἀξίωμά σου. Καὶ σὰν τί νομίζεις ὅτι ἀπάντησε ὁ ἦρωας;

— Τί; ἐρώτησεν ἡ Ἄτοσσα.

Ὁ Δημοκίδης ἐξακολούθησε:

— Ἄδικος ὁ κόπος σου νὰ μὲ παρηγορήσῃς, Ὀδυσσεύα. Θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ εἶμαι ταπεινὸς ἐργάτης στὴ γῆ, καὶ νὰ βλέπω τὸ φῶς τοῦ ἡλίου στὴν ὠραία μου πατρίδα, παρὰ νὰ εἶμαι βασιληᾶς ἐδῶ κάτω στὸ σκοτεινὸν Ἄδη.

— Θὰ εἶναι πολὺ ὠραία ἡ πατρίδα σας, γιὰ νὰ τὴν ἀγαπᾶτε τόσο, εἶπεν ἡ Ἄτοσσα.

— ὦ, βέβαια, εἶναι· εἶπεν ὁ Δημοκίδης.

Καὶ ἂν ἐδοκίμαζε κανεὶς μέγας βασιληᾶς νὰ σᾶς ὑποτάξῃ;

— Θὰ εἰχόμεν καὶ τὴν τελευταία σταλαγματιὰ τοῦ αἵματός μας, ἀπάντησεν ὁ Δημοκίδης μὲ ὑπερηφάνεια, ἂν κ' ἐγνώριζε πῶς μὲ τέτοιο λόγο, δὲν θὰ ἐπετύχαινε τὸ σκοπὸ του.

10. Πάλι ἡ Ἄτοσσα ἔμεινε συλλογισμένη· καὶ τέλος εἶπε:

— Ἐνα ἠμπορῶ νὰ σοῦ ὑποσχεθῶ: Νὰ ἰδῆς τὴν πατρίδα σου, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψῃς πάλι. Καὶ γι' αὐτὸ θὰ λάβω τὰ μέτρα μου. Δέχεσαι;

— Δέχομαι ἀπάντησεν ὁ Δημοκίδης. Ἐσκέφθηκε: — Ἄς ἰδῶ τὴ γλυκειά μου πατρίδα· καὶ γιὰ τ' ἄλλα ὁ θεὸς γνωρίζει πῶς θὰ ἔλθουν.

11. Ἡ Ἄτοσσα ἠθέλε νὰ δοξασθῇ ὁ Δαρεῖος, ὅπως ὁ πατέρας της, ὁ μεγάλος Κῦρος. ἠθέλε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἔχῃ καὶ ἑλληνίδες νὰ τὴν ὑπηρετοῦν. Ἐρώτησε λοιπὸν τὸ Δαρεῖο, ἂν ἔχῃ σκοπὸ νὰ κάμῃ καμμιὰ ἐκστρατεία.

— Ναί, ἐτοιμάζομαι νὰ ὑποτάξω τὴ χώρα τῶν Σκυθῶν, εἶπεν ὁ Δαρεῖος.

— Ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ ὑποτάξῃς τὴν Ἑλλάδα. Μᾶς παρουσιάζεται μιὰ ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία. Ὁ γιατρὸς Δημοκίδης θέλει νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πατρίδα του. . .

— Αὐτὸ δὲν θὰ γίνῃ ποτέ, τὴν διέκοψεν ὁ Δαρεῖος.

— Μὴ βιάζεσαι, ἐξακολούθησε ἡ Ἄτοσσα· δὲν εἶπα ν' ἀφήσωμε νὰ μᾶς φύγῃ τόσο περίφημος γιατρός. Ὁ Δημοκίδης θὰ καθίσῃ λίγους μῆνες μόνον στὴν πατρίδα του· κ' ἔπειτα θέλει δὲ θέλει θὰ ἐπιστρέψῃ· θὰ μᾶς τὸν ξαναφέρουν οἱ ἄνθρωποι μας, πού θὰ στείλωμε μαζί του. Αὐτοὶ θὰ μᾶς φέρουν καὶ πληροφορίες γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

12. Στὸ Δαρεῖο ἄρρεσε τὸ σχέδιον καὶ ἐκάλεσε τὸν Δημοκίδην καὶ τοῦ εἶπε:

— Θὰ σὲ ἀκολουθήσουν δέκα πέντε ἐπίσημοι. Ἄπο τὰ ἀγαθὰ σου μπορεῖς νὰ πάρῃς ὅσα θέλεις. Μπορεῖς νὰ τὰ πάρῃς καὶ ὅλα, ὅσα μεταφέρονται.

Ὁ Δημοκίδης, γιὰ νὰ μὴ δώσῃ καμμιὰ ὑπόνοιαν, εἶπε.

— Ἄφοῦ θὰ ἐπιστρέψω, εἶναι περιττὸ νὰ τὰ πάρω.

— Ὅμως θέλω νὰ πάρῃς, ὅσα θὰ σοῦ δώσω.

δῶρα, γιὰ τοὺς συγγενεῖς σου, εἶπεν ὁ Δαρεῖος.

Καὶ πάλι, γιὰ νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ ὁ Δαρεῖος γιὰ τὴν ἐπιστροφή του, ἀπάντησε ὁ Δημοκίδης :

— Αὐτὸ τὸ δέχομαι.

13. Κατέβηκε λοιπὸν ὁ Δημοκίδης μὲ τοὺς δέκα πέντε μεγαστᾶνες στὴ Φοινίκη καὶ ἀνεχώρησαν μὲ δυὸ τριήρεις. Σὲ μεγάλο φορτηγὸ πλοῖο ἐφορτώθηκαν τὰ δῶρα γιὰ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Δημοκίδη.

Ἄργόπλεαν τὰ τρία πλοῖα στὰ παράλια καὶ οἱ μεγαστᾶνες ἐσημείωναν ὅ,τι σημαντικὸ καὶ χρήσιμο γιὰ τὰ σχέδια τοῦ Δαρείου.

Ὅταν ἔφθασαν στὸν Τάραντα, ὁ βασιλεὺς Ἀριστοφιλίδης, πρὸς χάριν τοῦ Δημοκίδη, ἀφαίρεσε ἀπὸ τὰ πλοῖα τῶν Φοινίκων τὰ πηδάλια καὶ τοὺς ἐπισήμους τοῦ Δαρείου ἔκλεισε στὴ φυλακὴ. Ἔτσι ὁ Δημοκίδης κατώρθωσε νὰ φθάσῃ στὴν Κρότωνα, τὴν πατρίδα του.

Ἔπειτα ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔδωσε πάλι τὰ πηδάλια καὶ ἔλευθέρωσε τοὺς μεγαστᾶνες. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐπιστρέψουν χωρὶς τὸν Δημοκίδη;

Πλέον λοιπὸν στὴν Κρότωνα καί, μόλις εἶδαν τὸν Δημοκίδη στὴν ἀγορά, ὤρμησαν νὰ τὸν συλλάβουν. Οἱ κάτοικοι τότε ἐχωρίσθησαν στὰ δύο. Μερικοὶ ἤθελαν νὰ παραδώσουν τὸν Δημοκίδη καὶ ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, ἄρχισαν νὰ κτυποῦν τοὺς Πέρσες.

— Ἄλλοίμονό σας, εἶπαν οἱ Πέρσες. Μᾶς ἐμποδίζετε νὰ συλλάβωμε τὸν αἰχμάλωτο τοῦ μεγάλου Βασιλέως. Γιὰ τὴν ἀσέβειά σας αὕτη, θὰ ὑποτάξῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρώτην θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν σας.

— Ἄς δοκιμάσῃ, εἶπαν οἱ Κροτωνιάτες καὶ ὁ Δημοκίδης.

Οἱ Πέρσες ἔφυγαν χωρὶς τὸν Δημοκίδη καὶ τὰ πλούσια δῶρα, πού τοῦ εἶχε δώσει ὁ Δαρεῖος.

Ἔτσι ἦλθαν οἱ πρῶτοι κατάσκοποι Πέρσες στὴν Ἑλλάδα.

82. Ἡ καταστροφή τοῦ Περσικοῦ στόλου στὴ Σαλαμίνα.

1. Ἡ Ἄτοσσα δὲν κρύβει τὴ χαρά της, γιὰ τὰς εἰδήσεις πού τῆς στέλνει ὁ γυιὸς της καὶ μεγάλος βασιλεὺς τῆς Περσίας Ξέρξης :

Ὁ στρατὸς του ἐπέρασε τὸν Ἑλλήσποντο. Ἐπέρασε τὴ Θράκη καὶ Μακεδονία καὶ ἔφθασε στὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν. Καμμία ἀντίστασις. Ἐπέρασε τὴ Θεσσαλία, κατέβη τὴν Ὄρθρου καὶ ἔφθασε στὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀπὸ τοὺς λίγους, πού ἐτόλμησαν νὰ τοῦ φράξουν τὸ πέραμα, δὲν ἔμεινε κανείς. Τὸ νεκρὸν τοῦ τολμηροῦ ἀρχηγοῦ Λεωνίδα τὸν ἐσταύρωσε. Ἄλλοίμονο σ' ὅποιον ἀντισταθῆ! . . .

Οἱ Ἀθηναῖοι ἄφησαν τὴν πόλιν καὶ ἐπέρασαν στὰ πλοῖα. Τίποτε δὲν ἔμεινεν ὀρθὸ στὴν Ἀθήνα. . .

Τὸ στόλο τῶν Ἑλλήνων τὸν ἔχει περικυκλώσει. Εἶναι βέβαιος, πὼς κανένα πλοῖο δὲν θὰ ξεφύγῃ.

2. Ἡ Ἄτοσσα περιμένει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ναυμαχίας. Μὲ φωτιὲς τὴ νύκτα ἀπὸ νησὶ σὲ νησὶ καὶ ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνό, σὲ λίγες ὥρες θὰ τὰ ἐμάθαινε. Ἄλλὰ δὲν ἔχει εἰδήσεις καὶ ἀρχίζει ν' ἀνησυχῇ.

Τέλος ἦλθε τὸ θλιβερὸ ἄγγελμα τῆς καταστροφῆς τοῦ Περσικοῦ στόλου. Ἐνας ἀγγελιοφόρος τῆς φέρει τὴν εἶδησι, ὅτι σὲ λίγο φθάνει καὶ ὁ Ξέρξης ταπεινωμένος. Ἄφησε τὸ καλύτερο μέρος τοῦ στρατοῦ στὸ Μαργδόνιο, ἀλλὰ οἱ θεοὶ γνωρίζουν ἂν θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἄτοσσα τώρα θυμᾶται τοὺς λόγους τοῦ γατροῦ Δημοκίδη.

3. Θυμᾶται ἀκόμη, ὅτι δυὸ Σπαρτιᾶτες, ὁ Σπέρχης καὶ ὁ Βούλης, ἦλθαν στὸ Δαρεῖο νὰ θανατωθοῦν, γιὰ τοὺς δύο κήρυκες, ποὺ ἐθανάτωσαν οἱ Σπαρτιᾶτες. Τοὺς εἶχε θαυμάσει ὁ Δαρεῖος καὶ τοὺς εἶχε εἰπεῖ πὼς τοὺς ἀφήνει ἐλεύθερους. Καί, ἂν θέλουν νὰ μείνουν μαζί του, θὰ τοὺς ἔχη φίλους καὶ ὁμοτρόπεζους. Ἐνας στρατηγὸς τοὺς παρακάλεσε νὰ δεχθοῦν, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχε μεγαλύτερη τιμὴ.

Καὶ τί ἀπάντησαν!

Πρῶτα πὼς δὲν ἴμποροῦν, ἂν εἶναι ἐλεύθεροι, νὰ ζήσουν μακρὰ ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ τοὺς ἔστειλαν νὰ πεθάνουν πρὸς χάριν των. Κ' ἔπειτα, φαίνεται ὅτι ὁ στρατηγὸς δὲν γνωρίζει, ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθὸ στὸν κόσμο. Πρὸς χάριν της δὲν θὰ ἐδέχοντο καὶ ἂν ἀκόμη ἐγίνοντο βασιλεῖς τῆς Περσίας.

Τώρα τὸ καταλαβαίνει καλά: γιὰτὶ ὁ πατέρας της, ὁ μέγας Κῦρος, εἶχε κατορθώσει πολλὰ, μόλις ἐλευθέρωσε τοὺς Πέρσες, ποὺ ἦσαν ὑποδουλωμένοι στοὺς Μήδους.

4. Καὶ λέγει στὸν ἀγγελιοφόρο νὰ τῆς διηγηθῆ, πῶς ἔγινε ἡ ναυμαχία.

Καὶ ὁ ἀγγελιοφόρος διηγεῖται:

— *Κι ὅταν ἀσπρ'δερὴ ἐπρόβαλεν ἡ μέρα
κάνοντας καλοφώτιστη τὴ γῆ ὅλη,
πρῶτα-πρῶτα ἐβούϊσε τῶν Ἑλλήνων
κραυγὴ, ποὺ ἀκούσθη ὡσὰν τραγούδι*

*Ὡ καὶ ποὺ τὴν μυριαπόδωσε τῶν βράχων
τοῦ νησιοῦ ὁ ἀντίλαλος. Τρομάρα*

ἄρπαξεν ὅλους τοὺς βαρβάρους, ποὺ ἡ ἐλπίδα

- ἡ δική του σφαλερῆ ἀποδείχθη.
Γιατὶ ἕναν τακτικὸ παιᾶνα τότε
- 10 οἱ Ἕλληνες δὲν τραγουδοῦσαν γιὰ νὰ φύγουν,
ἀλλὰ μὲ θάρρος ψυχερὸ σὲ μάχη ὀρμώντας.
Κ' ἡ σάλπιγγα μὲ τὸν ὄξύ της ἤχον
πὺς πολὺ τὰ ἐθέριενεν ὅλα ἐκεῖνα.
Κι' ἀμέσως μὲ τὸ πρόσταγμα ἀρπώντας
- 15 τὰ πολύροχτα κουπιὰ αὐτοὶ ἐκτυποῦσαν
τὸ βαρῆχο πέλαγος μὲ τάξι
ὥστε ὅλοι γρήγορα ἐφάνηκαν ἐμπρός μας.
Πρῶτα τὸ δεξιὸ κέρας προχωροῦσε
μὲ ἡσυχία καὶ τάξι. Κατόπι ὁ ἄλλος
- 20 ὁ στόλος προχωροῦσεν ὅλος κι ἀκούοταν
βουὴ πολλὴ ὀλοῦθε: ὦ παῖδες
τῶν Ἑλλήνων προχωρεῖτε, τὴν πατρίδα
ἐλευθερώνετε, παιδιὰ, γυναῖκες,
καὶ τὰ ἱερά τῶν πατριζῶν θεῶν μας,
- 25 καὶ τῶν προγόνων λευτερώνετε τοὺς τάφους.
Σήμερα ὁ ἀγώνας μας εἶναι γιὰ ὅλα.
Καὶ τότε ἡ ἀχλαλοὴ ἡ δική μας
στὴν Περσικὴ τὴ γλῶσσαν ἀπαντοῦσε
γιατὶ καιρὸς χρονοτριβῆς δὲν ἦταν πλέον.
- 30 Σύντομα κι ἕνα πλοῖο κτυπᾶ ἐν' ἄλλο
μὲ τὸ χάλκινο ἔμβολο. Κι ἦταν
ἐλληνικὸ τὸ πλοῖο, τὸ πρῶτο
ὀρμώντας μὲ τὸ ἔμβολο τσακίζει
τὶς φτεροῦγες ἐνὸς πλοίου τῶν Φοινίκων.
- 35 Κι ἄλλος ὀρμοῦσεν ἐναντίον ἄλλου πλοίου.
Καὶ μ' ὄλ' αὐτὰ στὴν ἀρχὴ τὸ ρεῦμα
τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ ἀντοχὴν εἶχε.
Μὰ ὅμως σ' ἕνα στενὸ ὁ σωρὸς τῶν πλοίων
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

- ἦταν μαζεμένους, συναμεταξύ τους
40 Τὰ πλοῖα μας ἐσπάζαν τὰ κουπιὰ τους
καὶ μόνα τους μὲ τὰ χαλκόστομα ἔμβολα ἐχτυπιόνταν
καὶ βοήθεια νὰ δώσουν τὸ ἓνα στ' ἄλλο
δὲν ἦταν δυνατό. Καὶ τὰ πλοῖα τότε
τὰ ἐλληνικά, σύγκαιρα ὅλα ὁρμώντας
45 ὀλόγυρα, κτυποῦσαν τὰ δικὰ μας πλοῖα
κι ἀναποδογυρίζοντας ἔτσι τὰ βυθίζουν,
κι οὐδὲ τῆ θάλασσα νὰ ἰδῆ κανεῖς -μποροῦσε.
Τόσον ἀπὸ ναυάγια καὶ νεκροὺς ἦταν γεμάτη.
Καὶ τοῦ γιαιλοῦ οἱ ξέρες εἶχαν πλήθος
50 νεκροὺς καὶ κάθε πλοῖο τῶν βαρβάρων
ὠρομοῦσε σ' ἀτακτη φυγῇ κωπηλατώντας.
"Ὀλος ὁ στόλος τῶν βαρβάρων ἔφευγε ἔτσι.
Κι ἐκεῖνοι ὅμοια μὲ παλαμίδες κι ἄλλο
κανένα ψάρι τοῦ διχτυοῦ μᾶς ἐβραροῦσαν
55 καὶ μᾶς ἐρράχιζαν μὲ τὰ κουπιὰ καὶ μὲ συντριμμια
τῶν ναυαγίων κι ἀπλωνόνταν θρηνοὶ
κι ὀδυρμοὶ στὴ θάλασσα ὅλη
ὥσπου τῆς νύχτας τῆς ὀλόμανυρης τὸ μάτι
τὰ ἔπαφεν ὅλα. "Ὁμως τόσον ἦτο τὸ πλήθος
60 τῶν κακῶν πού, κι ἂν ἀκόμη
ἡμέρες δέκα στὴ σειρὰ τὰ διηγόμουν
62 δὲν θὰ ἔφθανα νὰ τὰ ἱστορήσω ὅλα.

83. Ὁ Μαροδόσιος προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουσι σύμμαχοί του.

1. Ὁ Μαροδόσιος, ὅταν ἐξεχειμάζετο μετὰ τὸ στρατόν του εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἔστειλε τὸν Μαροδόσιον Ἀλέξανδρον, φίλον τῶν Ἀθηναίων, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ γίνουσι σύμμαχοι τῶν Περσῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπῆγε καὶ εἶπε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους :
— Ἀθηναῖοι, ὁ Μαροδόσιος ἔχει διαταγὴν τοῦ Ξέρξεως ἂν θέτετε νὰ γίνετε φίλοι καὶ σύμμαχοί του, νὰ μείνετε ἐλεύθεροι εἰς τὴν χώραν σας καὶ νὰ διαλέξετε καὶ ὅποιαν ἄλλην χώραν θέτετε. Ἔχει ἀκόμη διαταγὴν νὰ σᾶς ξανακτίσῃ τὰ ἱερά, πού ἔκαψε.

Σ' αὐτὰ ἔχει νὰ προσθέσῃ ὁ Μαροδόσιος : Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἐκτός, ἂν ἐσεῖς δὲν θέτετε. Μὴν ἀφήσετε τὴν εὐκαιρίαν νὰ χαθῇ καὶ μὴ θελήσετε νὰ ἐξακολουθήσετε τὸν πόλεμον. Καὶ ἂν, λέγει, τὸν νικήσετε, πού δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐλπίζετε, θὰ ἔλθῃ μεγαλύτερη δύναμις ἀπὸ τὸν βασιλέα νὰ σᾶς ὑποτάξῃ. Νὰ παραδεχθῆτε λοιπόν, ὅσα σᾶς προτείνει, καὶ νὰ γίνετε σύμμαχοί του, χωρὶς κανένα δόλο καὶ ἀπάτην.

Σ' αὐτὰ, Ἀθηναῖοι, ἔχω καὶ ἐγὼ νὰ προσθέσω, σὰ φίλος σας πού εἶμαι :

— Νὰ δεχθῆτε ὅσα σᾶς προτείνει ὁ Μαροδόσιος. Γιατὶ προβλέπω, πὼς δὲν θὰ εἴσθε ἄξιοι νὰ πολεμᾶτε αἰώνια μετὰ τὸν Ξέρξην. Ἐάν δὲν εἶχα αὐτὴ τὴν πρόβλεψιν, ποτὲ δὲν θὰ ἐρχόμην νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅσα σᾶς εἶπα. Νὰ σκεφθῆτε καὶ ὅτι ἐσεῖς περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς συμμάχους κινδυνεύετε καὶ μόνον ἐσεῖς ὑποφέρετε κάθε ζημίαν. Μὴ διστάζετε διόλου, γιατί δὲν εἶναι λίγο, τὸ νὰ θέλῃ μόνον μετὰ σᾶς ὁ Ξέρξης νὰ γίνῃ φίλος καὶ σύμμαχος σας.

2. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ λόγον του ὁ Ἀλέξανδρος,
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἔλαβαν μὲ τῇ σειρᾷ τους τὸ λόγο οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Σπάρτης καὶ εἶπαν :

— Μᾶς ἔστειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ σᾶς παρακαλέσωμε νὰ μὴ δεχθῆτε ὅσα σᾶς προτείνει ὁ Μαροδόνιος. Γιατί, ἐκτὸς πού δὲν εἶναι σωστὸ καὶ τιμητικὸ γιὰ σᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ἀπὸ ἀφορμὴ δική σας ἄρχισε ὁ πόλεμος καὶ τώρα ἀπλώθηκε σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τὸ πιὸ σπουδαῖο εἶναι τοῦτο : Τὸ χωρεῖ νοῦς ἀνθρώπου νὰ γίνετε σεῖς οἱ Ἀθηναῖοι αἴτιοι νὰ ὑποτάξουν οἱ βάρβαροι τὴν Ἑλλάδα ; Ἐσεῖς, πού ἀγαπᾶτε τόσο τὴν ἐλευθερία, καὶ γι' αὐτὴν ἐπολεμήσατε, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐλευθερώσατε ;

Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοί μας δὲν παραβλέπουν τὴν καταστροφὴν, πού ἔπαθε ἡ χώρα σας ἀπὸ τὸν Ξέρξη καὶ ὅτι δυὸ χρόνια τώρα δὲν ἐπήρατε τίποτε ἀπὸ τὴ γῆ. Σᾶς βεβαιώνομε λοιπὸν ὅτι θὰ τροφοδοτήσωμε τὶς γυναῖκες σας καὶ ὅλα τ' ἀνίκανα γιὰ πόλεμο μέλη τῶν οἰκογενειῶν σας, ὅσο διαρκέσει ὁ πόλεμος αὐτός. Μὴ σᾶς παρασύρουν τὰ γλυκόλογα τοῦ Ἀλέξανδρου. Τύραννος εἶναι αὐτός καὶ τύραννο βοηθεῖ σὰν σχέδιά του. Ἐσεῖς ὅμως, ἂν δὲν ἐχάσατε τὸ νοῦ σας, δὲν πρέπει νὰ παρασυρῆθῆτε, γιατί ξεύρετε πολὺ καλά, πὼς οἱ βάρβαροι δὲν εἶναι σταθεροὶ στὸ λόγο τους, οὔτε λέγουν τὴν ἀλήθεια.

3. Οἱ Ἀθηναῖοι στὸν Ἀλέξανδρο ἔδωσαν αὐτὴ τὴν ἀπόκρισι :

— Δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ μᾶς εἰπῆς, πόση μεγάλη εἶναι ἡ δύναμι τῶν Περσῶν, γιατί τὸ γνωρίζομε πολὺ καλά. Καὶ ἀκόμη μεγαλύτερη, ἂν ἦτο, θὰ ὑπερασπισθοῦμε τὴν ἐλευθερία μας, ὅπως μπορούμε. Καὶ σὺ μὴ χάνης τὰ λόγια σου νὰ μᾶς πείσης, νὰ κάμωμε συνθήκη μὲ τὸ βάρβαρο. Πήγαινε λοιπὸν ν' ἀναγγείλῃς στὸ Μαροδόνιο αὐτὴν μας τὴν ἀπόκρισι :

— Ὅσο ὁ ἥλιος πηγαίνει πάντα τὸν ἴδιο δρόμο, ἐμεῖς ποτὲ δὲ θὰ συμμαχήσωμε μὲ τὸν Ξέρξη. Ἀλλὰ θὰ τὸν πολεμοῦμε πάντοτε, ἔχοντας συμμάχους καὶ

βοηθούς τούς θεούς και τούς ήρωες, πού εκείνος χωρίς φόβο και σεβασμό έκαψε τούς ναούς και τὰ αγάλματά των. Και σὺ Ἀλέξανδρε, ἄλλη φορά νὰ μὴν ἔλθης νὰ προτείνης παρόμοια στοὺς Ἀθηναίους, μήτε νὰ νομίζης, ὅτι μᾶς προσφέρεις ὑπηρεσία, συμβουλευόντας νὰ πράξωμε ἔργα ἄνομα. Σὰ φίλος μας πού εἶσαι, δὲ θέλομε νὰ πάθης τίποτε, πού δὲν τὸ ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά μας.

4. Ἐπειτα ἀποκρίθησαν και πρὸς τοὺς Σπαρτιάτες :

— Λογικὸ ἦτο ν' ἀνησυχήσουν οἱ Λακεδαιμόνιοι, μήπως κλείσωμε συνθήκη μὲ τὸ βάρβαρο. Ἄσχημα ὅμως ἔκαμαν νὰ πιστεύσουν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐφοβήθησαν, ἢ ὅτι ὑπάρχει κατιτὶ ἄξιο νὰ τοὺς παρασύρη. Λοιπὸν δὲν ὑπάρχει τόσο πολὺ χρυσάφι στὴ γῆ πουθενά, οὔτε χώρα τόσο ὑπέροχη στὸν πλοῦτο και στὴν ὁμορφιά, πού ἐμεῖς γι' αὐτὰ τὰ καλά θὰ δεχθοῦμε νὰ γίνωμε σύμμαχοι τῶν Περσῶν και νὰ ὑποδουλώσωμε τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι πολλὰ πού μᾶς ἐμποδίζουν. Πρῶτα ἀπ' ὅλα τῶν θεῶν τὰ αγάλματα και οἱ ναοὶ των οἱ καμένοι και καταγκρεμισμένοι. Ἐπειτα νὰ γίνωμε προδότες τῶν Ἑλλήνων, ἀφοῦ ἔχομε τὸ ἴδιο αἷμα, τὴν ἴδια γλῶσσα, κοινούς τοὺς ναούς τῶν θεῶν και τὰ ἴδια ἔθιμα, γιὰ μᾶς τοὺς Ἀθηναίους θὰ ἦτο ἀτιμία. Μάθετε λοιπὸν, ἂν ὡς τώρα δὲν τὸ ἠξεύρετε: Ὅσο και ἓνας Ἀθηναῖος ὑπάρχει στὴ ζωὴ, καμμία συνθήκη δὲν θὰ γίνῃ μὲ τὸν Ξέρξη. Μὲ θαυμασμὸ ἀκούσαμε πὼς εἴσθε πρόθυμοι νὰ προσφέρετε διατροφή στὶς οἰκογένειές μας. Βεβαιωθῆτε πὼς τὴ χάρι σας αὐτὴ τὴ θεωροῦμε σὰ νὰ ἔγινε. Ἐμεῖς ὅμως θὰ προσπαθήσωμε νὰ περάσωμε, ὅπως μποροῦμε, χωρὶς νὰ σᾶς γίνωμε καθόλου βάρος. Γιὰ ἓνα μόνον σᾶς παρακαλοῦμε: νὰ στείλετε γρήγορα στρατό, γιατί βέβαια ὁ βάρβαρος, μόλις μάθῃ τὴν ἀπόκρισι, δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ξεκινήσῃ γιὰ τὴν Ἀττικὴν.

Πρὶν λοιπὸν ἐκεῖνος παρουσιασθῆ στὴν Ἀττικὴν, εἶναι ἀνάγκη ἐμεῖς ἐγκαίρως νὰ τὸν προαπαντήσωμε στὴ Βοιωτία.

84. Ποιὸ τὸ καλύτερο παλληκάρι;

Θημωνιᾶς βαρειᾶς τ' ἀμάξι φορτωμένο
κ' ἕνας νιὸς κοντά, τ' ἄλογα ξεδαρρεύει.
— Τάχα ν' ἄρρησα, τάχα νὰ μὴν προφταίνω;
συλλογιέται ὁ νιὸς τ' ἀλώνι πὺν δουλεύει!
Τρίζουν οἱ τροχοί, σύννεφο πέρα ἢ σκόνη...
Ἔνας χωριανὸς γέρος τὸν καμαρώνει
κ' ἡ περηφάνεια του ὅλο καὶ δυναμώνει:
— Πῶς νὰ μὴν τὸν ἔχω γιὰ καμάρι;
Εἶναι αὐτὸ δικό μου παλληκάρι!

Στὸ χωριὸ φωτιά. Κ' ἔλαχε ἡ ὥρα νᾶναι
ὥρα γιὰ βοριά καὶ γιὰ κακὸν ἀγέρα.
Γλῶσσοι κόκκινοι τὸ σπῆτι πᾶν νὰ φᾶνε.
— Τὸ παιδάκι μου — σπαράζει μιὰ μητέρα...
Μὰ ἕνας νιὸς χυμᾶ καὶ τὸ παιδάκι ἀρπάζει!
Ἔνας χωριανὸς γέρος τὸν κοιτάζει
καὶ τί περισσὴ περηφάνεια δοκιμάζει!
— Πῶς νὰ μὴν τὸν ἔχω γιὰ καμάρι;
Εἶν' αὐτὸ δικό μου παλληκάρι!

Τὰ παιδιὰ μακρονά, στὸν πόλεμο τὰ πῆραν.
Μεῖς στὸ μαγαζὶ γέροι μιλοῦν μονάχα.
Κ' ἐκεῖ πὺν μιλοῦν χτυπᾶ κάποιος τὴ θύρα,
Τηλεγράφημα! Τί νᾶχη μέσα τάχα;
Εἶναι τοῦ χωριοῦ οἱ προῶτοι σκοτωμένοι!
Κ' ἕνας χωριανὸς γέρος πὺν τὸ μαθαίνει,
εἶπε σιγανὰ δυὸ λόγια, καὶ σωπαίνει.
— Ἦταν τὸ στερνὸ μου τὸ καμάρι.
Πάει κι αὐτό, σὰν κάθε παλληκάρι.

85. Ὁ ναύτης στὰ ξένα.

— " Ἄσε με, καπετάνιο μου
νὰ σ' ἀποχαιρετήσω
Ἐποζητάω στὸν τόπο μου
ξανά νὰ στρέψω πίσω.

— Κάθησε, ναύτη, φρόνιμος
κι ἀλλοιῶς παρηγορήσου :
σὰν τὰ λιμάνια πὺν θὰ βρῆς
δὲν εἶναι στὸ νησί σου.

— Ἄλλοῦ δὲν τὴν ἀπάντησα
τοῦ τόπου μου τὴ χάρι.
Ἄφησα ἀγόρι ἀνήλικο
θὰ τῶβρω παλληκάρι.

— Ὁ γιόγκας σου βαρειάρωστος
ἔπεσε τοῦ θανάτου.

— Ἐχω γυναῖκα λυγερή,
καὶ καρτερεῖ κεῖ κάτου.

— Πρωτῆτερὰ του ἀπόθανε,
κι ὁ γιός σου πάει κατόπι.
Κάλλιο ἀπὸ τὴν πατρίδα σου
γιὰ σένα οἱ ξένοι τόποι.

— Ἐτσι ἂν τὸ θέλησε ὁ Θεός,
κι ἂν μοῦ ἀπομένῃ μόνο
κάποιο καλύβι, ἂν τῶβλεπα
καὶ πάλι σ' ἀνταμώνω !

— Ἐχύμησεν ἡ Θάλασσα
ὄξω ἀπ' τὸ περιγιάλι
καὶ τὸ κατάπιε σίφουνας
καὶ μαύρη ἀνεμοζάλη.

— Ἄσε με καπετάνιο μου
νὰ σ' ἀποχαιρετήσω !
θέλω μιὰν ὥρα ἀρχύτερα,
θέλω νὰ στρέψω πίσω.

" Ἄλλο ἀγαθὸ δὲν καρτεροῦ
στὸν κόσμον τὸν ἀπάνω,
στὰ χόματά μου τ' ἀκριβὰ
νὰ πέσω νὰ πεθάνω.

86. Χῶμα ἑλληνικό.

Τώρα πὸν θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίδα, πολυαγαπημένη.

Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ Χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιάς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο· χῶμα πὸν γεννάει
μόνο μὲ τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
μόνο μὲ τοῦ Ἡλιοῦ τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μωσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ γλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικροὴν ἐλιά.

Θεὲ νὰ σὲ κορμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια·
κι ὅταν ἦ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμι, βοήθεια,
μὴν τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα, ξένα κάλλη.
Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ
κι ὅπου κι ἂν γυρίσω, κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη,
πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θὲ ναρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου — ἔρημο καὶ μαῦρο —
μούγραφε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ στερνὸ συχώριο εἰς ἔσένα θάβρω.
τὸ στερνὸ φιλί μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω.
Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναί πιὸ γλυκό,
σὰ θαφτῆς μαζί μου στὴν καρδιά μου ἀπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἑλληνικό!

87. Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Μὲ τὴν αὐγὴν καὶ ἢ θάλασσα μενεξεδένια
λάμπει, καὶ μὲ τὸ φῶς τὰ πάντα ξαναγιώνει.

Νά, ἢ ἀνοιξὴ γυρίζει! Νά, τὸ χεληδόνι
στὸν Παρθενῶνα ξαναχτίζει τὴ φωλιά του!
Κι ἂν πρόπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἢ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τὸ ἀνάκροσμα τ' ἀκοῦτε τῆς ἀρχαίας Πυθίας;
«Νίκη στῶν ἡμιθέων τὰ ἐγγόνια!» Ἀπὸ τὴν Κρήτη
ὡς τῆς Σαλονίκης τ' ἀκρογιάλια ξαναγθίζουν
αἰῶνες οἱ ἐλιές. Μὲ τ' ἄρωμα στὰ χέρια
ἐμπρός! Τὰ ὕψη τῶν βουνῶν ἄς ἀνεβοῦμε,
τῆς Σαλαμίνας τοὺς ἀντίλαλους ξυπνώντας.
Κι ἂν πρόπει νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἢ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τὸ Μαραθόνιο πεζοπόρο ἀκολουθώντας,
καὶ ἂν πέσωμε, τὸ χρέος μας ἔχομε κάμει.
Καὶ μὲ τὸ αἷμα τοῦ προγόνου μας Λεωνίδα,
Τὸ αἷμα μας, θριάμβων αἷμα, ταιριασμένο
θὰ πορφυρώσῃ τὸν καρπὸ τὸν κοραλλέينو,
καὶ τὸ σταφύλι τὸ κρεμάμενο στὸ κλῆμα.
Κι ἂν πρόπει νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἢ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τῆς ἱστορίας μᾶς φέγγουν τρεῖς χιλιάδες χρόνοι...
Ὁρδοί! Ὁ φοίνικας ξαναγεννιέται ἀπὸ τὴ στάχτη.
Στις ἀμμονδιές τῆς Μέκας διῶξε το, ἦλιε,
τὸ μισοφέγγαρο! Μακρὸν ἂπ' τὸν οὐρανὸ μας!
Κι ἂν πρόπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἢ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

88. Ἡ σημαία.

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρούζω Κι ὁ Σταυρὸς πὸν λαμπυροῖζει
μὲ λαχτάρα σταματῶ στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
καὶ περήφανα δακρῶζω εἶν' ὁ φάρος, πὸν φωτίζει
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ. μὴν ἐλπίδα μας κρυφῆ.
Δόξα ἀθάνατη στολίζει Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρορέω
κάθε θεία σου πτυχὴ καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ
καὶ μαζί σου φτερουγίζει σὰν ἀγία σὲ λατρεύω
τῆς πατρίδας ἢ ψυχῆ. σὰν μητέρα σ' ἀγαπῶ.
Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύει Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρὸ μὴ χαρούμενη φωνή:
μοιάζεις κῦμα, πὸν σαλεύει — Νᾶσαι πάντα δοξασμένη,
μὲ χιονόλευκον ἀφρό. ὦ Σημαία γαλανή!

89. Ὕμνος στὴν ἐλευθερία

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
πὸν μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά.

Περιεχόμενα

	σελίς
1. Δύο ἔξαιρετικοὶ φίλοι	5
2. Ὁ Ἀλέκος ἔμπορος	12
3. Τὸ συμπλήρωμα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλέκου	17
4. Στὴ μαννούλα μου ποίημα * * *	21
5. Ἡ ξένη φωτιά ποίημα <i>Τέλλου</i> "Αγγρα	22
6. Ἀπὸ τὶς ἱστορίες τῆς γιαιγιᾶς <i>N. Ἐλάτου</i>	23
7. Πόθος ἀνίκητος <i>A. Καρκαβίτσα</i>	30
8. Θαλασσινὸ τραγούδι ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	44
9. Τὸ ναυτόπουλο ποίημα <i>N. Δαμιανοῦ</i>	46
10. Ἡ ἱστορία τοῦ πατέρα μου <i>N. Ἐλάτου</i>	48
11. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς ποίημα <i>Δημοτικὸ</i>	56
12. Ὁ γυρισμὸς τοῦ ξενητεμένου ποίημα <i>Δημοτικὸ</i>	57
13. Γενναία κόρη	59
14. Πολὺ ἀργὰ <i>N. Ἐλάτου</i>	68
15. Ἀληθινὸ παλληκᾶρι <i>N. Ἐλάτου</i>	76
16. Γέροντας καὶ παλληκᾶρι ποίημα * * *	83
17. Ἡ καλὴ καρδιά	85
18. Ἡλιο στὴν καρδιά ποίημα <i>Τέλλου</i> "Αγγρα	90
19. Μιά σπίθα ἀπὸ τὴ στάκτη πυρκαϊᾶς <i>N. E.</i>	91
20. Ἡ φωτιά ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	96
21. Δὲν θέλω » »	96
22. Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη <i>Γκέλλερ - N. Ποριώτη</i>	96
23. Στρατοκόποι τζιτζίκια καὶ πλάτανος ποίημα * * *	97
24. Ψαράδες ποίημα <i>Θεοκρίτου—Γ. Δροσίνη</i>	98
25. Ὁ γριπὸς ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	100
26. Ὁ σιδερεῶς ποίημα <i>T. "Αγγρα</i>	101
27. Τ' ὄργωμα τὸ φθινόπωρο ποίημα * * *	102
28. Ἡ σπορά ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	103
29. Τὸ θέρος » »	104
30. Στ' ἁλώνια » »	105
31. Τὸ ψωμί » »	106
32. Ἡ καταστροφή καὶ ἡ νέα ἐργασία	107
33. Ἐργασία ποίημα <i>Γ. Μαρκοῦ</i>	114
34. Τὸ θυμάρι ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	115
35. Τὸ σταφύλι ποίημα <i>K. Παλαμᾶ</i>	116
36. Τὰ πρωτοβρόχια ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	117
37. Φύγαν πάλι τὰ πουλιὰ ποίημα * * *	118
38. Ἡ βοσκοπούλα ἀποχαιρετᾷ τὰ βουνὰ <i>K. Χατζοπούλου</i>	119
39. Ἡ βοσκοπούλα στὰ χειμαδιὰ ποίημα »	119
40. Τὸ φθινόπωρο ποίημα <i>K. Χατζοπούλου</i>	120
41. Ἡ ἐλιά ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	121
42. Τ' ἀγριολούλουδα <i>K. Ἐβαλτ—διασκευῆ</i>	122
43. Τὸ Μεσολογγίτικο ἀγγοτάραχο <i>N. E.</i>	127
44. Ὁ δροκολάπτης ἢ τοιγκλιδάρα <i>Καρκαβίτσα—Πα- πμιχαῆλ</i>	134
45. Τὸ βράδυ ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	145

46. Τὸ ἡλιοβασίλεμα ποίημα <i>K. Κρυστάλλη</i>	σελίς 146
47. Πρωὶ ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	147
48. Μεσημέρι ποίημα »	148
49. Τὸ δειλινὸ ποίημα <i>K. Χατζοπούλου</i>	149
50. Χιονισμένη νύχτα ποίημα »	150
51. Τὰ λιναριοῦ τὰ πάθη <i>Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ</i>	151
52. Ὁ σπῖνος	158
53. Ἀλησμόνητος ἔλατος <i>N. E.</i>	163
54. Ἀπάντησι τοῦ ἀηδονιοῦ στὸ καλοκαίρι π. <i>T. "Αγρα</i>	168
55. Ἡ πέριδικα <i>Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ</i>	169
56. Ἡ πέριδικα ποίημα <i>Γ. Ζαλοκώστα</i>	181
57. Λίγο ἔλειψε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ τῆς <i>διασκευὴ ἐκ τοῦ γερμ.</i>	182
58. Τὸ λιβάδι ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	190
59. Ἡ ἔξοχή ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	191
60. Ψάρεμα στὸ βουνό, <i>κατὰ Λυκούδην</i>	192
61. Στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου ποίημα <i>T. "Αγρα</i>	197
62. Μοναξιά ποίημα <i>Δαμαρτίνου—N. Ποριώτη</i>	198
63. Ἐσπερινὸς ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	199
64. Ἐσπερινὸς ποίημα <i>Δάμπρου Πορφύρα</i>	200
65. Χριστούγεννα στὰ ξένα ποίημα <i>T. "Αγρα</i>	201
66. Ὀνειρο πρωτοχρονιαῆς ποίημα <i>T. "Αγρα</i>	201
67. Στὴν λίστη ἀπάνω στὴν ἐλπίδα ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	202
68. Πάσχα στὰ πέλαγα <i>A. Καρκαβίτσα</i>	203
69. Ἡ ἡμέρα τῆς λαμπρῆς ποίημα <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	206
70. Προσευχὴ ποίημα <i>Γκέλλερ—N. Ποριώτη</i>	207
71. Αἶνος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν πλάση <i>Γκέλλερ—N. Ποριώτη</i>	207
72. Ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς <i>διασκευὴ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ</i>	208
73. Τὸ εὐλογημένο καράβι ποίημα <i>Z. Παπαντωνίου</i>	211
74. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ προσεύχεται	212
75. Ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων	219
76. Τὸ τρέξιμο ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	240
77. Τὸ πάλαιμα » »	240
78. Τὸ πήδημα » »	241
79. Ὁ δίσκος » »	241
80. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	242
81. Ὁ Δημοκίδης (<i>ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον</i>)	243
82. Ἡ καταστροφὴ τοῦ περσικοῦ στόλου στὴ Σαλαμίνα οἱ στίχοι <i>I. Ζερβοῦ</i>	251
83. Ὁ Μαρδόνιος προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουν σύμμαχοί του	255
84. Ποιὸ τὸ καλύτερο παλληκάρι ποίημα <i>T. "Αγρα</i>	258
85. Ὁ ναύτης στὰ ξένα ποίημα <i>T. "Αγρα</i>	259
86. Χῶμα ἑλληνικὸ ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	260
87. Μιὰ φορὰ κανεὶς πεθαίνει ποίημα <i>Μιστραλ—Παλαμᾶ</i>	261
88. Ἡ σημαία ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	262
89. Ὑμνος στὴν ἐλευθερία ποίημα <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	262

002056 1327
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1934

Ἀριθ. { Πρωτ. 51231, 51232
      { Διεκ.

Π ρ ο ς

Τὸν κ. Ἀθαν. Μπρούσαν συγγραφέα

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ ταῦταριθμοῦ ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Νόμου 5911 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1ην πράξιν αὐτῆς ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χοῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Καλὴ Καρδιά» βιβλίον σας διὰ μίαν τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1934 ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συμμορφωθῆτε ἐλακρικῶς πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Τμηματάρχης

Ν. Σ Μ Υ Ρ Ν Η Σ

Ἄρθρον βον τοῦ Προεδρικοῦ διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικά βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης τιμῆς ἀνευ βιβλιοσήμου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.